

**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ-ΣΩΤΗΡΙΑ ΑΡΓΥΡΙΟΥ
Α.Μ. 05106Μ007**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**ΟΙ ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ
ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

Κος ΨΗΜΜΕΝΟΣ ΙΟΡΔΑΝΗΣ

ΣΥΝΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΕΣ:

Κα ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

Κα ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΗΡΩ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	4
------------------------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

1.1 Εννοιολογική αποσαφήνιση της έννοιας της «μεταναστευτικής πολιτικής» και των «καλών πρακτικών».....	5
1.2 Ανισότητες και διακρίσεις σχετικά με τους μετανάστες.....	36
1.3 Η έννοια της κοινωνικής ένταξης και του κοινωνικού αποκλεισμού.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

2.1 Καλές Πρακτικές των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	61
2.1.1 Καλές Πρακτικές για την είσοδο και την διαμονή.....	63
2.1.2 Καλές Πρακτικές για την οικογενειακή συνένωση.....	70
2.1.3 Καλές Πρακτικές για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τις γλωσσικές ικανότητες	77
2.1.4 Καλές Πρακτικές για την ένταξη και την ενσωμάτωση με έμφαση στην αγορά εργασίας.....	83
2.1.5 Καλές Πρακτικές για την πρόσβαση στην ιθαγένεια.....	94
2.1.6 Καλές Πρακτικές για την ενσωμάτωση με έμφαση στην πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες.....	97

2.1.7 Καλές Πρακτικές για τα πολιτικά δικαιώματα.....	100
2.1.8 Καλές Πρακτικές για την στέγαση.....	101
2.2 Καλές Πρακτικές στην Ελλάδα.....	102
 <u>ΤΕΛΙΚΑ</u> <u>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>	162
 <u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	164
 <u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ</u>	171

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το αντικείμενο της παρούσας εργασίας επικεντρώνει στην μελέτη των καλών πρακτικών για την κοινωνική ένταξη που απευθύνονται στους μετανάστες στην ελληνική κοινωνία και επίσης θα γίνει αναφορά σε καλές πρακτικές που εφαρμόζονται σε διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην συγκεκριμένη εργασία περιελάμβανε βιβλιογραφική διερεύνηση και αναζήτηση σχετικών πηγών, αναζήτηση στοιχείων και άλλων πληροφοριών στο Διαδίκτυο, επιτόπια επίσκεψη στις σχετικές υπηρεσίες οι οποίες είναι το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, το Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας (Ε.Κ.Α.), ο Συνήγορος του Πολίτη, το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) και το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.). Διενεργήθηκαν συνεντεύξεις από αρμόδια με την μετανάστευση άτομα στο Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (Ι.ΜΕ.ΠΟ.), στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας (Ε.Κ.Α.), στον Συνήγορο του Πολίτη και στον Δήμο Αθηναίων.

Η κεντρική υπόθεση εργασίας είναι η εξής: οι καλές πρακτικές του Κράτους αποβλέπουν στην διαχείριση της μεταναστευτικής παρουσίας και όχι στην ουσιαστική ένταξη των μεταναστών.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας θα αποσαφηνιστεί η έννοια της «μετανάστευσης» και της «μεταναστευτικής πολιτικής» και θα αναλυθεί το πρόβλημα το οποίο σχετίζεται με τις ανισότητες και τις διακρίσεις μεταξύ των μεταναστών. Ακόμα, στο ίδιο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στην έννοια της «κοινωνικής ένταξης» και του «κοινωνικού αποκλεισμού». Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναφερθούν οι υπάρχουσες καλές πρακτικές για την ένταξη των μεταναστών που εφαρμόζονται στην Ευρώπη και την Ελλάδα. Μέσα από την έρευνα πεδίου θα διεξαχθούν συμπεράσματα για το ζήτημα της επίτευξης ή μη της ουσιαστικής ένταξης των μεταναστών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

1.1 Εννοιολογική αποσαφήνιση της έννοιας της «μεταναστευτικής πολιτικής» και των «καλών πρακτικών»

Ως μετανάστευση ορίζουμε τη φυσική μετάβαση ατόμων και ομάδων από μία κοινωνία σε κάποια άλλη (Eisenstadt, 1953) ή κάθε γεωγραφική μετακίνηση μεγάλου αριθμού ατόμων (Sauvy, 1996) ή τη μεταφορά ανθρώπινου κι εργατικού δυναμικού από μία περιοχή σε κάποια άλλη (Castles & Kosack, 1973).

Από την παράθεση αυτή των ορισμών καταδεικνύεται ότι μπορεί μεν κύριο χαρακτηριστικό της μετανάστευσης αποτελεί η γεωγραφική κινητικότητα αλλά το τι κάθε φορά ορίζεται σαν μετανάστευση εξαρτάται από κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες. Για παράδειγμα σήμερα, μιλώντας για μετανάστευση εννοούμε την οικονομική μετανάστευση, διαχωρίζοντάς την έτσι από τις άλλες μορφές μετανάστευσης που μπορεί να πάρει και που είναι η προσφυγική και η ανταλλαγή πληθυσμού.

Ο Borjas εντοπίζοντας τη δυσκολία που μπορούν να επιφέρουν οι πολιτικοοικονομικές συνθήκες, μιλάει για τη μετανάστευση διακρίνοντάς την με βάση «παράγοντες προσέλκυσης» (pull) ή «απόθησης» (push). Οι «παράγοντες προσέλκυσης» ήταν αυτές που καθόρισαν τον μεταναστευτικό χαρακτήρα στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα όπου οι μετανάστες αυτοεπιλέγονταν από τη χώρα υποδοχής τους και η βάση των αναγκών της σε εργατικό δυναμικό η χώρα επέλεγε διαμορφώνοντας μία πολιτική μετανάστευσης στηριζόμενη σε «συμβάσεις εργασίας» και διακρατικές συμφωνίες. Η σημερινή πραγματικότητα όμως, με την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και τη δημογραφική έκρηξη, δημιουργεί τους «παράγοντες απόθησης» που καθορίζουν πλέον τις μεταναστευτικές κινήσεις (Μελέτη Ι.ΜΕ.ΠΟ. 2005: 8-9).

Η μετανάστευση αποτελεί διαχρονικό φαινόμενο που λόγω της ποιοτικής και ποσοτικής μετεξέλιξής της, έχει απασχολήσει μελετητές και εμπειρογνώμονες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Οι παράγοντες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του φαινομένου ποικίλουν και εξαρτώνται από κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτικούς, πολιτισμικούς και θρησκευτικούς λόγους. Καθώς δεν υφίσταται ένας κοινά

αποδεκτός ορισμός της μετανάστευσης και η εννοιολογική της σημασία διαφοροποιείται στον χώρο και τον χρόνο, συνήθως αναφερόμαστε στην μετανάστευση ως εκείνη την διαδικασία εκούσιας μετεγκατάστασης ενός ατόμου από την χώρα του σε μια άλλη χώρα, με στόχο την αναζήτηση εργασίας και γενικότερα καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

Η Ελλάδα από χώρα αποστολής κατά την διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, μετασχηματίστηκε σε χώρα υποδοχής μεταναστών αποτελώντας μία από τις νέες ζώνες μετανάστευσης. Γεωγραφικοί, ιστορικοί, οικονομικοί και πολιτισμικοί παράγοντες κατέστησαν την Ελλάδα ως προτιμώμενη χώρα προορισμού ενός τμήματος των μετακινούμενων πληθυσμών οι οποίοι εγκατέλειψαν οριστικά ή προσωρινά τις περιοχές καταγωγής τους και αποφάσισαν να εγκατασταθούν σε άλλες περιοχές. Μόλις στα μέσα της δεκαετίας του 1970 η Ελλάδα απέκτησε θετικό μεταναστευτικό ισοζύγιο. Η μεταβολή αυτή του ισοζυγίου οφειλόταν κυρίως στην επιστροφή Ελλήνων μεταναστών από την Γερμανία και άλλες χώρες της βόρειας Ευρώπης. Ωστόσο την ίδια περίοδο είχαν ήδη ξεκινήσει εισροές μεταναστών προς την Ελλάδα από χώρες, όπως το Πακιστάν, την Αίγυπτο και τις Φιλιππίνες.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, το μεταναστευτικό τοπίο της Ελλάδας άρχισε να μεταβάλλεται εξ' αιτίας αλλαγών στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης οι οποίες κορυφώθηκαν με την κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων στην περιοχή, δίνοντας έτσι το έναυσμα για την μεγάλης κλίμακας μετανάστευση προς την Ελλάδα. Σε μια πρώτη φάση οι εισροές από τις χώρες της Κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης ξεκίνησαν σε μεγάλο βαθμό ως αποτέλεσμα των νέων πολιτικών φιλελευθεροποίησης που εφαρμόστηκαν σε κάποιες από αυτές με πιο σημαντική χώρα προέλευσης την Πολωνία. Κατά την διάρκεια της δεύτερης φάσης που ξεκίνησε το 1989-1990 οι εισροές έλαβαν μαζικές διαστάσεις μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και των συνασπισμένων με αυτή σοσιαλιστικών καθεστώτων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Ωστόσο, καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε η κατάρρευση του καθεστώτος στην Αλβανία, η οποία αναδείχθηκε σε κύρια πηγή μεταναστών στην Ελλάδα (Μαράτου-Αλιπράντη 2007: 10, 33-34).

Το φαινόμενο της μετανάστευσης συνδέεται άμεσα με δύο διαδικασίες. Η μία είναι η μεταφορά και ενοποίηση του εργατικού δυναμικού σε ένα παγκόσμιο επίπεδο, διασυννοριακές σχέσεις ανάμεσα στα εργατικά δυναμικά διαφόρων χωρών και το δεύτερο χαρακτηριστικό της νέας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας είναι αυτό της διάσπασης του εργατικού δυναμικού και των συλλογικών ταυτοτήτων όσον αφορά

την εργασία. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο εξετάζεται το φαινόμενο της μετανάστευσης και γίνονται προσπάθειες να μελετηθεί το φαινόμενο αυτό μέσα από την ιδιαιτερότητα που παρουσιάζεται σε κάθε χώρα, αλλά μέσα και από το πεδίο, δηλαδή τον κοινωνικό χώρο όπου η μετανάστευση υπάρχει (Ψημμένος [1999]: 193).

Η Ελλάδα αποτέλεσε πόλο έλξης για μεγάλο αριθμό οικονομικών μεταναστών, ανδρών και γυναικών, που αναζητούσαν εργασία και καλύτερες συνθήκες ζωής. Οι παράγοντες που συμβάλλουν στις εξελίξεις αυτές είναι κυρίως: 1) η αυξανόμενη παραοικονομία, 2) η έλλειψη ευελιξίας της τοπικής αγοράς εργασίας (περιορισμένος αριθμός εργασιών μερικής απασχόλησης για νέους, νοικοκυρές κ.λπ.) και 3) η εποχικότητα που χαρακτηρίζει την ελληνική αγορά εργασίας (τρεις βασικοί τομείς της οικονομίας: η γεωργία, ο τουρισμός και οι κατασκευές έχουν εποχική αιχμή). Σύμφωνα με το μεταναστευτικό μοντέλο της Νότιας Ευρώπης, στην χώρα μας οι άτυπες δομές, ο δυϊσμός, η τριτογενοποίηση και ο μεγάλος αριθμός των μικρομεσαίων επιχειρήσεων δημιουργούν ευκαιρίες για εργασία και ευνοούν την μετανάστευση (Μαράτου-Αλιπράντη 2007: 165).

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την μετανάστευση και γενικότερα ωθούν τους πολίτες να μεταναστεύουν σχετίζονται τόσο με ευρύτερους οικονομικο-κοινωνικούς παράγοντες, όσο και με παράγοντες που σχετίζονται με το προφίλ της περιοχής και με τα προσωπικά χαρακτηριστικά των ατόμων που μετακινούνται. Για παράδειγμα οι εισοδηματικές διαφορές μεταξύ χώρας – προορισμού και χώρας προέλευσης επηρεάζουν θετικά τη μετανάστευση. Όσο αυξάνεται η διαφορά ανάμεσα στους μισθούς στη χώρα – προορισμού και στη χώρα προέλευσης, τόσο αυξάνεται η μετανάστευση. Η γεωγραφική απόσταση ανάμεσα στη χώρα προορισμού και στη χώρα προέλευσης επηρεάζει εξίσου τη μετανάστευση. Όσο μειώνεται αυτή η απόσταση, αυξάνονται οι πιθανότητες των ατόμων για μετανάστευση. Σύμφωνα με τον Schwarz (1973) υπάρχει μία αρνητική σχέση ανάμεσα στην απόσταση και στην πιθανότητα ενός ατόμου να μεταναστεύσει.

Εκτός όμως από τη διαφορά των μισθών ως σημαντικό παράγοντα της μετανάστευσης, ο Stiglitz (1974) πρόσθεσε και τον παράγοντα «χρόνος αναζήτησης εργασίας». Όσο επιμηκύνεται ο χρόνος αναζήτησης εργασίας στην χώρα προορισμού, τόσο μειώνεται η πιθανότητα για μετανάστευση. Σύμφωνα με τον Borjas (1996) τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων επηρεάζουν τη μετανάστευση. Για παράδειγμα η μετανάστευση είναι περισσότερο διαδομένη στους νέους και στους πιο μορφωμένους.

Το άνοιγμα των οικονομιών και γενικότερα ο διεθνής ανταγωνισμός μπορεί να επηρεάσει τη μετανάστευση. Κατά κανόνα η μετανάστευση διευκολύνεται στα πλαίσια ενός περισσότερο ανοικτού διεθνούς συστήματος, στο βαθμό που οι πλουσιότερες χώρες μπορούν να αναζητούν εξειδικευμένη εργασία από τις φτωχότερες χώρες. Βέβαια η διεθνοποίηση της οικονομίας προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό και την παραγωγική διάρθρωση των οικονομιών και ως εκ τούτου και το ύψος και το είδος της μετανάστευσης (Μελέτη Ι.ΜΕ.ΠΟ. 2005: 13).

Οι ανώμαλες πολιτικές καταστάσεις (δικτατορίες, πραξικοπήματα), οι εσωτερικές συγκρούσεις, οι διώξεις έχουν αναγκάσει πολλά άτομα να επιλέξουν την μετανάστευση ως τρόπο διαφυγής από αυτές τις καταστάσεις. Η φτώχεια, η πείνα, οι φυσικές καταστροφές, η αθλιότητα και οι κακουχίες, η αλλαγή του τρόπου ζωής στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, η δημιουργία αξιώσεων και καταναλωτικών επιθυμιών, η επιθυμία κοινωνικής ανόδου των ατόμων και των οικογενειών τους αποτελούν επιπλέον αίτια που οδηγούν τα άτομα στο να μεταβούν σε μια ξένη χώρα με σκοπό την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και την απόκτηση χρημάτων για την κάλυψη αναγκών οι οποίες στην χώρα αποστολής δεν ήταν δυνατόν να καλυφθούν (Εμκε-Πουλοπούλου 1990: 28-29). Ακόμα, η ύπαρξη ‘προγεφυρωμάτων’ στην χώρα που δέχεται τους μετανάστες διευκολύνει την μετανάστευση και ωθεί ένα άτομο στο να μεταβεί ευκολότερα σε μια άλλη χώρα. Δημιουργούνται παραδοσιακές περιοχές προέλευσης και εγκατάστασης μεταναστών και υπάρχουν πολλές περιπτώσεις μεταναστών που προέρχονται από το ίδιο χωριό και δουλεύουν στην ίδια επιχείρηση. Λόγω αυτών των δεσμών είναι ευκολότερο για όσους έμειναν στην πατρίδα να μεταναστεύσουν, υπό την επίδραση κάποιου που μετανάστευσε και βελτίωσε τους όρους διαβίωσής του (Πατινιώτης 1989: 202).

Οι δυσκολίες των ερευνών για τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην απασχόληση και τις αμοιβές των εγχώριων εργατών οφείλονται στην πολυπλοκότητα του φαινομένου. Η μετανάστευση αυξάνει την προσφορά εργασίας και συνεπώς θα έχει αρνητικές επιδράσεις στην απασχόληση και στις αμοιβές των εγχωρίων, μικρές ή μεγάλες, ανάλογα με την μορφή της αγοράς εργασίας και τα χαρακτηριστικά του εργατικού δυναμικού. Όμως, η μετανάστευση έχει ταυτόχρονα θετικές επιδράσεις στην ζήτηση προϊόντων και υπηρεσιών που αντισταθμίζει τις αρνητικές επιδράσεις (Λιανός 2003: 101).

Η μετανάστευση ως κοινωνικό φαινόμενο έχει θετικές και αρνητικές επιπτώσεις για το άτομο και την χώρα αποστολής, καθώς επίσης και για την χώρα υποδοχής. Οι θετικές επιπτώσεις για την χώρα προέλευσης είναι ότι η μετανάστευση έλυσε, έστω και πρόσκαιρα, το οξύ πρόβλημα της ανεργίας και της υποαπασχόλησης που χαρακτήριζαν την Ελλάδα της μεταπολεμικής περιόδου. Οι μετανάστες με την αποστολή εμβασμάτων προς τους συγγενείς που άφηναν πίσω συνέβαλαν στην αύξηση των συναλλαγματικών αποθεμάτων και στην βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών. Με τα χρηματικά ποσά που φέρνουν μαζί τους οι μετανάστες χωρίς να τα δηλώνουν (χρήματα στα γράμματα, στις επισκέψεις τους) και με τα περιουσιακά στοιχεία που έχουν δημιουργήσει στο εξωτερικό και τα φέρνουν στην Ελλάδα συμβάλλουν στην άνοδο της οικονομίας της χώρας. Η απόκτηση κάποιας ειδικότητας έχει ευεργετική επίδραση γιατί οι επαναπατριζόμενοι θα μπορούν να καλύψουν τα κενά της εξειδικευμένης εργασίας που χρειάζεται η χώρα. Η πειθαρχία και ο συντονισμένος τρόπος εργασίας με τα οποία εξοικειώνεται στις χώρες υποδοχής έχει έστω κ έμμεσα θετική επίπτωση στην αύξηση της παραγωγικότητας του εργάτη. Η μετανάστευση λειτούργησε εξομαλυντικά για την κρατούσα τάξη, γιατί το τμήμα του πληθυσμού που ήταν πιθανό να διεκδικεί εργασία, κατέφυγε στο εξωτερικό.

Στο επίπεδο του ατόμου οι θετικές επιπτώσεις της μετανάστευσης περιστρέφονται γύρω από το οικονομικό όφελος που απέκτησε από την συνεχή εργασία που η χώρα υποδοχής του εξασφαλίζει. Η καλή και συνεχής αμοιβή του επιτρέπει να γίνεται σε κάποιο βαθμό κοινωνός των αγαθών του σύγχρονου πολιτισμού και της τεχνολογίας. Η κοινωνική ασφάλιση που παρέχει η χώρα υποδοχής απαλλάσσει τον μετανάστη από το άγχος της αβεβαιότητας. Με την συνεχή εργασία και την καλή αμοιβή δημιουργείται μια καλύτερη προοπτική για την επαγγελματική αποκατάσταση των παιδιών του μετανάστη και ιδιαίτερα για την μόρφωσή τους. η επαφή του μετανάστη με το νέο περιβάλλον αυξάνει τα ενδιαφέροντά του και διευρύνει τον ορίζοντα των γνώσεών του.

Οι αρνητικές επιπτώσεις της μετανάστευσης για την χώρα προέλευσης είναι ότι αποστέρησε την χώρα από ένα σημαντικό και ζωτικό τμήμα του πληθυσμού της. Οι επιδράσεις πάνω στην πληθυσμιακή εξέλιξη της χώρας είναι περισσότερο έντονες στις αγροτικές και ακριτικές περιοχές. Η δημογραφική διαταραχή ευνοεί την υπογεννητικότητα και οδηγεί σε στασιμότητα και σε γήρανση του πληθυσμού. Στην μετανάστευση οφείλεται σε κάποιο βαθμό και η στενότητα εργασίας που παρατηρήθηκε σε ορισμένους κλάδους. Η μετανάστευση επιτείνει την εξάρτηση της

χώρας αποστολής από τις χώρες υποδοχής μεταναστών. Για λόγους οικονομικούς, για λόγους κοινωνικής πολιτικής και για λόγους εξωτερικής πολιτικής οι χώρες υποδοχής άλλοτε ευνοούν και άλλοτε περιορίζουν την μετανάστευση από ορισμένες χώρες ανάλογα με τις ανάγκες παραγωγής, την οικονομική συγκυρία και τις σχέσεις τους με τις χώρες αποστολής μεταναστών.

Οι αρνητικές επιπτώσεις της μετανάστευσης στο ατομικό επίπεδο είναι το ψυχολογικό κόστος του μετανάστη. Ο ίδιος έχει να αντιμετωπίσει προβλήματα επικοινωνίας στην χώρα υποδοχής, δυσκολίες στην γλώσσα, αποστέρηση από την οικογένειά του, αντιξοότητες κατά την προσαρμογή του από το αγροτικό περιβάλλον στο βιομηχανικό. Αντιμετωπίζει προβλήματα στην εκπαίδευση των παιδιών του, καθώς στις δυσκολίες της γλώσσας προστίθεται και το διαφορετικό περιεχόμενο σπουδών που ισχύει στις χώρες υποδοχής. Η δυσκολία στην γλώσσα και το διαφορετικό επίπεδο και περιεχόμενο εκπαίδευσης που έχουν οι γονείς και τα παιδιά δημιουργούν πρόβλημα επικοινωνίας μεταξύ τους. Τα κοινωνικά και ψυχολογικά προβλήματα που προκαλεί η μετανάστευση στις οικογένειες των μεταναστών που δεν τους ακολούθησαν είναι μεγάλα και οι επιπτώσεις αφορούν την οικογενειακή δομή. Πολλές οικογένειες διαλύθηκαν, ενώ άλλες είχαν να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες, τις απογοητεύσεις και την κοινωνική απομόνωση (Κασιμάτη 1984: 36-39).

Τα μέτρα που αφορούν την οικογενειακή επανένωση θα πρέπει να θεσπίζονται σύμφωνα με την υποχρέωση προστασίας της οικογένειας και σεβασμού του οικογενειακού βίου, υποχρέωση που προβλέπεται σε πολλά κείμενα διεθνούς δικαίου. Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται, κυρίως από το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, και από το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε (15 και 16 Οκτωβρίου 1999) τόνισε την ανάγκη προσέγγισης των εθνικών νομοθεσιών σχετικά με τις προϋποθέσεις υποδοχής και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών. Δήλωσε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να εξασφαλίζει τη δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος των κρατών μελών της και μια πιο ενεργό πολιτική ένταξη.

Η οδηγία αποσκοπεί στη θέσπιση, στο κοινοτικό δίκαιο, κοινών κανόνων σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης του οποίου δικαιούχοι είναι οι υπήκοοι τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην επικράτεια των κρατών μελών. Προς το παρόν, το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται μόνο από τα διεθνή νομικά μέσα,

ιδίως από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών του 1950. Σε εθνικό επίπεδο, η κατάσταση ποικίλλει ιδιαίτερα. Ωστόσο, η οικογενειακή επανένωση συμβάλλει στην προστασία της οικογενειακής ενότητας και διευκολύνει την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στα κράτη μέλη. Πρέπει συνεπώς, να θεσπιστεί ένα δικαίωμα που θα αναγνωρίζεται σε ολόκληρο το έδαφος της Ένωσης.

Οι υπήκοοι τρίτων χωρών που είναι κάτοχοι άδειας διαμονής τουλάχιστον ενός έτους σε ένα από τα κράτη μέλη και έχουν όντως τη δυνατότητα μόνιμης διαμονής μπορούν να ζητήσουν την οικογενειακή επανένωση. Αντίθετα, η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος ζητεί την αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα και για την αίτηση του οποίου δεν έχει εκδοθεί οριστική απόφαση ή ο υπήκοος αυτός απολαύει προσωρινών μορφών προστασίας, ούτε εφαρμόζεται στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται χωρίς να θίγει ενδεχόμενους ευνοϊκότερους όρους που έχουν αναγνωρισθεί από το εθνικό δίκαιο. Μπορούν να δικαιούνται την οικογενειακή επανένωση:

- ο (η) σύζυγος του (της) αιτούντος (αιτούσας) την επανένωση·
- τα ανήλικα τέκνα () του ζεύγους, περιλαμβανομένων και των υιοθετημένων παιδιών (ως ανήλικο παιδί νοείται το παιδί που είναι ηλικίας μικρότερης από την ηλικία νόμιμης ενηλικίωσης που ισχύει στο εκάστοτε κράτος μέλος και είναι ανύπανδρος).

Τα κράτη μέλη παραμένουν ελεύθερα να θεσπίσουν διατάξεις που θα επιτρέπουν την οικογενειακή επανένωση:

- των ανιόντων σε ευθεία γραμμή και πρώτου βαθμού·
- των ανύπανδρων ενήλικων παιδιών·
- του ανύπανδρου συντρόφου.

Η πολυγαμία δεν αναγνωρίζεται: μία μόνο σύζυγος μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα της επανένωσης. Εξάλλου, τα παιδιά των μη επίσημα αναγνωρισμένων συζύγων εξαιρούνται από το δικαίωμα επανένωσης, εκτός εάν το απαιτεί το συμφέρον του παιδιού (κατ' εφαρμογή της Σύμβασης των δικαιωμάτων του παιδιού του 1989). Τα κράτη μέλη καθορίζουν αν ο ίδιος ο αιτών ή τα μέλη της οικογένειας

του που επιθυμούν να επανενωθούν μαζί του μπορούν να υποβάλουν την αίτηση οικογενειακής επανένωσης. Εκτός από ειδικές περιπτώσεις, το μέλος της οικογένειας το οποίο αφορά η επανένωση βρίσκεται εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τη διαδικασία. Το κράτος μέλος διαθέτει ανώτατο όριο εννέα μηνών από την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης για εξέταση. Ζητούνται ορισμένα δικαιολογητικά.

Η είσοδος και η παραμονή ενός μέλους της οικογένειας μπορεί να μην γίνουν δεκτές για λόγους δημόσιας τάξης, εσωτερικής ασφάλειας και δημόσιας υγείας. Οι ίδιοι λόγοι μπορούν να δικαιολογήσουν την αφαίρεση ή τη μη ανανέωση ήδη χορηγηθείσας άδειας. Μπορεί να ζητηθεί από τον αιτούντα την επανένωση να διαθέτει στέγη που να ανταποκρίνεται στους γενικούς κανόνες ασφάλειας και υγιεινής, ασφάλιση ασθένειας, σταθερούς πόρους για να καλύψει τις ανάγκες διαβίωσης του ιδίου και των μελών της οικογενείας του χωρίς να καταφύγει στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του εκάστοτε κράτους μέλους, καθώς και να συμμορφωθεί με τα μέτρα ένταξης βάσει του διεθνούς δικαίου. Μπορεί να του ζητηθεί να έχει ελάχιστο χρόνο διαμονής, δύο ή περισσότερων ετών, στο εκάστοτε κράτος μέλος, πριν ζητήσει την επανένωση με τα μέλη της οικογενείας του.

Εφαρμόζονται ειδικές διατάξεις για την οικογενειακή επανένωση των προσφύγων (δηλαδή, όσον αφορά την έννοια του μέλους της οικογενείας, τα δικαιολογητικά που τεκμηριώνουν τους οικογενειακούς δεσμούς, τις συνθήκες όσον αφορά τη στέγαση, την ασφάλιση ασθένειας, τους σταθερούς πόρους και τη συμμόρφωση προς τα μέτρα ένταξης κ.λπ.). Εκτός από τίτλο διαμονής ίσης διάρκειας με του αιτούντα, τα μέλη της οικογενείας του θα έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση με την ίδια ιδιότητα με εκείνη του αιτούντος την επανένωση. Μετά την πάροδο πέντε ετών διαμονής το αργότερο, ο/η σύζυγος ή ο/η μη παντρεμένος (-η) σύντροφος, καθώς και το παιδί που έχει στο μεταξύ ενηλικιωθεί, θα δικαιούνται ατομικό τίτλο διαμονής.

Σε περίπτωση απάτης (πλαστογράφησης εγγράφων, εικονικού γάμου κ.λπ.), η αίτηση απορρίπτεται. Για κάθε απόρριψη, ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα να προσβάλει τις αποφάσεις δικαστικά. Τα κράτη μέλη στα οποία απευθύνεται η παρούσα οδηγία εκδίδουν τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με τις παρούσες διατάξεις, το αργότερο μέχρι τις 3

Οκτωβρίου 2005. Επιπλέον, τα κράτη μέλη ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά. Κατά τακτά χρονικά διαστήματα και για πρώτη φορά το αργότερο μέχρι τις 3 Οκτωβρίου 2007, η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο προτείνοντας, ενδεχομένως, τις απαραίτητες τροποποιήσεις (<http://www.eur-lex.europa.eu>).

Ενώ ο μετανάστης είναι το άτομο που μεταβάλλει εκούσια τον τόπο εγκατάστασής του για λόγους οικονομικούς, δηλαδή για να βελτιώσει το βιοτικό του επίπεδο κυρίως μέσω αναζήτησης εργασίας σε αναπτυγμένες οικονομικά χώρες, ο πρόσφυγας είναι, σύμφωνα με την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων και το συμπληρωματικό πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967 με τα οποία έχει δεσμευθεί και η Ελλάδα όπως και τα άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «κάθε πρόσωπο το οποίο, επειδή έχει δικαιολογημένο φόβο δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικής προέλευσης, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα, βρίσκεται έξω από τη χώρα της υπηκοότητάς του και δεν μπορεί ή δεν θέλει, εξ αιτίας αυτού του φόβου, να προσφύγει στην προστασία της χώρας αυτής» (Νικολακοπούλου-Στεφάνου 2005: 385).

Η σταδιακή ανάπτυξη ενός ενιαίου ευρωπαϊκού συστήματος παροχής ασύλου αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους της κοινής ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής. Έως το τέλος Απριλίου του 2004, επρόκειτο να εγκριθούν κατ' αρχήν οι ελάχιστοι κοινοί κανόνες για τον τομέα· όμως δεν έχει υιοθετηθεί ακόμη η σχετική οδηγία. Βάσει αυτών, σε δεύτερη φάση θα διαμορφωθεί ένα Ενιαίο Ευρωπαϊκό Σύστημα Παροχής Ασύλου.

Ένα από τα βασικά στοιχεία της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής ασύλου αποτελεί ο καθορισμός κριτηρίων και διαδικασιών, ώστε να ορισθεί το κράτος μέλος που είναι αρμόδιο να ελέγξει την αίτηση παροχής ασύλου από πολίτη τρίτης χώρας σε ένα κράτος μέλος. Το ζήτημα ρυθμίζεται στον κανονισμό του Δουβλίνου II, που εγκρίθηκε το 2003 και διαδέχθηκε την Σύμβαση του Δουβλίνου του 1991⁴⁹. Ο κανονισμός του Δουβλίνου II πρέπει, εκτός αυτού, να αποκλείσει την δυνατότητα πολλαπλής υποβολής αίτησης και να επιτρέπεται σε κάθε αιτούντα μόνο μία διαδικασία ασύλου εντός της Ε.Ε. Η αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού αυτού θα εξασφαλιστεί μέσω της δημιουργίας συστήματος σύγκρισης των ψηφιακών

δακτυλικών αποτυπωμάτων (Eurodac) όλων των αιτούντων άσυλο, από ηλικίας 14 ετών. Το Eurodac τέθηκε σε λειτουργία στα μέσα Ιανουαρίου του 2003.

Άλλο σημαντικό μέτρο στον τομέα της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής ασύλου αποτέλεσε, τον Ιούλιο του 2001, η υιοθέτηση της οδηγίας περί ελάχιστων κανόνων κατά την χορήγηση προσωρινής προστασίας στην περίπτωση μαζικής εισροής προσφύγων, καθώς και περί μέτρων προώθησης μιας εξισορροπημένης κατανομής του φορτίου στα κράτη μέλη, που συνδέονται με την υποδοχή αυτών των προσώπων και τις συνέπειες της υποδοχής αυτής (burden sharing). Η ύπαρξη της μαζικής εισροής προσφύγων διαπιστώνεται με απόφαση του Συμβουλίου, η οποία λαμβάνεται με ειδική πλειοψηφία μετά από πρόταση της Επιτροπής. Η διάρκεια της προσωρινής προστασίας ανέρχεται σε ένα έτος και μπορεί να παραταθεί κατά ένα έτος ακόμη. Τα άτομα που απολαμβάνουν αυτής της προσωρινής προστασίας μπορούν ανά πάσα στιγμή να υποβάλουν αίτηση χορήγησης ασύλου. Έχουν ακόμη δικαίωμα να ασκήσουν ανεξάρτητη ή εξαρτημένη βιοποριστική εργασία και να λαμβάνουν βοήθεια υπό μορφήν κοινωνικών παροχών, όπως και το δικαίωμα της επανένωσης της οικογένειάς τους. Η οδηγία περί ελάχιστων κανόνων για την χορήγηση προσωρινής προστασίας ήταν το πρώτο νομικά δεσμευτικό εργαλείο προστασίας, μέσω του οποίου κατέστη δυνατόν να επιτευχθεί πολιτική συμφωνία μετά την θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Άμστερνταμ.

Το 2003, εγκρίθηκε επίσημα από το Συμβούλιο η οδηγία για τον καθορισμό των ελάχιστων κανόνων για την υποδοχή αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη. Η οδηγία στόχο έχει να εξασφαλίσει την πρόβλεψη ώστε φτωχοί αιτούντες άσυλο να απολαμβάνουν κατά την διάρκεια της διαδικασίας χορήγησης ασύλου σε όλα τα κράτη μέλη, επαρκών και συγκρίσιμων όρων ζωής (μεταξύ άλλων κατοικία, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, πρόσβαση στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας κλπ). Η προθεσμία για την εναρμόνιση της οδηγίας στα εθνικά δίκαια έληξε στις 6 Φεβρουαρίου 2005.

Τον Απρίλιο του 2004, το Συμβούλιο ενέκρινε επισήμως την οδηγία περί ελάχιστων κανόνων για να αναγνωρισθούν οι πολίτες από τρίτες χώρες ή τα άτομα χωρίς υπηκοότητα ως πρόσφυγες ή ως πρόσωπα που χρήζουν επικουρικής προστασίας και το περιεχόμενο της χορηγούμενης προστασίας⁵³. Οι διατάξεις αυτής της οδηγίας έγιναν αντικείμενο οξείας κριτικής από την UNHCR, η οποία θεωρεί,

μεταξύ άλλων, ότι είναι ανεπίτρεπτο να εξομοιώνεται η προστασία που παρέχεται από ένα κράτος με την προστασία των κομμάτων ή οργανώσεων και διεθνών οργανισμών, οι οποίοι κυριαρχούν στο κράτος ή σε σημαντικά τμήματα της επικράτειάς του (άρθρο 7 παράγραφος 1 της οδηγίας). Οι διεθνείς οργανισμοί, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, δεν μπορούν να εξομοιώνονται με το κράτος.

Τον Σεπτέμβριο του 2000, η Επιτροπή υπέβαλε σχέδιο οδηγίας περί των κοινών κανόνων που διέπουν την χορήγηση ή την απόρριψη της ιδιότητας του πρόσφυγα. Το σχέδιο έχει στόχο να δημιουργήσει ένα νομοθετικό πλαίσιο που θα εξασφαλίζει, μέσω κοινών κανόνων και προθεσμιών, την ταχεία και αποτελεσματική επεξεργασία των αιτήσεων ασύλου που έχουν υποβληθεί στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Το σχέδιο υπέστη ήδη πολλαπλές τροποποιήσεις. Η τελευταία μορφή του δημοσιεύτηκε στις 19 Νοεμβρίου 2004.

Το τελευταίο κοινό μέτρο στην πολιτική ασύλου και προσφύγων είναι η απόφαση ίδρυσης ενός Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων (European Refugee Fund ERF). Σκοπός του είναι η υποστήριξη και προώθηση των κρατών μελών στις προσπάθειές τους να υποδεχθούν και να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες της υποδοχής προσφύγων και εκτοπισμένων. Το πρώτο ERF είχε διάρκεια από τον Ιανουάριο του 2000 έως το τέλος του 2004 και επιχορηγήθηκε με 216 εκατ. €55. Στο μεταξύ, έχει αρχίσει η δεύτερη φάση του, που καλύπτει την περίοδο 2005-2010⁵⁶. Τα μέτρα που λαμβάνει το Ταμείο αφορούν σε αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες και εκτοπισμένους. Συγκεκριμένα, αφορούν τόσο στην υποδοχή αιτούντων άσυλο και την πρόσβαση στην διαδικασία χορήγησής του, όσο και στην πρακτική υποστήριξη όλων των προαναφερθεισών κατηγοριών, ώστε να επιστρέψουν εθελοντικά στις χώρες προέλευσής τους. Επιπλέον, υποστηρίζει την ενσωμάτωση προσώπων, τα οποία θα παραμείνουν μονίμως σε ένα κράτος μέλος της Ε.Ε. Εκτός αυτού μπορεί, σε περίπτωση μαζικής εισροής προσφύγων, να προσφύγει κανείς στο Ταμείο για την χρηματοδότηση άμεσων μέτρων για την χορήγηση χρονικά περιορισμένης προστασίας.

Τον Σεπτέμβριο του 2005, η Επιτροπή υπέβαλε μια κοινοποίηση σχετικά με τα Προγράμματα Περιφερειακής Προστασίας για τους πρόσφυγες, μελετώντας τις δυνατότητες που παρέχουν ορισμένες τρίτες χώρες που βρίσκονται κοντά στις χώρες

προέλευσης των προσφύγων και θα μπορούσαν να εξασφαλίζουν τις συνθήκες προστασίας που απαιτούνται για αυτούς (Βαρβιτσιώτης: 40-42).

Το κοινωνικό φαινόμενο της μετανάστευσης ωθεί την πολιτεία στον σχεδιασμό και την άσκηση μεταναστευτικής πολιτικής η οποία ορίζεται ως το σύνολο των μέτρων και των υιοθετημένων κοινωνικών πρακτικών-σύμφωνα με δύο αναγκαίους και συμπληρωματικούς άξονες-οι οποίοι: ρυθμίζουν και ελέγχουν την είσοδο, την διαμονή και την απασχόληση των μη πολιτών μίας συγκεκριμένης κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων για ενθάρρυνση για επιστροφή ή προσωρινή διαμονή και για την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης. Αντιμετωπίζουν τους ήδη εγκατεστημένους μεταναστευτικούς πληθυσμούς σε εθνικό έδαφος. Ο δεύτερος άξονας αποτελεί τον άξονα της καθαρής κοινωνικής πολιτικής που διακρίνεται στις επιμέρους εθνικές πολιτικές ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών, είτε αυτές αφορούν την εκπαιδευτική πολιτική, είτε την στεγαστική πολιτική, είτε τις πολιτικές της κοινωνικής ασφάλισης, υγείας και πρόνοιας, είτε τις πολιτικές απασχόλησης που εφαρμόζονται στους νόμιμους πληθυσμούς οι οποίοι δεν διαθέτουν την εθνικότητα της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένοι.

Ο πρώτος άξονας αντιστοιχεί στην καθαρή ‘μεταναστευτική πολιτική’ μιας χώρας και έχει χαρακτήρα περισσότερο ‘κατασταλτικό’, ‘αστυνομικό’, ‘αμυντικό’ και ‘απωθητικό’ και άρα αρνητικό ως προς το περιεχόμενό του. Ο δεύτερος άξονας αντιστοιχεί στις λεγόμενες ‘πολιτικές ένταξης και ενσωμάτωσης’ που έχουν χαρακτήρα κατ’αρχήν θετικό και τείνουν να δημιουργήσουν νομικές και τυπικές προϋποθέσεις σύγκλισης των μεταναστευτικών πληθυσμών με τους πολίτες μιας κοινωνίας. Οι άξονες όμως αυτοί δεν είναι σαφείς, ούτε δεδομένοι, όσο εάν δείχνουν ξεκάθαροι ως προς τους διακηρυγμένους στόχους τους. Διαφέρουν από χώρα σε χώρα, από ήπειρο σε ήπειρο, από καιρό σε καιρό ανάλογα με τις παγκόσμιες και επιμέρους πολιτικο-οικονομικές συνθήκες και ανάλογα με τις διακρατικές συμφωνίες που κατά καιρούς συνάπτονται ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες χώρες (Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου [2003]: 22-23).

Η ουσιαστική απουσία συγκεκριμένης και ρεαλιστικής μεταναστευτικής πολιτικής αποτέλεσε χαρακτηριστικό των χωρών υποδοχής και κύριο αίτιο των περισσότερων από τα προβλήματα που οι μετανάστες και οι κοινωνίες αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν. Ακόμα και στα επιμέρους ζητήματα όπου υπήρξε εκφρασμένη πολιτική, αυτή εφαρμόστηκε μερικώς και συχνά καθόλου, κυρίως γιατί οι κοινωνίες

υποδοχής δεν μπόρεσαν να εξασφαλίσουν την απαραίτητη συναίνεση για την οικονομική στήριξη της εφαρμογής αυτής. Οι χώρες υποδοχής αποδείχθηκαν ανίκανες να εξασφαλίσουν τον έλεγχο της μεταναστευτικής εισροής, παρά το γεγονός ότι αυτός ο έλεγχος αποτέλεσε κύριο και κεντρικό στόχο τους. Η εντύπωση που επικρατεί είναι ότι οι χώρες αποστολής όχι μόνο δεν έχουν να παρουσιάσουν μια περισσότερο συγκεκριμένη και αποτελεσματική πολιτική από εκείνη των χωρών υποδοχής, αλλά και ότι η όποια πολιτική τους, με εξαίρεση σπάνιες περιπτώσεις, ακολουθεί τις συνθήκες που διαμορφώνονται στις χώρες υποδοχής και τις οικονομικο-δημογραφικές συγκυρίες (Μουσούρου 1991: 173).

Ο όρος «παράνομη μετανάστευση» χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια σειρά από περιπτώσεις ή κατηγορίες ατόμων. Τρεις είναι οι βασικές κατηγορίες και αφορούν: α) Υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι εισέρχονται στο κοινοτικό έδαφος παράνομα, από ξηρά, θάλασσα ή αεροπορικώς, είτε χρησιμοποιώντας πλαστά έγγραφα είτε δίχως αυτά, με τη βοήθεια λαθρεμπόρων και διακινητών που ανήκουν σε κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος. Στην περίπτωση αυτή της παράνομης μετανάστευσης γίνεται προσπάθεια από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.. ώστε με διάφορους νόμιμους τρόπους να εμποδίσουν ή τουλάχιστον να μειώσουν τις ροές αυτών των λαθρομεταναστών. β) Υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι εισέρχονται μεν νόμιμα στο κοινοτικό έδαφος, αλλά παραμένουν πέραν των νόμιμων χρονικών περιθωρίων ή αλλάζουν το λόγο παραμονής τους χωρίς ειδική άδεια (π.χ. από σπουδαστές ή ερευνητές παραμένουν ως παράνομα εργαζόμενοι). γ) Μια τρίτη ειδική κατηγορία αποτελούν οι αλλοδαποί αιτούντες άσυλο σε μια ευρωπαϊκή χώρα, οι οποίοι παραμένουν αδικαιολόγητα σε αυτήν και μετά τη διοικητική απόρριψη του αιτήματός τους (Νικολακοπούλου-Στεφάνου 2007: 423-424).

Το φαινόμενο της προσπάθειας ατόμων κάθε ηλικίας, υπηκόων τρίτων χωρών να διασχίσουν παράνομα τα σύνορα της Ελλάδας είτε για να εισέλθουν, είτε για να εξέλθουν είναι ένα φαινόμενο το οποίο παρατηρείται σε καθημερινή βάση. Αυτές είναι οι λεγόμενες μεικτές μεταναστευτικές ροές οι οποίες απασχολούν σε μεγάλο βαθμό την Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς τα κράτη-μέλη επιδιώκουν τον αποτελεσματικό έλεγχο των συνόρων τους. Για την διαχείριση αυτών των μεικτών μεταναστευτικών ροών απαιτείται η αλληλεγγύη, η συνεργασία και η συνεννόηση μεταξύ των κρατών-μελών.

Για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης η πολιτική επαναπατρισμού στις χώρες καταγωγής αποτελεί μια λύση, εφόσον βέβαια πληρούνται οι προϋποθέσεις του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της εξασφάλισης των συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας στις χώρες καταγωγής. Στην περίπτωση των ελληνικών αρχών υπάρχει πρόβλημα σχετικά με την αποτελεσματική διαχείριση των μεικτών μεταναστευτικών ροών οι οποίες από το 2005 έχουν αυξηθεί κατά 40%. Η Ελλάδα σαν χώρα κατηγορείται για μη επαρκή τήρηση των διεθνών και ευρωπαϊκών προδιαγραφών για τις συνθήκες υποδοχής, τις συνθήκες υγιεινομικής περίθαλψης, την πρόσβαση στην διαδικασία υποβολής αιτήματος ασύλου, την τήρηση του μέτρου της διοικητικής κράτησης, την παροχή ασύλου. Θα πρέπει τα κράτη-μέλη να προσπαθήσουν από κοινού, μέσω πολιτικών και ψήφισης συνθηκών, ώστε το φαινόμενο της μετανάστευσης να συνδεθεί με την ανάπτυξη ενός τόπου ώστε να ωφελούνται ταυτόχρονα και οι χώρες καταγωγής και οι χώρες υποδοχής μεταναστών (Νικολακοπούλου-Στεφάνου 2008: 30).

Κάθε χρόνο σε παγκόσμια κλίμακα περισσότερα από 200.000.000 άτομα μεταναστεύουν, εκ των οποίων τουλάχιστον 30-40.000.000 είναι παράνομοι μετανάστες. Στην Ευρώπη υπάρχουν περίπου 7-8.000.000 παράνομοι μετανάστες απασχολούμενοι στην παραοικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία μπορεί να παράγει έως και το 16% του Α.Ε.Π. της Ένωσης. Ειδικότερα, στην πλειοψηφία τους απασχολούνται στους τομείς των κατασκευαστικών, της γεωργίας, της νοσηλείας και του καθαρισμού (Σαρμά 2008: 10).

Ο περιορισμός της εισόδου παράνομων μεταναστών απαιτεί μια συντονισμένη και πολυεπίπεδη προσπάθεια. Η από κοινού φύλαξη των συνόρων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής υπηρεσίας για την ασφάλεια των συνόρων (FRONTEX) θα πρέπει να συνοδεύεται από πολιτικές που θα ανατρέπουν την έλευση των μεταναστών. Υπάρχουν προτάσεις οδηγίων προκειμένου να τιμωρούνται όσοι εργοδότες προσλαμβάνουν παράνομους μετανάστες, συμφωνίες με τα κράτη αποστολής για τον περιορισμό του φαινομένου της μετανάστευσης, δυνατότητα συγχρηματοδότησης όσων νομίμως διαμενόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποφασίσουν να επενδύσουν στην χώρα προέλευσής τους, καθώς και η δημιουργία ενός Ταμείου Επιστροφής (Return Fund) για να δοθούν οικονομικά κίνητρα εκούσιας επιστροφής στις χώρες προέλευσης. Η Επιτροπή έχει προτείνει την καθιέρωση, για μετά το 2015, ενός ηλεκτρονικού μητρώου εισόδου και εξόδου όπου θα καταγράφονται συγκεκριμένα βιομετρικά δεδομένα των επισκεπτών, την εφαρμογή ενός συστήματος ηλεκτρονικής

βίζας μέσω του διαδικτύου, την δημιουργία ενός συστήματος επίβλεψης των συνόρων με την χρήση μη επανδρωμένων πλοίων και αεροπλάνων προκειμένου να διαφυλάξει την σωματική ακεραιότητα των λαθρομεταναστών στην προσπάθειά τους να φτάσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την απλοποίηση των διαδικασιών έκδοσης αδειών εισόδου, παραμονής και εργασίας (Κοππά 2008: 18).

Η ολοκληρωμένη κοινοτική πολιτική για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης τείνει να βασιστεί σε ορισμένες αρχές που αποβλέπουν στη συμφιλίωση/εναρμόνιση των παρακάτω επιταγών:

A) Της ανάγκης αλληλεγγύης, αμοιβαίας εμπιστοσύνης και επιμερισμού των βαρών και των ευθυνών μεταξύ των κρατών-μελών.

B) Του σεβασμού των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των διεθνών υποχρεώσεων που προκύπτουν από κείμενα όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1950 για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.), η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για τους Πρόσφυγες, η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την άσκηση των δικαιωμάτων των παιδιών του 1996, και άλλες. Ως Άλλωστε, για τη διαμόρφωση δημόσιας αποδοχής των νόμιμων μεταναστών, αλλά κυρίως παροχής προστασίας στους δικαιολογημένα αιτούντες άσυλο και στους πρόσφυγες, είναι απαραίτητη η αποτελεσματική δράση κατά των παράνομων μεταναστευτικών ροών, πολιτική που θα περιορίσει και την κατάχρηση του συστήματος παροχής ασύλου.

Γ) Των προσδοκιών των υπηκόων τρίτων χωρών και του σεβασμού των ιδιαιτέρων αναγκών τους (κακή διακυβέρνηση, χαμηλό επίπεδο παιδείας, φτώχεια, ανεργία, κλπ.).

Δ) των προσδοκιών της κοινής γνώμης στα ίδια τα κράτη-μέλη για επαρκή και αντικειμενική ενημέρωση ώστε να αποφεύγονται φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας, αλλά και για ένα στέρεο και διαφανές νομικό πλαίσιο για την νόμιμη μετανάστευση και την πολιτική απονομής ασύλου, ώστε να ελαχιστοποιούνται τα περιθώρια για ανάπτυξη της παράνομης μετανάστευσης.

Σχετικό είναι και το ζήτημα της προώθησης νομοθετικών μέτρων περιορισμού της παράνομης εργασίας (επιβολής ποινών και στους εργοδότες, σαφής προσδιορισμός δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των νομίμως εργαζομένων μεταναστών, κατάργησης κινήτρων στις χώρες προορισμού και αντίστοιχα ανάπτυξης κινήτρων για την προσέλευση ειδικών κατηγοριών εργαζομένων μεταναστών, κλπ.). Είναι γεγονός ότι η παράνομη εργασία αποτελεί παράγοντα έλξης για την παράνομη

μετανάστευση αλλά και καταλύτη για την εκμετάλλευση. Για την επιτυχία πάντως μιας πολιτικής περιορισμού της παράνομης εργασίας και της παραοικονομίας και ενίσχυσης της νόμιμης εργασίας των υπηκόων τρίτων χωρών, με πολλαπλά θετικά αποτελέσματα (π.χ. μείωση του βαθμού ανέχειας σε μορφές εκμετάλλευσης, αύξηση των φορολογικών εσόδων και των κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών, μείωση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας, βελτίωση των συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, κλπ.), είναι απαραίτητη η προηγούμενη συστηματική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εργατικών συνδικάτων και των συνδέσμων των εργοδοτών τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.¹⁵

Ε) Τέλος, σχετικά με την καθιέρωση μιας διαδικασίας αμοιβαίας πληροφόρησης αναφορικά με τα μέτρα των κρατών-μελών στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης,¹⁶ μεταξύ των υπηρεσιών των κρατών-μελών, τίθεται πάλι το ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Η παραπάνω πρωτοβουλία αμοιβαίας πληροφόρησης κρίθηκε απαραίτητη, καθώς είναι πιθανόν η ανάπτυξη κάποιων πολιτικών σε ένα κράτος-μέλος να έχει αντίκτυπο σε άλλα κράτη-μέλη. Μια πολύ περιοριστική μεταναστευτική πολιτική Π.χ. ενός κράτους-μέλους μπορεί να επηρεάσει τις μεταναστευτικές ροές στα γειτονικά κράτη ή μια διαδικασία νομιμοποίησης να επιτρέψει στους νομιμοποιηθέντες σε ένα κράτος-μέλος να κινηθούν εύκολα bE άλλα κράτη-μέλη. Για τη διέλευση των εσωτερικών συνόρων της Ε.Ε. προβλέπεται σήμερα ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών που διαθέτουν τίτλο νόμιμης διαμονής εκδοθέντα σε συμβαλλόμενο κράτος, καθώς και έγκυρο ταξιδιωτικό έγγραφο, μπορούν να μετακινούνται προς άλλα κράτη-μέλη και να διαμένουν σε αυτά έως τρεις μήνες (Νικολακοπούλου-Στεφάνου 2007: 426-428).

Η κοινή μεταναστευτική πολιτική πρέπει να ευνοεί τη νόμιμη μετανάστευση, η οποία πρέπει να διέπεται από σαφείς, διαφανείς και δίκαιους κανόνες. Οι πολίτες τρίτων χωρών πρέπει να λαμβάνουν πληροφορίες που να τους επιτρέπουν να αντιληφθούν τις απαιτήσεις και τις διαδικασίες νόμιμης εισόδου και διαμονής στην ΕΕ. Πρέπει να εξασφαλίζεται η ισότιμη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην επικράτεια των κρατών μελών, με σκοπό την προσέγγιση του νομικού καθεστώτος τους προς εκείνο των πολιτών της ΕΕ. Προς το σκοπό αυτό, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της οφείλουν:

- να συνεχίσουν να θεσπίζουν σαφείς και διαφανείς κανόνες για την είσοδο και τη διαμονή υπηκόων τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένης της άσκησης μισθωτής ή ανεξάρτητης δραστηριότητας·

- να παρέχουν πληροφορίες στους δυνάμει μετανάστες και αιτούντες, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών για τα δικαιώματά τους και για τους κανόνες με τους οποίους θα πρέπει να συμμορφώνονται όταν θα διαμένουν νόμιμα στην ΕΕ·
- να διευκρινίζουν τους κανόνες και να προσφέρουν βοήθεια και υποστήριξη στις χώρες καταγωγής και προορισμού για την εκπλήρωση των απαιτήσεων εισόδου και διαμονής·
- να υιοθετούν κοινή πολιτική θεωρήσεων, η οποία να επιτρέπει ευέλικτες απαντήσεις στις μετακινήσεις φυσικών προσώπων σε προσωρινή βάση και για επαγγελματικούς ή εκπαιδευτικούς σκοπούς (π.χ. μεταθέσεις εντός των επιχειρήσεων, πάροχοι συμβατικών υπηρεσιών, ανεξάρτητοι επαγγελματίες και επιχειρηματίες επισκέπτες, φοιτητές, ερευνητές, κυβερνητικοί εκπρόσωποι ή υπάλληλοι, προσωπικό διεθνών ή περιφερειακών οργανώσεων) (<http://www.eur-lex.europa.eu>).

Η μάχη κατά της μη κανονικής μετανάστευσης είναι ένας τομέας που, όπως παρατηρούμε, απασχολεί σε μεγάλο βαθμό την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με πρωτοβουλία και της ελληνικής κυβέρνησης υπάρχει η προοπτική δημιουργίας μιας ευρωπαϊκής δύναμης ακτοφυλακής για την αποτελεσματικότερη φύλαξη των θαλάσσιων συνόρων της Νότιας Ευρώπης. Τα αποτελέσματα των μέτρων δεν είναι ικανοποιητικά συγκριτικά με την προσπάθεια και το οικονομικό κόστος. Οι διαστάσεις της μη κανονικής μετανάστευσης δεν είναι σαφείς και διακριτές, καθώς πρόκειται για αδήλωτους μετανάστες και το φαινόμενο έχει μη νόμιμο χαρακτήρα. Ο έλεγχος των συνόρων είναι απαραίτητος, όμως το θέμα που απασχολεί είναι το αν χαρακτηρίζεται ως οικονομικά βιώσιμος και αν τελικά είναι πραγματικά αποτελεσματικός (Τριανταφυλλίδου 2008: 32).

Η πρόληψη και ο περιορισμός της λαθρομετανάστευσης σε όλες τις διαστάσεις της είναι ζωτικής σημασίας για την αξιοπιστία των πολιτικών που αφορούν τη νόμιμη μετανάστευση και για την αποδοχή τους από το ευρύ κοινό. Ο έλεγχος της πρόσβασης στην επικράτεια της Ε.Ε. πρέπει να ενισχυθεί για να προωθηθεί μια πραγματικά ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων ενώ ταυτόχρονα θα κατοχυρώνεται η άνετη πρόσβαση των καλόπιστων ταξιδιωτών και των προσώπων που έχουν ανάγκη προστασίας και κατά τον τρόπο αυτό η Ευρώπη θα παραμένει ανοιχτή στον κόσμο. Παρά το γεγονός ότι πρόκειται για φαινόμενα που αφορούν

εξίσου πολλούς ευρωπαίους πολίτες, η αδήλωτη εργασία και η παράνομη απασχόληση μπορούν να αποτελούν παράγοντες που συμβάλλουν στη λαθρομετανάστευση και πρέπει ως εκ τούτου να καταπολεμηθούν. Η εντατικοποίηση της προσπάθειας για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών και όλων των όψεων της εμπορίας ανθρώπων αποτελεί ουσιαστική προτεραιότητα για την ΕΕ και τα κράτη μέλη της. Μία βιώσιμη και αποτελεσματική πολιτική επιστροφής - θεμελιωμένη σε σαφείς και διαφανείς κανόνες - πρέπει να υποστηρίζει τα κράτη - μέλη που οφείλουν να επαναπατρίσουν υπηκόους τρίτων χωρών που δεν πληρούν ή δεν πληρούν πλέον τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για να διαμείνουν στην ΕΕ. Οι άνευ διακρίσεων μεγάλης κλίμακας νομιμοποιήσεις μεταναστών που διαμένουν παράνομα δεν αποτελούν βιώσιμο και αποτελεσματικό μέσο διαχείρισης των μεταναστεύσεων και πρέπει να αποφεύγονται. Όλες αυτές οι πολιτικές και τα μέτρα οφείλουν να τηρούν πλήρως την αξιοπρέπεια, τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των συγκεκριμένων προσώπων (<http://www.eur-lex.europa.eu>).

Παρά το γεγονός ότι η αντιμετώπιση από τα κράτη μέλη της Ε.Ε. της παράνομης μετανάστευσης έχει κατά βάση κατασταλτικό χαρακτήρα, μέσω της βελτίωσης του ελέγχου της διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών γίνεται προσπάθεια από την πλευρά της Ένωσης για ένα συντονισμένο προληπτικό έλεγχο με κοινούς κανόνες. Η πρόληψη εμπεριέχει προς το παρόν την έρευνα σχετικά με τα αίτια, τη βελτίωση της κατανόησης του φαινομένου και την ανίχνευση των νέων τάσεων, ενημερωτικές εκστρατείες, προώθηση νέων εταιρικών σχέσεων, ανάπτυξη υφιστάμενων δικτύων. Στην κατεύθυνση αυτή, στις 30.8.2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέστησε ειδική ομάδα Επιτρόπων για θέματα μετανάστευσης υπό τον Επίτροπο για θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων Franco Frattini. Η Ένωση εντείνει την προσοχή της στον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης, στο πλαίσιο και του επιμερισμού των "βαρών" μεταξύ των κρατών μελών, ιδίως στις απόκεντρες περιφέρειές της και στις περισσότερο εκτεθειμένες λόγω της γεωγραφικής τους θέσης ή των ιδιαίτερων γεωγραφικών χαρακτηριστικών τους. Παράλληλα καταβάλλονται προσπάθειες συστηματικής καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων (trafficking).²⁵ Στον αντίποδα, μια πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής διαγράφει μια πολιτική ενίσχυσης της νόμιμης μετανάστευσης [COM

(2005) 669] (Νικολακοπούλου-Στεφάνου 2008: 310).

Η λαθρομετανάστευση αποτελεί κρίσιμο στοίχημα για το κοινωνικό κράτος δικαίου. Οι μεταναστευτικές ροές, προσλαμβανόμενες ως αιτίες διαταραχής συνηθειών και εμπεδωμένων προσδοκιών, δίνουν έναυσμα στην αχαλίνωτη καταστολή. Το διακύβευμα εν προκειμένω συνίσταται στην εξισορρόπηση μεταξύ αντιμετώπισης των εγκληματογόνων εστιών της μετανάστευσης και διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των οικονομικών μεταναστών. Από τη διαχρονική εξέλιξη της; ποινικής νομοθεσίας; μας διαφαίνεται ότι υπάρχει ακόμη σημαντικό περιθώριο βελτίωσης. Σε κάθε όμως περίπτωση η επιτυχής μεταναστευτική πολιτική είναι συνάρτηση μιας ολοκληρωμένης αντίληψης για ενσωμάτωση των μεταναστών, που πρέπει να υποστηρίζεται διοικητικά από τις ανάλογες λειτουργικές υποδομές (Παπαχαλαράμπος 2008: 84).

Σύμφωνα με ορισμένους μελετητές, γενικά χαρακτηριστικά του μοντέλου της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα είναι η προσωρινότητα της παραμονής του αλλοδαπού, η αντιμετώπισή του ως εργάτη και όχι ως πολίτη και μάλιστα με προσφορά θέσεων εργασίας κοινωνικά ανεπιθύμητων, η αδιαφορία για την ανάπτυξη δικτύων κοινωνικής προστασίας, η έμφαση στην κατασταλτική πολιτική, η πρωτοκαθεδρία των φορέων του επίσημου κοινωνικού προβλήματος και βέβαια η αναπαραγωγή και διατήρηση της παράνομης μετανάστευσης. Ο περιορισμένος χρόνος για την υποβολή αιτήσεων, η ανεπάρκεια της υπάρχουσας υποδομής και οι ελλείψεις σε διοικητικό προσωπικό δημιούργησαν σύγχυση, ταλαιπωρία και πολλές φορές εκμετάλλευση των μεταναστών οι οποίοι αναγκάζονται να καταφύγουν στις υπηρεσίες διαφόρων μεσαζόντων.

Ο ρόλος των μηχανισμών κοινωνικής ένταξης των μεταναστών υποσκιάζεται από τις πρακτικές απόδοσης των εγγράφων νόμιμης παραμονής και εργασίας. Οι τελευταίες, χωρίς να είναι ενταγμένες σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο μεταναστευτικής πολιτικής λειτουργούν κατά τέτοιον τρόπο ώστε ο μετανάστης να βιώνει μια διαρκή εκκρεμότητα ως προς το καθεστώς της διαμονής του στην Ελλάδα, όπου η ένταξή του ακολουθεί τις επιταγές ενός ευέλικτου και άναρχου αυτοκαθορισμού, χωρίς ρυθμίσεις και διαδικασίες ομαλής ένταξης και διαμόρφωσης των προϋποθέσεων για την ενσωμάτωσή του (Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2006: 256-257).

Η μεταναστευτική πολιτική της εκάστοτε χώρας, έτσι και της Ελλάδας, δεν μπορεί να είναι αποκομμένη από το ευρύτερο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον της, πρέπει να λαμβάνει υπόψη της και να έχει μια σαφή και συνεκτική αντίληψη για τις διεργασίες που συντελούνται σε διεθνές, αλλά κυρίως σε περιφερειακό επίπεδο και οι οποίες τροφοδοτούν τα μεταναστευτικά ρεύματα, καθώς και να θέτει με σαφήνεια τους στόχους της, για το κοινωνικό και οικονομικό μοντέλο που θα υιοθετήσει, όχι μόνο στο παρόν αλλά και στο μέλλον. Οι βασικές Αρχές που πρέπει να διέπουν μια σύγχρονη μεταναστευτική πολιτική είναι οι ακόλουθες:

- Η αρχή της αποφυγής διακρίσεων και της εφαρμογής της ισότιμης μεταχείρισης για όλους τους πολίτες και τους νόμιμα εγκατεστημένους ξένους, στα πλαίσια των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Ο σεβασμός της ποικιλότητας, της πολυπολιτισμικής ιδιαιτερότητας και πολιτισμικής ταυτότητας αποτελούν μείζονες αρχές και προκλήσεις που απαιτούν την δέσμευση όλων των εμπλεκομένων φορέων.
- Κρίνεται επίσης αναγκαίος ο συνδυασμός της αρχής της καθολικότητας, με την αρχή της «εξειδίκευσης» στον χρήστη. Απόρροια αυτών των αρχών είναι η αποφυγή της ομογενοποίησης των μεταναστών και η αναγνώριση σε αυτούς (όπως και στους πολίτες της χώρας) της ύπαρξης διαφοροποιημένων αναγκών και συνθηκών, σύμφωνα με το φύλο, την ηλικία, τη θρησκεία, την ιδιαίτερη εθνική προέλευση, τυχόν αναπηρίες κ.λ.π.
- Η κοινωνική ένταξη δεν μπορεί να επιτευχθεί με επιβολή άνωθεν προστασίας. Ένας σημαντικός παράγοντας είναι η αίσθηση και έμπρακτη ανάδειξη της ίδιας συμβολής των ανθρώπων στο κοινωνικό γίνεσθαι, της αυτοβοήθειας και της συμμετοχής στην ποιότητα ζωής. Αυτό συμβάλλει στην αποφυγή κατασπατάλησης πόρων και της κοινωνικής κατασκευής των μεταναστών ως παθητικών αποδεκτών, βάρους και απειλής για την ευημερία και συνοχή των πολιτών της χώρας.
- Μια πολιτική ένταξης πρέπει να αποσκοπεί στη στήριξη της συνοχής της οικογένειας των μεταναστών και της ενίσχυσης των υπάρχόντων άτυπων υποστηρικτικών δικτύων.

- Η αρχή της ενδυνάμωσης στηρίζεται στο συνδυασμό ενίσχυσης της ουσιαστικής συμμετοχής, οργάνωσης στο επίπεδο της κοινωνίας των πολιτών και της ανάπτυξης ισχυρών κοινωνικών δικτύων. Στόχος πρέπει να είναι η ενδυνάμωση και η ουσιαστική ισότιμη ένταξη. Όχι ως ένταξη αδυνάμων, «κατώτερων», και εξαρτημένων «ευπαθών ομάδων», αλλά ανθρώπων ικανών να δημιουργήσουν και να προσφέρουν στους ίδιους και στους άλλους, αξιοποιώντας τις γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητές τους (Ι.Α.Π.Α.Δ. 2002: 10).

Η Ελλάδα, εκτός από τις ιδιαίτερες εθνικές συνθήκες και ανάγκες που σχετίζονται με την μετανάστευση, πρέπει να λάβει υπόψη της και τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. για την μετανάστευση και να εναρμονίσει τις πολιτικές της στις αποφάσεις και τις οδηγίες της Ε.Ε.. Εναρμονίζοντας, λοιπόν, τις αρχές και στόχους της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής με τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. και έχοντας μια, έστω ασαφή ακόμα, εικόνα των χαρακτηριστικών της μετανάστευσης στην χώρα, οι βασικές προτεραιότητες της Μεταναστευτικής Πολιτικής, όπως έχει διατυπωθεί από το ΥΠΕΣΔΔΑ περιγράφονται ως εξής:

1. Σεβασμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις, τον Χάρτη Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων και το Ελληνικό Σύνταγμα
2. Θέσπιση σαφών κανόνων για την εισδοχή των μεταναστών με ταυτόχρονη ενημέρωση των μεταναστών στις χώρες τους για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, τους όρους παραμονής και τις διαδικασίες επανένωσης των οικογενειών
3. Θέσπιση Πολιτικών ένταξης-ενσωμάτωσης και δίκαιης και ίσης μεταχείρισης των αλλοδαπών που διαμένουν και εργάζονται στη χώρα, τόσο μέσα από προγράμματα πληροφόρησης και υποστήριξης όσο και από την πιο ευέλικτη εφαρμογή των διαδικασιών νομιμοποίησης
4. Υιοθέτηση Πολιτικών Συνεργασίας με τρίτες χώρες προέλευσης για την εξάλειψη των αιτιών που προκαλούν τα μεταναστευτικά ρεύματα και με τις χώρες διέλευσης για την αποτροπή της παράνομης διακίνησης ανθρώπων.
5. Υλοποίηση Πολιτικών εξάλειψης των διακρίσεων και καταπολέμησης της ξενοφοβίας και του ρατσισμού, μέσα από την αποδοχή της πολιτισμικής, φυλετικής ή/και θρησκευτικής διαφορετικότητας του «άλλου»
6. Καταγραφή και ανάλυση των χαρακτηριστικών των μεταναστευτικών εισροών και των αναγκών της ελληνικής οικονομίας ώστε να επιτευχθεί η όσο το

δυνατόν πιο αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών προς την χώρα και την ένταξη των νομίμων μεταναστών στην αγορά εργασίας

7. Ανταλλαγή πληροφοριών ιδιαίτερα με τις άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου σχετικά με τις πολιτικές μετανάστευσης (Γετίμης 2002: 11-12).

Ένα ζωτικό πρώτο βήμα για την αντιμετώπιση των πραγματικών διαστάσεων του φαινομένου της μετανάστευσης είναι οι καλύτερες στατιστικές πληροφορίες για τους αριθμούς, την προέλευση και τα κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των εισερχομένων, τα είδη των εργασιών για τις οποίες μισθώνονται και οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις από την παρουσία τους. Οι προοπτικές διατύπωσης και υιοθέτησης μιας μεναστευτικής πολιτικής, για το αμοιβαίο όφελος των μεταναστών και της χώρας υποδοχής εξαρτάται σε αυτό το στάδιο από την ακριβέστερη μέτρηση και εμπειρική ανάλυση των πραγματικών μεγεθών, καθώς και του πραγματικού αντίκτυπου που έχουν οι μετανάστες (Πετρινιώτη 1993: 102-103).

Στην Ελλάδα το ζήτημα των μεταναστών είναι ένα μείζον ζήτημα που απασχολεί την κοινωνία και για αυτόν τον λόγο δημιουργήθηκε νομοθετικό πλαίσιο για τους μετανάστες με σκοπό την ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία, την βελτίωση των όρων διαβίωσής τους, την δημιουργία του απαραίτητου 'χώρου' για τις κοινωνικές αυτές ομάδες στην ελληνική κοινωνία.

Στην αρχή της δεκαετίας του 1990, η Ελλάδα δεν είχε νομοθετικό πλαίσιο για τον έλεγχο ή τη διαχείριση μεταναστευτικών εισροών. Τα θέματα μετανάστευσης ρυθμίζονταν από το νόμο 4310 του 1929, αναθεωρημένο το 1948, ο οποίος αφορούσε κυρίως θέματα μεταναστευτικών εκροών. Ο πρώτος νόμος που προσπάθησε να ρυθμίσει τα θέματα της μετανάστευσης ήταν ο υπ' αριθμόν 1975 του 1991 με τον εύγλωττο τίτλο 'Είσοδος, έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης προσφύγων και άλλες διατάξεις'. Ο νόμος 1975/1991 απέβλεπε κυρίως στον περιορισμό της μετανάστευσης, στον αυστηρότερο έλεγχο των συνόρων και στην απέλαση – εάν ήταν δυνατό – όλων των παράτυπων μεταναστών από την ελληνική επικράτεια. Ουσιαστικά ο νόμος καθιστούσε σχεδόν ανέφικτη την είσοδο και εγκατάσταση ξένων στη χώρα μας με σκοπό την εργασία. Στα χρόνια που ακολούθησαν, παρόλα αυτά, πολλοί μετανάστες ήρθαν στην Ελλάδα, εγκαταστάθηκαν και βρήκαν δουλειά χωρίς να διαθέτουν τα απαραίτητα νόμιμα έγγραφα (Τριανταφυλλίδου 2005: 20).

Τον Ιούνιο του 2008 εγκρίθηκε από την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο, με 367 ψήφους υπέρ, 206 κατά και 109 αποχές, η

Οδηγία που αφορά στους κανόνες επιστροφής των παράνομων μεταναστών στα κράτη μέλη της ΕΕ. Πρόκειται για μια από τις σημαντικότερες οδηγίες της Επιτροπής Ελευθεριών και Δικαιοσύνης, η οποία μετά από μακρόχρονη διαδικασία και αφού στο μεταξύ ο αριθμός των παράνομων μεταναστών αυξήθηκε κατακόρυφα, υπερψηφίστηκε κατά κύριο λόγο από το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα (ΕΛΚ-ΕΔ) και τους Φιλελεύθερους, ενώ η Σοσιαλιστική Ομάδα διαφοροποιήθηκε ιδιαίτερα σε συγκεκριμένες τροπολογίες. Ορισμένες από τις διατάξεις της οδηγίας αφορούν στα εξής:

- Προθεσμία τουλάχιστον τεσσάρων εβδομάδων για την εκούσια αναχώρηση του ενδιαφερόμενου, εκτός εάν οι αρμόδιοι φορείς πιστεύουν ότι ο ενδιαφερόμενος μπορεί να διαφύγει κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα ή ότι το πρόσωπο αυτό συνιστά απειλή για την δημόσια τάξη, τη δημόσια ασφάλεια ή την εθνική ασφάλεια.
- Με νέο άρθρο ορίζονται οι συνθήκες προσωρινής κράτησης παιδιών και οικογενειών, όπως για παράδειγμα δικαίωμα στην εκπαίδευση και σε ελεύθερο χρόνο, περιλαμβανομένου του δικαιώματος συμμετοχής σε παιχνίδια και σε δραστηριότητες αναψυχής κατάλληλες για την ηλικία τους.
- Το συμφέρον του παιδιού διασφαλίζεται από το κατάλληλο τμήμα κοινωνικών υπηρεσιών ή από συνήγορο ενώ οι ασυνόδευτοι ανήλικοι δεν πρέπει να απομακρύνονται ή τίθενται υπό κράτηση. Ωστόσο, αυτές οι διατάξεις δεν ισχύουν σε περίπτωση καταδίκης για έγκλημα (<http://www.lamianews.blogspot.com>).

Ο πρώτος άξονας της ευρωπαϊκής, αλλά και της ελληνικής πολιτικής, είναι η ενθάρρυνση της νόμιμης μετανάστευσης μέσω είτε της εκ των προτέρων υπογραφής διμερών ή πολυμερών συμφωνιών με τις χώρες προέλευσης, είτε της εκ των υστέρων νομιμοποίησης των παράνομων μεταναστών και της διαμόρφωσης στη συνέχεια ικανοποιητικών συνθηκών ομαλής και αξιοπρεπούς ένταξης τους στις χώρες υποδοχής. Ο δεύτερος άξονας πολιτικής είναι η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης. Η κάθε κατηγορία μεταναστών πρέπει να αντιμετωπίζεται με ευελιξία και συνέπεια σύμφωνα με τις δικαιοκρατικές αρχές που επιβάλλουν σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανθρώπινη μεταχείριση και συνθήκες υποδοχής για όλους τους εισερχόμενους.

Οι μετανάστες αντιμετωπίζουν ένα πλήθος προβλημάτων στην χώρα υποδοχής που σχετίζονται με τις συνθήκες υποδοχής, το επίπεδο υγειονομικής περίθαλψης, την προσβασιμότητα στην διαδικασία υποβολής αιτήματος ασύλου, την κατάχρηση του μέτρου της διοικητικής κράτησης. Η μετανάστευση αντιμετωπίζεται

και προσεγγίζεται ως ένα κοινωνικό φαινόμενο στο πλαίσιο της θωράκισης της ασφάλειας της Ευρώπης και των πολιτών της από έτερα έθνη που εισέρχονται στην εκάστοτε χώρα υποδοχής. Υποβαθμίζεται η αξία των δημοκρατικών αρχών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών στις πολιτικές επαφές και συνεργασίες μεταξύ των χωρών (<http://www.enthesis.net/index.php>).

Η ανάγκη για τον σεβασμό του ατόμου πρέπει να αποτελέσει τη βάση των μέτρων που θα λάβει η Ευρώπη για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης. Η παράνομη μετανάστευση ανοίγει την πόρτα στις αυθαιρεσίες, στην εκμετάλλευση όσων στερούνται δικαιωμάτων και σε νέες μορφές απαράδεκτης δουλείας. Η παράνομη εργασία πρέπει να επισύρει σοβαρές κυρώσεις, στη δε εμπορία προσώπων πρέπει να εφαρμόζεται μηδενική ανοχή. Τα κράτη-μέλη δεν μπορούν να μην αναγνωρίσουν ότι ορισμένες μαζικές ρυθμίσεις τείνουν να ενθαρρύνουν την παράνομη μετανάστευση.

Η κοινοτική μέθοδος, που έχει θεμελιωθεί σε μια γερή νομική βάση για τη νόμιμη και την παράνομη μετανάστευση, είναι βεβαίως εκείνη που θα αυξήσει την εμπιστοσύνη των πολιτών, θα συμβάλει στη συνοχή των πολιτικών των κρατών-μελών και χάρη στην οποία η Ευρώπη θα μιλάει με μια φωνή στον διάλογο με τις τρίτες χώρες. Αλλά μια κοινή πολιτική μετανάστευσης και ασύλου απαιτεί ενοποίηση των λαών. Για τον λόγο αυτό, η προσεχής γαλλική προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημείωσε τη δέσμευση όλων των Ευρωπαίων υπό μορφή συμφώνου. Μόνο ενωμένοι θα μπορέσουν οι Ευρωπαίοι να αντιμετωπίσουν, όπως πάντα, αυτή την τεράστια πρόκληση (<http://www.kathimerini.gr>).

Το 1997 συντελείται η πρώτη διαδικασία νομιμοποίησης των μεταναστών στην Ελλάδα, που διαρθρώθηκε σε δύο φάσεις. Έτσι, χωρίς να καταργείται ο προηγούμενος νόμος, εκδίδονται δύο προεδρικά διατάγματα, μέσω των οποίων καθιερώνεται ένας νέος, παράλληλος με τους προβλεπόμενους στον Ν. 1975/1991 τίτλος νόμιμης παραμονής και εργασίας αλλοδαπού στην χώρα, η λεγόμενη πράσινη κάρτα. Στην πρώτη φάση, σύμφωνα με το Π.Δ. 358/1997, έγινε η ‘καταγραφή των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα και είτε απασχολούνται, είτε αναζητούν απασχόληση’. Στην δεύτερη φάση που ορίστηκε από το Π.Δ. 359/1997, όσοι είχαν αποκτήσει την λευκή κάρτα, ύστερα από μια πολύπλοκη διαδικασία, μπορούσαν να αποκτήσουν την κάρτα παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας,

δηλαδή την πράσινη κάρτα που ίσχυε και ως κάρτα εργασίας και εκδιδόταν για 1 έως 3 χρόνια.

Ο Ν. 2910/2001 ‘Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις’ αποτελεί έναν συνδυασμό της φιλοσοφίας που διέπει τις διατάξεις του Ν. 1975/1991 και των Π.Δ. του 1997. Στα άρθρα 19-24 ορίζονται οι όροι για την απόκτηση της άδειας εργασίας και παραμονής για τους μελλοντικούς μετανάστες και στα άρθρα 65-66 προτείνεται μια δεύτερη προσπάθεια-ευκαιρία καταγραφής και νομιμοποίησης για τους ανεπίσημους/μη καταγεγραμμένους μετανάστες (Μαράτου-Αλιπράντη 2007: 57-59).

Παράλληλα με την προσπάθεια νομιμοποίησης των μεταναστών το 2001, και τις παραπάνω ρυθμίσεις, η κυβέρνηση εκπόνησε ένα τριετές σχέδιο δράσης για την κοινωνική τους ένταξη (2002-2005) με τη στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει μέτρα για την ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας, την παροχή περίθαλψης και υγείας και γενικά την εφαρμογή μέτρων για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξеноφοβία στην ελληνική κοινωνία. Τα περισσότερα από αυτά τα μέτρα παραμένουν μόνο στα χαρτιά (Τριανταφυλλίδου 2005: 25).

Στις 4/8/2005 ψηφίζεται ο νέος μεταναστευτικός νόμος 3386/2005 ‘Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια’, ο οποίος εισάγει μια σειρά από σημαντικές καινοτομίες. Για πρώτη φορά θεσμοθετούνται στην χώρα μας ρυθμίσεις για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Στο κεφάλαιο IB’ του Ν. 3386/2005 διαφαίνεται η προσπάθεια προώθησης μέτρων για την ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Στο άρθρο 66 καθορίζεται ένα Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την ομαλή προσαρμογή και ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική κοινωνία, του οποίου βασικές αρχές είναι: η αποφυγή οποιασδήποτε μορφής διακρίσεων, η εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση, στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, ο σεβασμός των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η υποστήριξη, ανάδειξη και προβολή της προσωπικής συμβολής των μεταναστών στο ευρύτερο κοινωνικό γίγνεσθαι, η στήριξη της συνοχής της οικογένειας των μεταναστριών, η ενίσχυση της συμμετοχής των μεταναστών στις πολιτικές κοινωνικής ένταξης.

Το άρθρο 9 αποτελεί, επίσης, καινοτομία με την καθιέρωση 7 γενικών κατηγοριών αδειών παραμονής: για εργασία, για ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα, για ειδικούς λόγους, για εξαιρετικούς λόγους (ανθρωπιστικούς, δημοσίου συμφέροντος, θύματα εμπορίας ανθρώπων), για οικογενειακή επανένωση, αόριστης διάρκειας σε πρόσωπα που έχουν 10ετή συνολική διαμονή στην Ελλάδα, επί μακρόν διαμένοντος στην Ελλάδα που μπορεί να χορηγηθεί σε πρόσωπα με νόμιμη 5ετή παραμονή στην χώρα, με βάση τις Οδηγίες της Ε.Ε., καθιερώνεται για πρώτη φορά το Δελτίο Διαμονής και το Δελτίο Μόνιμης Διαμονής για τα μέλη της οικογένειας του Έλληνα πολίτη ή του πολίτη της Ε.Ε. .

Στο κεφάλαιο Ι' προσδιορίζεται το πλαίσιο της άσκησης του δικαιώματος της οικογενειακής συνένωσης (Κοινοτική Οδηγία 86/2003). Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στα άρθρα 54 και 60. Το άρθρο 54 παρέχει προστασία στις περιπτώσεις πολυγαμίας. Στο άρθρο 60 προβλέπεται η χορήγηση αυτοτελούς άδειας διαμονής στα μέλη της οικογένειας υπηκόου τρίτης χώρας που διαμένουν νόμιμα στην χώρα, στο πλαίσιο της οικογενειακής επανένωσης και στις περιπτώσεις παρέλευσης της 5ετίας από την χορήγηση της άδειας διαμονής για οικογενειακή επανένωση (Μαράτου-Αλιπράντη 2007: 60-62).

Ο νέος νόμος για τα θέματα μεταναστευτικής πολιτικής, ο 3536/07 που δημοσιεύτηκε στις 23 Φεβρουαρίου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, φέρνει κάποιες αλλαγές στα κριτήρια που πρέπει να καλύπτει κάποιος για να υποβάλλει αίτηση για άδεια παραμονής στην Ελλάδα. Πλέον μπορούν να υποβάλουν αίτηση: α) όσοι έχουν γραφτεί σε δημόσιο εκπαιδευτικό ίδρυμα πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πριν την 31.12.2004 και από τότε συνεχίζουν να μένουν στην Ελλάδα, β) όσοι είναι γονείς τέκνου το οποίο γράφτηκε σε δημόσιο εκπαιδευτικό ίδρυμα πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πριν την 31.12.2004 και συνεχίζει να φοιτά μέχρι το 2007, γ) όσοι έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα και συνεχίζουν να μένουν στην Ελλάδα, δ) όσοι είναι γονείς τέκνου που γεννήθηκε στην Ελλάδα μέχρι τις 31.12.2004 εφόσον ο/η σύζυγος διαμένει νόμιμα στη χώρα και ε) όσοι έχουν τελέσει γάμο στην Ελλάδα μέχρι 31.12.2004 αν ο ένας από τους δύο συζύγους διαμένει νόμιμα στη χώρα. Επίσης δικαίωμα αίτησης έχουν: όσοι είχαν υποβάλλει αίτηση για χορήγηση Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς μέχρι 31.12.2004 το οποίο είχε απορριφθεί μέχρι και 30.09.2007, όσοι ήταν κάτοχοι Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενή το οποίο έληξε μέχρι 31.12.2004 και δεν

ανανεώθηκε και όσοι είχαν υποβάλλει αίτηση για άδεια διαμονής μέχρι 31.12.2004 η οποία είχε απορριφθεί από την Περιφέρεια μέχρι και 30.09.2007.

Όλες αυτές οι προσθήκες όμως, «ακυρώνονται» σχεδόν αυτόματα από τις μικρές προθεσμίες υποβολής των δικαιολογητικών που δίνονται στους μετανάστες. Είναι χαρακτηριστικό πως η νέα τροποποίηση του νόμου, αφήνει εκτός αρκετούς μετανάστες που θα ήθελαν να υποβάλλουν τα σχετικά δικαιολογητικά καθώς το χρονικό περιθώριο ήταν μέχρι τις 30.09.2007 -δηλαδή μόλις 7 μήνες. Συνεπώς, για μικρά χρονικά διαστήματα μένουν εκτός νομιμοποίησης αρκετοί μετανάστες, περιμένοντας κάποια νέα ρύθμιση στα επόμενα χρόνια (<http://www.kathimerini.gr>).

Τα κράτη μέλη πρέπει να αναγνωρίζουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος μετά από πέντε έτη νόμιμης και αδιάλειπτης διαμονής. Οι απουσίες από το έδαφος του κράτους μέλους για χρονικά διαστήματα μικρότερα των έξι διαδοχικών μηνών (μη υπερβαίνοντα συνολική διάρκεια μεγαλύτερη των πέντε ετών) ή για συγκεκριμένους λόγους που προβλέπονται από τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους (π.χ. στρατιωτικές υποχρεώσεις, απόσπαση για λόγους εργασίας, βαριά ασθένεια, μητρότητα, διεξαγωγή έρευνας και σπουδών) δεν λαμβάνονται υπόψη στον υπολογισμό της διάρκειας διαμονής.

Για να αποκτήσει το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος, ο υπήκοος τρίτης χώρας πρέπει να παράσχει αποδεικτικό στοιχείο ότι διαθέτει για αυτόν και την οικογένειά του (εφόσον αυτή εξαρτάται από τον επί μακρόν διαμένοντα):

- σταθερούς πόρους, επαρκείς για τη συντήρησή του, χωρίς να απαιτείται προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής του οικείου κράτους μέλους,
- ασφάλιση ασθένειας.

Τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτήσουν από τους υπηκόους τρίτων χωρών να συμμορφωθούν με συμπληρωματικούς όρους ενσωμάτωσης (όπως η επαρκής γνώση μιας εθνικής γλώσσας του οικείου κράτους μέλους). Τα κράτη μέλη μπορούν να αρνούνται τη χορήγηση του καθεστώτος για λόγους δημόσιας τάξης ή ασφάλειας. Η αρμόδια αρχή πρέπει να αποφασίζει για την αίτηση χορήγησης του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος εντός προθεσμίας έξι μηνών από την ημερομηνία της κατάθεσης της αίτησης. Κάθε απόφαση απόρριψης της αίτησης πρέπει να είναι

αιτιολογημένη, να κοινοποιείται γραπτά στον ενδιαφερόμενο σύμφωνα με τις διαδικασίες κοινοποίησης που προβλέπει η σχετική εθνική νομοθεσία και να αναφέρει τους τρόπους προσφυγής καθώς και την προθεσμία κατά την οποία θα μπορεί να αντιδράσει ο ενδιαφερόμενος. Ο επί μακρόν διαμένων λαμβάνει άδεια παραμονής, τυποποιημένη για όλα τα κράτη μέλη, μόνιμη και διάρκειας δέκα ετών και αυτόματα ανανεώσιμη.

Οι λόγοι που δικαιολογούν την αφαίρεση του καθεστώτος είναι περιορισμένοι και καθορίζονται ακριβώς στην παρούσα οδηγία (απουσία μεγαλύτερη των δώδεκα διαδοχικών μηνών από το έδαφος της ευρωπαϊκής Κοινότητας, δόλια απόκτηση του καθεστώτος παράνομη απόκτηση του καθεστώτος, θέσπιση μέτρου απέλασης). Ο ενδιαφερόμενος, αφού αποκτήσει το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος, έχει δικαίωμα σε σειρά παροχών υπό τις ίδιες συνθήκες με τους υπηκόους του κράτους μέλους, συγκεκριμένα όσον αφορά:

- τις συνθήκες πρόσβασης σε μισθωτή εργασία και μη μισθωτή δραστηριότητα καθώς και τις συνθήκες απασχόλησης και εργασίας (εβδομαδιαία αργία, κανόνες υγιεινής, ετήσιες άδειες, μισθός, συνθήκες απόλυσης),
- την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, αναγνώριση διπλωμάτων, και υποτροφίες σπουδών,
- την κοινωνική προστασία (οικογενειακά επιδόματα, συντάξεις κλπ.) και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη,
- την κοινωνική αρωγή (ελάχιστο εισόδημα, ελάχιστες συντάξεις, δωρεάν ιατρική βοήθεια κλπ),
- κοινωνικά και φορολογικά πλεονεκτήματα, πρόσβαση στα αγαθά και στις υπηρεσίες,
- ελευθερία του συνδικαλίζεσθαι και συνεταιρίζεσθαι και ελευθερία εκπροσώπησης οργάνωσης εργαζομένων ή εργοδοτών,
- ελεύθερη πρόσβαση στο σύνολο της επικράτειας του οικείου κράτους μέλους.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, το οικείο κράτος μέλος μπορεί να περιορίζει την ίση μεταχείριση στην πρόσβαση σε εργασία και εκπαίδευση (για παράδειγμα, να απαιτούν απόδειξη της κατάλληλης γλωσσικής επάρκειας). Ως προς την κοινωνική

αρωγή και την κοινωνική προστασία, τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίζουν την ίση μεταχείριση στα βασικά πλεονεκτήματα. Τα κράτη μέλη πάντως είναι ελεύθερα να διευρύνουν τον κατάλογο των τομέων στους οποίους επιφυλάσσουν ίση μεταχείριση ή τον κατάλογο των παροχών προς τους υπηκόους τους.

Το άτομο που διαθέτει καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος προστατεύεται ιδιαίτερα από κάθε απόφαση απομάκρυνσής του. Η συμπεριφορά που δικαιολογεί απόφαση απομάκρυνσης πρέπει να αποτελεί πολύ σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια. Σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν μια τέτοια απόφαση οικονομικοί λόγοι. Τα κράτη μέλη δεσμεύονται να λάβουν υπόψη τους τα συγκεκριμένα στοιχεία πριν λάβουν απόφαση απομάκρυνσης ενός κατοίκου μακράς διαρκείας (ηλικία του ατόμου, διάρκεια της διαμονής κλπ.). Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας εφαρμόζονται υπό την επιφύλαξη της δυνατότητας να χορηγεί ένα κράτος μέλος τίτλο μόνιμης διαμονής, με ευνοϊκότερες συνθήκες από αυτές που προβλέπονται από την οδηγία. Ωστόσο, αυτοί οι τίτλοι διαμονής δεν δίνουν δικαίωμα διαμονής στα υπόλοιπα κράτη μέλη.

Ο επί μακρόν διαμένων μπορεί να ασκεί δικαίωμα διαμονής σε άλλο κράτος μέλος από αυτό που του χορήγησε το καθεστώς διαμονής, για χρονικό διάστημα ανώτερο των τριών μηνών, εάν πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις που ορίζει η πρόταση, οι εξής:

- εάν ασκεί οικονομική δραστηριότητα ως μισθωτός ή ελεύθερος επαγγελματίας ή
- εάν παρακολουθεί σπουδές ή επαγγελματική κατάρτιση ή
- άλλοι σκοποί.

Εντούτοις, τα κράτη μέλη, στην περίπτωση που το ισχύον δίκαιο κατά την έκδοση της παρούσας απόφασης προβλέπει περιορισμούς για την εισδοχή υπηκόων τρίτων χωρών, μπορούν να περιορίζουν τον αριθμό των αδειών διαμονής. Επίσης, όσον αφορά την πολιτική της αγοράς απασχόλησης, τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να δίνουν προτίμηση στους πολίτες της Ένωσης. Οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις δεν αφορούν τους αποσπασμένους εργαζομένους στο πλαίσιο διασυνοριακής παροχής υπηρεσιών, ούτε τους παρέχοντες διασυνοριακές υπηρεσίες. Κατά την κατάθεση της αίτησης του τίτλου διαμονής, οι αρμόδιες αρχές του δευτέρου

κράτους μέλους μπορούν να ζητήσουν την υποβολή ορισμένων εγγράφων (ιδίως άδεια διαμονής επί μακρόν διαμένοντος, ταυτότητα, σύμβαση εργασίας, τεκμηρίωση σχετικά με προσήκον κατάλυμα, κλπ.) και να παράσχουν αποδεικτικά στοιχεία ότι διαθέτουν τους κατάλληλους σταθερούς και τακτικούς πόρους και ασφάλιση ασθένειας.

Τα μέλη της οικογενείας του επί μακρόν διαμένοντος μπορούν να τον συναντήσουν ή να τον συνοδεύσουν στο δεύτερο κράτος μέλος υπό την προϋπόθεση ότι η οικογένεια είχε ήδη συσταθεί στο πρώτο κράτος μέλος. Σε αντίθετη περίπτωση εφαρμόζεται η οδηγία 2003/86/EK σχετικά με το δικαίωμα επανένωσης της οικογένειας.

Το δεύτερο κράτος μέλος μπορεί να αρνηθεί τη διαμονή, μόνον εάν υπάρχει απειλή για τη δημόσια τάξη, την ασφάλεια ή τη δημόσια υγεία. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η οδηγία προβλέπει τη δυνατότητα για το κράτος μέλος να απαιτήσει ιατρική εξέταση προκειμένου να πιστοποιηθεί ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν πάσχουν από ασθένειες που αποτελούν, στη χώρα υποδοχής, αντικείμενο προστατευτικών διατάξεων. Εξάλλου, η παρούσα οδηγία προβλέπει σειρά εγγυήσεων σχετικά με διαδικασίες όπως: η προθεσμία για την εξέταση της αίτησης του τίτλου διαμονής, οι τρόποι της κοινοποίησης, οι τρόποι προσφυγής, οι προϋποθέσεις για την απομάκρυνση.

Ο επί μακρόν διαμένων, από τη στιγμή που θα γίνει δεκτός στο δεύτερο κράτος μέλος, έχει δικαίωμα σε όλες τις παροχές στις οποίες είχε δικαίωμα στο πρώτο κράτος μέλος, υπό τις ίδιες συνθήκες με τους υπηκόους του κράτους μέλους. Ο επί μακρόν διαμένων, που διαμένει στο δεύτερο κράτος μέλος, διατηρεί το καθεστώς ως προς το πρώτο κράτος μέλος, μέχρις ότου αποκτήσει το ίδιο καθεστώς στο δεύτερο κράτος μέλος. Μετά πέντε έτη κανονικής διαμονής στο έδαφος του δεύτερου κράτους μέλους, μπορεί, εάν το επιθυμεί, να υποβάλει αίτηση για να θεωρηθεί επί μακρόν διαμένων σε αυτό το κράτος μέλος. Κατά κανόνα, το πρώτο κράτος μέλος υποχρεούται να δεχθεί πίσω τον επί μακρόν διαμένοντα από τον οποίο το δεύτερο κράτος μέλος αφαίρεσε τον τίτλο διαμονής, καθώς και τα μέλη της οικογενείας του (<http://www.eur-lex.europa.eu>).

Ο όρος «καλές πρακτικές» μπορεί να αναλυθεί σε 3 τουλάχιστον επίπεδα: το σκοπό, τα κριτήρια που επιλέγηκαν και τον τρόπο σύνθεσης της πρακτικής. Ένας κοινός όρος «καλών πρακτικών» συνδέεται με την ιδέα μιας άμεσης χρήσης της τεχνογνωσίας και της εφαρμοσμένης έρευνας. Επίσης εννοείται η συσσωρευμένη και εφαρμοσμένη γνώση. Με το επίθετο «καλή» δεν υπονοείται η σύγκριση μεταξύ αυτής ή και άλλων παρόμοιων πρακτικών.

Είναι σημαντικό να γνωρίσει κανείς τα προβλήματα που αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει μια ευρωπαϊκή χώρα σε σχέση με το φαινόμενο της μετανάστευσης καθώς και τις πολιτικές με τις οποίες προσπάθησε να τις ελέγξει. Τέτοιες πληροφορίες μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για τη χάραξη κοινής μεταναστευτικής πολιτικής, όπως και οδηγό για τη χάραξη εθνικής πολιτικής στις χώρες εκείνες που μόλις τις τελευταίες δεκαετίες απέκτησαν εμπειρία ως χώρες υποδοχής μεταναστών. Μια τέτοια περίπτωση θα λέγαμε ότι αποτελεί και η Ελλάδα.

Ειδικότερα τα παραδείγματα «καλών πρακτικών» μεταναστευτικών πολιτικών που θα παρουσιαστούν απορρέουν αφενός από το υπάρχον εθνικό θεσμικό πλαίσιο και αφετέρου έτσι όπως αυτές ανακύπτουν από συγκεκριμένες δράσεις και προγράμματα. Η γενική παρουσίαση των πολιτικών που εφαρμόστηκαν και εφαρμόζονται στην κάθε χώρα διαχρονικά συνοδεύονται από την εξέταση των συγκεκριμένων πολιτικών και δράσεων και που αφορούν στα εξής θεματικά πεδία :

➤ Προϋποθέσεις που αφορούν στην είσοδο και διαμονή

➤ Πολιτικές ενσωμάτωσης μεταναστών με έμφαση:

-στην απασχόληση και αγορά εργασίας

-στην εκπαίδευση, στην κατάρτιση και στις γλωσσικές ικανότητες

-στο δικαίωμα στην οικογενειακή συνένωση

-στην αστική ιθαγένεια

-στην πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες και κοινωνικές παροχές (Κρατσιώτη, Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2004: 122-123).

1.2 Ανισότητες και διακρίσεις σχετικά με τους μετανάστες

Το μεταναστευτικό φαινόμενο ως ένα μηχανισμός αναδιανομής του πληθυσμού και κυρίως του εργατικού δυναμικού, από χώρες και περιοχές λιγότερο ανεπτυγμένες με καθεστώτα καταπιεστικά, προς χώρες με οικονομική και κοινωνική άνθηση, πολιτική σταθερότητα και δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης, είναι παράγωγο αλλά και παραγωγός μιας σειράς κοινωνικών ανακατατάξεων και προβλημάτων και στις δύο κοινωνίες, διαφορετικής όμως υφής, δηλαδή των χωρών υποδοχής και των χωρών αποστολής μεταναστών.

Οι ασαφείς και τυπικές στρατηγικές αφήνουν μεγάλα περιθώρια για αυθαιρεσίες και ρατσιστική συμπεριφορά από την πλευρά των κρατικών λειτουργών και πολύ περισσότερο οι άτυπες πολιτικές συντείνουν στην διόγκωση του ελλείμματος των κοινωνικών δικαιωμάτων των μεταναστών. συχνά, οι μετανάστες αγνοούν το πλαίσιο των θεσμών, των κανόνων και των δικαιωμάτων τους, αλλά και στις περιπτώσεις που τα γνωρίζουν, δεν έχουν πρόσβαση στο πολιτικό και νομικό σύστημα της χώρας. Οι διαδικασίες της νομιμοποίησής τους καθυστερούν και πολλές φορές συνοδεύονται από ταλαιπωρία, η νόμιμη όμως παρουσία τους είναι το πρώτο και ουσιαστικό βήμα για την κοινωνική τους ένταξη. Ο κοινωνικός αποκλεισμός τους είναι το λογικό επακόλουθο αυτής της κατάστασης.

Οι υπάλληλοι μέσα από τους άτυπους ελέγχους και τις ποικίλες ευελιξίες στα όρια των δικών τους αρμοδιοτήτων, υπενθυμίζουν στους μετανάστες ότι ως διαχειριστές της εξουσίας διαφόρων επιπέδων μπορούν να τους κατατάξουν και να τους διακρίνουν μέσα από τις γραφειοκρατικές διαδικασίες. Οι θεσμοί λειτουργούν διαφορετικά για τους γηγενείς και διαφορετικά για τους μετανάστες, με επιλεκτικές πρακτικές πολλές φορές ανάλογα με την προέλευσή τους. οι δημόσιες υπηρεσίες και οι υπάλληλοι διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο στην διαχείριση και οροθέτηση των επιλογών που έχει ένας μετανάστης, αλλά και στην συμμετοχή του στις διαδικασίες ένταξης (Κασιμάτη, Ψημμένος 2004: 439, 441-442, 445).

Η μετανάστευση ως τομέας διαχείρισης και εφαρμογής της δημόσιας πολιτικής έχει ασταθή και αβέβαιο χαρακτήρα. Οι ενδιαφερόμενοι κοινωνικοί και πολιτικοί φορείς μεταβάλλονται συχνά και γρήγορα και τα στοιχεία του φαινομένου (αριθμός μεταναστών, προέλευση, κατεύθυνση, στρατηγικές εισόδου στην αποδέκτρια χώρα) εξελίσσονται ραγδαία. Το Κράτος δεν μπορεί να συνδιαλλαγεί με

τους μετανάστες, διότι εκείνοι ακόμα και στην περίπτωση που είναι νόμιμοι στερούνται συνήθως των πολιτικών δικαιωμάτων τους. Δεν είναι εφικτή η δημιουργία διαλόγου ανάμεσα στους μετανάστες και τους υπευθύνους, καθώς οι μετανάστες αδυνατούν να εκφράσουν τα αιτήματα, τις απόψεις τους, και τις προτεραιότητές τους προς την κοινωνία στην οποία διαμένουν, εργάζονται και κινούνται. Οι μετανάστες αποτελούν ένα περιθωριοποιημένο τμήμα της κοινωνίας και υφίστανται πλήθος ανισοτήτων χωρίς να δύνανται να αντιδράσουν και να υπερασπιστούν την υπόστασή και την αξιοπρέπειά τους. Η μετανάστευση, ως κοινωνικό φαινόμενο, περιπλέκει τις κοινωνικές ανισότητες και τους διαχωρισμούς στην χώρα υποδοχής, δημιουργεί ταξικές διαφοροποιήσεις και έτσι οι μετανάστες μετατρέπονται σε εν δυνάμει ‘αποδιοπομπαίους τράγους’ ολόκληρης της κοινωνίας (Τριανταφυλλίδου 2005: 35-36).

Ο ρατσισμός κατανοείται ως ένα δίκτυο απόψεων, τοποθετήσεων, συμπεριφορών ή και καθορισμένων μέτρων που υποχρεώνει τους ανθρώπους στην υπαγωγή, μόνο και μόνο επειδή ανήκουν σε μια ευδιάκριτη κοινωνική κατηγορία. Ως δικαιολογία για την διάκριση, χρησιμοποιούνται συχνά τα διακριτικά στοιχεία της ομάδας στα οποία συνάπτεται συχνά μια υποτιθέμενη κατωτερότητα ή και μια επικινδυνότητα. Σε σχέση με αυτόν τον ορισμό του ρατσισμού πρέπει να τονιστούν τα εξής: α) ο ρατσισμός ανιχνεύεται στις διακρίσεις που οδηγούν στην υπαγωγή και συνεπώς ένα βασικό στοιχείο είναι η συμπεριφορά ενάντια στην ευδιάκριτη κοινωνική τάξη και όχι οι απόψεις για αυτήν και η στάση απέναντί της, β) ένα απαραίτητο στοιχείο για την εμφάνιση του ρατσισμού είναι η δυνατότητα άσκησης εξουσίας εις βάρος μιας ευδιάκριτης κοινωνικής ομάδας και κατά συνέπεια ο ρατσισμός μπορεί να προκύψει μόνο υπό τους όρους της άνισης διανομής κοινωνικής ή και πολιτικής δύναμης και αυτό ξεκινά αποκλειστικά από τον ισχυρό, γ) το φάσμα της υπαγωγής είναι ευρύ και κυμαίνεται από την μειωτική καταπίεση ως την δολοφονία και ακόμα στην ίδια την κοινωνική ζωή ο ίδιος ο πυρήνας του είναι πάντα ο αποκλεισμός από τα δημόσια και κοινωνικά αγαθά ή η άνιση συμμετοχή σε αυτά (Macedo, Gounari 2008: 386-387).

Υπάρχει απέναντι στους μετανάστες μια ρατσιστική συμπεριφορά η οποία οδηγεί σε εις βάρος τους διακρίσεις. Γίνεται διάκριση ανάμεσα στον θεωρητικό και τον πρακτικό ρατσισμό, ανάμεσα στην «βία των λόγων», τον λεκτικό ρατσισμό και στην χρήση φυσικής βίας. Όμως, ο θεωρητικός και ο πρακτικός ρατσισμός

αλληλοκαθορίζονται σε μεγάλο βαθμό, καθώς είναι όψεις του ίδιου νομίσματος δηλαδή του ρατσισμού. Έτσι, ο ρατσισμός ακόμη και όταν εκδηλώνεται μόνο λεκτικά είναι μια εν δυνάμει απειλή, αφού υπαινίσσεται πάντα την ύπαρξη «κατώτερων» κοινωνικών ομάδων ή ατόμων που θα μπορούσαν κάθε στιγμή να αποτελέσουν αντικείμενο διακρίσεων, κοινωνικού αποκλεισμού, καταπίεσης και ρατσιστικής βίας. Ο ρατσισμός δεν επιχωριάζει σε μια συγκεκριμένη κοινωνική τάξη, ομάδα ή εθνικότητα. Αποτελεί γενικευμένη πρακτική και υπ'αυτήν την έννοια δεν έχει ταξικό χαρακτήρα με την στενή σημασία του όρου.

Ο ρατσισμός εξυπηρετεί πάντα, συνειδητά ή ασυνείδητα, κάποια συμφέροντα και μάλιστα πολλές φορές ετερογενή. Η ρατσιστική συμπεριφορά δηλαδή ποτέ δεν είναι αφιλοκερδής. Ακόμη και αν το «όφελος» δεν είναι εμφανές, αποτελεί πάντοτε, έστω και υποσυνείδητα σημείο αναφοράς της ρατσιστικής συμπεριφοράς. Στην διαμόρφωση της ρατσιστικής σκέψης συμφύρονται διάφοροι οικονομικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί, ψυχολογικοί και πολιτισμικοί παράγοντες. Ως εκ τούτου ο ρατσισμός δεν αποτελεί αυστηρά προσωπικό βίωμα, ούτε όμως και γενικευμένη στάση. Είναι η συνιστώσα υποκειμενικών και αντικειμενικών παραγόντων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους, ως κοινωνική συμπεριφορά και πρακτική διαφέρει από εποχή σε εποχή ανάλογα με τις μεταλλαγές της ιστορικής συγκυρίας και τους εκάστοτε σκοπούς που καλείται να υπηρετήσει. Πρόκειται δηλαδή για μια δυναμική, εσωτερικά αντιφατική και εκτεθειμένη σε διαρκείς αλλαγές κοινωνική διαδικασία. Ο ρατσισμός δηλαδή σημαίνει τις προκαταλήψεις οι οποίες εκδηλώνονται εις βάρος «φυλετικών», εθνικών, θρησκευτικών και κοινωνικών μειονοτήτων και την πρακτική των διακρίσεων, της περιθωριοποίησης, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διωγμών, μέχρι και την φυσική εξόντωση των ατόμων που ανήκουν σε αυτές τις μειονότητες με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τους προσδίδουν.

Σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2 του Συντάγματος, «όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών πεποιθήσεων». Στην πραγματικότητα ωστόσο εφαρμόζονται συχνά πρακτικές διακρίσεων που παραβιάζουν θεμελιώδεις αρχές του Κράτους Δικαίου. Έτσι, στον χώρο της δημόσιας διοίκησης περισσεύουν οι αυθαιρεσίες και η απαράδεκτη συχνά συμπεριφορά των οργάνων του κράτους εις βάρος ατόμων που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες, παρά το γεγονός ότι η χώρα μας έχει επικυρώσει όλες τις διεθνείς συμβάσεις σχετικά με τον σεβασμό και την

προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Παπαδημητρίου 2000: 46, 48-49, 51-52, 299).

Οι μετανάστες στα πλαίσια της χώρας υποδοχής αντιμετωπίζουν ένα πλήθος προβλημάτων, καθώς η εκάστοτε κοινωνία είναι επιφυλακτική απέναντι στον ‘ξένο’, στον ‘διαφορετικό’. Οι μετανάστες αντιμετωπίζονται από τους φορείς περισσότερο ως υπήκοοι μιας επιχείρησης, ενός τόπου, μιας χώρας, παρά ως πολίτες με συγκεκριμένα καθολικά δικαιώματα προστασίας και ασφάλειας εφ’όσον βρίσκονται εντός των συνόρων μιας κοινωνίας. Οι αιτούντες αντιμετωπίζονται από τις υπηρεσίες στην βάση της αμοιβαίας ανταποδοτικότητας και της άμεσης απόδοσης και κάλυψης των υπηρεσιών που προσφέρονται σε ατομικό επίπεδο. Μέσα σε ένα καθεστώς επιχειρηματικής διαχείρισης, τα κοινωνικά προβλήματα και οι μετανάστες αντιμετωπίζονται κατά περίπτωση, αποσπασματικά, και ανάλογα της οικονομικής δραστηριότητας και των συνεισφορών των αιτούντων.

Οι φορείς κοινωνικής προστασίας εκτός των φυλετικών και κατά φύλο στερεοτυπικών αντιλήψεων σε βάρος του μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού, πολλές φορές χρησιμοποιούν και τα ατομικά εργασιακά χαρακτηριστικά και πρότυπα ζωής προκειμένου να προβούν σε άτυπες διακριτικές πρακτικές. Ταυτόχρονα με το κύρος και την επαγγελματική θέση του εργαζόμενου στην κοινωνία υποδοχής, οι υπάλληλοι κρατικών υπηρεσιών αξιολογούν και διαχειρίζονται την προσβασιμότητα του μετανάστη στις υπηρεσίες υγείας, ασφάλισης και γενικότερης πρόνοιας ανάλογα με την επιχειρηματική κουλτούρα, την ατομική πολιτισμική συμπεριφορά και την συμμετοχή του ατόμου απέναντι στην ευέλικτη αγορά εργασίας και την εργασιακή ηθική.

Ένα σημαντικό ζήτημα είναι το πρόβλημα της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και μιας επαγγελματικής κουλτούρας που «νομιμοποιεί» τις διακρίσεις σε βάρος του μεταναστευτικού πληθυσμού. Οι φορείς κοινωνικής προστασίας πολλές φορές εκτός από περιπτώσεις άτυπων διακρίσεων προβαίνουν σε διακρίσεις σε βάρος του μεταναστευτικού πληθυσμού λόγω και αδυναμίας ερμηνείας εγκυκλίων και πολιτικών μετανάστευσης. Οι διάφορες μορφές κακοδιοίκησης και κακομεταχείρισης των μεταναστών από τις υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας δεν αντανakλούν στην ελληνική κοινωνία μονάχα προβλήματα οργανικής διαχείρισης των νέων αναγκών, αλλά και μια γενικότερη κοινωνική, πολιτισμική και οικονομική αντίληψη και σχέση των μεταναστών με την ελληνική κοινωνία και τις δομές οργάνωσής της (Ψημμένος, Σκαμνάκης 2008: 78-79, 84-86).

Το ξένο εξακολουθεί να ενοχλεί την κοινωνία που υποδέχεται τους μετανάστες, όχι γιατί παρεμβαίνει άμεσα στις καθημερινές σχέσεις που απαρτίζουν την πραγματικότητα της κοινωνίας αυτής σε τοπικό, κλειστό επίπεδο, όσο γιατί απειλεί να διαταράξει βεβαιότητες που σε γενικό, θεσμικό επίπεδο η κοινωνία είχε οικοδομήσει από παλιά. Οι βεβαιότητες αυτές απεικονίζονται με όρους καταγωγής, γλώσσας, θρησκείας και αποκαλούνται ως πρότυπα συμπεριφοράς και τρόπος ζωής της εκάστοτε κοινωνίας (Βεΐκου 2001: 120).

Μία μορφή ρατσισμού που πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα είναι εκείνη που είναι σύμφυτη με τον ανθρώπινο φόβο μπροστά στον ξένο ως όν άγνωστο, το αυθόρμητο και ανεξέλεγκτο αμυντικό ανακλαστικό ολόκληρης της κοινωνίας ή μεμονωμένων ατόμων. Το σύνολο των ρατσιστικών φαινομένων είναι δυνατόν να προσεγγιστεί σε πολλαπλά, συμπληρωματικά μεταξύ τους επίπεδα: ως απειλή κατά των παραδοσιακών μορφών ανοχής, ως αντίδραση σε ένα συναίσθημα ανασφάλειας, σε ένα συναίσθημα οικονομικής, δημογραφικής και πολιτιστικής παρακμής, ως αντίδραση που συνδέεται με τις οδυνηρότερες καμπές της κρίσεως και ως πρόβλημα που προσιδιάζει στις κοινωνικές και μικροπολιτισμικές νησίδες που δημιουργούνται από τα φαινόμενα αυτά (Σταματελάτου 1987: 55-57).

Η κοινωνική πολιτική συγκροτείται από μια σειρά πολιτικών και διοικητικών πράξεων, μέτρων και αποφάσεων που συνθέτουν ένα θεσμικό πλαίσιο εντός του οποίου οι χρήστες-δικαιούχοι απολαμβάνουν υπηρεσίες και προνόμια. Η υλοποίηση της κοινωνικής πολιτικής διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για τους πολίτες και την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας, καθώς ορίζει το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν βασικοί τομείς, όπως η υγεία, η κοινωνική ασφάλιση, η παιδεία. Η παροχή των υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας από το ελληνικό κράτος ελέγχεται κεντρικά από ένα εξαιρετικά εκτενές και γραφειοκρατικό σύστημα. Έτσι, οι μηχανισμοί παροχής υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας δεν μπορούν να ανταποκριθούν άμεσα στις νέες ανάγκες που προκύπτουν εξ' αιτίας των διαφοροποιήσεων των απαιτήσεων των χρηστών.

Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής πολιτικής διαθέτει στοιχεία καθολικών παροχών, όμως και αυτή η λειτουργία παρουσιάζει κατηγοριοποιήσεις και υφίστανται διακρίσεις μεταξύ των χρηστών. Συγκεκριμένες κοινωνικές κατηγορίες ή ομάδες του πληθυσμού, όπως οι μετανάστες, εκτίθενται σε διακρίσεις και αποκλεισμό. Η καθολικότητα πλήττεται και ενισχύεται η ανισοκατανομή των παροχών και των υπηρεσιών. Οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί ασκούν πιέσεις στα συστήματα

κοινωνικής πολιτικής με στόχο την κάλυψη θεμελιωδών αναγκών. Η χρήση υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας και ασφάλειας από αλλοδαπούς και το γεγονός της ευρύτερης απορρύθμισης της λειτουργίας των μηχανισμών κοινωνικής προστασίας περιορίζουν τις δυνατότητες ανταπόκρισης στις νέες πιέσεις που παρατηρούνται (Ψημμένος, Σκαμνάκης 2008: 307-310).

Οι μηχανισμοί παροχής υπηρεσιών θα πρέπει να επαναπροσδιορίσουν τις μεθόδους και τις πρακτικές τους και να υιοθετήσουν άλλες οι οποίες θα ανταποκρίνονται στην νέα πραγματικότητα. Η κεντρική διάκριση μεταξύ των μεταναστών αφορά το καθεστώς παραμονής τους στην χώρα, καθώς οι νόμιμοι και οι παράνομοι αλλοδαποί αντιμετωπίζονται διαφορετικά από το σύστημα κοινωνικής πολιτικής. Ο τρόπος λειτουργίας του συστήματος περιορίζει την δυνατότητα ανταπόκρισης στις τρέχουσες ανάγκες με αποτέλεσμα οι διαθέσιμοι προς τους μετανάστες κοινωνικοί και οικονομικοί πόροι να είναι μόνιμα και σταθερά περιορισμένοι.

Το στοιχείο που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην εξέταση του συστήματος κοινωνικής πολιτικής εντοπίζεται στο πεδίο της εφαρμογής των θεσμοθετημένων κανόνων και διαδικασιών από τα στελέχη των μηχανισμών κοινωνικής προστασίας. Τα στελέχη των κοινωνικών υπηρεσιών έχουν την δυνατότητα να 'διαχειρίζονται' τις υποθέσεις ανάλογα με τις αντιλήψεις τους και τις προσωπικές τους εκτιμήσεις. Το ενδεχόμενο της ταξινόμησης και της εξυπηρέτησης των χρηστών των υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας βάσει των αντιλήψεων των στελεχών των οργανισμών κοινωνικής πολιτικής καθίσταται κεντρική παράμετρος της λειτουργίας του συστήματος. Αυτό έχει επιπτώσεις στον χαρακτήρα και την αξιοπιστία του συστήματος κοινωνικής πολιτικής και έτσι παρατηρούνται πολλά προβλήματα και αστοχίες στην όλη λειτουργία του συστήματος. Υπάρχουν πολλές ελλείψεις, κενά και η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών είναι χαμηλή (Ψημμένος, Σκαμνάκης 2008: 311-314).

Οι μετανάστες όταν απευθύνονται σε δημόσιους φορείς αντιμετωπίζουν προβλήματα που σχετίζονται με την αδυναμία επικοινωνίας στην ελληνική γλώσσα, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο ορισμένων μεταναστών, την έλλειψη ενημέρωσης για τα δικαιώματά τους, η άγνοια, ο φόβος. Στις δημόσιες υπηρεσίες η γραφειοκρατία αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για τους μετανάστες και ευθύνεται για την μεγάλη καθυστέρηση έκδοσης των αδειών εργασίας/παραμονής/διαμονής. Οι υπηρεσίες του κράτους λειτουργούν περισσότερο σε επίπεδο αστυνόμευσης και καταστολής, αφού

δεν υπάρχει συγκεκριμένη κοινωνική πολιτική για τους αλλοδαπούς. Η συμπεριφορά των δημόσιων οργάνων προς τον αλλοδαπό δείχνει έλλειψη σεβασμού της αξιοπρέπειάς του. Οι δημόσιοι υπάλληλοι αντιμετωπίζουν τον μετανάστη υποτιμητικά και άνισα σε σχέση με τους υπόλοιπους πολίτες. Δεν βοηθούν τον μετανάστη να αντιμετωπίσει τα προβλήματά του που είναι οι χαμηλές αμοιβές, οι ανθυγιεινές συνθήκες εργασίας, η έλλειψη κοινωνικής ασφάλισης, οι δυσχέρειες στην οικογενειακή επανένωση, η ελλιπής εκπαίδευση, η μη εκμάθηση της μητρικής γλώσσας από τα παιδιά τους (Εμκε-Πουλοπούλου 2007: 472-473).

Η κακοδιοίκηση δεν είναι μια τυχαία δυσλειτουργία της διοικητικής μηχανής. Η κακοδιοίκηση συχνά λειτουργεί ως προαπαιτούμενο ταξικών συσχετισμών και δομικών διαμορφώσεων της κοινωνικής συμβίωσης. Στο πλαίσιο των συσχετισμών αυτών κάποιες ομάδες βρίσκονται σε προφανώς ευνοϊκότερη και άλλες σε δυσμενέστερη θέση εκκίνησης για την διεκδίκηση εύλογων και μη, θεμιτών και αθέμιτων αιτημάτων παροχής υπηρεσιών και άσκησης δικαιωμάτων από τον κρατικό μηχανισμό. Η επιταγή για μια μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής προστασίας συναντά ένα ακόμη εμπόδιο, ότι δηλαδή το ελληνικό μοντέλο αποκλίνει από την μεταπολεμική ευρωπαϊκή παράδοση της κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη και την ευρεία παράδοση κοινωνικών δικαιωμάτων ανεξάρτητα από την υπηκοότητα και την καταγωγή. Είναι κομβικά χρήσιμη η αποφυγή της δημιουργίας περαιτέρω διακρίσεων εις βάρος των μεταναστών ιδιαίτερα στον χώρο της εκπαίδευσης και της τοπικής κοινωνίας, καθώς οι διακρίσεις αυτές μόνο δυσλειτουργίες προκαλούν καθώς θα πρέπει εν τέλει οι μετανάστες και τα παιδιά τους να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία (Παύλου, Χριστόπουλος 2004: 78-79).

Οι μηχανισμοί κοινωνικής προστασίας δεν λειτουργούν απρόσκοπτα με σκοπό κάλυψη των κοινωνικών αναγκών και την κοινωνική ένταξη των μεταναστευτικών ομάδων. Οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας προβαίνουν σε διακρίσεις εις βάρος των μεταναστών, το σύστημα δεν έχει προσαρμοστεί έτσι ώστε να εξυπηρετεί επαρκώς τους αλλοδαπούς και ενισχύεται ο ελλειμματικός χαρακτήρας του συστήματος κοινωνικής πολιτικής. Οι εργαζόμενοι αυτοί κατηγοριοποιούν τους χρήστες βάσει προσωπικών κρίσεων με αποτέλεσμα την αμφισβήτηση των δικαιωμάτων των αλλοδαπών και την υπονόμηση της αμερόληπτης λειτουργίας του συστήματος. Το σύστημα κοινωνικής πολιτικής δηλαδή αναπαράγει γενικευμένες πρακτικές διαχωρισμού των πολιτών και δεν δύναται να ανταποκριθεί στους στόχους της κοινωνικής ένταξης των μελών των

μεταναστευτικών ομάδων. Οι ίδιοι οι υπάλληλοι του δημοσίου μέσω της τακτικής του διαχωρισμού των δικαιούχων των κοινωνικών υπηρεσιών εμποδίζουν την ομαλή και συμβατή λειτουργία του συστήματος παροχής κοινωνικών υπηρεσιών (Ψημμένος, Σκαμνάκης 2008: 403-406, 408).

Οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι υπάλληλοί τους εφαρμόζουν έναν έλεγχο προς τους μετανάστες που έχει περισσότερη σχέση με τα προσωπικά, ομαδικά, τοπικά και επιχειρηματική ή κλαδικά συμφέροντα, τους φόβους τους και τις οικονομικές ή πολιτικές κοινότητες που ανήκουν, και πολύ λιγότερο με κάποιες γενικές νομοθετικές, εθνικές-κρατικές πολιτικές. Ταυτόχρονα, οι κοινωνικές παροχές και τα δικαιώματα των μεταναστών όλο και ελαστικοποιούνται ανάλογα με την περίπτωση, τις σχέσεις των μεταναστών με τις κοινωνικές υπηρεσίες και τους υπαλλήλους και σε τελική ανάλυση αντιμετωπίζονται από τους φορείς ελέγχου ως «προβλήματα» ατομικής ή φυλετικής συμπεριφοράς του μετανάστη. Τα δικαιώματα, η εργασία και η διαμονή των μεταναστών μετατρέπονται σε μια σειρά αμφιλεγόμενων ζητημάτων όπου οι κοινωνικές υπηρεσίες διαδραματίζουν ρόλο ερμηνείας και παρέμβασης όχι μόνο για το αν κάποιος δικαιούται ένα κοινωνικό αγαθό, αλλά και για το αν θα συνεχίσει να το έχει και ποιος είναι υπεύθυνος για την παροχή αυτών των αγαθών. Παρατηρείται στις συμπεριφορές και πρακτικές των υπαλλήλων των κοινωνικών υπηρεσιών μια σειρά από άτυπες διακρίσεις και οικονομικές και πολιτιστικές ανισότητες απέναντι στο μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό (Ψημμένος 2003: 206-207).

Οι μετανάστες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των διακρίσεων ακόμα και στον χώρο εγκατάστασής τους στην χώρα υποδοχής. Υπάρχουν περιοχές οι οποίες αποτελούν τον χώρο διαμονής των διαφορετικών εθνο-φυλετικών κατηγοριών μακριά από τις πλούσιες περιοχές της μεσαίας τάξης και σχεδόν δίπλα σε όλες αυτές τις ομάδες ανθρώπων που βρίσκονται κάτω των αναγνωρισμένων επιπέδων φτώχειας. Αυτή η κοινωνική «περίφραξη» των μεταναστών και των εθνικών μειονοτήτων ερμηνεύεται σαν αποτέλεσμα ιδεολογικών διαδικασιών και οικονομικο-πολιτικών συμφερόντων. Η ξеноφοβία και ο εθνορατσισμός αντανakλάται και στους χώρους διαμονής. Έτσι, ο μετανάστης καταλαμβάνει τις περιοχές και τις οικίες που είναι κατά το πλείστον αρχιτεκτονικά φτωχικές και κοινωνικά παρέχουν λιγότερες ευκαιρίες μόνιμης διαμονής και επαφής ή ένταξης με το κοινωνικό σύνολο. Ο χώρος διαμονής των μεταναστών γίνεται περιφρακτικός και απομονώνει τα άτομα από τον υπόλοιπο κοινωνικό ιστό λόγω εθνο-φυλετικών διακρίσεων που προέρχονται από τον γηγενή

πληθυσμό αλλά εκφράζονται σε προσωπικό-ατομικό επίπεδο, λόγω ενός θεσμοθετημένου εθνο-ρατσισμού όπου το κράτος και οι υπηρεσίες κάνουν το λιγότερο δυνατό στην παροχή προστασίας και λόγω του γενικότερου κλίματος που επικρατεί στην χώρα υποδοχής και οδηγεί τον μετανάστη στο κοινωνικό περιθώριο (Ψημμένος 1995: 78-80).

Στην χώρα υποδοχής οι μετανάστες αντιμετωπίζουν ρατσιστικές συμπεριφορές οι οποίες αφορούν την ιδιαίτερη προφορά τους, την εξωτερική εμφάνιση ή τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προσώπου, το ξενικής προέλευσης όνομά τους. σε μία μόνο λέξη τις ‘ διακρίσεις’ περικλείονται ταυτόχρονα η αφορμή, τα βαθύτερα αίτια, η δικαιολογία και οι συνέπειες μιας κοινωνικής δυσλειτουργίας που προσβάλλει ορισμένες κατηγορίες πολιτών οδηγεί σε νοσηρές καταστάσεις στο σύνολο της κοινωνίας. Δεδομένου ότι ο κοινωνιολόγος, ο νομικός ή ο ψυχολόγος προσεγγίζουν ή αντιλαμβάνονται την έννοια των διακρίσεων με διαφορετικό τρόπο, δεν είναι εύκολο να δοθεί ένας συγκεκριμένος και κοινώς αποδεκτός ορισμός. Πάντως όσον αφορά την έννοια των ‘διακρίσεων’ γίνεται λόγος για άμεση διάκριση όταν ένα πρόσωπο υφίσταται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν την οποία τυγχάνει, έτυχε ή θα ετύγχανε άλλο πρόσωπο σε ανάλογη κατάσταση. Συντρέχει έμμεση διάκριση όταν μια εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική ενδέχεται να προκαλέσει μειονεκτική μεταχείριση ενός προσώπου σε σχέση με άλλα άτομα. Η δυσμενέστερη αυτή μεταχείριση ή συμπεριφορά θεμελιώνεται ή οφείλεται συνήθως στην συγκέντρωση κάποιων χαρακτηριστικών ή ιδιοτήτων στο πρόσωπο αυτό οι οποίες κατά κύριο λόγο αφορούν στο φύλο, την φυλετική ή την εθνοτική καταγωγή, την ηλικία, την θρησκεία. Όταν πρόκειται για συρροή περισσοτέρων του ενός παραπάνω λόγων, γίνεται λόγος για πολλαπλή διάκριση.

Ο τομέας εκείνος στον οποίο οι διακρίσεις αποκτούν μια ιδιαίτερη σπουδαιότητα είναι αυτός της απασχόλησης και αυτό συμβαίνει διότι οι εργασιακές σχέσεις και οι ειδικότεροι όροι που τις διέπουν συνδέονται άρρηκτα με το ατομικό και το οικογενειακό εισόδημα, έναν παράγοντα καθοριστικό για την ποιότητα ζωής και την πρόοδο κάθε ανθρώπου. Οι διακρίσεις στην εργασία εντοπίζονται συνήθως κατά την πρόσβαση ή την διατήρηση μιας θέσης απασχόλησης, στις ειδικότερες συνθήκες εργασίας, στην εξέλιξη της εργασιακής σχέσης, στην επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση ή ακόμη και στην συμμετοχή σε μια συνδικαλιστική οργάνωση. Οι κεντρικές κοινωνικές πολιτικές θα πρέπει να θέτουν ως προτεραιότητα την καταπολέμηση των διακρίσεων στην απασχόληση, πριν αυτές παγιωθούν στην

κοινωνία. Η ανάγκη αυτή για την αντιμετώπιση των διακρίσεων είναι εύκολα αντιληπτή στην περίπτωση των διακρίσεων στην εργασία εις βάρος προσώπων ή ομάδας προσώπων με βάση την εθνοτική ή την φυλετική καταγωγή (Καψάλης 2007: 5-6).

Εκτός από άμεσες και έμμεσες οι διακρίσεις μπορεί να χαρακτηρίζονται ως θεσμικές ή εν τοις πράγμασι με την έννοια ότι είτε πηγάζουν από νομοθετικής φύσης κείμενα, είτε εμφανίζονται στην πράξη ανεξάρτητα ή ακόμη και κατά παράβαση της οικείας νομοθεσίας. Στην χώρα υποδοχής οι μετανάστες εργαζόμενοι βιώνουν καθημερινά διακρίσεις σε πολλά επίπεδα της εργασιακής ζωής τους με αποτέλεσμα η ομαλή ένταξή τους στην εκάστοτε κοινωνία να κωλύεται και οι ίδιοι να βρίσκονται ενώπιον καταστάσεων που δεν συμβαδίζουν με τις εξελιγμένες και σύγχρονες κοινωνίες οι οποίες υποτίθεται πως στοχεύουν στην κοινωνική πρόοδο και ευημερία.

Δυσχερής αποδεικνύεται η πρόσβαση σε μια επίσημη και δηλωμένη σχέση εργασίας, δεδομένου ότι ο μετανάστης μισθωτός εκτός από τον γενικότερο κίνδυνο της αδήλωτης απασχόλησης θα πρέπει επιπλέον να αντιμετωπίσει και ένα εμπόδιο θεσμικής φύσης. Ο λόγος για την υποχρέωση απόδειξης ενός συγκεκριμένου κατ'έτος αριθμού ενσήμων ως απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση άδειας διαμονής η ύπαρξη της οποίας και μόνον επιτρέπει την εργασία με νόμιμους όρους. Ανεξάρτητα από τον κατά περίπτωση απαιτούμενο αριθμό ενσήμων, η αποτυχία απόδειξής του έχει ως αποτέλεσμα την οριστική έκπτωση από το επίσημο καθεστώς διαμονής, γεγονός που συνεπάγεται δυνατότητα απασχόλησης αποκλειστικά με όρους αδήλωτης και ανασφάλιστης εργασίας (Καψάλης 2007: 11-12).

Ο μεγαλύτερος αριθμός των μεταναστών δεν καταφέρνει να αποκτήσει τα απαραίτητα έγγραφα και αυτό οφείλεται στο στην αδυναμία απόδειξης των απαιτούμενων κατ'έτος ημερών ασφάλισης, στην γραφειοκρατία που περιβάλλει την όλη διαδικασία, στο υψηλό κόστος των παραβόλων και έτσι μια φαινομενικά ουδέτερη νομική υποχρέωση καταλήγει σε δυσμενή και μειονεκτική μεταχείριση των μεταναστών και θεμελιώνει μια έμμεση διάκριση εις βάρος ενός τμήματος των εργαζομένων στην βάση της εθνοτικής τους καταγωγής. Οι συνέπειες της προαναφερθείσας αυτής θεσμικής διάκρισης εντοπίζονται σε μια σειρά από επιμέρους τομείς της απασχόλησης.

Στο επίπεδο της κοινωνικής ασφάλισης και της ισότιμης πρόσβασης σε μια σειρά από κοινωνικά αγαθά, τόσο στην περίπτωση αυτών που καταφέρνουν να αποκτήσουν και να ανανεώνουν τις άδειες, όσο κυρίως και σε αυτή όσων δεν

κατορθώνουν υπάρχουν προβλήματα. Στην περίπτωση των επίσημων μεταναστών, συμβαίνει το εξής παράδοξο: ενώ η απαίτηση για την απόδειξη ενός αριθμού ενσήμων δικαιολογείται από την ανάγκη πάταξης της μαύρης εργασίας, στην ουσία η πρακτική αυτή οδηγεί σε αντίθετα αποτελέσματα. Και στις δύο κατηγορίες μεταναστών, αλλά περισσότερο στην περίπτωση των ανεπίσημων, αυτή η έμμεση θεσμική διάκριση σε σχέση με τα ένσημα κατά την ανανέωση της άδειας διαμονής έχει επίπτωση στο επίπεδο της θεμελίωσης συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων. Το ίδιο ισχύει και σε ότι αφορά στο θέμα της ισότιμης πρόσβασης σε μια σειρά κοινωνικά αγαθών, όπως η στέγαση, δεδομένου ότι η απόλαυσή τους είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με έναν ορισμένο αριθμό ημερών ασφάλισης.

Στο επίπεδο των αποδοχών των μεταναστών η αυξημένη πιθανότητα εργασίας σε συνθήκες αδήλωτης απασχόλησης συνεπάγεται μεγαλύτερα ποσοστά καταστρατήγησης των νόμιμων κατωτάτων ορίων αμοιβής στις τάξεις των ανεπίσημων μεταναστών σε σχέση με τα αντίστοιχα των Ελλήνων που εργάζονται στις ίδιες συνθήκες. Ακόμα και στην περίπτωση των επίσημων μεταναστών προκύπτει ότι τα δηλωθέντα εισοδήματα των μεταναστών είναι κατά μέσο όρο χαμηλότερα από τα αντίστοιχα των Ελλήνων ασφαλισμένων. Οι περισσότεροι από αυτούς αμείβονται με αποδοχές πολύ κοντά στα νόμιμα κατώτατα όρια, μολονότι είναι πιθανό η αναγνωρισμένη τριετία ή άλλες ιδιότητες να προσαυξάνουν το ύψος των αποδοχών (Καψάλης 2007: 12-13).

Η αναζήτηση εργασίας αποτελεί ένα κεφαλαιώδες ζήτημα για όλους τους μετανάστες, καθώς αποτελεί και τον λόγο για τον οποίο καταφεύγουν στην μετανάστευση. Στην Ελλάδα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας και του μεταναστευτικού φαινομένου δεν φαίνεται να «δικαιολογούνται» κανενός είδους διακρίσεις εις βάρος των μεταναστών, είτε αυτές πηγάζουν από το θεσμικό πλαίσιο, είτε αυτοτελώς από την συμπεριφορά των ιδιωτών. Η παρουσία μεταναστών εργαζομένων την τελευταία δεκαπενταετία κάλυψε με επάρκεια τις αυξημένες ανάγκες της ελληνικής οικονομίας για ανειδίκευτα εργατικά χέρια σε αρκετούς κλάδους απασχόλησης. Τα ποσοστά ανεργίας των μεταναστών, σε αντίθεση με ότι συμβαίνει σε όλες σχεδόν τις υπόλοιπες βόρειες ευρωπαϊκές χώρες, όχι μόνο δεν είναι υψηλότερα από τα αντίστοιχα των Ελλήνων εργαζομένων, αλλά είναι και χαμηλότερα των εθνικών μέσων όρων. Οι μετανάστες στην Ελλάδα δεν αντιμετωπίζουν ουσιαστικά προβλήματα εύρεσης εργασίας, απασχολούνται πλήρως και μάλιστα απορροφούνται στην αγορά εργασίας ευκολότερα απ'ότι οι Έλληνες εργαζόμενοι,

στους κλάδους εκείνους τουλάχιστον στους οποίους συγκεντρώνονται κατά κύριο λόγο οι μετανάστες εργαζόμενοι (Καψάλης 2007: 13-14).

Η Επιτροπή θεωρεί σημαντικό να ενισχυθεί ο αγώνας κατά των διακρίσεων μέσω:

- Μεγαλύτερης ευαισθητοποίησης όσον αφορά την κοινοτική και την εθνική νομοθεσία κατά των διακρίσεων: προς το σκοπό αυτό, εγκαινιάστηκε μια μεγάλη εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού το 2003, η οποία θα εστιάζεται ιδιαίτερα στους εργοδότες και στους εργαζομένους.
- Συμμετοχής των επιχειρήσεων σε πρακτικές κατά των διακρίσεων: η ανάγκη προώθησης της διαχείρισης της διαφορετικότητας, υπεύθυνων πρακτικών προσλήψεων και καταπολέμησης των διακρίσεων στο χώρο εργασίας θα εξεταστεί περαιτέρω στο πλαίσιο του νέου πολυμερούς φόρουμ για την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων
- Ανταλλαγής εμπειριών : στο πλαίσιο του Κ.Π.Δ. για την καταπολέμηση των διακρίσεων (2001 – 2006), πρόκειται να εκτελεστούν διάφορα διακρατικά σχέδια, ανταλλαγή εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών, καθώς και μελέτες ούτως ώστε να μετρηθεί η έκταση των διακρίσεων και να ενισχυθούν τα μέτρα πολιτικής κατά των διακρίσεων (Κρατσιώτη, Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2004: 113-114).

Οι υπάρχουσες διακρίσεις στον χώρο εργασίας εις βάρος των μεταναστών θα πρέπει να καταπολεμηθούν. Κάτω από τις ισχύουσες συνθήκες τα μέτρα που επιβάλλεται να ληφθούν θα είναι κυρίως προληπτικού χαρακτήρα. Έτσι θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπ' όψιν το γεγονός ότι μοντέλο πρόληψης των διακρίσεων που θα έπρεπε να υιοθετηθεί στην Ελλάδα δεν υπάρχει, δεν είναι η καλύτερη ιδέα να αντιγράφονται ή να μεταφέρονται αυτούσιες σε μια χώρα πρακτικές και δράσεις που εφαρμόστηκαν σε οποιαδήποτε άλλη, το ελληνικό μοντέλο αντιμετώπισης των διακρίσεων με βάση την εθνικότητα στην απασχόληση χρειάζεται να διαμορφωθεί και για την ακρίβεια να συνδιαμορφωθεί από τον κόσμο της εργασίας έπειτα από την μελέτη της ευρωπαϊκής ή ακόμη και της παγκόσμιας εμπειρίας, ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων δεν είναι απλά σημαντικός αλλά πρωταγωνιστικός σε αυτήν την κατεύθυνση.

Στο άμεσο μέλλον όχι μόνο οι κάθε είδους διακρίσεις εις βάρος των μεταναστών θα απαγορεύονται ρητώς, αλλά θα πρέπει να είναι πρακτικά περιορισμένες και καθολικά καταδικαστέες. Για τον περιορισμό των διακρίσεων καλό θα ήταν να συνταχθεί ένας κοινός κώδικας ή οδηγός συμπεριφορών ο οποίος να απευθύνεται σε εργοδότες και εργαζόμενους ενός επαγγέλματος, ενός κλάδου ή μιας συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής και η υλοποίηση στατιστικής έρευνας και ποιοτικής μελέτης των προδιαθέσεων και των διαφαινόμενων τάσεων των εργοδοτών σε μια σειρά από επαγγελματικούς κλάδους. Ενδεικτική δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων θα ήταν η πραγματοποίηση εκδηλώσεων ευαισθητοποίησης, η οργάνωση ενημερωτικών και εκπαιδευτικών ημερίδων ή εξειδικευμένων σεμιναρίων, η υλοποίηση ειδικών προγραμμάτων παρέμβασης και δράσης από τις εργοδοτικές και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, η ανάδειξη και η προώθηση υιοθέτησης καλών πρακτικών (Καψάλης 2007: 19-20).

Ακόμα και στην περίπτωση που η ξеноφοβία στην Ελλάδα οφείλεται στην επίδραση συγκυριακών παραγόντων, αυτό δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αποτελέσει αιτία εφησυχασμού. Οι ξеноφοβικές τάσεις ανεξάρτητα από τους λόγους που τις προκαλούν, μπορεί να αποτελέσουν εκρηκτικό παράγοντα ως προς την συνοχή του κοινωνικού ιστού και την διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης και ταυτόχρονα εγκυμονούν σοβαρότατους κινδύνους ως προς τον πρακτικό και ισόνομο σεβασμό των κοινωνικών δικαιωμάτων των ξένων. Η αναγκαιότητα να καταπολεμηθούν η ξеноφοβία και ο ρατσισμός, καθώς επίσης και οι διακρίσεις και οι ανισότητες που απορρέουν από αυτά τα κοινωνικά φαινόμενα, δεν αφορά μόνο τα πιθανά θύματα. Ο ρατσισμός όταν δεν αντιμετωπιστεί έγκαιρα απειλεί να δυναμιτίσει τα θεμέλια ολόκληρης της κοινωνίας, οδηγώντας τους υποτιθέμενους ανώτερους στον πολιτικό ολοκληρωτισμό, την ιδεολογική σύγχυση, την βία και τον κοινωνικό όλεθρο (Παπαδημητρίου 2000: 308-309).

1.3 Η έννοια της κοινωνικής ένταξης και του κοινωνικού αποκλεισμού

Η κοινωνική ένταξη σημαίνει την ομαλή προσαρμογή του ατόμου σε μια κοινωνία, είναι η διαδικασία κοινωνικοποίησης του ατόμου εντός ενός κοινωνικού συνόλου. Ο όρος της κοινωνικής ένταξης περιλαμβάνει όλες τις ακολουθούμενες πολιτικές, τις διαδικασίες και τις ενέργειες που πραγματοποιούνται προκειμένου ένα άτομο να υιοθετήσει κάποιες συγκεκριμένες συνήθειες και αποδεκτές συμπεριφορές που θα του επιτρέψουν να απορροφηθεί ομαλά μέσα σε μια κοινωνία και να ζήσει αρμονικά με τους άλλους πολίτες.

Ο όρος ‘κοινωνική ένταξη’ (το λατινικό *insertion*) διαφέρει από τον όρο *inclusion*. Στον όρο *insertion* αναγνωρίζουμε συνήθως την διαδικασία της ένταξης κατά την διάρκεια της δευτερογενούς κοινωνικοποίησης (δηλαδή απασχόληση, συμμετοχή σε συνδικαλιστικούς φορείς, σε σωματεία, συμμετοχή στα κοινά, κατοχή ή ιδιοκτησία προσωπικής κατοικίας, κατανάλωση κ.λπ.), ενώ στον όρο *inclusion* αναγνωρίζουμε τους βασικούς άξονες της πρωτογενούς κοινωνικοποίησης (οικογένεια, σχολείο, συμμετοχή στην κοινωνία γενικότερα). Ο όρος ‘ένταξη’, ως πολιτικός όρος, τέθηκε στο επίκεντρο του δημοσίου διαλόγου όταν αυξήθηκε στην Ευρώπη το φαινόμενο της μετανάστευσης και μπήκε στο επίκεντρο του επιστημονικού ενδιαφέροντος (Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2006: 305-306).

Η ένταξη νοείται ως μια «αμφίδρομη» διαδικασία «προσαρμογής μέσα από την αμοιβαία κατανόηση και την εκμάθηση-γνωριμία-αποδοχή εκ μέρους των μεταναστών των βασικών αρχών της Ε.Ε.. Η ένταξη ενίοτε χρησιμοποιείται και νοείται ως η αφομοίωση στο πολιτισμικό μοντέλο της κοινωνίας υποδοχής, δηλαδή ως η μόνη εφικτή επιλογή για την συμβίωση με κοινωνική ειρήνη και με θετική σχέση κόστους/οφέλους για την κοινωνία υποδοχής και ακόμα νοείται ως η ενσωμάτωση-συμμετοχή σε επιλεγμένα κομμάτια της κοινωνικής ζωής και ως ένα βαθμό για ένα συγκεκριμένο αριθμό μεταναστών με βάσει κάποιο κριτήριο (Παύλου 2007: 304).

Η ένταξη των νομίμων μεταναστών θα πρέπει να βελτιωθεί με την εντατικοποίηση των προσπαθειών που καταβάλλονται από τα κράτη υποδοχής και με την αυξημένη συμβολή των ίδιων των μεταναστών («διαδικασία διπλής κατεύθυνσης»), σύμφωνα με τις κοινές βασικές αρχές για την ένταξη που

θεσπίστηκαν το 2004. Στους μετανάστες πρέπει να προσφέρονται δυνατότητες συμμετοχής και ανάπτυξης του δυναμικού τους. Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες θα πρέπει να ενισχύσουν την ικανότητά τους να διαχειρίζονται την πολυμορφία που συνδέεται με τη μετανάστευση και να προωθούν την κοινωνική συνοχή. Προς το σκοπό αυτό, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της οφείλουν:

- να ενισχύσουν περαιτέρω τη στρατηγική ένταξης που καθορίζεται στο ευρωπαϊκό πλαίσιο ένταξης, κυρίως όσον αφορά τη συμμετοχή του πολίτη, την ένταξη στην αγορά εργασίας, την κοινωνική ένταξη, την αποφυγή διακρίσεων, τις ίσες ευκαιρίες, τα μέτρα που αφορούν την εκπαίδευση και τη νεολαία, το διαπολιτισμικό διάλογο και τη διαχείριση της πολυμορφίας·
- να αναπτύσσουν την αμοιβαία μάθηση και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών για να ενισχύουν την ικανότητα των χωρών υποδοχής να διαχειρίζονται την αυξημένη πολυμορφία τους, κυρίως μέσω μέτρων που προορίζονται να αντιμετωπίσουν τις εκπαιδευτικές προκλήσεις οι οποίες αντιμετωπίζονται από τους μετανάστες μαθητές. Οφείλουν εξίσου να αναπτύσσουν κοινούς δείκτες και κατάλληλη στατιστική ικανότητα που θα χρησιμοποιείται από τα κράτη μέλη για να αξιολογούνται τα αποτελέσματα των πολιτικών ένταξης που εφαρμόζουν·
- να υποστηρίζουν την ανάπτυξη ειδικών προγραμμάτων ένταξης για νεοαφιχθέντες μετανάστες, κυρίως προβλέποντας την παροχή βοήθειας για την απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων και δίνοντας έμφαση στις πρακτικές διαπολιτισμικές ικανότητες που απαιτούνται για να υπάρξει πραγματική προσαρμογή καθώς και στην υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών ευρωπαϊκών αξιών· αυτό θα μπορούσε να διερευνηθεί περαιτέρω καθορίζοντας τα βασικά δικαιώματα και υποχρεώσεις των νεοαφιχθέντων μεταναστών στο πλαίσιο ειδικών εθνικών διαδικασιών (π.χ. προγράμματα ένταξης, ρητές δεσμεύσεις ένταξης, προγράμματα υποδοχής, εθνικά προγράμματα για την ιθαγένεια και την ένταξη, μαθήματα αγωγής του πολίτη)·
- να ενθαρρύνουν την αποτελεσματική διαχείριση της πολυμορφίας στον τόπο εργασίας και να φροντίζουν ώστε να προσφέρονται προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης εξίσου στους εργαζομένους τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην επικράτεια της ΕΕ. Οι πολιτικές προσπάθειες θα

πρέπει να τείνουν να προσφέρουν σε όλους τους εργαζόμενους της ΕΕ τη δυνατότητα ανόδου στην κοινωνική κλίμακα, να κατοχυρώνουν την τήρηση των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων και να προωθούν ορθούς κανόνες εργασίας και την κοινωνική συνοχή. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο, πρέπει να δοθεί εντελώς ιδιαίτερη προσοχή στη συμμετοχή των μεταναστριών γυναικών στην αγορά εργασίας και των μεταναστών των οποίων οι ευκαιρίες εξεύρεσης εργασίας είναι ιδιαίτερα ισχνές·

- να κατοχυρώσουν πραγματική και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση των νόμιμων μεταναστών στην υγειονομική περίθαλψη και στην κοινωνική προστασία, και αποτελεσματική εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου που εξασφαλίζει στους υπηκόους τρίτων χωρών την ίδια μεταχείριση με αυτήν των κοινοτικών υπηκόων όσον αφορά το συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στην ΕΕ10. Επιπλέον, η ΕΕ και τα κράτη μέλη οφείλουν να προωθήσουν τη διαφάνεια σε σχέση με τους κανόνες που εφαρμόζονται στα συνταξιοδοτικά δικαιώματα σε περίπτωση μεταναστών που επιθυμούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους·
- να διερευνήσουν τρόπους αυξημένης συμμετοχής σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για να αντικατοπτρίζονται οι πολλαπλές και εξελισσόμενες ταυτότητες των ευρωπαϊκών κοινωνιών·
- να διερευνήσουν τις σχέσεις μεταξύ νέων μοντέλων μετανάστευσης, όπως η κυκλική μετανάστευση, και ένταξης·
- να αξιολογήσουν την εφαρμογή και την ανάγκη τροποποίησης της οδηγίας 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης·
- να συνεχίσουν να δέχονται πρόσφυγες και πρόσωπα που έχουν ανάγκη προστασίας και να εμβαθύνουν αυτή την ανθρωπιστική παράδοση κατά την επεξεργασία της δεύτερης φάσης του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου (<http://www.eur-lex.europa.eu>).

Ο όρος της ένταξης εν γένει περιγράφει τις διαδικασίες και τον βαθμό της συμμετοχής του ατόμου σε ένα κοινωνικό σύστημα. Στην περίπτωση των μεταναστών, αυτές οι διαδικασίες καθορίζονται από τις συνθήκες ανασύστασης της σχέσης του ατόμου με την κοινωνία υποδοχής και τους όρους συμμετοχής σε αυτήν. Πρόκειται για πολιτικές που καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό τις διαδικασίες άρνησης ορισμένων αξιών, αναφορικά με την άσκηση καθημερινών δραστηριοτήτων

και την υιοθέτηση εκείνων που αρμόζουν περισσότερο προς τις συνθήκες και τους όρους διαβίωσης στην νέα χώρα. Η ένταξη της μετανάστριας προϋποθέτει την ανάπτυξη ή την εξειδίκευση μέτρων κοινωνικής οργάνωσης από μέρους του κράτους, αλλά και την υιοθέτηση πρακτικών σύμφωνα με τους κανόνες της κοινωνικής οργάνωσης της χώρας υποδοχής από την μετανάστρια.

Ακόμα, προϋποθέτει την εν μέρει τουλάχιστον αποδοχή των βασικών αξιών και πρακτικών διασφάλισης των όρων αναπαραγωγής της υφιστάμενης κοινωνικής οργάνωσης στην νέα χώρα. Όλοι οι τομείς της καθημερινής ζωής του ατόμου που άπτονται του δημοσίου βίου του, αποτελούν τους βασικούς παράγοντες της κοινωνικής ένταξης. Η ένταξη ορίζεται ως το πεδίο δραστηριοτήτων που οροθετεί τον δημόσιο χώρο παρέμβασης. Το εκπαιδευτικό επίπεδο, η απασχόληση, η κατοικία και ότι σχετίζεται με το προφίλ του δημοσίου βίου του ατόμου εντάσσονται στις διαδικασίες ένταξης. Η ένταξη της μετανάστριας στην χώρα υποδοχής συνδέεται με τους όρους εισόδου της σε αυτήν και με την ισότητα πρόσβασης στις δημόσιες και κοινωνικές υπηρεσίες συγκριτικά με τον γηγενή πληθυσμό.

Η ανακοίνωση του 2003 με θέμα *Μετανάστευση, Ένταξη και Απασχόληση* τόνισε ότι η πρόσβαση στην αγορά εργασίας είναι καθοριστική για την ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών. Η ανακοίνωση του 2005 *Κοινό Πρόγραμμα για την Ένταξη*, στην οποία η Επιτροπή προτίθεται να δώσει ενεργό συνέχεια, πρόβαλε ένα πλαίσιο για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην ΕΕ. Οι κατευθύνσεις που περιέχονται σε αυτή την ανακοίνωση έτυχαν της στήριξης του Συμβουλίου στα συμπεράσματά του Δεκεμβρίου 2005 σχετικά με το κοινό πρόγραμμα για την ένταξη. Επειδή η ένταξη εμπλέκει διάφορους τομείς, μεταξύ των οποίων η απασχόληση, οι αστικές πολιτικές και η εκπαίδευση, η Επιτροπή θα καταβάλλει κοινές προσπάθειες ώστε να υπάρξει συνεκτική εικόνα των προτεραιοτήτων ως προς την ένταξη σε ευρύ φάσμα πολιτικών.

Μεταξύ των μέτρων που συστήνονται σε διάφορους σχετικούς τομείς²³ περιλαμβάνεται η ενίσχυση της ικανότητας εισαγωγής προγραμμάτων και δραστηριοτήτων για τους νόμιμους μετανάστες και τα άτομα που εξαρτώνται από αυτούς. Τα μέτρα θα περιλαμβάνουν ενημερωτικά πακέτα για τους νεοαφιχθέντες οικονομικούς μετανάστες, καθώς και γλωσσικά μαθήματα και μαθήματα αγωγής του πολίτη με στόχο να διασφαλιστεί ότι οι μετανάστες θα κατανοήσουν και θα σεβαστούν τις κοινές ευρωπαϊκές και εθνικές αξίες και θα επωφεληθούν από αυτές.

Πρωτοβουλίες στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και του πολιτισμού θα συνεχίσουν να στηρίζουν τους μηχανισμούς ένταξης. Η ΕΕ συνδράμει τις πολιτικές ένταξης των κρατών μελών με χρηματοδοτικά μέσα, όπως οι προπαρασκευαστικές πράξεις ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών (INTI). Στο πλαίσιο των δημοσιονομικών προοπτικών 2007-2013, η Επιτροπή πρότεινε ένα νέο στοχοθετημένο μέσο αλληλεγγύης, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών. Οι στόχοι του – συμπληρωματικοί προς το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) – συνδέονται με τις προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί όσον αφορά τους υπηκόους τρίτων χωρών, και στηρίζονται στις κοινές βασικές αρχές για την ενσωμάτωση που εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο ΔΕΥ τον Νοέμβριο 2004.

Ειδική προτεραιότητα του σχεδίου κανονισμού ΕΚΤ για την περίοδο 2007-2013 είναι η αύξηση της συμμετοχής μεταναστών στην απασχόληση και η ενίσχυση της κοινωνικής ένταξής τους. Σχετικά, η Επιτροπή προτίθεται να δώσει ιδιαίτερη προσοχή ώστε να εξασφαλίσει ότι στην προτεραιότητα αυτή θα αφιερωθούν αποτελεσματικές ενέργειες και επαρκείς πόροι. Η διαπραγμάτευση εθνικών πλαισίων στρατηγικής - και τα αντίστοιχα επιχειρησιακά προγράμματα - θα αποτελέσουν το θεσμικό μέσο ώστε να εξασφαλιστεί κατά τα προσεχή έτη η αποδοτική χρησιμοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων για τον σκοπό αυτό. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης στηρίζει επίσης ορισμένα από τα μέτρα ένταξης (<http://www.eur-lex.europa.eu>).

Μηχανισμοί κοινωνικής ένταξης θεωρούνται ο χρόνος παραμονής στην χώρα υποδοχής, η σταθερότητα στην κατοικία, η διαδικασία νομιμοποίησης, ο χρόνος νομιμότητας, η γλώσσα, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, η συμμετοχή στην απασχόληση, οι διαδρομές απασχόλησης στην Ελλάδα. Η ένταξη των μεταναστών καθορίζεται από το πλέγμα των σχέσεων που συνθέτουν οι βασικές παράμετροι επηρεασμού της, δηλαδή, όπως προαναφέρθηκε, η σταθερότητα απασχόλησης και κατοικίας, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, η γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής σε συνάρτηση με την διάθεση εκ μέρους των μεταναστών εγγράφων νόμιμης εργασίας και παραμονής υποθέτοντας ότι η κατοχή των τελευταίων υπερκαθορίζει την αντίληψή τους για τις προοπτικές που διαμορφώνονται στην χώρα υποδοχής. Η σχέση μεταξύ Θρησκείας και νομιμοποίησης αποδεικνύεται πολύ σημαντική, καθώς οι Χριστιανοί νομιμοποιούνται σε υψηλότερα ποσοστά από τους μουσουλμάνους (Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2006: 246-247, 251, 253, 346).

Τα εθνικά σημεία επαφής θα συνεχίζουν να διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην παρακολούθηση της προόδου στους διαφόρους τομείς δράσης και στη διασφάλιση ότι οι καταβληθείσες προσπάθειες ενισχύονται αμοιβαία σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ. Κατά την εκπόνηση του εγχειριδίου για την ένταξη, επέδειξαν αποτελεσματικότητα στην ανταλλαγή πληροφοριών και ορθών πρακτικών και στον εντοπισμό των τομέων προτεραιότητας. Η επικέντρωση των εργασιών τους στις κοινές βασικές αρχές θα συμβάλει στην ανάπτυξη του ευρωπαϊκού πλαισίου. Η τρέχουσα φύση των εθνικών σημείων επαφής πρέπει να διατηρηθεί, διότι η ευελιξία τους και ο τεχνικός τους χαρακτήρας διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών. Για μία καλύτερη εκμετάλλευση των ειδικευμένων γνώσεών τους, τα βασικά αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν θα κοινοποιηθούν σε εύθετο χρόνο στην Επιτροπή Μετανάστευσης και Ασύλου, της οποίας προεδρεύει η Επιτροπή, καθώς και στην Προεδρία και τις υπηρεσίες του Συμβουλίου που είναι υπεύθυνες για τις πολιτικές που συνδέονται με την ένταξη.

Εγχειρίδιο για την Ένταξη (Handbook on Integration)

Η πρώτη έκδοση του εν λόγω εγχειριδίου καλύπτει τα εισαγωγικά μαθήματα που προορίζονται για νεοαφιχθέντες μετανάστες και πρόσωπα αναγνωρισμένα ως πρόσφυγες, την συμμετοχή στα κοινά και τους δείκτες σχετικά με την ένταξη. Το εγχειρίδιο που απευθύνεται στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους ειδικούς επαγγελματίες σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό επίπεδο καθώς και σε επίπεδο ΕΕ, έγινε ευνοϊκά δεκτό από τους ενδιαφερομένους. Η δεύτερη έκδοση, που σχεδιάζεται για το 2006, θα εστιαστεί στη στέγαση και στα αστικά προβλήματα, στην πρόσβαση στην υγεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες, στην ένταξη στην αγορά εργασίας, στις υποδομές ενσωμάτωσης, καθώς επίσης θα περιλαμβάνει αναλύσεις οι οποίες θα στηρίζονται στις κοινές βασικές αρχές.

Ιστότοπος του διαδικτύου σχετικά με την ένταξη

Το πρόγραμμα της Χάγης απηύθυνε ειδική έκκληση για τη δημιουργία ενός ιστότοπου στο διαδίκτυο που θα είναι προσβάσιμος στο μεγάλο κοινό. Οι αρμόδιοι υπουργοί για την ένταξη καλούσαν την Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με τα εθνικά σημεία επαφής, να δημιουργήσει μία εταιρική σχέση μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα ενόψει της σύστασης ενός ιστότοπου στο διαδίκτυο για την ένταξη, αποσκοπώντας στην απογραφή ορθών πρακτικών, την προώθηση της ανταλλαγής

τους σε ολόκληρη την ΕΕ και πέραν των συνόρων της και την συνεχή αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους και της δυνατότητας μεταφοράς τους σε διάφορα πλαίσια. Σε μία πρώτη φάση, η Επιτροπή θα δημοσιεύσει πρόσκληση υποβολής προσφορών για τη σύσταση μιας πύλης διαδικτύου για τις ευρωπαϊκές εμπειρίες που απορρέουν από την ένταξη μεταναστών.

Συμμετοχή των ενδιαφερομένων

Σύμφωνα με το πρόγραμμα της Χάγης, η ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στην Ένωση καθώς και των απογόνων τους συμβάλλει στη σταθερότητα και την συνοχή των κοινωνιών μας. Μία σφαιρική προσέγγιση που θα περιλαμβάνει τα ενδιαφερόμενα μέρη σε όλα τα επίπεδα είναι ουσιαστική για την επιτυχία των πολιτικών ένταξης. Δεδομένου ότι η αποτελεσματική συμμετοχή των ενδιαφερομένων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο δεν μπορεί να διασφαλιστεί παρά μόνο σε εθνικό πλαίσιο, η Επιτροπή θα λάβει τα κατάλληλα μέτρα σε επίπεδο ΕΕ. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή προτίθεται να θεσπίσει ένα Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την ένταξη. Η προστιθέμενη αξία του θα συνίσταται στο να συγκεντρώσει πολλά ενεργά ενδιαφερόμενα μέρη στον τομέα της ένταξης σε επίπεδο ΕΕ, όπως για παράδειγμα συντονίστριες οργανώσεις με μέλη σε πολλά κράτη μέλη. Οι βασικές λειτουργίες του φόρουμ αυτού θα είναι η διαβούλευση, η ανταλλαγή εμπειριών και διατύπωση συστάσεων στον ιστότοπο του διαδικτύου «ενσωμάτωση». Θα πρέπει επίσης να υπάρξουν στενοί δεσμοί με τα εθνικά σημεία επαφής.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και η Επιτροπή Περιφερειών θα κληθούν να συμμετέχουν στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Ένταξη. Οι εκπρόσωποί τους θα ενθαρρυνθούν επίσης να υποβάλουν συνεισφορές «ad hoc» στις οικείες συνεδριάσεις των εθνικών σημείων σημείων επαφής. Θα κληθούν επίσης να συμμετέχουν στις προπαρασκευαστικές διασκέψεις στο πλαίσιο που προτείνεται από το εγχειρίδιο για την ένταξη.

Ετήσια έκθεση για τη μετανάστευση και την ένταξη

Η ετήσια έκθεση της Επιτροπής θα αποτελέσει σημαντικό μέσο για την εποπτεία της εξέλιξης των πολιτικών ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η νόμιμη μετανάστευση και η ένταξη είναι έννοιες αδιαχώριστες και πρέπει να ενισχύονται αμοιβαία. Το Πλαίσιο σχετικά με την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση που προτείνεται στην παρούσα ανακοίνωση αποτελεί μία μεγάλη δέσμευση που αποδεικνύει ότι η Επιτροπή τοποθετεί την ένταξη μεταξύ των

προτεραιοτήτων του πολιτικού της προγράμματος. Μία ευρεία σειρά των ισχυόντων ευρωπαϊκών πολιτικών και μέσων μπορεί να συμβάλει στη στήριξη των προσπαθειών των εθνικών αρχών και της κοινωνίας των πολιτών. Η πρόκληση για το μέλλον θα είναι να προωθηθούν συντονισμένες προσπάθειες εκ μέρους όλων των ενδιαφερομένων μερών ώστε να μεγιστοποιηθεί η επίδραση και η αποτελεσματικότητα των μέσων αυτών.

Τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν, μαζί με την Επιτροπή, τα απαραίτητα μέτρα για τον καθορισμό του κοινού προγράμματος για την ένταξη κατά τρόπο που να δημιουργεί προοπτικές και να είναι στοχοθετημένος. Οι αρμόδιοι υπουργοί για την ένταξη θα πρέπει, σε στενή συνεργασία με την Επιτροπή, να διεξάγουν, σε ετήσια βάση, πολιτική συζήτηση για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην ΕΕ και να αξιολογούν την αναγκαιότητα ανάληψης συμπληρωματικών δράσεων. Η Επιτροπή ελπίζει επίσης ότι τα άλλα θεσμικά όργανα και τα ενδιαφερόμενα μέρη θα καταβάλουν κοινές προσπάθειες για την επιτυχία της ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών στις κοινωνίες μας (<http://www.eur-lex.europa.eu>).

Στις χώρες υποδοχής οι μετανάστες αποτελούν πληθυσμιακή ομάδα η οποία εκτίθεται σε αυξημένο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Ανήκουν στις κοινωνικές ομάδες που χαρακτηρίζονται από πολλαπλή στέρηση σε σχέση με τις διαστάσεις που θεωρούνται κρίσιμες για την συμμετοχή σε ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής που χαρακτηρίζει τις κοινωνίες υποδοχής. Οι μετανάστες μακριά από τις πατρίδες τους, σε μια ξένη χώρα αναζητώντας καλύτερη ζωή, ενώ έχουν άμεση ανάγκη για επαγγελματική αποκατάσταση και κοινωνική ένταξη, συνήθως βιώνουν την περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό αποκλεισμό (Εμκε-Πουλοπούλου 2007: 477-478).

Ως φαινόμενο που συναντάται στα πλαίσια μιας κοινωνίας, ο κοινωνικός αποκλεισμός συνιστά μια διαδικασία κοινωνικών σχέσεων η οποία δημιουργεί εμπόδια στην πρόσβαση σε αγαθά, υπηρεσίες και δικαιώματα σε ορισμένες ομάδες ατόμων. Εξ' αιτίας του γεγονότος αυτού οι ομάδες αυτές θεωρούνται μειονεκτούσες, ενώ παράλληλα υπάρχουν κάποιες άλλες κοινωνικές ομάδες οι οποίες εκμεταλλεύονται αυτήν την κατάσταση και σφετερίζονται αγαθά τα οποία θα έπρεπε να απολαμβάνουν οι αδύναμες κοινωνικές ομάδες.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι η παρεμπόδιση απορρόφησης κοινωνικών και δημόσιων αγαθών, όπως η εκπαίδευση, η υγειονομική περίθαλψη, η έλλειψη των

οποίων οδηγεί συνήθως και στην οικονομική ανέχεια και στην περιθωριοποίηση. Όσο λιγότερο δημόσιο και κοινωνικό πλούτο απορροφά ένας άνθρωπος τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα να διολισθήσει σε συνθήκες φτώχειας. Όμως ο βαθμός απορρόφησης δημόσιου πλούτου δεν είναι τυχαίο γεγονός, καθώς ορισμένες ομάδες ανθρώπων έχουν περισσότερες δυνατότητες να απορροφήσουν δημόσιο πλούτο και άλλες λιγότερο. Ούτε η ύπαρξη του κοινωνικού αποκλεισμού έχει συμβεί τυχαία ούτε η αναπαραγωγή του συντελείται τυχαία. Είναι αποτέλεσμα κυρίως ισχυρών δογμάτων και ιδεολογιών που διαιωνίζουν τον αποκλεισμό ομάδων από την ισότιμη απορρόφηση δημόσιου και κοινωνικού πλούτου και είναι επιπλέον αποτέλεσμα της έλλειψης πολιτικής βούλησης για αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Όλοι όσοι πλήττονται από κοινωνικό αποκλεισμό κατά την απορρόφηση δημόσιου και κοινωνικού πλούτου, αποκλείονται ταυτοχρόνως σε πολύ μεγάλο βαθμό και από το σημαντικότερο αγαθό δημόσιου πλούτου, εκείνο της ισότιμης συμμετοχής στο πολιτικό γίγνεσθαι.

Παρ'όλο που ο αποκλεισμός από τα αγαθά της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης δεν αποτελεί για την κοινωνία νέο φαινόμενο, ωστόσο ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί ένα νέο φαινόμενο καθώς το χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί την σημερινή από την προηγούμενη κατάσταση βρίσκεται στο γεγονός ότι σήμερα υπάρχει η έννοια του «δημόσιου πλούτου» ως το σύνολο των αγαθών στα οποία έχουν πρόσβαση όλοι οι άνθρωποι που ζούν σε μια χώρα. Ο δημόσιος χαρακτήρας ορισμένων αγαθών κατοχυρώνεται στους συνταγματικούς χάρτες των περισσότερων χωρών. Ορισμένα αγαθά πρέπει να είναι δημόσια, δηλαδή να παρέχονται σε όλους τους ανθρώπους σε συνδυασμό με την γνώση ότι ο δημόσιος χαρακτήρας τους αναιρείται από την οικονομική ή άλλου είδους δυσπραγία ορισμένων ανθρώπων που οδηγεί στην κατοχύρωση του κοινωνικού τους χαρακτήρα. Από αυτά προκύπτει η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού, ο οποίος εμφανίζεται ως ιδιαίτερο φαινόμενο με την ισχυροποίηση της αντίληψης περί κοινωνικών δικαιωμάτων και υπάρχει μόνο στις κοινωνίες στις οποίες υπάρχει, επίσης, η αντίληψη της έννοιας του δημόσιου και κοινωνικού αγαθού (Τσιάκαλος 2004: 58-62).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός εκδηλώνεται σε τομείς, όπως η στέγαση, η εκπαίδευση, η υγεία, και η πρόσβαση σε υπηρεσίες. Θίγει όχι μόνο άτομα που έχουν υποστεί σοβαρή οπισθοδρόμηση, αλλά και κοινωνικές ομάδες, ιδιαίτερα σε αστικές και αγροτικές περιοχές οι οποίες αποτελούν αντικείμενο διάκρισης, διαχωρισμού ή εξασθένησης των παραδοσιακών μορφών των κοινωνικών σχέσεων. Τα αίτια του

αποκλεισμού είναι η μόνιμη ανεργία και ιδίως η μακροχρόνια ανεργία, ο αντίκτυπος της βιομηχανικής αλλαγής σε μη ειδικευμένους εργαζόμενους, η εξέλιξη των οικογενειακών δομών και η παρακμή των παραδοσιακών μορφών αλληλεγγύης, η αύξηση του ατομικισμού και η παρακμή των παραδοσιακών αντιπροσωπευτικών θεσμών και οι νέες μορφές μετανάστευσης, ιδιαίτερα η παράνομη μετανάστευση και οι μετακινήσεις του πληθυσμού (Τσιάκαλος 2004: 50-51).

Ο αποκλεισμός είναι μια κατάσταση που την προσδιορίζει η έλλειψη ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων που η συγκεκριμένη κοινωνία θεωρεί βασικά, η έλλειψη συμμετοχής στην παραγωγή και την απόλαυση κοινωνικών και δημόσιων αγαθών, και η έλλειψη συμμετοχής στην διαμόρφωση της έννοιας αλλά και στην άσκηση της εξουσίας. Ο αποκλεισμός δεν είναι μια κατάσταση αλλά μια διαδικασία, μια διαδικασία έκπτωσης που συνδέεται με την ανισότητα και την φτώχεια. Η αντίληψη αυτή του αποκλεισμού ως διαδικασίας σημαίνει ότι αυτός δεν εκλαμβάνεται ως γεγονός απόλυτο αλλά σχετικό, γεγονός με διαβαθμίσεις. Αυτές οι διαβαθμίσεις είναι οι εξής: α) Ο βαθμός του κινδύνου που αφορά τις κατηγορίες πληθυσμού που έχουν χαρακτηριστικά που αποτελούν κοινωνικές μειονεξίες και τα οποία τους καθιστούν ευάλωτους. Οι μειονεξίες αυτές δεν οδηγούν από μόνες τους στον αποκλεισμό αλλά όταν υπάρχουν αρκεί ένα απροσδόκητο γεγονός για να αποκαλύψει πόσο ευάλωτο είναι ένα άτομο στην απειλή του αποκλεισμού. β) Ο βαθμός της απειλής που αφορά μια μεγάλη ποικιλία καταστάσεων οι οποίες δεν είναι καταστάσεις αποκλεισμού αλλά τον φέρνουν πλησιέστερα και αυτό γιατί η απειλή μπορεί να αποσταθεροποιήσει το άτομο και να το οδηγήσει στον αποκλεισμό. γ) Ο βαθμός αποσταθεροποίησης που είναι αποτέλεσμα των τρόπων με τους οποίους τα άτομα αντιμετωπίζουν την απειλή και αντιδρούν. Οι τρόποι αυτοί εξαρτώνται από τους δεσμούς που τα άτομα έχουν και διατηρούν και αυτοί οι δεσμοί μπορεί να αποτρέψουν την αποσταθεροποίηση ή τουλάχιστον να περιορίσουν την διάρκειά της. Αν όμως η αποσταθεροποίηση συμβεί και διαρκέσει πολύ, τότε οδηγεί στην έκπτωση σε μια κατάσταση αποκλεισμού. δ) Ο βαθμός της έκπτωσης είναι αποτέλεσμα της ρήξης κοινωνικών δεσμών και της αδυναμίας επαναδημιουργίας τους. Η αδυναμία αυτή οφείλεται στην συσσώρευση πολλών αρνητικών παραγόντων και για μακρό χρονικό διάστημα. Εφ'όσον η έκπτωση αυτή διαιωνίζεται, παγιώνεται και μπορεί να οδηγήσει στον πραγματικό αποκλεισμό. ε) Ο βαθμός του πραγματικού αποκλεισμού συνίσταται στην πλήρη ρήξη κοινωνικών δεσμών. Τα άτομα που βρίσκονται στην κατάσταση αυτή χαρακτηρίζονται από την απάθεια, την παντελή έλλειψη

ενδιαφέροντος για την κοινωνία που τα περιβάλλει και την αδιαφορία για οποιαδήποτε προσπάθεια ένταξής τους στην κοινωνία αυτή. Είναι αυτοί που δεν μετέχουν στα κοινωνικά πράγματα και την διαμόρφωση της προοπτικής τους, που αδιαφορούν, που δεν διαθέτουν αντοχές, που δεν ελπίζουν σε τίποτα, αλλά φοβούνται τα πάντα (Μουσούρου 2004: 67-72).

Η έννοια του «αποκλεισμού» χαρακτηρίζεται από τέσσερα στοιχεία τα οποία δηλώνουν και την ιδιαιτερότητά της σε σχέση με τις υπόλοιπες έννοιες που χρησιμοποιούνται στα πλαίσια των κοινωνικών επιστημών. Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια έννοια πολυδιάστατη, μια έννοια πολιτικής διαχείρισης, μια έννοια-ορίζοντα και μια έννοια που αναφέρεται σε μια διαδικασία και όχι σε μια κατάσταση. Ως πολυδιάστατη έννοια αναφέρεται σε πολύ διαφορετικά επίπεδα ανάλυσης και παραπέμπει σε κοινωνικά φαινόμενα διαφορετικής φύσης, δηλαδή υπάρχουν πολλές και διαφορετικές περιπτώσεις ατόμων που κινδυνεύουν να ολισθήσουν σε κάποια από τις πολυάριθμες διαδικασίες του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα διαφορετικής φύσης φαινόμενα δεν αποτελούν σε καμία περίπτωση αίτια της φτώχειας, ούτε μπορεί να υποστηριχθεί γενικότερα η σχέση σύνδεσης αιτίου και αιτιατού. Στις διαδικασίες του κοινωνικού αποκλεισμού οι λόγοι προσδιορίζονται από την ποικιλία των διαφορετικών παραγόντων που προκαλούν την δημιουργία προτύπων στις σύγχρονες κοινωνίες και από την ύπαρξη διαφορετικών πόλων εξουσίας και πολύ λιγότερο από την αναζήτηση του μοναδικού εκείνου παράγοντα που με την εξάλειψή του, θα εξαλειφθούν αυτόματα και οι διαδικασίες αποκλεισμού.

Ως έννοια πολιτικής διαχείρισης ο αποκλεισμός είναι προϊόν μιας ανάγκης πολιτικής διαχείρισης των διαρθρωτικών αλλαγών της οικονομικής και κοινωνικής τάξης, των αλληπάλλληλων κρίσεων που υφίστανται οι σύγχρονες κοινωνίες του δυτικού κόσμου. Η έννοια του αποκλεισμού προϋποθέτει την ύπαρξη μίας καλά οριοθετημένης και συγκροτημένης κοινωνικής πραγματικότητας και συμπεριφοράς. Μία τέτοια κοινωνία χαρακτηρίζει κάποιες συμπεριφορές ως ‘κοινωνικά ενταγμένες’ και στιγματίζει κάποιες άλλες ως ‘κοινωνικά αποκλεισμένες’. Τα υποκείμενα των συμπεριφορών, δηλαδή τα άτομα που υιοθετούν τις συμπεριφορές αυτές θεωρούνται ως ‘ενταγμένα’ και ως ‘αποκλεισμένα’.

Ως έννοια-ορίζοντα ο αποκλεισμός αποτελεί το καθαρό επιστημονικό χαρακτηριστικό της έννοιας. Η έννοια του «αποκλεισμού» είναι σχετική και διαφορετική ανάλογα με περιόδους που διανύουμε και ανάλογα με τους χώρους μέσα στους οποίους καλείται να λειτουργήσει. Ο «αποκλεισμός» αποτελεί μια έννοια-

ορίζοντα ως έννοια που εγκαινιάζει νέα πεδία στην κοινωνική έρευνα και νέους χώρους στην επιστημονική σκέψη. Η έννοια αυτή καθ'εαυτή δεν εισάγει μια νέα κατηγορία επιστημονικής σκέψης, ταυτόχρονα όμως φαίνεται να οδηγεί την σκέψη και να βοηθά στην δόμηση νέων ερευνών πεδίου.

Η έννοια του «αποκλεισμού» χαρακτηρίζει μια διαδικασία και δεν χαρακτηρίζει σε καμία περίπτωση μια κατάσταση. Υπάρχουν δύο βασικά επιχειρήματα που ενδυναμώνουν την άποψη της διαδικασίας, σε αντίθεση με αυτήν της κατάστασης. Στην περίπτωση της κατάστασης έχουμε ένα φαινόμενο που είναι μετρήσιμο, είτε γιατί είναι αυστηρά προσδιορισμένο από μια δημόσια και συνήθως κρατική πηγή, είτε γιατί αποτελεί μια φωτογραφία φαινομένου με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και συγκεκριμένη θέση μέσα στον κοινωνικό χώρο. Στην περίπτωση του κοινωνικού αποκλεισμού αναφερόμαστε σε καταστάσεις που ενδεχομένως οδηγούν σε αποκλεισμό, αλλά επίσης είναι πιθανό και να μην οδηγούν σε αποκλεισμό σε καμία περίπτωση, διότι κάποιοι άλλοι παράγοντες παρεμβαίνουν και ισορροπούν αυτές τις αρνητικές καταστάσεις. Εδώ, η διαδικασία φαίνεται καθαρά να χαρακτηρίζει και να χαρακτηρίζεται ταυτοχρόνως από μια σειρά από καταστάσεις που έχουν ένα κοινό, δηλαδή την διαδικασία του αποκλεισμού. Το δεύτερο επιχείρημα συνδέεται με τα ιστορικά στοιχεία κατασκευής της έννοιας. Δηλαδή, ο αποκλεισμός αποτελεί μια πολύ σύγχρονη διαδικασία που γεννήθηκε και εξελίχθηκε μέσα σε πολύ ρευστές και υπό μεταβολή συγκυρίες, όπου η κατασκευή ορισμών φαίνεται εξαιρετικά ανεπαρκής. Ο αποκλεισμός αποτελεί μια διαδικασία η οποία εισβάλλει μέσα σε γνωστές και παραδοσιακές καταστάσεις που τις χρησιμοποιεί ως κύρια αιτία ή αιτιατό (Παπαδοπούλου 2002: 47-52).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

2.1 Καλές Πρακτικές των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρώπη σήμερα αποτελεί την πρώτη ήπειρο μετανάστευσης με 1,7 εκατομμύρια νόμιμες εισόδους το 2000, έναντι ενός λίγο μεγαλύτερου ποσοστού στον Καναδά και στις Ηνωμένες – Πολιτείες. Τα κράτη μέλη που αποτελούσαν ανέκαθεν τις παραδοσιακές χώρες αποστολής όπως η Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία, η Ελλάδα ή Ιρλανδία είναι εφεξής χώρες υποδοχής.

Διαπιστώνονται διαφορές στην μεταναστευτική εξέλιξη της κάθε χώρας. Ορισμένα κράτη της Νότιας Ευρώπης γνώρισαν μια σημαντική αύξηση του φαινομένου στο τέλος της δεκαετίας του '80 (αναφέρουμε την περίπτωση της Πορτογαλίας, της Ισπανίας και της Ελλάδας). Στην Ισπανία, από το 1995 έως το 2001 ο αριθμός των νόμιμων μεταναστών αυξήθηκε κατά 609.287 χιλιάδες. Σύμφωνα με μια μελέτη του 2001 είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι στην περίπτωση της Ισπανίας η βασική πηγή μεταναστευτικής εισροής προέρχεται από έξι χώρες (Μαρόκο, Εκουαδόρ, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Κολομβία και Γαλλία). Από τις έξι παραπάνω χώρες, οι τρεις ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Άρα το «πρόβλημα» της υποτιθέμενης «εισβολής» μεταναστών που προέρχονται από υποανάπτυκτες χώρες δεν ισχύει στην περίπτωση αυτή. Η μετανάστευση επίσης αυξήθηκε στην Ολλανδία (+16,6%) στο Ηνωμένο Βασίλειο (+13,6%), στη Φιλανδία (+15,2%) και στη Γαλλία (+10,3%). Με πιο μέτριους ρυθμούς αναπτύχθηκε σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες όπως είναι η Ιταλία και το Βέλγιο, οι οποίες είχαν γνωρίσει μια έντονη άνοδο στο τέλος της δεκαετίας του '80. Αντίθετα η είσοδος μεταναστευτικών πληθυσμών μειώθηκε στη Γερμανία, την Αυστρία και τη Σουηδία.

Σε αυτά τα ποσοστά θα πρέπει να προσθέσουμε τις παράνομες μεταναστευτικές εισροές. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Αστυνομία (Europol) η παράνομη μετανάστευση ανέρχεται σε 500.000 άτομα ανά έτος.

Η Ευρώπη υπολογίζει το μεγαλύτερο αριθμό διεθνών μεταναστών (56,1 εκατομμύρια άτομα), ακολουθεί η Ασία (49,7), η Νότια Αμερική (40,8) και η Αφρική (16,2). Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι υπήκοοι τρίτων χωρών αντιπροσωπεύουν, σύμφωνα με τη Eurostat, περίπου 4% του πληθυσμού το έτος 2000. Η περίοδος 2001 – 2002 χαρακτηρίζεται από μια σημαντική αύξηση της μετανάστευσης με σκοπό τη μόνιμη ή προσωρινή απασχόληση και αυτό ισχύει για όλες τις κατηγορίες, δηλαδή

τους πτυχιούχους, τους εργαζόμενους, τους εποχιακούς εργαζόμενους, τους εκπαιδευόμενους, το προσωπικό σε πολυεθνικές εταιρίες. Οι άλλες κατηγορίες όπως η οικογένεια, οι πρόσφυγες, οι φοιτητές συνεχίζουν να αυξάνονται.

Η σημασία του ποσοστού των ξένων υπηκόων εντούτοις ποικίλλει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών αντιπροσωπεύουν περίπου το 9% του διαμέλλοντος πληθυσμού στη Γερμανία και 7% στην Αυστρία ενώ το ποσοστό τους στο συνολικό πληθυσμό φτάνει τουλάχιστον στο 1% στην Ισπανία, την Ιταλία, την Ιρλανδία και τη Φιλανδία. Στη Γαλλία το ποσοστό εξω – κοινοτικών υπηκόων βρίσκεται περίπου στο 5,6%.

Το κάθε κράτος μέλος έχει ιδιαίτερες σχέσεις με ορισμένες χώρες αποστολής, για γεωγραφικούς λόγους (φιλανδική μετανάστευση στη Σουηδία ή ιταλική στη Γαλλία) ή ιστορικούς (αφρικανική μετανάστευση στη Γαλλία, ή ασιατική στο Ηνωμένο Βασίλειο). Η μετανάστευση λοιπόν ποικίλει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Θα λέγαμε, ότι η γκάμα μεταναστευτικών πληθυσμών έχει διευρυνθεί. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, το 55% των μεταναστευτικών εισροών αντιπροσωπευόταν από 5 διαφορετικές εθνικότητες το 1990, ενώ το 1999, 9 διαφορετικές εθνικότητες αντιπροσωπεύουν το ήμισυ των εισροών. Το ίδιο παρατηρείται και στη Γαλλία : το 1990, 6 διαφορετικές εθνικότητες αντιπροσώπευαν περισσότερο του μισού των ξένων εισροών, αντίθετα το 1999, υπήρχαν 9 εθνικότητες που ξεπερνούσαν το 50%.

Στη Γερμανία, οι μεταναστευτικές εισροές προερχόμενες από χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης πλειοψηφούν (η πρώην Γιουγκοσλαβία, η Πολωνία, η Ρωσία, η Ρουμανία και η Ουκρανία αντιπροσωπεύουν περισσότερο από 230.000 εισόδους το 1999), οι εισροές από Ρωσία παραμένουν επίσης σημαντικές (47.000 εισόδοι το 1999). Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί από Ηνωμένες Πολιτείες, Αυστραλία, Νότια Αφρική, Νέα Ζηλανδία, Καναδά και Ιαπωνία κυριαρχούν (140.000 εισόδοι το 1999). Τέλος ο αριθμός των μεταναστευτικών πληθυσμών προερχόμενων από τις Ινδίες και το Πακιστάν είναι σημαντικός (29.000 το 1999), βέβαια αυτό είναι αποτέλεσμα της οικογενειακής συνένωσης (Κρατσιώτη, Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2004: 120-122).

2.1.1 Καλές Πρακτικές για την είσοδο και την διαμονή των υπηκόων

Καθ' όλη τη διάρκεια της συγκρότησης των ευρωπαϊκών εθνικών κρατών, το μεταναστευτικό φαινόμενο στηρίχθηκε πάνω σε διακρατικές συμφωνίες και συνεπώς, είχε ένα καθαρά ελεγχόμενο και νομιμοποιημένο χαρακτήρα.

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Δράσης της Διυπουργικής Επιτροπής για την Ενσωμάτωση το 2003, η υποδοχή αποτελεί την πρώτη στιγμή της ενσωμάτωσης, την πρώτη προϋπόθεση μιας επιτυχημένης εισόδου. Από την υπογραφή της συνθήκης του Σένγκεν και μετά (1985), τα ευρωπαϊκά δεδομένα αναφορικά με την μετανάστευση άλλαξαν. Η συνθήκη που υπογράφηκε από τις χώρες της Μπένελουξ (Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο), την Ομοσπονδιακή Γερμανία και τη Γαλλία και από το 1990 και την Ιταλία, καταργούσε τα εσωτερικά σύνορα μεταξύ των χωρών που συμμετείχαν, δημιουργούσε εξωτερικά σύνορα με στόχο την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων στο εσωτερικό των χωρών, κοινούς κανόνες αστυνόμευσης και παροχής ασύλου, κοινά μέτρα για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και της τρομοκρατίας. Η συνθήκη επεκτάθηκε σταδιακά στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών της Ένωσης με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία και με βάση τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) προσαρτήθηκε ως πρωτόκολλο της Συνθήκης.

Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται και η γαλλική πολιτική για δύο κυρίως λόγους: ο πρώτος έχει σχέση με τη συνειδητοποίηση ότι με μια επιτυχημένη πολιτική υποδοχής θα αποφευχθούν μελλοντικά προβλήματα και δεύτερον ότι η γεωγραφία των μεταναστευτικών ροών έχει πια αλλάξει. Οι νεοεισερχόμενοι και κυρίως οι πρόσφυγες, προέρχονται από όλα τα μέρη του πλανήτη και όχι απαραίτητα από πρώην γαλλικά ή γαλλόφωνα εδάφη.

Από παράδειγμα της θέλησης της γαλλικής κυβέρνησης να δώσει μια καινούργια διάσταση στην πολιτική υποδοχής είναι η υιοθέτηση – πέραν των υπάρχοντων εργαλείων αντιμετώπισης της υποδοχής των μεταναστών (σχέδιο υποδοχής διαμερίσματος και προ – υποδοχής) – όπως προαναφέραμε ενός Συμβολαίου Υποδοχής και Ενσωμάτωσης και η δημιουργία χώρων υποδοχής ή αλλιώς πλατφόρμων υποδοχής (Plate – forme d'Accueil – PA) καθώς και η δημιουργία μιας νέας δημόσιας υπηρεσίας που επιφορτίζεται με το έργο της

Υποδοχής μεταναστών : τον Γαλλικό Οργανισμό Υποδοχής και Διεθνούς μετανάστευσης (Agence Française de l'Accueil et des Migrations Internationales / AFAMI). Το σχέδιο υποδοχής των μεταναστών στα γεωγραφικά διαμερίσματα υπάρχει από το 1993 και αναπτύσσεται υπό την αιγίδα του νομάρχη, σε συνεργασία με όσους φορείς ενδιαφέρονται. Η προ – υποδοχή αφορά στους αλλοδαπούς που ήδη βρίσκονται σε γαλλικό έδαφος και στην ενημέρωση για τους τρόπους άφιξης της οικογένειάς τους. Από το 2000, οι σημαντικότερες υπηρεσίες για τον νεο – εισερχόμενο αλλοδαπό συγκεντρώθηκαν σε πολλά γεωγραφικά διαμερίσματα, σε μια πλατφόρμα υποδοχής.

Πρόκειται για ένα πιλοτικό πρόγραμμα με 13 πλατφόρμες υποδοχής να λειτουργούν σήμερα στα διαμερίσματα με τη μεγαλύτερη νόμιμη μετανάστευση. Τα μέλη της οικογενειακής επανένωσης και ο/η σύζυγος Γάλλου/Γαλλίδας ή οι πρόσφυγες καλούνται για μισή μέρα σε τέτοιο μέρος με το ακόλουθο πρόγραμμα :

- υποδοχή από τις υπηρεσίες του OMI (Γραφείο Διεθνούς Μετανάστευσης)
- παρακολούθηση ταινίας σχετική με την Γαλλία δημιουργώντας μ' αυτόν τον τρόπο, άμεση πρόσβαση στη γαλλική κοινωνία και στους γαλλικούς θεσμούς όπως αυτοί διαμορφώθηκαν σύμφωνα με τις αξίες της Γαλλικής Δημοκρατίας
- συνέντευξη 30` λεπτών με έναν «κοινωνικό συνομιλητή» (auditeur social) με σκοπό να διευκρινιστούν τα σχέδια του μετανάστη
- ιατρικός έλεγχος

Δύο προαιρετικές παροχές προτείνονται επίσης στον μετανάστη : ένας γλωσσικός έλεγχος και μια συνέντευξη με έναν κοινωνικό λειτουργό.

Η πολιτική υποδοχής υποστηρίζει ιδιαίτερα τους ανήλικους κάτω των 16 ετών και στις οικογένειες που πρωτοεισέρχονται στη Γαλλία κυρίως σε επίπεδο εκμάθησης της γλώσσας και των δικαιωμάτων τους. Η πρόσβαση σε στέγαση αποτελεί σημαντική παράμετρο της πολιτικής υποδοχής και απασχολεί τις αρχές τόσο σε επίπεδο ποσότητας όσο και ποιότητας.

Ο τότε Γάλλος υπουργός Εσωτερικών – Nicolas Sarkozy – αποφάσισε να δώσει προτεραιότητα σε ένα εθνικό πλάνο ώστε να «εδραιώσει έναν συνεχή έλεγχο των παράνομων μεταναστών» θέτοντας 3 βασικούς στόχους : κινητοποίηση των αστυνομικών δυνάμεων στα σύνορα, χρήση και άλλων δυνάμεων ασφαλείας και

ενδυνάμωση της συνεργασίας με τις αστυνομικές αρχές στα σύνορα (εγκύκλιος n° nor/int/c/02/00178/c, 09/24/2002).

Με τον εν λόγω νόμο αναφορικά με την εθνική ασφάλεια ο οποίος ψηφίστηκε από το γαλλικό κοινοβούλιο τον Φεβρουάριο του 2003, ο γάλλος υπουργός δείχνει τις ομάδες εκείνες που κρίνονται επικίνδυνες, όπως : ξένοι εγκληματίες, πόρνες, επαίτες και τσιγγάνοι. Οι παραπάνω κατηγορίες – που θεωρούνται πιθανές πηγές διατάραξης της δημόσιας τάξης και των πολιτών – θα τιμωρούνται βάσει του νόμου, ο οποίος θεσπίστηκε με σκοπό να προστατεύσει τη δημόσια ασφάλεια και ειρήνη. Ο συγκεκριμένος νόμος βοηθά επίσης στην αύξηση και ενδυνάμωση κατασταλτικών μέτρων καθώς και στον καθορισμό νέων ειδών παραβάσεων.

Η γαλλική μεταναστευτική πολιτική διέπεται από την αρχή της ισότητας και της ενσωμάτωσης. Η ισότητα βοηθά στο να παρέχει η χώρα υποδοχής τα ίδια δικαιώματα πέρα από κάθε εθνική, θρησκευτική, φυλετική ή πολιτισμική διάκριση. Η δεύτερη αρχή αντιστοιχεί στην υπόθεση ότι η καταγωγή των μεταναστών καθορίζει την ικανότητα αλλά και το βαθμό ένταξης αυτών στην γαλλική κοινωνία. Από το 1997 ξεκίνησαν οι διαδικασίες εκείνες που αφορούσαν το σχεδιασμό πολιτικών ενσωμάτωσης οι οποίες περιελάμβαναν ειδικά προγράμματα για τους μετανάστες. Οι εγκύκλιοι της 24^{ης} Ιουνίου 1997 και της 4^{ης} Νοεμβρίου 1998 θέσπισαν ένα συμβόλαιο επανένταξης αυτών στην χώρα καταγωγής τους (contrat de réinsertion dans le pays d'origine « CRPO », οι δύο παραπάνω εγκύκλιοι είναι απόλυτα σύμφωνες με τους νόμους Chevenement το 1998 και οι οποίοι μεταφέρουν τα άρθρα 8 και 3 (αναφορικά με την παραμονή των ξένων) από την Ευρωπαϊκή Συνθήκη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στη γαλλική νομοθεσία. Τέλος με τον συμπληρωματικό νόμο Guigou το 1998 ξεκίνησε να εφαρμόζεται το δικαίωμα απόκτησης της γαλλικής υπηκοότητας για τα παιδιά που γεννήθηκαν στη Γαλλία από ξένους γονείς.

Για τα ανύπαντρα άτομα, η Σύμφωνο Αλληλεγγύης (Pacte civil de Solidarité – Civil Pact of Solidarity) είναι ένα ισχυρό κριτήριο όταν εξετάζεται η αίτηση του για την έκδοση κάρτας παραμονής. Η αποδοχή και συμμόρφωση με την παραπάνω νομική πράξη (Διάταγμα της 10^{ης} Δεκεμβρίου 1999) επιτρέπει αυτόματα την πρόσβαση στην εργασία και επιτρέπει την απόκτηση της προσωρινής κάρτας με τον τίτλο «ιδιωτική και οικογενειακή ζωή».

Από το Φεβρουάριο του 2003, το υπουργείο εσωτερικών ψήφισε τα παρακάτω μέτρα:

- ενδυνάμωση της βεβαίωσης υποδοχής (attestation d'accueil) η οποία και χορηγείται από το Δήμο στους ξένους
- η ισχυροποίηση των ποινών κατά των παράνομων εισερχόμενων καθώς και των δικτύων παράνομης μετανάστευσης
- κατάργηση των αδειών παραμονής για τους πολίτες της Ε.Ε.

Επιπλέον, το υπουργείο εσωτερικών παρουσίασε στις 17 Φεβρουαρίου του 2003 ένα προσχέδιο με το οποίο αυξάνεται η διάρκεια προσωποκράτησης από τις 12 στις 60 ημέρες για τους παράνομους μετανάστες. Εντούτοις, αρκετοί οργανισμοί που μάχονται για τα ανθρώπινα δικαιώματα αντιδρούν αρνητικά σε αυτό το νόμο ο οποίος, αναφέρουν συγκεκριμένα ότι «δεν αποτελεί απάντηση στα υπάρχοντα προβλήματα».

Στην περίπτωση της Αυστρίας η διαδικασία εισόδου παρατηρούμε ότι είναι εξαιρετικά απλή για εκείνους που θεωρούνται εργαζόμενοι σε υψηλά ιστάμενη θέση ή αλλιώς καίρια θέση (key personnel) σε κάποια επιχείρηση. Πιο συγκεκριμένα, οι τελευταίοι χρειάζεται να απευθυνθούν σε μια μόνο υπηρεσία αποκτώντας ταυτόχρονα άδεια παραμονής και εργασίας ως key personnel (article 12 AusIBG). Η διαδικασία είναι η εξής: ο αιτών προσκομίζει μια απλή αίτηση, υπογεγραμμένη επιπλέον από τον μελλοντικό εργοδότη. Στην εν λόγω αίτηση περιγράφεται στη γερμανική γλώσσα το είδος της εργασίας, ο μισθός, η εξειδίκευση του αιτούντος. Κατόπιν εξέτασης της παραπάνω αίτησης από την υπηρεσία Αγορά Εργασίας, τούτη καλείται να ανακοινώσει την απόφασή της σε διάστημα τριών (3) εβδομάδων εφόσον φυσικά ο αιτών θεωρείται σαφέστατα key personnel.

Όσον αφορά περιπτώσεις μεταναστών, αιτούντων για πρώτη φορά άδειας εισόδου και διαμονής (είτε προσωρινής είτε μόνιμης) για περισσότερο από έξι (6) μήνες μετά την 1^η Ιανουαρίου 2003 υποχρεούνται επιπλέον να προσκομίσουν πιστοποιητικό υγείας. Η αίτηση είναι δυνατόν να απορριφθεί στην περίπτωση εκείνη

όπου το πιστοποιητικό υγείας δεν είναι καθαρό και δηλώνεται αρρώστια σοβαρή, ικανή να απειλήσει την υγεία ενός μεγάλου αριθμού ατόμων. Η διαδικασία αυτή εναρμονίζεται απόλυτα με την ευρωπαϊκή οδηγία του άρθρου 5 παράγραφος 3. Η νέα μεταρρύθμιση του 2002 απαιτεί επιπλέον τη «συναίνεση ενσωμάτωσης» έτσι ώστε ο αλλοδαπός να αποκτήσει την μόνιμη άδεια παραμονής. Η συγκεκριμένη μεταρρύθμιση δεσμεύει τον μετανάστη να αποκτήσει πιστοποιητικό της γερμανικής γλώσσας σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Αντίθετα, η έλλειψη μιας συγκεκριμένης και ορθολογικής πολιτικής για τη μετανάστευση και το ανεπαρκές ελληνικό νομικό πλαίσιο οδήγησε σε μια κατάσταση όπου η πλειοψηφία των μεταναστών έμεινε παράνομα στην Ελλάδα και ήταν τρωτή στην εκμετάλλευση στην αγορά εργασίας. Οι πρώτες νομοθετικές πράξεις θεσπίστηκαν τον Νοέμβριο του 1997 μέσω των προεδρικών διαταγμάτων 358/1997 και 359/1997 επιτρέποντας στους παράνομους μετανάστες να υποβάλουν αίτηση για άδεια παραμονής.

Μια ορισμένη απροθυμία από την πλευρά των μεταναστών να συμπληρώσουν τις αιτήσεις λόγω του φόβου της απέλασης, όπως και τα πρόσθετα προβλήματα επικοινωνίας σε μια γλώσσα που οι υποψήφιοι δεν θα μπορούσαν να καταλάβουν, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην περιορισμένη επιτυχία της διαδικασίας συστηματοποίησης της νομιμοποίησης. Επιπλέον, τα σοβαρά προβλήματα προκάλεσαν την αδιάλλακτη εφαρμογή της νομοθεσίας και την έλλειψη οργάνωσης από τις αρμόδιες ελληνικές διοικητικές αρχές. Οι δυσκολίες στη λήψη της απαραίτητης τεκμηρίωσης για να συμπληρώσει κανείς τις αιτήσεις για τις πράσινες κάρτες οδηγεί τους αλλοδαπούς στην απογοήτευση και στον τερματισμό των προσπαθειών για απόκτηση της στοιχειώδους νομιμοποίησης.

Ο νέος ελληνικός νόμος που αφορά τη μετανάστευση, τη συνδέει άμεσα με την αγορά εργασίας και αναπτύσσει μια διαδικασία για τις άδειες παραμονής βασισμένη στην αξιολόγηση των αναγκών της χώρας.

Οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές εξετάζουν τις αιτήσεις και τα έγγραφα των αλλοδαπών και τα διαβιβάζουν στην υπηρεσία μετανάστευσης. Αυτή η υπηρεσία εξετάζει τα δικαιολογητικά και προσκαλεί τον αλλοδαπό για να έρθει για μια συνέντευξη με την Επιτροπή μετανάστευσης. Η άδεια διαμονής χορηγείται με μια

απόφαση του γενικού γραμματέα της περιοχής, μετά από την άποψη που δίνεται από την Επιτροπή μετανάστευσης.

Οι άδειες διαμονής εκδίδονται για ένα έτος και είναι ανανεώσιμες. Μετά από έξι έτη παραμονής, το αρμόδιο όργανο για την ανανέωση είναι το Υπουργείο Εσωτερικών και η άδεια χορηγείται για δύο έτη. Μετά από δέκα έτη, μια άδεια διαμονής αόριστης διάρκειας μπορεί να χορηγηθεί, αλλά αυτή η δυνατότητα είναι κατά την κρίση της διοίκησης (ισοτιμία άρθρου 22. 1-2).

Σε αντίθεση με την ισοτιμία του άρθρου 6. 3 του σχεδίου οδηγίας για τις οριζόντιες αξιολογήσεις, η ελληνική νομοθεσία δεν περιλαμβάνει οποιαδήποτε διάταξη που να επιτρέπει στις ελληνικές αρχές να εισάγουν ένα εθνικό πρόγραμμα πράσινων καρτών. Η μόνη σχετική παροχή είναι αυτή που αφορά την ειδικότητα των ειδικών τεχνολογίας. Το Υπουργείο Εσωτερικών μπορεί να χορηγήσει μια ανανεώσιμη ενός έτους άδεια διαμονής στους διακεκριμένους ξένους επιστήμονες, καθώς επίσης και στους ειδικούς στον τομέα των νέων τεχνολογιών. Αυτές οι παροχές αφήνουν το θέμα κατά την κρίση του Υπουργείου. Εντούτοις, πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η διαδικασία για τις άδειες διαμονής περνά από μια αξιολόγηση των αναγκών αγοράς εργασίας της χώρας που απεικονίζονται στην προαναφερθείσα έκθεση.

Δεδομένου ότι η μετανάστευση στην Ελλάδα είναι ένα σχετικά νέο φαινόμενο, οι όροι της συζήτησης είναι διαφορετικοί από εκείνους σε άλλες χώρες της Ε.Ε., όπου η μετανάστευση έχει υπάρξει για πολύ. Στην ελληνική νομοθεσία, δεν υπάρχει καμία αναφορά της θέσπισης των ορίων (ανώτατα όρια) στην έκδοση των αδειών εργασίας βασισμένων στις κοινωνικές εκτιμήσεις. Ο μόνος περιορισμός που καθιερώνεται στο νόμο είναι βασισμένος στις ανάγκες αγοράς εργασίας.

Όσον αφορά στην ισπανική περίπτωση, υπάρχουν τρεις τύποι αδειών παραμονής:

- Για τις παραμονές κάτω των 90 ημερών: παραδοσιακές άδειες διαμονής τουριστών
- Προσωρινές άδειες διαμονής, για περισσότερο από 90 ημέρες και λιγότερο από πέντε έτη, χορηγείται στους ανθρώπους που μπορούν να

υποστηρίξουν και την οικογένειά τους, που έχουν μια άδεια εργασίας, και που έχουν ζήσει στην Ισπανία για τουλάχιστον πέντε έτη, ή για ανθρωπιστικούς λόγους. Προκειμένου να παραληφθούν οι προσωρινές άδειες, οι αλλοδαποί δεν πρέπει να έχουν ποινικό μητρώο

- Οι μόνιμες άδειες διαμονής χορηγούνται στους αλλοδαπούς που είχαν τις προσωρινές άδειες για ένα ελάχιστο χρονικό διάστημα πέντε διαδοχικών ετών.

2.1.2 Καλές Πρακτικές για την οικογενειακή συνένωση

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι όταν αναφερόμαστε στην οικογενειακή συνένωση εννοούμε τον / τη σύζυγο, τα ανήλικα τέκνα ή τα τέκνα υπό κηδεμονία και όχι τη μητέρα, τον πατέρα ή τα αδέρφια. Αυτό ισχύει για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

Οφείλουμε αρχικά να αναφέρουμε ότι τις πλέον δημοκρατικές δικαστικές αποφάσεις, σύμφωνες με τα ανθρώπινα δικαιώματα, έχουν λάβει τα γερμανικά δικαστήρια, παντοδύναμα καθώς είναι στην πολιτική ιεραρχία, σύμφωνα με τα οποία κρίθηκε αντισυνταγματικός ο νόμος περί απαγόρευσης εισόδου της οικογένειας μετανάστη πριν από την παρέλευση 3 ετών.

Ξεκινώντας λοιπόν από την περίπτωση της Γερμανίας, παρατηρούμε το δικαίωμα για οικογενειακή συνένωση τα πρώτα χρόνια δεν ήταν αναγνωρισμένο επίσημα και υπήρχε μια γενική αποθάρρυνση για την άφιξη της οικογένειας.

Σήμερα η Γερμανία αναγνωρίζει το σημαντικό ρόλο της οικογένειας και των συγγενικών δεσμών στην ενσωμάτωση των μεταναστών. Γι' αυτό η επιτροπή για την μετανάστευση εκτιμά τον ρόλο των οικογενειακών σχέσεων στην προστασία κυρίως της δεύτερης γενιάς μεταναστών από τον κίνδυνο απώλειας της ταυτότητάς τους και τον κίνδυνο της περιθωριοποίησής. Για αυτό προτείνει, ως προτεραιότητα της γερμανικής πολιτικής, την άμεση είσοδο της οικογένειας του μετανάστη, σύζυγο και παιδιά στην χώρα ενώ για τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας να παραμείνει ο νόμος ως έχει.

Συνεχίζοντας, στη Γαλλία το 1976 ψηφίζεται το διάταγμα για το δικαίωμα οικογενειακής συνένωσης που αναγνωρίζει «το δικαίωμα στη σύζυγο και τα παιδιά να μην τους αρνηθούν οι γαλλικές αρχές την είσοδο και τον τίτλο της άδειας παραμονής σε γαλλικό έδαφος παρά μόνο εάν ο ξένος δεν μπορεί να δικαιολογήσει ένα έτος νόμιμης παραμονής στην χώρα, εάν δεν διαθέτει σταθερούς οικονομικούς πόρους, εάν οι συνθήκες κατοικίας δεν το επιτρέπουν, εάν ένα τουλάχιστον μέλος της οικογένειας του καθιστά απειλή για τη δημόσια τάξη ή εάν υπάρχει ασθένεια

μεταδοτική που θα έθετε σε κίνδυνο την δημόσια υγεία ή ασφάλεια. Στην περίπτωση της Γαλλίας οι μετανάστες έχουν δικαίωμα αίτησης για οικογενειακή επανένωση μετά από το πρώτο έτος πλήρους διαμονής τους στο γαλλικό έδαφος. Σύμφωνα με το διάταγμα του 2000, το οποίο και καθορίζει τις συνθήκες οικογενειακής συνένωσης οι μετανάστες που επιθυμούν να φέρουν την οικογένειά τους στη Γαλλία, θα έπρεπε να έχουν διαμένει νόμιμα σε γαλλικό έδαφος πλέον του ενός έτους, δηλαδή η κάρτα διαμονής τους να έχει διάρκεια περισσότερο από ένα έτος. Ο όρος αυτός δεν ισχύει για τους μετανάστες που προέρχονται από την Αλγερία. Στην αίτηση οικογενειακής συνένωσης θα πρέπει να αποδεικνύονται οι ικανοποιητικές οικονομικές απολαβές και να εξασφαλίζονται οι κατάλληλες συνθήκες διαμονής των οικογενειακών μελών. Η αρμόδια υπηρεσία αξιολογεί την αίτηση και κρίνει αν εξασφαλίζονται τα παραπάνω κριτήρια. Η προσωρινή απασχόληση του αιτούντος αποτελεί πιθανότητα απόρριψης της αίτησής του.

Σήμερα η οικογενειακή συνένωση περιλαμβάνει τρεις τύπους μεταναστευτικών ροών : την οικογενειακή συνένωση με την αυστηρή έννοια, την συνένωση μελών οικογενείας Γάλλου και τη συνένωση μελών οικογένειας προσφύγων και απατρίδων.

Συνολικά, το 1999 εισήλθαν στη χώρα 380.000 αλλοδαποί. Οι 21.800 αφορούν στην πρώτη κατηγορία, οι 15.300 (12.500 σύζυγοι και 2.800 γονείς γάλλων παιδιών) στη δεύτερη κατηγορία και οι 1.100 άτομα στη Τρίτη. Αυτές οι ροές αφορούν στην πλειοψηφία τους γυναίκες (80%) (εκτός από τα μέλη οικογενείας Γάλλου (51%). Οι δύο πρώτες κατηγορίες αφορούν κυρίως πληθυσμό από το Μαγκρέμπ ενώ η Τρίτη από την Ασία.

Η μεταναστευτική πολιτική του Ηνωμένου Βασιλείου επιτρέπει στους / στις συζύγους, συντρόφους του ιδίου φύλου να παραμείνουν μόνιμα σε βρετανικό έδαφος. Πιο συγκεκριμένα, ο / η σύζυγος δηλώνει ότι έχει προηγηθεί ένας νόμιμος γάμος ο οποίος αναγνωρίζεται από το βρετανικό δίκαιο. Στη δεύτερη περίπτωση που έχει προηγηθεί αρραβώνας, το ζευγάρι είναι υποχρεωμένο να παντρευτεί σε βρετανικό έδαφος. Ο νόμος αυτός δεν καλύπτει τα άτομα κάτω των 16 ετών ακόμα και αν έχουν παντρευτεί νόμιμα. Ανύπαντρα και του ιδίου φύλου ζευγάρια πρέπει να έχουν ζήσει μαζί τουλάχιστον δύο χρόνια και να βρίσκονται σε διαδικασία γάμου. Αν έχει υπάρξει

προηγούμενος γάμος θα πρέπει να αποδεικνύεται το ο γάμος έχει νόμιμα λήξει. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονίσουμε ότι για καμία από τις προαναφερθείσες περιπτώσεις δεν υπάρχει υποχρεωτική περίοδος αναμονής. Στη περίπτωση των συζύγων, οι υποψήφιοι αιτούντες θα πρέπει να συμπληρώσουν μια «δοκιμαστική» περίοδο παραμονής 2 χρόνων (το διάστημα αυτό αυξήθηκε πρόσφατα, αρχικά ήταν 12 μήνες). Το ίδιο ισχύει και για τα ανύπανδρα ζευγάρια. Βέβαια, οι συζητήσεις συνεχίζονται καθώς η βρετανική κυβέρνηση τείνει στο να καταργήσει το μέτρο αναφορικά με τη δοκιμαστική περίοδο με σκοπό ο / η σύζυγος να εγκαθίσταται αυτόματα σε βρετανικό έδαφος.

Ως προς τη συνένωση τέκνων, εδώ παρατηρούμε ότι τα ανήλικα τέκνα – δηλαδή κάτω των 18 ετών – εφόσον δεν έχουν ακόμα παντρευτεί και αποδεικνύεται ότι προς το παρόν εξαρτώνται από ένα τουλάχιστον γονέα μπορούν να εγκατασταθούν σε βρετανικό έδαφος. Τα παιδιά μεταναστών, εφόσον έχουν παντρευτεί χάνουν το δικαίωμα στην οικογενειακή συνένωση ακόμη και αν είναι κάτω των 18 ετών.

Σε αυτό το σημείο θεωρούμε ότι πρέπει να αποφηνίσουμε τη λέξη «γονέας», έτσι όπως εννοείται στους κανόνες της βρετανικής μεταναστευτικής πολιτικής:

- ο πατριός / μητριά ενός ορφανού τέκνου από πατέρα και μητέρα
- ο πατέρας / η μητέρα ενός άγαμου τέκνου
- για τα τέκνα που γεννήθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο αλλά δεν έχουν την αγγλική υπηκοότητα, ο θετός γονιός ή άλλος συγγενής με γονική ευθύνη
- ο θετός γονιός, στην περίπτωση που το παιδί υιοθετήθηκε με δικαστική απόφαση από το αρμόδιο δικαστήριο ή αρμόδια αρχή στη χώρα όπου το νομικό πλαίσιο αναφορικά με τις υιοθεσίες αναγνωρίζεται από το βρετανικό δίκαιο.

Όσον αφορά το αυστριακό θεσμικό πλαίσιο αναφορικά με την οικογενειακή συνένωση παρατηρούμε ότι οι σύζυγοι και ανήλικα και ανύπανδρα τέκνα συμπεριλαμβανόμενων και των υιοθετημένων παιδιών έχουν το δικαίωμα να εγκατασταθούν στην Αυστρία. Στη περίπτωση των ανήλικων τέκνων, πρέπει να σημειώσουμε ότι μόνο εάν η αίτηση αυτών κατατέθηκε πριν συμπληρώσουν το 15^ο

έτος της ηλικίας τους γίνεται δεκτή. Οι κανόνες αναφορικά με το δικαίωμα στην οικογενειακή συνένωση συμμορφώνονται με το Άρθρο 4 στο μέτρο που η οδηγία επιτρέπει την εξέταση του κριτηρίου ενσωμάτωσης για τα παιδιά άνω των 12 ετών.

Η οικογενειακή συνένωση είναι ο κινητήριο λόγος για τη μετανάστευση στην Πορτογαλία. Μεταξύ 1999 και 2001, η οικογενειακή επανένωση αναφέρθηκε κατά 23,9% των αλλοδαπών που υπέβαλαν αίτηση για τις άδειες διαμονής. Εντούτοις, αυτό το ποσοστό φαίνεται να υποτιμά την πραγματική σημασία της οικογενειακής επανένωσης, δεδομένου ότι η πλειοψηφία των λόγων που παρουσιάζονται έχει

Ταξινομηθεί σε υποκατηγορίες. Επιπλέον, υπάρχουν επίσης πολυάριθμες περιπτώσεις στις οποίες, αν και ο κινητήριο λόγος για τη μετανάστευση μπορεί να είναι οικονομικής φύσης (όταν έρχονται να εργαστούν και οι δύο σύζυγοι), η απόφαση βασίστηκε σε έναν συλλογισμό που περιέλαβε την οικογένεια.

Η Πορτογαλική νομοθεσία σχετικά με το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση, εξετάζει τα ακόλουθα οικογενειακά μέλη (αρθ. 57):

- α) Ο σύζυγος
- β) Δευτερότοκα ή ανάπηρα παιδιά που είναι ευθύνη του ενός ή και των δύο μελών του ζεύγους
- γ) Τα ανήλικα παιδιά εφόσον έχουν υιοθετηθεί και εάν δεν είναι παντρεμένα, και αυτό εξαρτάται από την απόφαση που λαμβάνεται από την αρμόδια αρχή της χώρας προέλευσης, υπό τον όρο ότι ο νόμος εκείνης της χώρας αναγνωρίζει τα δικαιώματα και τις ευθύνες των υιοθετημένων παιδιών ως ίδιες με εκείνες των φυσικών παιδιών και ότι η απόφαση αναγνωρίζεται από την Πορτογαλία
- δ) Συγγενείς πρώτου βαθμού υπό τον όρο ότι είναι ευθύνη του υποψηφίου και του / της συζύγου

Σε περίπτωση που το δευτερεύον ή με ειδικές ανάγκες παιδί είναι το παιδί ενός από τους συζύγους, η οικογενειακή επανένωση θα πραγματοποιηθεί μόνο εάν ο υποψήφιος ή ο σύζυγος υποβληθεί για ένα διάστημα σε νομική επιτήρηση.

Το ίδιο θεσμικό πλαίσιο αναφορικά με την οικογενειακή συνένωση παρατηρούμε και στην Ιταλία. Οφείλουμε μονάχα να σημειώσουμε ότι σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες, στην Ιταλία καμία περίοδος αναμονής δεν καθορίζεται ρητά,

η οικογενειακή συνένωση δεν υπάγεται σε ποσοτώσεις. Εντούτοις, η επίδειξη των ανωτέρω προϋποθέσεων μπορεί να απαιτήσει κάποιο χρόνο (εάν η επίδειξη του εισοδήματος είναι βασισμένη στις φορολογικές επιστροφές, παραδείγματος χάριν, όπως μπορεί να απαιτηθεί από τη νομοθεσία εφαρμογής για να εγκριθεί ακόμα). Ο νόμος απαιτεί μια θεώρηση για να εκδοθεί, εάν έχουν περάσει περισσότερο από 90 ημέρες από την υποβολή της τεκμηρίωσης και καμία απάντηση δεν έχει δοθεί. Οι άδειες συνένωσης οικογενειών επιτρέπουν την πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες, σχολείο και επαγγελματική κατάρτιση, την αγορά εργασίας και το γραφείο απασχόλησης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα παιδιά με τις οικογενειακές άδειες που παρευρίσκονται στο πανεπιστήμιο ενθαρρύνονται συχνά από την αστυνομία για να αλλάξουν την άδειά τους σε μια άδεια μελέτης. Μπορούν έπειτα να αποβληθούν εάν αποτυγχάνουν να παρακολουθήσουν τις σειρές μαθημάτων ή να τελειώσουν το πανεπιστήμιο και είναι ανίκανοι να καλύψουν τις απαιτήσεις ποσόστωσης για την απασχόληση.

Αντίθετα στην Ισπανία, όσον αφορά το δικαίωμα στην οικογενειακή συνένωση, μερικά σημεία της ισπανικής νομοθετικής αναθεώρησης είναι πιο περιοριστικά από τους κοινοτικούς κανονισμούς. Ο νόμος 8/2000 είναι πιο περιοριστικός ως προς τους συγγενείς που καλύπτονται από την επανένωση, από τον οργανικό νόμο 4/2000, δεδομένου ότι δεν επιτρέπει τη δυνατότητα επανένωσης για ανθρωπιστικούς λόγους και καθορίζει ακριβέστερα τις διαδικασίες για την οικογενειακή επανένωση, καθώς επίσης προσθέτει για πρώτη φορά τις ελάχιστες προδιαγραφές για την εφαρμογή του. Οι κοινοτικοί κανονισμοί, σε αντίθεση με την ισπανική νομοθεσία, αναφέρονται στους συνεργάτες των υποψηφίων στα πλαίσια της οικογενειακής συνένωσης.

Τέλος, μπορούμε να εξετάσουμε για συγκριτικούς λόγους τα δικαιώματα που καλύπτονται από τις άδειες διαμονής των οικογενειακών μελών. Στο πλαίσιο της ισπανικής νομοθεσίας, δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι όροι σχετικοί με την οικογενειακή επανένωση. Τα οικογενειακά μέλη ενός ξένου κατοίκου απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που ο νόμος χορηγεί στους ξένους κατοίκους. Αυτό σημαίνει ότι όλοι οι αλλοδαποί κάτω από 18 έχουν το δικαίωμα στην εκπαίδευση υπό τους ίδιους όρους με τους ισπανούς υπηκόους. Οι αλλοδαποί έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους

ισπανικούς υπηκόους και στην προαιρετική εκπαίδευση, και όλοι οι ξένοι εργαζόμενοι έχουν πρόσβαση στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

Στην Ελλάδα, η περίοδος αναμονής που ορίζεται από το νόμο είναι δύο έτη. Δεν υπάρχει καμία μέγιστη περίοδος μεταξύ της υποβολής της εφαρμογής και της έκδοσης των αδειών διαμονής στα οικογενειακά μέλη.

Προκειμένου να ληφθεί η άδεια για την οικογενειακή επανένωση, ο μετανάστης πρέπει να απευθυνθεί στο δήμο που διαμένει και να υποβάλλει διάφορα έγγραφα:

- Την άδεια παραμονής.
- Μια δήλωση που δηλώνει ότι τα οικογενειακά μέλη θα ζουν με αυτόν /αυτή
- Ένα πρόσφατο πιστοποιητικό της οικογενειακής κατάστασης ή τα πιστοποιητικά γέννησης των παιδιών
- Ένα πιστοποιητικό υγείας.
-

Η εφαρμογή διαβιβάζεται στο γενικό γραμματέα της περιφέρειας. Τα παιδιά άνω των 14 ετών λαμβάνουν μια άδεια διαμονής έγκυρη έως ότου λήγει η άδεια του γονέα τους. Τα παιδιά κάτω από 14 καλύπτονται από την άδεια διαμονής του γονέα τους.

Αντίθετα με το άρθρο 15 του σχεδίου οδηγίας, η ελληνική νομοθεσία δεν επιτρέπει στο σύζυγο να αποκτήσει μια αυτόνομη άδεια διαμονής κατόπιν 5 ετών συνεχούς διαμονής σε ελληνικό έδαφος. Τα παιδιά μπορούν να λάβουν άδεια ενός έτους όταν γίνονται ενήλικοι, ή εάν υπόκεινται στη βία στο σπίτι. Οι σύζυγοι μπορούν επίσης να αποκτήσουν τις αυτόνομες άδειες σε περίπτωση διαζυγίου, θανάτου του συζύγου, ή εάν υπόκεινται στη βία στο σπίτι. Οι αυτόνομες άδειες ισχύουν για ένα έτος, και ανανεώνονται μόνο μια φορά. Η περαιτέρω ανανέωση μπορεί μόνο να επιτραπεί για έναν άλλο λόγο που καλύπτεται από το νόμο μετανάστευσης (π.χ. απασχόληση ή αυτοαπασχόληση).

Η ελληνική νομοθεσία είναι αυστηρότερη από την ισχύουσα στην Ε.Ε. Κατά κανόνα, η Ελλάδα θα πρέπει να προσαρμοστεί στο μέλλον προς ηπιότερους νομοθετικούς κανόνες.

2.1.3 Καλές Πρακτικές για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τις γλωσσικές ικανότητες των μεταναστών

Η γαλλική εγκύκλιος (86 – 119) του 1986 αναφέρει ότι η ικανότητα επικοινωνίας στα γαλλικά είναι απαραίτητη προϋπόθεση ενσωμάτωσης του μετανάστη – μαθητή στο γαλλικό σχολείο. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι πολυεπίπεδες αυτές δυσκολίες δημιουργήθηκαν βοηθητικοί μηχανισμοί όπως οι ακόλουθοι: η δημιουργία από το 1970 Τάξεων Εισαγωγής για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (classes d'imitation/CLIN), συμπληρωματικά μαθήματα (cours de rattrapage/CRP) στο πρωτοβάθμιο επίπεδο και τάξεις υποδοχής (classes d'accueil/CLAN) για το γυμνάσιο. Το 2001 υπήρχαν 476 CLIN με 6.000 μαθητές και 562 CLAN με περισσότερους από 7.000 μαθητές. Επιπλέον οργανώθηκαν Προγράμματα Διδασκαλίας γλωσσών και πολιτισμικών στοιχείων των χωρών καταγωγής (Enseignement de Langues et Cultures d'Origine/ELCO) που αφορούν στις οκτώ (8) κυριότερες χώρες προέλευσης των μεταναστών. Τέλος έχουν δημιουργηθεί Κέντρα Εκπαίδευσης και πληροφόρησης για τη Σχολική Συμμετοχή των Μεταναστών (Centres de Formation et d'Information pour la solarisation des Enfants de Migrants/CEFISEM) με στόχο την εκπαίδευση των καθηγητών και του διοικητικού προσωπικού του Υπουργείου Παιδείας σε θέματα υποδοχής αυτών των μαθητών.

Το πρόγραμμα Δράσης για το 2003 της Διυπουργικής Επιτροπής για την ενσωμάτωση τοποθετεί το σχολείο στην πρώτη γραμμή των πολιτικών ενσωμάτωσης. Αφενός, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να μεταδώσουν στα παιδιά τις αξίες που μοιράζεται η γαλλική κοινωνία και αφετέρου κάτι τέτοιο προϋποθέτει την περαιτέρω εκπαίδευση των εκπαιδευτικών ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις καινούργιες προκλήσεις.

Στη Γερμανία τα εκπαιδευτικά μέτρα που πάρθηκαν αφορούν το Μάθημα Υποδοχής ή Μάθημα Εισαγωγής και το Μάθημα της μητρικής γλώσσας. Το συγκεκριμένο μάθημα έχει ως στόχο την κοινωνικοποίηση των αλλοδαπών μαθητών στη γερμανική κοινωνία μέσα από την εκμάθηση της γλώσσας, του πολιτισμού και των πολιτικών, κοινωνικών θεσμών της χώρας υποδοχής. Το μάθημα αυτό παρέχεται μέσα από α) γερμανικές κανονικές τάξεις β) προπαρασκευαστικές τάξεις που

προετοιμάζουν τους αλλοδαπούς μαθητές για ένα ή δύο χρόνια γ) δίγλωσσες τάξεις δ) ειδικές αλλοδαπές τάξεις (αλλοδαπές κανονικές τάξεις) ε) εντατικά γλωσσικά τμήματα δημιουργούνται σε περιοχές ή σχολεία όπου ο αριθμός των αλλοδαπών μαθητών δεν επαρκεί για να δημιουργηθούν προπαρασκευαστικές τάξεις τ) φροντιστηριακό μάθημα απευθύνεται σε γερμανούς και αλλοδαπούς μαθητές προκειμένου να ξεπεράσουν τις μαθησιακές τους δυσκολίες.

Σήμερα η Γερμανία αναγνωρίζει το ρόλο της εκπαίδευσης στη διαδικασία της ενσωμάτωσης. Ταυτόχρονα αναγνωρίζει τις μεγάλες διαφορές στα εκπαιδευτικά προσόντα ανάμεσα στους αλλοδαπούς και τους Γερμανούς. Για αυτό το λόγο οι υπηρεσίες αρμόδιες για την αναγνώριση εκπαιδευτικών και επαγγελματικών προσόντων υπάρχουν σε κρατικό αλλά και τοπικό επίπεδο. Στο Βερολίνο, για παράδειγμα, το αρμόδιο γραφείο για την αναγνώριση επαγγελματικών πιστοποιητικών συστεγάζεται με τη Σύγκλητο για την Οικονομία και την Εργασία, το γραφείο για την αναγνώριση των σχολικών εξετάσεων συστεγάζεται με τη σχολική Σύγκλητο και τέλος το γραφείο πιστοποίησης πανεπιστημιακών διπλωμάτων για τη συνέχιση σπουδών με τη Σύγκλητο για τις Επιστήμες. Η διαδικασία αναγνώρισης προσόντων κρίνεται κατά κάποιο τρόπο αυθαίρετη και τούτο διότι ενώ η πιστοποίηση σπουδών είναι εύκολα αποδεκτή, η διαδικασία αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων κρίνεται ιδιαίτερα πολύπλοκη και συχνά αδύνατη. Ο βαθμός αναγνώρισης εξαρτάται από την ύπαρξη ειδικών συμφωνιών ανάμεσα στην χώρα υποδοχής και τις χώρες αποστολής. Τούτο έχει ως συνέπεια για παράδειγμα τον αποκλεισμό πολιτών προερχόμενων από τη Βοσνία απουσία των παραπάνω συμφωνιών μεταξύ των δύο χωρών. Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι η σύγκριση των εξειδικευμένων προσόντων είναι αδύνατη και συχνά απαιτείται η επανάληψη εξετάσεων και της επαγγελματικής κατάρτισης.

Καθώς η γνώση της γερμανικής γλώσσας θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή ένταξη των αλλοδαπών στην γερμανική κοινωνία, η κυβέρνηση σκοπεύει να δαπανά πάνω από 200 εκατομμύρια ευρώ ετησίως για μαθήματα ένταξης. Δικαίωμα παρακολούθησης των μαθημάτων ένταξης έχουν οι αλλοδαποί που διαμένουν μόνιμα στην Γερμανία και τους έχει δοθεί άδεια εγκατάστασης ή άδεια διαμονής για πρώτη φορά μετά την 1^η Ιανουαρίου 2005 για λόγους εργασίας, οικογενειακής συνένωσης, καθώς επίσης και για ανθρωπιστικούς λόγους. Ανάλογα με το επίπεδο γνώσης της γερμανικής γλώσσας οι συμμετέχοντες κατατάσσονται βάσει

κατατακτηρίων εξετάσεων είτε σε μια από τις τρεις τάξεις του βασικού κύκλου, είτε στον κύκλο προχωρημένων μαθημάτων. Αν από τα αποτελέσματα των κατατακτηρίων εξετάσεων προκύπτει ότι ο μετανάστης διαθέτει γλωσσικές ικανότητες οι οποίες δεν μπορούν να βελτιωθούν από τα μαθήματα ένταξης, τότε το άτομο αυτό δεν δικαιούται να παρακολουθήσει το μάθημα γλώσσας, δικαιούται ωστόσο να παρακολουθήσει τα μαθήματα προσανατολισμού. Αυτά τα μαθήματα αποσκοπούν στην εξοικείωση των μεταναστών με τα βασικά χαρακτηριστικά του γερμανικού κράτους, στην ανάπτυξη μιας θετικής στάσης απέναντι στο γερμανικό κράτος, στην ενημέρωση των μεταναστών για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, στην προώθηση της συμμετοχής τους στην κοινωνική ζωή, στην απόκτηση ικανότητας διαπολιτισμικής συμπεριφοράς.

Από την 1^η Ιανουαρίου 2005 δημιουργήθηκε ένα ενιαίο σύστημα συμβουλευτικών υπηρεσιών για μετανάστες –το λεγόμενο- *Migrationserstberatung*– από την ένωση της συμβουλευτικής υπηρεσίας για αλλοδαπούς και της συμβουλευτικής υπηρεσίας για αλλοδαπούς γερμανικής καταγωγής. Σκοπός του συστήματος *Migrationserstberatung* είναι η προσφορά ατομικής συμβουλευτικής υποστήριξης στους νεοαφιχθέντες μετανάστες για την προώθηση της διαδικασίας ένταξής τους στην νέα κοινωνία υποδοχής (Αβραμίδα, Αλτσιτζόγλου, Γιαννίτσας, Καβουνίδα, Κοτρώτσου, Μαυρομμάτης, Πολύζου 2006: 32-33, 35-37).

Στην Γερμανία ο νέος νόμος του 2005 προβλέπει την δημιουργία ενός εθνικού προγράμματος ένταξης το οποίο αποσκοπεί στην καταγραφή όλων των προγραμμάτων ένταξης και στην υποβολή προτάσεων και συστάσεων για την περαιτέρω ανάπτυξή τους. το πρόγραμμα θα επικεντρωθεί στην εκμάθηση της γλώσσας, στην παροχή εφοδίων για την προσχολική και σχολική εκπαίδευση, στην παροχή επαγγελματικών προσόντων, στις συμβουλευτικές υπηρεσίες και στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών. Στόχος είναι να αποτελέσει το πρόγραμμα την βάση για ένα «ζωντανό» σύστημα που θα εξελίσσεται σύμφωνα με τις εμπειρίες που θα αποκομίζονται στην διάρκεια εφαρμογής του και θα προσαρμόζεται στις καινούριες συνθήκες που προκύπτουν.

Το Ομοσπονδιακό Γραφείο για την μετανάστευση και τους Πρόσφυγες προωθεί μια πληθώρα προγραμμάτων τα οποία στοχεύουν στην ένταξη των αλλοδαπών που διαμένουν νόμιμα στην Γερμανία και των αλλοδαπών γερμανικής καταγωγής. Υπάρχουν προγράμματα που απευθύνονται σε μετανάστες (αλλοδαπούς

και αλλοδαπούς γερμανικής καταγωγής) τα οποία στοχεύουν στην δημιουργία κοινωνικής επαφής ανάμεσα στον μετανάστη και τον γηγενή πληθυσμό, υπάρχουν επιλεγμένα προγράμματα για αλλοδαπούς τα οποία στοχεύουν στην εξοικείωση των αλλοδαπών με το γερμανικό μεταναστευτικό δίκαιο και την νομοθεσία περί υπηκοότητας, υπάρχουν και προγράμματα για αλλοδαπές γυναίκες τα οποία στοχεύουν στην προώθηση της ένταξής τους, στην τόνωση της αυτοπεποίθησής τους, στην εξοικείωσή τους με άλλα προγράμματα ένταξης και στην ενίσχυση του εισοδήματός τους.

Το Ομοσπονδιακό Γραφείο για την Μετανάστευση και τους Πρόσφυγες μπορεί να θέσει σε εφαρμογή πιλοτικά προγράμματα τα οποία συμβάλλουν στην συναγωγή πληροφοριών και εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις μεθόδους και την κατάρτιση προγραμμάτων ένταξης. Τα πιλοτικά προγράμματα μπορεί να αφορούν συμπληρωματικά μέτρα για την επαγγελματική ένταξη των αλλοδαπών, καθώς επίσης και την πρόληψη της κατάχρησης αλκοόλ, της χρήσης ναρκωτικών και της εγκληματικότητας στους μετανάστες. Παράλληλα με τα προγράμματα αυτά το Ομοσπονδιακό Γραφείο για την Μετανάστευση και τους Πρόσφυγες μπορεί να χρηματοδοτήσει ερευνητικά ιδρύματα τα οποία συνοδεύουν τα πιλοτικά προγράμματα με την επιστημονική έρευνα που θα διεξάγουν (Αβραμίδη, Αλτσιτζόγλου, Γιαννίτσας, Καβουνίδη, Κοτρώτσου, Μαυρομμάτης, Πολύζου 2006: 38-40).

Όπως στις περιπτώσεις της Γαλλίας και της Γερμανίας μια από τις πολιτικές ενσωμάτωσης των αλλοδαπών στην Ολλανδία βασίζεται στην κατάρτιση και την εκπαίδευση. Η είσοδος των μεταναστών στο ολλανδικό έδαφος συνοδεύεται από υποχρεωτική κατάρτιση ως μέσο που διευκολύνει τη διαδικασία ένταξης αυτών. Η δέσμευση συμμετοχής αυτών στην κατάρτιση τους αφαιρεί κατά συνέπεια το δικαίωμα να λαμβάνουν παροχές, επιδόματα ή τα λαμβάνουν μειωμένα.

Όσον αφορά την εκπαίδευση, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, στην Ολλανδία υπάρχουν μηχανισμοί για την κατανομή εθνοτικών μειονοτήτων σε σχολεία, οι οποίοι αποτελούν και αντικείμενο προβληματισμού στη χώρα. Υπάρχουν στοιχεία όμως που δείχνουν ότι αυτοί οι μηχανισμοί δεν χρησιμοποιούνται ή δεν λειτουργούν.

Η πολιτική που ακολουθείται στην Ιταλία, έχει ως άξονα κατεύθυνσης την υποστήριξη της κατάρτισης των υπηκόων τρίτων χωρών στις χώρες καταγωγής τους

και στη συνέχεια τους επιτρέπεται η πρόσβαση στην εθνική αγορά εργασίας. Η κατάρτιση αφορά κυρίως τους βιομηχανικούς εργάτες και οι σειρές αλλά και το περιεχόμενο των μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης προσανατολίζονται προς αυτή τη συγκεκριμένη ομάδα. Όπως άλλωστε και στις περιπτώσεις των περισσότερων χωρών η αναγνώριση επαγγελματικών και πανεπιστημιακών προσόντων αλλά και της εργασιακής εμπειρίας συναντά διοικητικά εμπόδια.

Ο πορτογαλικός νόμος αναγνωρίζει το δικαίωμα στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση των μεταναστών που διαμένουν νόμιμα σε πορτογαλικό έδαφος (Κρατσιώτη, Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2004: 137-140).

Το πρόγραμμα εκμάθησης της πορτογαλικής γλώσσας με τίτλο ‘Η Πορτογαλία Καλωσορίζει’ περιλαμβάνει μαθήματα πορτογαλικών για τους νέους μετανάστες, καθώς και επιμορφωτικά σεμινάρια για την πορτογαλική κοινωνία και τα δικαιώματα του πολίτη. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 δημιουργήθηκε η Γραμματεία Πολυπολιτισμικής Εκπαίδευσης με κύριο σκοπό την εξασφάλιση ίσων δικαιωμάτων και ίσης πρόσβασης των αλλοδαπών μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα της Πορτογαλίας, την βελτίωση των επιδόσεών τους και την ανάπτυξη διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο πλαίσιο των δημοτικών σχολείων. Το 2001 ο φορέας, μετονομάστηκε σε Διαπολιτισμική Γραμματεία (Entreculturas) διατηρώντας τους ίδιους στόχους (Αβραμίδη, Αλτσιτζόγλου, Γιαννίτσας, Καβουνίδη, Κοτρώτσου, Μαυρομμάτης, Πολύζου 2006: 184).

Σύμφωνα με την κυβερνητική στρατηγική ‘Αυξάνοντας τις ευκαιρίες – Δυναμώνοντας την κοινωνία’ οι μετανάστες που εγκαθίστανται στην Μεγάλη Βρετανία οφείλουν να ενταχθούν στην κοινωνία και την οικονομία τους. Από τον Φεβρουάριο του 2004 έχει αρχίσει η εφαρμογή τελετών απόκτησης ιθαγένειας πανηγυρικού χαρακτήρα. Ο στόχος αυτών των τελετών που τελούνται στα δημαρχεία της χώρας είναι να δώσουν συμβολικό νόημα στην απόκτηση της βρετανικής ιθαγένειας ως το τελευταίο στάδιο εγκλιματισμού των μεταναστών. Η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας ορίζεται ως το πιο σημαντικό βήμα ένταξης για τις διαφορετικές κοινότητες του Ηνωμένου Βασιλείου και για αυτόν τον λόγο η κυβέρνηση ανέθεσε στο νεοσύστατο ‘Life in the United Kingdom’ Advisory Group να σχεδιάσει ένα ευέλικτο και περιεκτικό πρόγραμμα εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας. Το

πρόγραμμα αυτό θα λειτουργήσει ως μοντέλο σχεδιασμού των προγραμμάτων εκμάθησης της αγγλικής ως ξένης γλώσσας στο σύνολο της χώρας. Το περιεχόμενο του προγράμματος αυτού χωρίζεται σε έξι κατηγορίες: α) Βρετανικοί θεσμοί και Οργανισμοί στο νεότερο ιστορικό πλαίσιο, β) Η Βρετανία ως μια πολυπολιτισμική κοινωνία, γ) Γνώση του Νόμου, δ) Απασχόληση – Εργασία, ε) Πηγές Πληροφόρησης και Βοήθειας, στ) Καθημερινές ανάγκες. Το συγκεκριμένο μοντέλο σπουδών κρίνεται κατάλληλο τόσο για νεοαφιχθέντες μετανάστες όσο και παλαιότερους με στόχο την απόκτηση της βρετανικής ιθαγένειας. (Αβραμίδα, Αλτσιτζόγλου, Γιαννίτσας, Καβουνίδα, Κοτρώτσου, Μαυρομμάτης, Πολύζου 2006: 91-93).

2.1.4 Καλές Πρακτικές για την ένταξη και την ενσωμάτωση των μεταναστών με έμφαση στην αγορά εργασίας

Το διάταγμα του 1945 ρύθμιζε ουσιαστικά τις προϋποθέσεις εισόδου και ως εκ τούτου παραμονής των ξένων εργατών στη Γαλλία. Έκτοτε, εφαρμογή του φυσικά εξελίχθηκε τις τελευταίες δεκαετίες. Πράγματι, στις δεκαετίες του '50, '60 και '70 όπου είχε ενθαρρυνθεί ιδιαίτερα η πολιτική για τους οικονομικούς μετανάστες, η είσοδος και παραμονή αυτών στη Γαλλία επιτρεπόταν μονάχα κατόπιν προσκόμισης της σύμβασης εργασίας ή μιας επιστολής από τον εργοδότη όπου εξέφραζε την επιθυμία να τον προσλάβει. Από το 1974 όταν τα σύνορα έκλεισαν για τους οικονομικούς μετανάστες, η πρόσβαση στην εργασία εξαρτάται από την άδεια παραμονής. Ένα πρόσφατο διάταγμα, επιτρέπει αποκλειστικά την πρόσληψη ξένων επιστημόνων ειδικευμένοι ως μηχανολόγοι υπολογιστών (2000). Σήμερα, αν εξαιρέσουμε την παραπάνω κατηγορία, ο μοναδικός νόμιμος τρόπος παραμονής και εργασίας στη Γαλλία είναι μέσω της οικογενειακής συνένωσης και εγκατάστασης. Ως εκ τούτου, η εισαγωγή ξένου εργατικού δυναμικού καθίσταται αδύνατη. Το συγκεκριμένο διάταγμα ακόμα θεωρείται νόμος μεταναστευτικής πολιτικής, εντούτοις η εφαρμογή του έχει περιοριστεί από την Ευρωπαϊκή Συνθήκη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (11/4/1950, Άρθρο 8).

Κάτω από τη συνεχή πολιτική πίεση του Εθνικού Μετώπου και την ολοένα βαθύτερη οικονομική κρίση, οι διαφορετικές κυβερνήσεις έθεταν σε ισχύ περιοριστικές μεταναστευτικές πολιτικές από το 1986 έως το 1997, ενισχύοντας κατά συνέπεια τα φαινόμενα παράνομης μετανάστευσης.

Σήμερα, η ανεργία θεωρείται ένα βασικό εμπόδιο για τη μετανάστευση στη Γαλλία. Αρκετοί κανόνες καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι ξένοι μπορούν να έχουν πρόσβαση στην απασχόληση στη Γαλλία. Παρόλο ταύτα, η γενική ανεργία είναι επιπλέον το βασικό εμπόδιο για την πραγματική ενσωμάτωση των ξένων και των μεταναστευτικών ομάδων που ζουν εδώ και πολλά χρόνια στη Γαλλία.

Στην περίπτωση της αυτοαπασχόλησης δεν υπάρχουν τόσο πολλά προβλήματα. Μια μελέτη για τη μετανάστευση και την απασχόληση που

πραγματοποιήθηκε το 2001 – 2002 στην αγορά εργασίας βασίστηκε σε 4 χώρες υποδοχής και 3 εθνικότητες στην κάθε χώρα. Στη Γαλλία οι εθνότητες που μελετήθηκαν ήταν : οι Ρουμάνοι, Μαροκινοί, Ινδοί και Πακιστανοί. Η Catherine Withol de Wenden και οι συνεργάτες της παρατήρησαν ότι η αυτοαπασχόληση μπορεί να αποτελέσει λύση στις δυσκολίες πρόσβασης στη γαλλική αγορά εργασίας για τις τρεις παραπάνω ομάδες. Παρόλο που φαίνεται ότι η αυτοαπασχόληση είναι η ύστατη λύση για τους Μαροκινούς και τους Ρουμάνους, οι οποίοι δημιουργούν μικρές επιχειρήσεις με ελάχιστους εργαζόμενους είναι μια πραγματική φιλοδοξία για τους Πακιστανούς και τους Ινδούς οι οποίοι δημιουργούν μεγαλύτερες επιχειρήσεις χάρη στα διεθνή εθνικά τους δίκτυα. Και για τις τρεις παραπάνω ομάδες, η κρατική βοήθεια είναι περιορισμένη και ο ρόλος των εθνοτικών οργανισμών δεν φαίνεται να είναι σημαντικός όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Όσον αφορά τους Μαροκινούς, Ινδούς και Πακιστανούς ο ρόλος των οργανώσεων είναι σημαντικός σε πολιτισμικά και θρησκευτικά θέματα.

Όσον αφορά τους γενικούς κανόνες, οι ξένοι οι οποίοι έχουν το δικαίωμα να εργαστούν στη Γαλλία χωρίς ειδική άδεια είναι οι εξής:

- πολίτες από τα κράτη μέλη της Ανδόρρας και του Μονακό
- όσοι κατέχουν άδεια παραμονής (ένα δεκαετές πιστοποιητικό για τους Αλγερινούς)
- προσωρινή άδεια παραμονής με την παρατήρηση της οικογενειακής ζωής
- εργαζόμενοι σε προξενία και πρεσβείες
- ξένοι εργαζόμενοι σε διεθνείς οργανισμούς, κ.α

Σύμφωνα με τις προτάσεις της Διυπουργικής Επιτροπής για την Ενσωμάτωση το 2003, οι πολιτικές ενσωμάτωσης στην αγορά εργασίας συνδέονται άμεσα με τις εκπαιδευτικές πολιτικές. «Εκπαιδεύω» σημαίνει ασχολούμαι με αυτό που ακολουθεί μετά το σχολείο, κυρίως με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση. Στον τομέα αυτό η γνώση της γλώσσας αναγνωρίζεται ως αληθινή επαγγελματική ικανότητα, η οποία δημιουργεί πρόσβαση στο δικαίωμα, στις διαδικασίες, στη χρηματοδότηση και στην εταιρικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Προβλέπεται επίσης ανάπτυξη γεωργικής εκπαιδευτικής δράσης και επαγγελματικής εκπαίδευσης με προορισμό νέες

ομάδες στόχου, ιδιαίτερα όσους έχουν ξένη καταγωγή. Όσον αφορά στο δημόσιο τομέα είναι γνωστό οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο αλλοδαπός πληθυσμός στους διαγωνισμούς που οδηγούν στην πρόσληψη και τονίζεται από την Επιτροπή – ότι αυτοί θα πρέπει να οργανωθούν σε νέες βάσεις. Επιπλέον, η πρόσβαση στην εργασία σχετίζεται με τη «συνοδευτική βοήθεια» (accompagnement) που αποτελεί πρωταρχική ευθύνη της δημόσιας υπηρεσίας για την εργασία. Ο ANPE, οργανισμός αντίστοιχος του ΟΑΕΔ, υιοθετεί συγκεκριμένα μέτρα σχετικά με την εσωτερική οργάνωση και την κατάρτιση των υπαλλήλων του, προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τις συμπεριφορές διάκρισης.

Δημιουργήθηκε επίσης ο θεσμός του «αναδόχου» (parrainage) ως προς την εξεύρεση εργασίας, μια εξατομικευμένη υποστήριξη που αποδεικνύεται αποτελεσματική, με στόχο τη βοήθεια των νέων μεταναστών που δυσκολεύονται να ενταχθούν επαγγελματικά. Οι δράσεις αυτές ευνοούν την ένταξη των νέων πτυχιούχων, οι οποίοι συχνά βρίσκονται στη δυσάρεστη θέση να αποδέχονται υποβαθμισμένη εργασία προκειμένου να εισχωρήσουν στην αγορά εργασίας. Ο θεσμός αυτός αποτελεί ένα χρήσιμο παράδειγμα του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών (société civile) και εντάσσεται στο πλαίσιο της ανάπτυξης της κινητικότητας.

Τέλος η ανάπτυξη της εταιρικότητας μέσω συμβάσεων, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική διάσταση της ανεργίας και την «Πολιτική της Πόλης».

Για την αντιμετώπιση της δημογραφικής κρίσης η Κυβέρνηση σκοπεύει να δημιουργήσει δεξαμενές εργασίας ώστε να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να προανακοινώνουν τις ανάγκες τους για προσλήψεις και τους δημόσιους φορείς να προσανατολίζουν και να καταρτίζουν το ανθρώπινο δυναμικό αναλόγως. Με αυτό το σκεπτικό, οι ρατσιστικές συμπεριφορές κατά την πρόσληψη θεωρούνται απαράδεκτες όχι μόνο από ηθικής αλλά και από οικονομικής άποψης. Ως προς την κατάρτιση, οι ξένοι υπερεκπροσωπούνται σε δομές γενικής κατάρτισης στα κέντρα κατάρτισης και στα συμβόλαια εργασίας μικρής διάρκειας (6 μήνες το πολύ) που γίνονται με τη βοήθεια του Κράτους ή των τοπικών συμβουλίων.

Πρόσφατες ανακοινώσεις του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (CES) προτείνουν το άνοιγμα των συνόρων σε 10.000 αλλοδαπούς το χρόνο, όσους

χρειάζονται δηλαδή για να καλυφθούν οι ανάγκες σε εργατικό δυναμικό. Προβλέπεται ακόμη ότι τα επόμενα χρόνια θα φανούν οι ανεπάρκειες στην εκπαίδευση και την υγεία τις οποίες θα κληθούν να καλύψουν οι αλλοδαποί πτυχιούχοι. Η επιστροφή σε μια ελεγχόμενη και οργανωμένη μετανάστευση για λόγους εργασίας θα συμβάλει – σύμφωνα με την Επιτροπή – στην οικονομική ανάπτυξη, στην προώθηση της απασχόλησης καθώς και στη βιωσιμότητα των συντάξεων και του συστήματος της κοινωνικής προστασίας.

Η Γερμανία, χώρα εισαγωγής ξένου εργατικού δυναμικού, αποτέλεσε και αποτελεί μεγάλη οικονομική δύναμη με ισχυρό και πολύπλοκο παρελθόν διαφοροποίησης των συνόρων της. Οι μισθοί των ξένων εργατών με συμβάσεις εργασίας πρέπει να είναι ίσοι με αυτών των Γερμανών εργατών. Ωστόσο οι εργάτες αυτοί δεν είναι υποχρεωμένοι να πληρώνουν ασφαλιστικές εισφορές στο γερμανικό κράτος παρά μόνο ότι έχει ρυθμιστεί από τη χώρα προέλευσης τους. Γι' αυτό το λόγο βέβαια, οι αμοιβές τους είναι χαμηλότερες συγκρινόμενοι με αυτών των γερμανών εργατών. Εκτός από τους εργάτες με σύμβαση και τους εποχικούς, η Γερμανία αξιολογώντας τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, στρατολόγησε αρκετές ειδικότητες εργαζομένων. Έτσι δημιούργησε ένα πρόγραμμα «ποιοτικής εργασίας» (α job qualification program) για τους νεαρούς ξένους εργαζόμενους από την κεντρική και ανατολική Ευρώπη. Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος 3.000 με 5.000 άτομα μετανάστευσαν στη χώρα κάθε χρόνο με 18μηνη σύμβαση. Επιπλέον στρατολογήθηκε ειδικευμένο νοσηλευτικό προσωπικό (για τα νοσοκομεία και κατ' οίκον υπηρεσίες σε ηλικιωμένα άτομα) με άδεια εργασίας για περιορισμένο χρόνο. Γι' αυτό το σκοπό υπογράφηκαν διμερείς συμφωνίες ανάμεσα στη Γερμανία και τη Σλοβενία και Κροατία. Ευκολότερη πρόσβαση στη γερμανική αγορά εργασίας είχαν εργαζόμενοι με ειδικά ποιοτικά χαρακτηριστικά όπως καθηγητές ξένων γλωσσών, σεφ, επιστημονικό προσωπικό, ανώτερα στελέχη επιχειρήσεων, καλλιτεχνικά επαγγέλματα και αθλητές.

Η μεταναστευτική πολιτική της Γερμανίας προσδιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τις ανάγκες της στην αγορά εργασίας. Όπως αναφέρει η ανεξάρτητη επιτροπή για την μετανάστευση της Γερμανίας, παρά τα 4.000.000 ανέργων στη χώρα, υπάρχει ανάγκη για μετανάστες. Η σύγχρονη γερμανική οικονομία έχει ανάγκη από ειδικευμένους εργαζόμενους στην πληροφορική και την επικοινωνία, για να

εργαστούν στο τομέα των υπηρεσιών. Στόχος της γερμανικής οικονομίας είναι η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητάς της, μέσω του πλεονεκτήματος των νέων τεχνολογιών, στα πλαίσια ενός παγκοσμιοποιημένου οικονομικού περιβάλλοντος. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι στη Γερμανία έχουν ήδη πραγματοποιηθεί σημαντικές αλλαγές στην αγορά εργασίας. Από τον Απρίλιο του 2003 θεσμοθετήθηκε νέα μορφή μερικής απασχόλησης. Ταυτόχρονα νέος νόμος επιτρέπει σε επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 5 εργαζομένους να προσλαμβάνουν άλλους πέντε με προσωρινή σύμβαση εργασίας χωρίς πλήρη εργασιακά δικαιώματα. Αλλαγές έγιναν στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης και συγκεκριμένα στην πολιτική επιδομάτων ανεργίας.

Σύμφωνα πάντα με την αναφορά της ανεξάρτητης επιτροπής για τη μετανάστευση, το πλεονέκτημα των οικονομιών, στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, βασίζεται στην χρήση των τεχνολογιών της πληροφορικής και της επικοινωνίας. Επομένως η μεταναστευτική πολιτική της Γερμανίας δεν έχει να κάνει μόνο με νούμερα αλλά και με την ποιότητα των μεταναστών. Πρόκειται για μια μεταναστευτική πολιτική που είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη μετάβαση της Γερμανίας στην κοινωνία της πληροφορίας. Βασικός στόχος της γερμανικής πολιτικής για τη μετανάστευση αποτελεί η προσέλκυση νεαρών μορφωμένων (στις νέες τεχνολογίες) μεταναστών, η νόμιμη είσοδος τους και η ενσωμάτωσή τους στη γερμανική κοινωνία. Για το σκοπό αυτό η επιτροπή προτείνει τη δημιουργία μόνιμου καθεστώτος διαμονής γι' αυτούς τους μετανάστες με στόχο την πολιτογράφησή τους. Ταυτόχρονα προτείνει τη δημιουργία ενός συστήματος αξιολόγησης (point system), που θα αξιολογεί τους νέους μετανάστες. «Οι υποψήφιοι μετανάστες με την υψηλότερη βαθμολογία, στο σύστημα αξιολόγησης, θα επιλέγονται ως «ικανοί» για την είσοδό τους στη Γερμανία έναντι αυτών με τις χαμηλότερες βαθμολογίες. Το σύστημα αξιολόγησης, σύμφωνα πάντα με την αναφορά της επιτροπής, θα αποτελέσει τον μηχανισμό ενσωμάτωσης των μεταναστών στη γερμανική κοινωνία και αγορά εργασίας. Παράλληλα προτείνονται αναπροσαρμογές στην αγορά εργασίας έτσι ώστε να διευκολυνθεί η αναγνώριση και κάλυψη των ελλείψεων στην αγορά εργασίας. Η απαίτηση για έναν αλλοδαπό μετανάστη μια χρονική στιγμή που παρουσιάζεται έλλειψη στην αγορά εργασίας, υποστηρίζει η επιτροπή, σημαίνει ότι ο εργοδότης / εργοδότης αναζητά συγκεκριμένη ειδικότητα για να καλυφθεί συγκεκριμένη θέση εργασίας. Για την καταγραφή των αναγκών στην αγορά εργασίας, η επιτροπή προτείνει δύο διαδικασίες:

➤ την περαιτέρω ανάπτυξη των μέσων της στατιστικής παρατήρησης, που χρησιμοποιούνται από το Ομοσπονδιακό Γραφείο Απασχόλησης

➤ η απόδειξη των ελλείψεων μπορεί να γίνει με την επιβολή φόρου στις επιχειρήσεις. Ο φόρος αυτός δεν εξυπηρετεί δημοσιονομικές ανάγκες αλλά λειτουργεί αποδεικτικά ως προς την πραγματική ύπαρξη κάποιων ελλείψεων στην αγορά εργασίας. Ο φόρος αυτός θα ενδυναμώσει την ελκυστικότητα του γηγενούς εργατικού δυναμικού και θα καταστήσει σταθερά τα κίνητρα των εργοδοτών για την κατάρτιση του εγχώριου εργατικού δυναμικού.

Σε ότι αφορά τους μετανάστες από το χώρο της επιχείρησης, της επιστήμης και της έρευνας, η επιτροπή προτείνει την απλοποίηση των διαδικασιών και των κανόνων εισόδου στη χώρα. Στο μέλλον ένα «πιστοποιητικό ποιότητας» θα πρέπει να αποτελέσει κριτήριο για τη μετανάστευση επιστημόνων στη Γερμανία.

Οι νεαρής ηλικίας μετανάστες θα πρέπει να εκπαιδευτούν στα πλαίσια ενός εκπαιδευτικού συστήματος με δύο άξονες, την εκπαίδευση και την κατάρτιση («18 Plus Program»). Όλο και περισσότερο οι μετανάστες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να σπουδάσουν προκειμένου να καταστούν ωφέλιμοι για την αγορά εργασίας.

Τέλος, οι μετανάστες σε καθεστώς περιορισμένης παραμονής θα μπορούν να αποκτήσουν μόνιμη παραμονή αξιοποιώντας το σύστημα αξιολόγησης. Επίσης και οι πρόσφυγες μπορούν να έχουν πρόσβαση στο σύστημα αξιολόγησης ενώ οι αιτούντες άσυλο – των οποίων η αίτηση έχει απορριφθεί – μπορούν να έχουν πρόσβαση στο εν λόγω σύστημα εφόσον έχουν εγκαταλείψει της χώρα τους εθελοντικά και κάνουν αίτηση έξω από τη γερμανική επικράτεια».

Στην Αυστρία, οι μετανάστες που έζησαν σε αυστριακό έδαφος άνω των 5 ετών σε μόνιμη βάση και μπορούν να αποδείξουν ότι σε όλη την διάρκεια των 5 ετών (αυτό -) απασχολήθηκαν έχουν δικαίωμα στη νέα «μακροπρόθεσμη και μόνιμη άδεια παραμονής» ή στο πιστοποιητικό παραμονής το οποίο αυτομάτως τους δίνει επίσης το απεριόριστο δικαίωμα να εργαστούν στην Αυστρία. Το πιστοποιητικό έχει τη μορφή κάρτας και έχει ισχύ για 10 χρόνια. Οι οικογένειες αυτών που κατέχουν το εν

λόγω πιστοποιητικό αποκτούν αυτομάτων και αυτοί το παραπάνω έγγραφο. Τα συγγενικά πρόσωπα που δεν έχουν προς το παρόν πρόσβαση στο συγκεκριμένο πιστοποιητικό, δικαιούνται εντούτοις να έχουν πρόσβαση σε άλλες μορφές αδειών εργασίας όπως το πιστοποιητικό εξαίρεσης (Niederlqssungsbewilligung) κυρίως για τους νέους μετανάστες.

Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ετών η Ολλανδική κυβέρνηση υιοθέτησε διάφορες πολιτικές για την απορρόφηση των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Χρονικά, η παλαιότερη από αυτές εμφανίστηκε το 1980, όταν ένα ποσοστό θέσεων στον δημόσιο τομέα δεσμεύτηκε για μετανάστες από τα νησιά Μολούκα (σύμπλεγμα νησιών βόρεια της Αυστραλίας, ανάμεσα στη Γουϊνέα και τα νησιά Σελέμπ), οι οποίοι ήταν κυρίως πρώην στρατιώτες του μεικτού αποικιακού στρατού που επέστρεψαν στην Ολλανδία με την ανεξαρτησία της Ινδονησίας και που ήλπιζαν να ξαναγυρίσουν σύντομα στο δικό τους ανεξάρτητο κράτος, στα νησιά Μολούκα. Από το 1987, η κυβέρνηση προσπάθησε να αυξήσει τον σχετικό αριθμό μεταναστών στην δημόσια διοίκηση, με την πολιτική «Εθνικές μειονότητες στον δημόσιο τομέα» (Etnische Minderheden bij de Overheid) που περιλάμβανε προσλήψεις με στόχευση, δημοσίευση της εθνικής σύνθεσης των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα, σε περίπτωση ίσων προσόντων προτιμησιακό καθεστώς για αλλοδαπούς.

Το Ολλανδικό Κοινωνικό – οικονομικό συμβούλιο (Stichting van de Arbeid), ένα όργανο για τον διάλογο μεταξύ εργοδοσίας, συνδικάτων και κυβέρνησης κατάφερε να σχεδιάσει μια συμφωνία για αύξηση των εργαζομένων από εθνικές μειονότητες κατά 60.000 από το 1990 μέχρι το 1995. Επειδή όμως η εφαρμογή της συμφωνίας αυτής από την αγορά δεν φαινόταν να γίνεται ενθουσιωδώς, η κυβέρνηση πρότεινε το 1993 τον νόμο για την προώθηση της ίσης συμμετοχής των ξένων στην απασχόληση (Wet bevordering evenredige arbeidsdeelname allochtonen), που όριζε ότι όλες οι ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις με 35 ή περισσότερους υπαλλήλους έπρεπε να δηλώνουν την εθνικότητα των υπαλλήλων τους και να καταβάλουν προσπάθειες έτσι ώστε η σύνθεση του εργατικού δυναμικού να αντιπροσωπεύει τη σύνθεση του πληθυσμού της χώρας.

Σήμερα βέβαια, τα πράγματα έχουν αλλάξει αρκετά τουλάχιστον όσον αφορά τους νεοεισερχόμενους μετανάστες. Για παράδειγμα, για να πάρει άδεια εργασίας

ένας νεοεισερχόμενος μετανάστης (που έρχεται είτε λόγω της οικογενειακής συνένωσης, είτε για να νυμφευθεί με μη γηγενή, ήδη εγκατεστημένο στην χώρα), ο εργοδότης που του προσφέρει θέση εργασίας πρέπει να αποδείξει ότι η θέση κοινοποιήθηκε στην ανοιχτή αγορά εργασίας στην Ολλανδία και ότι κανένας Ολλανδός πολίτης ή άλλος νόμιμα εγκατεστημένος κάτοικος ή πολίτης της Ε.Ε. δεν ήταν διαθέσιμος για εργασία στη συγκεκριμένη θέση. Μόνο αν η υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης πειστεί ότι πραγματικά έτσι είναι τα πράγματα, θα παραχωρήσει την άδεια εργασίας.

Όσον αφορά την γενική θέση των μεταναστών στην αγορά εργασίας, μελέτες έχουν δείξει ότι στην Ολλανδία ο αριθμός των αυτοαπασχολούμενων μεταναστών έχει αυξηθεί ιδιαίτερα από το 1980, πράγμα που η ολλανδική κυβέρνηση θεωρεί πολύ σημαντικό για την καταπολέμηση της ανεργίας.

Η Ολλανδία έχει θέσει, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης, ειδικούς εθνικούς στόχους όσον αφορά την ένταξη. Η ειδική πολιτική για την αγορά εργασίας έχει ως στόχο να μειώσει κατά το ήμισυ τη διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανεργίας των μελών εθνικών μειονοτήτων και των ατόμων Ολλανδικής καταγωγής, πράγμα που σημαίνει μείωση της ανεργίας των εθνικών μειονοτήτων στο 10%.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι αιτούντες άδειας εργασίας υπόκεινται σε ένα τεστ δεξιοτήτων. Όταν εγκριθεί η άδεια εργασίας, ο νέος εργαζόμενος δεν δύναται να μεταφέρει την συγκεκριμένη άδεια εργασίας σε άλλη θέση εργασίας και ως εκ τούτου σε νέο εργοδότη χωρίς την έγκριση της Βρετανικής Υπηρεσίας αρμόδια για την έκδοση των παραπάνω αδειών.

Στους βρετανικούς κανόνες μετανάστευσης, το κράτος έχει μεριμνήσει για εκπαιδευόμενους σε περιορισμένης διάρκειας προγραμμάτων επαγγελματικής εμπειρίας. Η παραπάνω κατηγορία πρέπει να συμμορφωθεί με τις οδηγίες του Σχεδίου επαγγελματικής εμπειρίας και κατάρτισης. Οι οδηγίες του εν λόγω σχεδίου καθιστούν τους μετανάστες να παρακολουθήσουν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης έτσι ώστε να αναπτύξουν εξειδικευμένες δεξιότητες ή ακόμα και να

αποκτήσουν επαγγελματική εμπειρία προκαθορισμένης διάρκειας. Τα προγράμματα αυτά έχουν διάρκεια από 12 έως 24 μήνες.

Τέλος, η διάρκεια της άδειας εργασίας στην Ισπανία είναι λιγότερη των πέντε ετών. Οι άδειες εργασίας είναι ανανεώσιμες ενώ αποκτούν μόνιμο χαρακτήρα με την πάροδο πέντε ετών μόνιμης παραμονής στη χώρα. Όπως τονίζεται και στην ισπανική έκθεση για τη Διαχείριση της Μετανάστευσης το εθνικό θεσμικό πλαίσιο δεν απέτυχε μονάχα στην λήψη μέτρων εισόδου των μεταναστών αλλά επίσης συνέβαλε στην αύξηση του αριθμού μεταναστών που στερούνται επίσημων πιστοποιητικών. Αυτό εν μέρει οφείλεται στο γεγονός ότι οι μετανάστες πρέπει να προσκομίσουν την σύμβαση εργασίας ώστε να εισαχθούν νόμιμα στην Ισπανία για λόγους εργασίας. Ο συνδυασμός αγορών απασχόλησης οι οποίες προσελκύουν όλο και περισσότερους μετανάστες και πολιτικών που ουσιαστικά δεν τους προσφέρουν μια νόμιμη υπόσταση αποτελούν μια από τις βασικότερες αιτίες του αυξανόμενου αριθμού παράνομων μεταναστών καθώς οι τελευταίοι δεν βρίσκουν τη νόμιμη θέση για να πορευθούν.

Οι αιτούντες, που επιθυμούν να εισαχθούν σε βρετανικό έδαφος με σκοπό την αυτο – απασχόληση πρέπει να αποδεικνύουν τα εξής :

- ένα κεφάλαιο τουλάχιστον 200.000 £ το οποίο θα τοποθετηθεί στην επιχείρηση
- θα πρέπει να αποδεικνύεται ότι ο αιτών θα εργάζεται με πλήρη απασχόληση
- την δημιουργία 2 τουλάχιστον θέσεων για 2 άτομα που ήδη διαμένουν στο Η.Β.
- ότι διαθέτουν επιπλέον κεφάλαιο για τη συντήρηση και στήριξη των ιδίων και της οικογένειάς τους μέχρι ότου η επιχείρηση να είναι επικερδής

Ένα «καινοτομικό σχέδιο» ξεκίνησε πιλοτικά το Σεπτέμβριο του 2000. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα επιτρέπει σε «ταλαντούχους» επιχειρηματίες να στήσουν την επιχείρησή τους χωρίς το minimum προαπαιτούμενο κεφάλαιο επένδυσης. Το

σχέδιο επιτρέπει τη χρηματοδότηση από τρίτους και οι αιτήσεις εκτιμώνται χάρη σε ένα σύστημα συγκεντρωτικής βαθμολογίας (point system). Ο αιτών θα πρέπει να αποδείξει ότι η προτεινόμενη επιχείρηση θα έχει ευεργητικό αποτέλεσμα στην οικονομία της Αγγλίας. Το πιλοτικό αυτό πρόγραμμα κρίθηκε επιτυχημένο και ως εκ τούτου τον Ιανουάριο του 2002 η κυβέρνηση θέσπισε το Πρόγραμμα Υψηλής Εξειδίκευσης Μεταναστών (Highly Skilled Migrant Program, HMSP).

Σε κάθε περίπτωση φαινόμενα διακρίσεων και άνισης μεταχείρισης στον εργασιακό χώρο εξετάζονται από την Ανώτατη Αρχή Εργασιακών Δικαιωμάτων (Employment Tribunal).

Στην Ιταλία, η αυτοαπασχόληση επιτρέπεται όταν μπορεί να αποδείξει ο υποψήφιος ότι κατέχει τους "ικανοποιητικούς πόρους", έχει τα απαραίτητα προσόντα, και μπορεί να καταδείξει ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος για τον οποίο πρέπει να αμφισβητηθεί η έγκριση ή το δικαίωμα να διευθύνει μια τέτοια επαρκή κατοικία. Καμία διάκριση δεν γίνεται μεταξύ των υψηλών ή χαμηλών ειδικευμένων εργαζομένων, αν και οι ποσοστώσεις για την αποδοχή μπορούν να καθορίσουν τα συγκεκριμένα προσόντα επαγγέλματος.

Επιπλέον, στον ιδιωτικό τομέα, όταν ο εργοδότης υποβάλλει αίτηση πρόσληψης αλλοδαπού, πρέπει να εγγυηθεί την κατοικία (διαμονή) του εργαζόμενου μετανάστη και να πληρώσει για τον επαναπατρισμό σε περίπτωση ανεργίας ή αποτυχίας να ανανεωθεί η άδεια. Οι προηγούμενοι εποχιακοί εργαζόμενοι έχουν τις άδειες οι οποίες ισχύουν μέχρι και 9 μήνες. Η άδεια μπορεί επίσης να μετατραπεί σε μια κανονική άδεια εργασίας εάν οι σχετικοί όροι ικανοποιούνται.

Βάσει του ισπανικού νόμου 8/2000, δεν υπάρχει καμία διαφορά όσον αφορά την αντιμετώπιση των εργαζομένων και των μη μισθωτών, παρόλο ταύτα αλλάζει η ονομασία για τον καθένα από αυτούς : οι μη μισθωτοί χρειάζονται μια διοικητική έγκριση για να εργαστούν αντί μιας άδειας εργασίας.

Στην περίπτωση των μεταναστών με σκοπό την αυτο – απασχόληση, ισχύουν τα παρακάτω κριτήρια :

- συμβολή της δραστηριότητάς στη δημιουργία απασχόλησης, ανάπτυξη κεφαλαίου, νέων τεχνολογιών ή βελτίωση των συνθηκών παραγωγής
- ικανοποιητική επένδυση στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων
- επαγγελματικά προσόντα του αιτούντος
- προϋποθέσεις συνάφειας με τη χώρα καταγωγής του αιτούντος
- άλλες προϋποθέσεις (οικογενειακά μέλη των ξένων κατοίκων)

Συγκρίνοντας τις ευρωπαϊκές ρυθμίσεις με τις ισπανικές, φαίνεται ότι η Οδηγία δίνει προτεραιότητα στους μηχανισμούς υποδοχής των ξένων για οικονομικούς λόγους ενώ αντίθετα ο ισπανικός νόμος ουσιαστικά διευθετεί τα ζητήματα εκείνα που αφορούν στην παρουσία των μεταναστών. Από την άλλη, οι ευρωπαϊκές οδηγίες συνηγορούν στη δημιουργία και έκδοση ενός διοικητικού εγγράφου (μια άδεια παραμονής και άδεια εργασίας) ενώ η ισπανική νομοθεσία εξακολουθεί να ξεχωρίζει την άδεια παραμονής από την άδεια εργασίας.

Τέλος, στην Πορτογαλία ο νόμος 20/98 12 ήταν επίσης ένα θετικό βήμα στην κατεύθυνση της ισότητας των δικαιωμάτων, καθώς αφενός αφήρεσε μερικούς περιορισμούς στις δραστηριότητες εκείνες που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν από τους αλλοδαπούς, και αφετέρου επέβαλε στους εργοδότες την πρόσληψη συγκεκριμένου αριθμού αλλοδαπών στις επιχειρήσεις τους (διευκρινίζεται ότι το ποσοστό αντιστοιχεί στο 10% που επιβλήθηκε στις πορτογαλικές εταιρίες, ήτοι περισσότεροι από πέντε υπάλληλοι από τον προηγούμενο νόμο του 1977).

2.1.5 Καλές Πρακτικές για την πρόσβαση των μεταναστών στην ιθαγένεια

Με τον νόμο του 1998 οι κυριότεροι τρόποι απόκτησης (acquisition) της αστικής γαλλικής ιθαγένειας, δηλαδή όταν κάποιος γίνεται Γάλλος μετά τη γέννηση είναι τρεις:

- η απόκτησή της με πλήρη δικαιώματα λόγω γέννησης και παραμονής στη Γαλλία με την ενηλικίωση του αλλοδαπού, στην ηλικία των 18 ετών
- η απόκτησή της με δήλωση, αφορά στις περιπτώσεις όπου ο αλλοδαπός πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις με αφορμή κυρίως σύναψη γάμου με γάλλο / γαλλίδα (άρθρο 21 – 2 του Αστικού Κώδικα).
- Η απόκτηση με διάταγμα – πολιτογράφηση, κατόπιν αποφάσεων δημόσιας αρχής.

Από το 1998, οι νέοι αλλοδαποί που γεννήθηκαν στη Γαλλία από αλλοδαπούς γονείς γίνονται Γάλλοι με πλήρη δικαιώματα στην ηλικία των 18 ετών, εφόσον διαμένουν και κατοικούν ήδη με τρόπο συνεχή ή αποσπασματικό κατά τη διάρκεια 5 ετών από την ηλικία των 11. Επίσης, εάν ο αλλοδαπός νέος έχει καταταγεί εθελοντικά στο στρατό πριν την ηλικία των 18 ετών, αποκτά αυτόματα την υπηκοότητα τη στιγμή της κατάταξης του χωρίς περιορισμό στη διάρκεια παραμονής του στη Γαλλία.

Υπάρχει φυσικά και η απονομή της γαλλικής ιθαγένειας με τη γέννηση :

1. όσον αφορά την ιθαγένεια που δίδεται λόγω συγγένειας αίματος (ο ένας γονιός τουλάχιστον να είναι Γάλλος)
2. λόγω τόπου γέννησης: το παιδί που γεννιέται στη Γαλλία πρέπει να έχει τουλάχιστον τον ένα γονιό γεννημένο στη Γαλλία ανεξαρτήτως της υπηκοότητάς του.

Το 1986 τροποποιήθηκαν τα άρθρα 37 – 1 και 44 του Κώδικα γαλλικής ιθαγένειας σύμφωνα με τα οποία: το μεν πρώτο έδινε το δικαίωμα στην / στον σύζυγο ξένο να αποκτήσει τη γαλλική ιθαγένεια με απλή δήλωση (simple déclaration) και το δε δεύτερο έδινε το δικαίωμα στον ξένο ενήλικα νέο στα δέκα οκτώ του να λάβει τη γαλλική ιθαγένεια εάν δικαιολογούσε πέντε χρόνια νόμιμη παραμονή στη Γαλλία πριν την ενηλικίωσή του. Τα δύο αυτά άρθρα αποτέλεσαν πηγή συγκρούσεων για μια δεκαετία μεταξύ δεξιών και αριστερών κομμάτων αλλά και μεταξύ των υποστηρικτών μιας «εύκολης» και «ανοικτής» γαλλικής ιθαγένειας σε αντιπαράθεση με μια πιο «αυστηρή» νομοθεσία με βάση τα επιχειρήματα της «ελεύθερης επιλογής ιθαγένειας». Πρέπει να τονίσουμε ότι για την περίπτωση της Γαλλίας, η «εύκολη» μετάδοση της ιθαγένειας αποτέλεσε τη βασικότερη παράμετρο των πολιτικών ενσωμάτωσης για τους μετανάστες και τα παιδιά της δεύτερης γενιάς μεταναστών.

Το παράδειγμα του γερμανικού δικαίου της ιθαγένειας ως προς τη μεταναστευτική πολιτική δεν είναι καθόλου αθώο ούτε φυσικά τυχαίο. Σε αντίθεση με τη Γαλλία, οι διατάξεις περί αυτόματης μεταβίβασης ιθαγένειας δεν υπάρχουν πουθενά στο γερμανικό δίκαιο. Ο μοναδικός τρόπος για να πάρει κανείς τη γερμανική ιθαγένεια είναι η πολιτογράφηση η οποία αναγνωρίζεται μετά από ιδιαίτερα επαχθείς όρους. Συγκεκριμένα απαιτούν:

- δεκάχρονη νόμιμη και αποδεδειγμένη διαμονή
- απόδειξη νόμιμης και συνεχούς κατοικίας
- δυνατότητα συντήρησης αυτού και της οικογένειας του τη στιγμή της αίτησης
- απόδειξη καλής ηθικής στάσης και συμπεριφοράς απέναντι σε δραστηριότητες της καθημερινότητας
- υιοθέτηση της γερμανικής κουλτούρας και γλώσσας
- γνώση του γερμανικού συντάγματος

Ο νόμος άλλαξε μετά την ενοποίηση και την αποτυχία των γερμανικών πολιτικών να διατηρήσουν ομογενοποιημένο το γερμανικό έθνος. Το 1990 αναγνωρίζεται η γερμανική ιθαγένεια πιο εύκολα στα παιδιά των μεταναστών που έχουν γεννηθεί στη Γερμανία, που ζουν τουλάχιστον οκτώ χρόνια και πηγαίνουν στο γερμανικό σχολείο τουλάχιστον 4 χρόνια.

Σύμφωνα με υπάρχοντα (SOPEMI 1996, 133) το ποσοστό μεταναστών που έπαιρνε την ιθαγένεια ήταν μεγαλύτερο στην Ολλανδία από ότι στη Γαλλία και στη Γερμανία. Η σύγχρονη πολιτική ενσωμάτωσης αναπτύχθηκε σημαντικά στις δεκαετίες του 1980 και 1990. Από την 1^η Απριλίου του 2003 τέθηκε σε ισχύ ο νέος Νόμος 310303 για την Ολλανδική ιθαγένεια. Για να πολιτογραφηθεί κάποιος αλλοδαπός, θα πρέπει να έχει ζήσει νόμιμα στην Ολλανδία για πέντε χρόνια τουλάχιστον και να έχει επαρκώς ενσωματωθεί κοινωνικά. Στην περίπτωση που ισχύουν τα παραπάνω, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να υποβάλει αίτηση πολιτογράφησης θεσμοθετημένη από τον Νόμο περί Ολλανδικής Ιθαγένειας) στο τμήμα Πολιτικών Υποθέσεων του Τοπικού Συμβουλίου της περιοχής όπου διαμένει. Το συμβούλιο στέλνει την αίτηση του ενδιαφερόμενου μαζί με τις δικές του παρατηρήσεις στην Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης (IND: Immigratie – enNaturalisatiedienst). Αν η αίτηση εγκριθεί τελικά από την Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης, προτείνεται στη Βασίλισσα της Ολλανδίας ένα προσχέδιο Βασιλικού Διατάγματος. Στο τελικό στάδιο, η Ολλανδική ιθαγένεια απονέμεται στον ενδιαφερόμενο από την Βασίλισσα. Αν η υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης δεν εγκρίνει την αίτηση, αυτή απορρίπτεται και ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα ένστασης.

Για την απόκτηση ιθαγένειας μέσω πολιτογράφησης απαιτούνται εξετάσεις επαρκούς γνώσης της κοινωνίας της Ολλανδίας. Οι εξετάσεις αυτές αντιστοιχούν με το δεύτερο επίπεδο των εξετάσεων ενσωμάτωσης που χρησιμοποιήθηκαν με τον Νόμο της Ενσωμάτωσης των Νεοεισερχομένων (Wet Inburgering Nieuwkomers : η πολιτική που απορρέει από τον Νόμο αυτό στοχεύει σε τρία επιμέρους ζητήματα : το κοινωνικό, το εκπαιδευτικό και το ζήτημα της επαγγελματικής ανεξαρτησίας. Το πρώτο επιτυγχάνεται όταν ο νεοεισερχόμενος μετανάστης αποκτά βασική γνώση της Ολλανδικής γλώσσας και έχει παρακολουθήσει επιτυχώς μια σειρά μαθημάτων σχετικά με τον Ολλανδικό πολιτισμό και την Ολλανδική κοινωνία, το δεύτερο στάδιο προετοιμάζει τον νεοεισερχόμενο μετανάστη για την είσοδό του στο εκπαιδευτικό σύστημα και το τελευταίο τον καθιστά ικανό για εργασία) και έχουν προφορικό και γραπτό μέρος.

2.1.6 Καλές Πρακτικές για την ενσωμάτωση των μεταναστών με έμφαση στην πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες

Ο γερμανικός νόμος για τη μετανάστευση (1999) διέπεται από την αρχή ότι οι μετανάστες που έχουν την ανάγκη προνοιακών βοηθημάτων δεν θα πρέπει να εισέρχονται στη χώρα. Έτσι η ανάγκη κοινωνικών βοηθημάτων μπορεί να αποτελέσει λόγο άρνησης παροχής άδειας παραμονής αλλά και απέλασης. Αντιθέτως οι μετανάστες, τρίτων χωρών, που κατοικούν ήδη στη Γερμανία, μπορούν να έχουν πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες που παρέχονται σύμφωνα με τον ομοσπονδιακό νόμο για την κοινωνική βοήθεια. Οι παροχές αυτές μπορεί να είναι συμπληρωματική βοήθεια, προστασία κατά τη διάρκεια ασθένειας, γονικές παροχές και εξατομικευμένες ειδικές παροχές εφόσον υπάρξει αποδεδειγμένη ανάγκη. Εκτός από τις παραπάνω παροχές, οι μετανάστες που εργάζονται στην χώρα, έχουν το ίδιο νομικό καθεστώς σε ότι αφορά την κοινωνική ασφάλιση. Η ασφάλιση καλύπτει παροχές όπως σύνταξη, παροχές υγείας, ατυχήματος και παροχές χρόνιας φροντίδας. Οι παροχές υγείας, σε χρήμα και σε είδος, παρέχονται χωρίς την προϋπόθεση ύπαρξης περιόδου αναμονής. Αντιθέτως οι παροχές στα παιδιά εξαρτάται από το καθεστώς διαμονής των μεταναστών.

Οι άνεργοι μετανάστες δικαιούνται το επίδομα ανεργίας εφόσον καλύπτουν τις προϋποθέσεις του νόμου (συμπλήρωση συγκεκριμένης χρονικής περιόδου εργασίας).

Σε ότι αφορά τις παροχές στα μέλη της οικογένειας του μετανάστη, είναι αντίστοιχες με αυτές του εργαζόμενου. Το σύνταγμα του 1949, περιορίζει κατά πολύ την εξουσία του κεντρικού κρατικού μηχανισμού και μεταφέρει μια σειρά από εξουσίες πολιτικής και κοινωνικής φύσης στα Laender που αποφασίζουν.

Σε αντίθεση με τον ομοσπονδιακό χαρακτήρα του γερμανικού κράτους θεμελιωμένος, όπως προαναφέραμε, στο Ομοσπονδιακό Σύνταγμα του 1949, η Γαλλία εμφανίζει ένα πιο συγκεντρωτικό χαρακτήρα. Το 1988 με νόμο συστήνεται το Revenu Minimum d'Insertion (RMI) (ελάχιστο εισόδημα ένταξης) το οποίο

απευθύνεται σε όλους όσους, ανεξάρτητα από ιθαγένεια, διαμένουν νόμιμα για τουλάχιστον 5 χρόνια σε γαλλικό έδαφος. Ο νόμος θέσπισης του RMI ουσιαστικά θεσπίστηκε αφενός σαν μια προσπάθεια θεσμοθέτησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και αφετέρου μείωσης των δεικτών ανεργίας, το ίδιο ίσχυε και για τους θεσμούς του γάμου και της αναπαραγωγής. Το RMI αποτέλεσε την αφορμή και ταυτοχρόνως την αιτία να επανεξετάσουν οι Γάλλοι τον τρόπο που λειτουργούσε η κοινωνία τους και κυρίως τους όρους σύνδεσης τους με αυτήν. Παραδέχτηκαν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα φτώχειας και περιθωριοποίησης, ότι αυτοί οι ίδιοι μηχανισμοί που ενσωμάτωναν (σχολείο, μισθωτή εργασία, οικογένεια, εθνικός στρατός, κλπ) ήταν αυτοί οι ίδιοι που δεν ήταν πλέον αποτελεσματικοί επειδή αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα στις δομές τους και τη λειτουργία τους. Οι ισχυρές δημοκρατικές αξίες της ισότητας και της κοινωνικής αλληλεγγύης ξέφτισαν και δεν αποτελούσαν πλέον νόμιμες κοινωνικές αναφορές όταν καθημερινά πέθαιναν είτε από το κρύο είτε από εγκληματικότητα κάποιοι συμπολίτες τους στο δρόμο.

Σε πλήρη αντίθεση με τις δύο παραπάνω χώρες που εξετάσαμε αναφορικά με τα ζητήματα κοινωνικής μεταναστευτικής πολιτικής, η Αυστρία δεν συμβαδίζει πλήρως με την προτεινόμενη ευρωπαϊκή οδηγία σε θέματα κοινωνικών παροχών. Αρκετές παροχές του αυστριακού κοινωνικού ασφαλιστικού συστήματος παρέχονται κατόπιν συμπλήρωσης του αλλοδαπού 5 χρόνων μόνιμης διαμονής σε αυστριακό έδαφος. Δεν παρατηρείται ισότιμη πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές. Για παράδειγμα στη Βιέννη, ακόμη και μετά από 10 χρόνια μόνιμης διαμονής δεν είναι δεδομένη η πρόσβαση στη κρατική βοήθεια για στέγαση (εργατικές κατοικίες). Η στέγαση μπορεί να αποκτηθεί, σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις και μόνο κατόπιν νόμιμης διαμονής σε αυστριακό έδαφος άνω των 5 ετών.

Ο πορτογαλικός νόμος 19Α / 96 ορίζει τη θέσπιση του λεγόμενου «εγγυημένου ελάχιστου εισοδήματος. Με το μέτρο αυτό η πορτογαλική κυβέρνηση στοχεύει στην καταπολέμηση της ένδειας και του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και των φαινομένων περιθωριοποίησης όλων των κοινωνικά ευπαθών ομάδων. Επιπλέον, ο νόμος προσφέροντας το ελάχιστο εισόδημα, επιτρέπει την πρόσβαση στα κοινωνικά προγράμματα στοχεύοντας στη βελτίωση των κοινωνικών πόρων που κατέχονται από τους δικαιούχους (επαγγελματική κατάρτιση, κατηγορίες βασικής εκπαίδευσης,

εγγραφή στα κέντρα απασχόλησης, υποστήριξη αυτοαπασχόλησης, προγράμματα για τους τοξικομανείς και τους αλκοολικούς)

Όλοι οι μετανάστες στην Ισπανία έχουν το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση, η οποία περιλαμβάνει τα επιδόματα ανεργίας. Όλοι οι αλλοδαποί έχουν το δικαίωμα στις ιατρικές υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης. Ίσως το πιο βασικό χαρακτηριστικό της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ισπανία είναι αυτό, αφού ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς τους, όλοι οι αλλοδαποί που εγγράφονται στην τοπική απογραφή και είναι κάτω των 18 ετών έχουν δικαίωμα στην ιατρική φροντίδα με τους ίδιους όρους με τους ισπανικούς υπηκόους. Η πρόσβαση στην προαιρετική εκπαίδευση και στις ειδικές κοινωνικές υπηρεσίες περιορίζεται στους «ξένους κατοίκους» δηλαδή σύμφωνα με το άρθρο 29.3 σε αυτούς που έχουν προσωρινή ή μόνιμη άδεια παραμονής. Αναφορικά με την ίση πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές, οι βασικές διαφορές αφορούν στους νόμιμους και στους παράνομους μετανάστες. Οι βασικές κοινωνικές υπηρεσίες παρέχονται σε όλους τους μετανάστες. Οι κοινωνικές παροχές μέσα από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, η πρόσβαση στα οφέλη κατοικίας, καθώς επίσης και η προαιρετική εκπαίδευση χορηγούνται στους ξένους κατοίκους (προσωρινοί και μόνιμοι κάτοικοι). Τέλος, στην περίπτωση της εργασίας όπου απαιτούνται εξειδικευμένα προσόντα, οι ξένοι εργαζόμενοι και αυτο – απασχολούμενοι είναι υποχρεωτική η αναγνώριση των προσόντων τους (Άρθρο 36.1, Νόμος 8/2000).

2.1.7 Καλές Πρακτικές για τα πολιτικά δικαιώματα των μεταναστών

Δικαίωμα ψήφου έχουν μόνο οι Γερμανοί πολίτες και στις δημοτικές εκλογές και οι πολίτες της Ε.Ε. Ωστόσο η νέα κυβέρνηση συνασπισμού (Σοσιαλδημοκράτες – Πράσινοι SPD – Green), συμφώνησε να επεκτείνει το δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές και στους μετανάστες των τρίτων χωρών. Επίσης από το 1982, κάποια κρατίδια αναγνώρισαν το δικαίωμα στους ξένους να συμμετέχουν στις δημοτικές εκλογές (π.χ. το Αμβούργο), ενώ σχεδόν σε όλα επιτρέπεται να συμμετέχουν σε πολιτικά κόμματα, να κατέχουν θέσεις υπευθυνότητας και να συστήνουν οργανώσεις όπως οι γερμανοί πολίτες. Σε γενικό επίπεδο, οι μετανάστες στη Γερμανία σήμερα απολαμβάνουν ίσα αστικά και κοινωνικά δικαιώματα (κάποιες φορές και πολιτικά) με τους γερμανούς, ορισμένα από αυτά είναι προσαυξημένα ως θετικά μέτρα (οικογενειακά επιδόματα) επειδή απευθύνονται σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες. Και ακριβώς επειδή οι εθνικοί μηχανισμοί λειτουργούν αποτελεσματικά για το σύνολο των πολιτών, λειτουργούν και για τους εγκατεστημένους μετανάστες.

2.1.8 Καλές Πρακτικές για την στέγαση

Η Πάδοβα έχει εφαρμόσει μια πολιτική που περιλαμβάνει την αναζήτηση λύσεων στέγασης για τους ,μετανάστες από διαφορετικούς φορείς. Αυτό το δίκτυο ετερογενών φορέων αποτελείται από ιδιωτικούς φορείς, όπως εργοδότες, τράπεζες και ιδρύματα, καθώς και φορείς του δημοσίου τομέα όπως τους δήμους και τις επαρχιακές και περιφερειακές διοικήσεις. Η συμμετοχή επιχειρηματιών στην εξεύρεση λύσεων για κοινωνικά προβλήματα των μεταναστών αποτελεί σχετικά πρόσφατο φαινόμενο. Η συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων συνιστά σημείο καμπής για αυτές τις πολιτικές, όπως φαίνεται από τις πρωτοβουλίες του ιδρύματος «La Casa Onlus» και του συνεταιρισμού «Nuovo Villagio».

Ο συνεταιρισμός Nuovo Villagio βρίσκεται σε συνεχή διάλογο με τους δημόσιους φορείς προσπαθώντας να αυξήσει τα επίπεδα συνεργασίας με αυτούς. Ο καινοτόμος μηχανισμός που εφαρμόζεται στην Πάδοβα στηρίζεται από τον συνεταιρισμό Nuovo Villagio Cooperative, την ACLI, την Banca Etica και το Εμπορικό Επιμελητήριο της Πάδοβας. Όλοι αυτοί οι φορείς μαζί με την επαρχία της Πάδοβας προωθούν το μη-κερδοσκοπικό ίδρυμα La Casa Onlus. Μέσω ενός προγράμματος της Banca Etica οι εργοδότες μπορούν να έχουν στην διάθεσή τους διαμερίσματα ή κλίνες για τους μετανάστες που απασχολούν στις επιχειρήσεις τους, ως προς το ζήτημα της στέγασης μόνο οι νόμιμοι μετανάστες που έχουν απασχόληση μπορούν να ευεργετηθούν από τις υπηρεσίες της συνεργασίας. Στα περαιτέρω πλεονεκτήματα του προγράμματος συγκαταλέγονται η παροχή κοινωνικών συμβουλών και η συνεχόμενη εκπαίδευση. Παράλληλα με την παροχή υπηρεσιών στους μετανάστες ο συνεταιρισμός Nuovo Villagio αναζητά την επαφή και διασύνδεση με άλλους οργανισμούς για την ανταλλαγή εμπειριών στους τομείς της υποδοχής και στέγασης οικονομικών μεταναστών, στοχεύοντας στην προώθηση των πολιτικών στέγασης, στην διάδοση των βέλτιστων πρακτικών, αλλά και στην πραγματοποίηση νέων προγραμμάτων με την χρηματοδότηση της E.E. (Αβραμίδη, Αλτσιτζόγλου, Γιαννίτσας, Καβουνίδη, Κοτρώτσου, Μαυρομμάτης, Πολύζου 2006: 163-165).

2.2 Καλές Πρακτικές στην Ελλάδα

Η ελληνική νομοθεσία δεν περιλαμβάνει οποιαδήποτε διάταξη που να επιτρέπει στις ελληνικές αρχές να εισάγουν ένα εθνικό πρόγραμμα πράσινων καρτών. Η μόνη σχετική παροχή είναι αυτή που αφορά την ειδικότητα των ειδικών τεχνολογίας. Το Υπουργείο Εσωτερικών μπορεί να χορηγήσει μια ανανεώσιμη ενός έτους άδεια διαμονής στους διακεκριμένους ξένους επιστήμονες, καθώς επίσης και στους ειδικούς στον τομέα των νέων τεχνολογιών. Αυτές οι παροχές αφήνουν το θέμα κατά την κρίση του Υπουργείου. Εντούτοις, πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η διαδικασία για τις άδειες διαμονής περνά από μια αξιολόγηση των αναγκών αγοράς εργασίας της χώρας που απεικονίζονται στην προαναφερθείσα έκθεση. Δεδομένου ότι η μετανάστευση στην Ελλάδα είναι ένα σχετικά νέο φαινόμενο, οι όροι της συζήτησης είναι διαφορετικοί από εκείνους σε άλλες χώρες της Ε.Ε., όπου η μετανάστευση έχει υπάρξει για πολύ. Στην ελληνική νομοθεσία, δεν υπάρχει καμία αναφορά της θέσπισης των ορίων (ανώτατα όρια) στην έκδοση των αδειών εργασίας βασισμένων στις κοινωνικές εκτιμήσεις. Ο μόνος περιορισμός που καθιερώνεται στο νόμο είναι βασισμένος στις ανάγκες αγοράς εργασίας (Κρατσιώτη, Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2004: 128-130).

Στην Ελλάδα, η περίοδος αναμονής που ορίζεται από το νόμο είναι δύο έτη. Δεν υπάρχει καμία μέγιστη περίοδος μεταξύ της υποβολής της εφαρμογής και της έκδοσης των αδειών διαμονής στα οικογενειακά μέλη. Προκειμένου να ληφθεί η άδεια για την οικογενειακή επανένωση, ο μετανάστης πρέπει να απευθυνθεί στο δήμο που διαμένει και να υποβάλει διάφορα έγγραφα:

- Την άδεια παραμονής.
- Μια δήλωση που δηλώνει ότι τα οικογενειακά μέλη θα ζουν με αυτόν /αυτή
- Ένα πρόσφατο πιστοποιητικό της οικογενειακής κατάστασης ή τα πιστοποιητικά γέννησης των παιδιών
- Ένα πιστοποιητικό υγείας.

Η εφαρμογή διαβιβάζεται στο γενικό γραμματέα της περιφέρειας. Τα παιδιά άνω των 14 ετών λαμβάνουν μια άδεια διαμονής έγκυρη έως ότου λήγει η άδεια του

γονέα τους. Τα παιδιά κάτω από 14 καλύπτονται από την άδεια διαμονής του γονέα τους.

Αντίθετα με το άρθρο 15 του σχεδίου οδηγίας, η ελληνική νομοθεσία δεν επιτρέπει στο σύζυγο να αποκτήσει μια αυτόνομη άδεια διαμονής κατόπιν 5 ετών συνεχούς διαμονής σε ελληνικό έδαφος. Τα παιδιά μπορούν να λάβουν άδεια ενός έτους όταν γίνονται ενήλικοι, ή εάν υπόκεινται στη βία στο σπίτι. Οι σύζυγοι μπορούν επίσης να αποκτήσουν τις αυτόνομες άδειες σε περίπτωση διαζυγίου, θανάτου του συζύγου, ή εάν υπόκεινται στη βία στο σπίτι. Οι αυτόνομες άδειες ισχύουν για ένα έτος, και ανανεώνονται μόνο μια φορά. Η περαιτέρω ανανέωση μπορεί μόνο να επιτραπεί για έναν άλλο λόγο που καλύπτεται από το νόμο μετανάστευσης (π.χ. απασχόληση ή αυτοαπασχόληση). Η ελληνική νομοθεσία είναι αυστηρότερη από την ισχύουσα στην Ε.Ε. Κατά κανόνα, η Ελλάδα θα πρέπει να προσαρμοστεί στο μέλλον προς ηπιότερους νομοθετικούς κανόνες.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία τα παιδιά μεταναστών υποχρεούνται να φοιτήσουν σε ελληνικό σχολείο. Όπως και στις περιπτώσεις των δύο παραπάνω χωρών που μόλις παρουσιάσαμε, έτσι και στην Ελλάδα έχουν δημιουργηθεί τάξεις φροντιστηριακών μαθημάτων καθώς και τάξεις υποδοχής πριν τα παιδιά ξεκινήσουν φυσιολογικά τη φοίτησή τους σε ελληνικό σχολείο. Την ευθύνη των μαθημάτων αυτών έχουν αναλάβει η Γενική Γραμματεία Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και το ΠΙΟΔΕ (Ινστιτούτο παιδείας ομογενών και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης). Επιπλέον θα πρέπει να αναφερθούμε στα 26 διαπολιτισμικά σχολεία που λειτουργούν στην Ελλάδα. Δικαίωμα φοίτησης στα συγκεκριμένα σχολεία, εκτός από τα ελληνόπουλα, έχουν τα παιδιά μεταναστών, παλιννοστούντων, των τσιγγάνων και της μουσουλμανικής μειονότητας (Κρατσιώτη, Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2004: 128-130, 136-137, 139).

Στην Ελλάδα δημιουργήθηκαν 7 Γραφεία Υποστήριξης Μεταναστών και λειτουργούν από τον Μάιο του 2006 μέσα από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα «EQUAL» και έχουν σκοπό να βοηθήσουν και να υποστηρίξουν ουσιαστικά τους μετανάστες, κυρίως τους εργαζόμενους για ισότιμη άσκηση των εργασιακών και ασφαλιστικών τους δικαιωμάτων. Συντονιστής των γραφείων είναι το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης του Ινστιτούτου Εργασίας της Γ.Σ.Ε.Ε. (Κ.Ε.Κ. ΙΝ.Ε.-Γ./Σ.Ε.Ε.). Στα γραφεία εργάζεται εξειδικευμένο στελεχικό προσωπικό (Ελληνες και Μετανάστες) που έχουν εκπαιδευτεί για την υποστήριξη των μεταναστών. Τα γραφεία αυτά

βρίσκονται στην Αθήνα, στον Πειραιά, στην Θεσσαλονίκη, στον Βόλο, στην Πάτρα. Δημιουργήθηκαν από συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων, από το Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών, από την Μη Κυβερνητική Οργάνωση PRAKSIS. Στους μετανάστες παρέχεται ενημέρωση/πληροφόρηση για τα εργασιακά τους δικαιώματα καθώς και για θέματα νομιμοποίησης, εκπαίδευσης κ.ά., υποστήριξη και παραπομπή τους στις αρμόδιες υπηρεσίες ή στα αρμόδια άτομα για επίλυση των προβλημάτων τους, ενδυνάμωση και ενεργοποίησή τους για την βελτίωση των εργασιακών τους συνθηκών μέσω συλλογικών μορφών δράσης, ενδυνάμωση και προώθηση των αιτημάτων τους μέσω της ενεργητικής συμμετοχής τους και ανάπτυξης επαφών με άλλους συλλογικούς φορείς όπως συνδικάτα, κοινότητες μεταναστών, εργοδοτικούς φορείς και άλλες οργανώσεις.

Αυτά τα Γραφεία Υποστήριξης των Μεταναστών αναπτύσσουν και άλλες δραστηριότητες όπως η δικτύωση και συντονισμένη παρέμβαση με φορείς, οργανισμούς, συλλογικές οργανώσεις, σωματεία, εθελοντές και άλλα άτομα ή υπηρεσίες που δραστηριοποιούνται για την υποστήριξη των μεταναστών, η συστηματική και συνεχής παρατήρηση των όρων και συνθηκών εργασίας των μεταναστών μέσω της σύνδεσης και αλληλοτροφοδότησης στοιχείων με το Παρατηρητήριο Απασχόλησης Μεταναστών που έχει δημιουργηθεί στο Κ.Ε.Κ.-ΙΝ.Ε./Γ.Σ.Ε.Ε., η προώθηση διαδικασιών διαλόγου με τις δημόσιες υπηρεσίες, τους κοινωνικούς και τοπικούς φορείς και ανάπτυξη δράσεων ευαισθητοποίησης για θέματα που αφορούν την απασχόληση και τις εργασιακές σχέσεις των μεταναστών με κύριο στόχο την εξάλειψη των διακρίσεων και των ανισοτήτων εις βάρος τους (Ενημερωτικό Φυλλάδιο: Γραφεία Υποστήριξης Μεταναστών).

Η Δημοτική Αρχή αντιμετωπίζει το ζήτημα της μετανάστευσης όχι ως πρόβλημα, αλλά ως πραγματικότητα που μπορεί να έχει θετικά και πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα για το σύνολο της κοινωνίας. Βάσει στοιχείων της απογραφής του 2001, οι αλλοδαποί που απογράφηκαν στον Δήμο της Αθήνας ανέρχονται στο 22% του συνολικώς απογραφέντος πληθυσμού. Ο Δήμος Αθηναίων έχει αναλάβει πρωτοβουλία, υιοθετώντας πολιτικές και υλοποιώντας προγράμματα που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή, προάγουν την αρμονική συνύπαρξη και προωθούν την ενσωμάτωση των μεταναστών. Η Αθήνα, όπως και άλλες πόλεις στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, καλούνται να αντιμετωπίσουν ένα ενδιαφέρον παράδοξο: αν και οι πολιτικές για την μετανάστευση αποφασίζονται σε επίπεδο κεντρικής εξουσίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι οι τοπικές κοινωνίες αυτές που εν

τέλει καλούνται να εφαρμόσουν πολιτικές ένταξης σε μικρή κλίμακα. Οι πόροι για την εφαρμογή αυτών των πολιτικών είναι, τις περισσότερες φορές, στην διάθεση της κεντρικής εξουσίας η οποία και αποφασίζει για την κατανομή τους.

Ο Δήμος της Αθήνας έχει υιοθετήσει ένα πλαίσιο φιλοσοφίας και δράσης για την ένταξη των μεταναστών που επέλεξαν να ζήσουν στην Αθήνα οι ίδιοι και οι οικογένειές τους. Το πλαίσιο αυτό βασίζεται σε δύο αρχές:

- Η μετανάστευση δεν συνιστά πρόβλημα, εφόσον τύχει σωστής διαχείρισης.
- Ένταξη τις περισσότερες φορές σημαίνει περισσότερα από κοινωνική ενσωμάτωση (εμπεριέχει έννοιες όπως η ισότητα ευκαιριών, δικαίωμα στην ιθαγένεια κλπ).

Ο Δήμος Αθηναίων εργάζεται με δύο τρόπους:

- Προσπαθεί να προσεγγίσει τον μετανάστη μεμονωμένα αλλά και μέσω της κοινότητας στην οποία ανήκει.
- Ενθαρρύνει τη συμμετοχή και αντιπροσώπευσή τους από συλλόγους, μη κυβερνητικούς φορείς και ενώσεις μεγαλύτερης εμβέλειας. Ο Δήμος Αθηναίων συνομιλεί με τέτοιους φορείς, σε μια προσπάθεια να αφουγκραστεί τα προβλήματα αλλά και να εφαρμόσει - στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του - πολιτικές προς την σωστή κατεύθυνση (<http://www.cityofathens.gr/katoikoi/allodapoi-metanastes>).

Με το Ν. 2910/01 δόθηκε η δυνατότητα στους παράνομους αλλοδαπούς που διέμεναν στην Ελλάδα να υποβάλλουν δικαιολογητικά για τη νομιμοποίησή τους. Αρχικά στο Δήμο Αθηναίων λειτούργησαν επτά κέντρα υποδοχής αλλοδαπών (από 08:00 έως 20:00) και κατατέθηκαν περίπου 55.000 αιτήσεις, οι οποίες διαβιβάστηκαν στην Περιφέρεια Αττικής για την έκδοση ή μη των αδειών διαμονής. Τα 7 κέντρα διαλύθηκαν σταδιακά και λειτούργησε ένα κέντρο στην οδό Σοφοκλέους 70 και

Πειραιώς. Τέλος του 2001 όταν πλέον κατατίθεντο από τους υπηκόους τρίτων χωρών περισσότερο αιτήσεις ανανέωσης της άδειας διαμονής τους, αιτήσεις αλλαγής στοιχείων κλπ, δημιουργήθηκε το Τμήμα Εξυπηρέτησης Αλλοδαπών, υπαγόμενο στη Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας και Υγείας. Το έτος 2002 κατατέθηκαν περίπου 30.000 αιτήσεις, το 2003 περίπου 70.000 και το έτος 2004 κατατέθηκαν 86.000. Σε περιόδους μεγάλης κοσμοσυρροής η υπηρεσία εργαζόταν και Σαββατοκύριακα. Στα μέσα του έτους 2003 ξεκίνησε η μηχανοργάνωση της υπηρεσίας, η οποία το 2004 αναβαθμίστηκε και πλέον οι αιτήσεις διαβιβάζονται ηλεκτρονικά στην Περιφέρεια Αττικής. Αυτό έδωσε τη δυνατότητα να υπάρχουν πλέον πλήρη στατιστικά στοιχεία. Επίσης, με το νέο οργανισμό του Δήμου το Τμήμα Εξυπηρέτησης Αλλοδαπών έγινε Διεύθυνση Αλλοδαπών στη οποία περιλαμβάνονται τα εξής τμήματα:

- Τμήμα Διοικητικής Εξυπηρέτησης Αλλοδαπών
- Τμήμα Γραμματείας & Αρχείου
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Αλλοδαπών

(<http://www.cityofathens.gr/katoikoi/allodapoi-metanastes/kentro-eksypiretisis-allodapon>).

Ο Δήμος Αθηναίων διοργανώνει σε τακτική βάση προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας σε ενήλικες μετανάστες, καθώς αναγνωρίζεται ως βασική ανάγκη όπως προέκυψε και από επαφές με εκπροσώπους κοινοτήτων. Τα προγράμματα αποσκοπούν στην:

- Ενίσχυση της δυνατότητας όσων είναι γονείς να παρακολουθούν την πρόοδο των παιδιών τους στο σχολείο.
- Ενίσχυση των δυνατοτήτων των μεταναστών για πρόσβαση σε βασική πληροφόρηση και κατανόηση αυτής (στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, στην καθημερινή επικοινωνία) με στόχο την εύρεση εργασίας, την αναζήτηση στέγης κλπ.
- Ενίσχυση των ευκαιριών για ομαλή ένταξη.

Ο Δήμος Αθηναίων διοργανώνει σε τακτική βάση σεμινάρια εκμάθησης βασικών δεξιοτήτων στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές που απευθύνονται:

- Σε γυναίκες (άνεργες, μονογονείς κλπ.)
- Σε μακροχρόνια ανέργους
- Σε μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο

Στόχος του προγράμματος είναι να αποκτήσουν οι επωφελούμενοι δεξιότητες που θα βελτιώσουν τη θέση τους στην αγορά εργασίας και θα συμβάλλουν στην ομαλή ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο. Με τη λήξη του προγράμματος οι καταρτιζόμενοι έχουν τη δυνατότητα εντελώς δωρεάν να αποκτήσουν την αναγνωρισμένη από το ελληνικό δημόσιο πιστοποίηση IC3 σε συνεργασία με τον φορέα πιστοποίησης Infotest (<http://www.cityofathens.gr/katoikoi/allodapoi-metanastes/ekpaideytika-programmata>).

Το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας προωθεί ένα πρόγραμμα κατάρτισης στην ελληνική γλώσσα για τους μετανάστες με στόχο την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την ανάπτυξη δεξιοτήτων γραφής, ανάγνωσης, χρήσης αριθμών από ανέργους μετανάστες προκειμένου να διευκολυνθεί η κοινωνική και επαγγελματική τους ενσωμάτωση. Σε όλη την χώρα υλοποιούνται 265 προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στα πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ.). Η κατάρτιση αυτή οδηγεί στην απόκτηση Πιστοποιητικού Ελληνομάθειας (β' επιπέδου) κατόπιν συμμετοχής στις αντίστοιχες εξετάσεις. Καθ' όλη την διάρκεια του προγράμματος ο εκάστοτε φορέας υλοποίησης (Κ.Ε.Κ.) υποχρεούται να ασφαρίζει τους καταρτιζόμενους για ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη στο Ι.Κ.Α. και να καλύπτει τις δαπάνες διατροφής και μετακίνησής τους όπου αυτό είναι απαραίτητο. Το πρόγραμμα αυτό διαρκεί 300 ώρες (Ενημερωτικό Φυλλάδιο Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας).

Το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης προωθεί:

- 'Προγράμματα για την Εκμάθηση της ελληνικής Γλώσσας σε Πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης'. Τα προγράμματα αυτά στοχεύουν να βοηθήσουν τους μετανάστες, τους πρόσφυγες και τους επαναπατρισμένους που είναι άνεργοι και δεν μπορούν να ενταχθούν στην κοινωνία λόγω της έλλειψης της γνώσης της Ελληνικής γλώσσας.
- 'Πρόγραμμα εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας σαν δεύτερης γλώσσας για τους εργαζόμενους μετανάστες'. Το πρόγραμμα αυτό στοχεύει να βοηθήσει

τους μετανάστες να μάθουν την Ελληνική Γλώσσα και βασικές πληροφορίες για τον Ελληνικό πολιτισμό.

- 'Σεμινάρια για την διαπολιτισμική προσέγγιση για τους δημοσίους υπαλλήλους'. Αυτά τα σεμινάρια στοχεύουν στην εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων που ασχολούνται σε καθημερινή βάση με τις υποθέσεις των μεταναστών.

Το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας επιχορηγεί τους εργοδότες για την πρόσληψη ατόμων από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και για την επιχειρηματικότητα των μελών των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Η διάρκεια αυτής της επιχορήγησης για κάθε εργαζόμενο είναι 24 μήνες και μετά από αυτό το διάστημα ο εργοδότης είναι υποχρεωμένος να απασχολήσει τον εργαζόμενο για μια επιπλέον περίοδο έξι ή δώδεκα μηνών ανάλογα με το μέγεθος της κάθε επιχείρησης. Το κόστος της επιχορήγησης αυτής είναι 20 € την ημέρα. Τα μέλη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων επιχορηγούνται με το ποσό των 16.000 € για την ίδρυση μιας επιχείρησης. Και για τα δύο αυτά προγράμματα η πρόσβαση εξαρτάται από ορισμένα απαιτούμενα όπως είναι η προηγούμενη συμμετοχή σε προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας.

Το χωριό Γάζωρος που ανήκει στον Δήμο Νέας Ζίχνης που υπάγεται στον Νομό Σερρών, στο τέλος κάθε θερινής περιόδου διοργανώνει μια αποχαιρετιστήρια εκδήλωση για να εκφράσει τις ευχαριστίες του προς τους εποχιακούς μετανάστες εργαζόμενους που εργάστηκαν κατά την διάρκεια του θέρους. Οι κάτοικοι του χωριού εκφράζουν την κατανόηση, τον σεβασμό και την φιλία τους προς τους εποχιακούς εργαζομένους μετανάστες. Η δραστηριότητα αυτή υποστηρίζεται από τον Δήμο Νέας Ζίχνης, τον Νομό Σερρών και την Unesco.

Ερευνητές, καθηγητές και φοιτητές από το Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών οργάνωσαν μια εκδήλωση στον πεζόδρομο της Αθήνας για να ξεκινήσουν μια ανοιχτή συζήτηση με γονείς, μετανάστες, μετανάστες, άλλες ευάλωτες ομάδες και γενικά άτομα κάθε κοινωνικής ομάδας για τις συνέπειες της επιστημονικής έρευνας που περιλαμβάνει εδάφη της ανθρωπολογίας και των κοινωνικών επιστημών. Αυτή είναι μια προσπάθεια για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με ζητήματα όπως η διαπολιτισμική εκπαίδευση, η περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (Ι.ΜΕ.ΠΟ.) έχει δημιουργήσει ένα πληροφοριακό σύστημα για την χρήση και την επεξεργασία δεδομένων επί των ζητημάτων μετανάστευσης. Το συγκεκριμένο ινστιτούτο διαθέτει βιβλιοθήκη με πάνω από 1.000 βιβλία και διεθνή άρθρα. Στην βιβλιοθήκη έχουν δωρεάν πρόσβαση ενδιαφερόμενες κοινωνικές ομάδες και το ευρύ κοινό.

Οι δραστηριότητες των εργαζομένων στον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας (Ο.Ε.Κ.) μπορούν να θεωρηθούν ως θετικά μέτρα για την στέγαση. Ο Ο.Ε.Κ. συμβάλλει στην στέγαση με επιδόματα χωρίς να κάνει διακρίσεις στις διάφορες κοινωνικές ομάδες. Πολλές ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, μεταξύ των οποίων και οι οικονομικοί μετανάστες, επωφελούνται από προγράμματα του Ο.Ε.Κ. (Παύλου 2006: 23-25, 31, 39).

Το Υπουργείο Εσωτερικών έχει προχωρήσει στην εφαρμογή του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης (Ο.Π.Δ.), υπό τον διακριτικό τίτλο, Πρόγραμμα «ΕΣΤΙΑ». Στο πλαίσιο του «ΕΣΤΙΑ» η κοινωνική ένταξη εκλαμβάνεται ως ένα οργανωμένο σύνολο δραστηριοτήτων μεταξύ κράτους, τοπικής αυτοδιοίκησης, ιδιωτικού τομέα και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των ίδιων των μεταναστών. Στόχος των δραστηριοτήτων αυτών είναι αφ' ενός οι υπήκοοι να καταστούν ικανοί να λειτουργούν αναλογικά ισότιμα με τους ημεδαπούς και Ευρωπαίους πολίτες της χώρας μας, εφοδιασμένοι με τα όλα τα εχέγγυα για πλήρη κατανόηση των θεμελιωδών κανόνων και αξιών της κοινωνίας μας και αφ' ετέρου να βοηθηθούν οι χώρες προέλευσης. Το «ΕΣΤΙΑ» διαρθρώνεται σε έξι επιχειρησιακά προγράμματα στα οποία εμπλέκονται αναλόγως οκτώ υπουργεία και αφορούν σε συγκεκριμένους άξονες και μέτρα πολιτικής. Τα έξι αυτά επιχειρησιακά προγράμματα είναι τα εξής:

1) Πληροφόρηση και Εξυπηρέτηση: Τα μέτρα που λαμβάνονται με γνώμονα την ανάγκη για αναλογικά ισότιμη συμμετοχή των υπηκόων τρίτων χωρών και οι αντίστοιχες δράσεις αφορούν:

- Στην υποδοχή υπηκόων τρίτων χωρών με οργανωμένες υπηρεσίες στους κύριους σταθμούς εισόδου της χώρας και τις περιοχές υψηλής συγκέντρωσης υπηκόων τρίτων χωρών.

- Στην διαπροσωπική, τηλεφωνική, έντυπη και ηλεκτρονική πληροφόρηση και εξυπηρέτηση υπηκόων τρίτων χωρών από τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών στους Ο.Τ.Α., τα Γραφεία Εξυπηρέτησης Πολιτών των υπουργείων, τις περιφέρειες, ακόμη και τις ελληνικές διπλωματικές υπηρεσίες στο εξωτερικό, με ταυτόχρονη αναβάθμιση τηλεφωνικών γραμμών πληροφόρησης, την έκδοση εντύπων και την δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας πληροφόρησης και διαλόγου.
- Στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης με την διοργάνωση εκδηλώσεων, ημερίδων, συνεδρίων και διαλέξεων, αλλά και ειδικού χρόνου στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα.
- Στην ενίσχυση των σχέσεων με τις χώρες προέλευσης με την υπογραφή συμφωνιών φιλίας, ανταλλαγής πληροφοριών και καλών πρακτικών.
- Στην επιμόρφωση και εκπαίδευση δημόσιων λειτουργών συναλλασσόμενων με υπηκόους τρίτων χωρών ή απασχολούμενων με θέματα που τους αφορούν.
- Στην καταγραφή, τήρηση, επεξεργασία, παρακολούθηση και αξιοποίηση στατιστικών στοιχείων υπηκόων τρίτων χωρών με σύσταση, αναβάθμιση και διασύνδεση βάσεων δεδομένων και μητρώων των υπηκόων τρίτων χωρών.

2) Προώθηση στην απασχόληση: Στον τομέα της απασχόλησης λαμβάνονται μέτρα και υλοποιούνται δράσεις που στοχεύουν αφ'ενός στην δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων για ανεύρεση και διατήρηση της θέσης των υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας, και αφ'ετέρου στην δημιουργία προστιθέμενης αξίας για την οικονομία της χώρας μας. Συγκεκριμένα τα μέτρα που λαμβάνονται και οι δράσεις που υλοποιούνται αφορούν:

- Στην εθνική αγορά εργασίας με τον προγραμματισμό της εισόδου υπηκόων τρίτων χωρών, την υιοθέτηση της ποσόστωσης σε ορισμένους επαγγελματικούς κλάδους και την υποστήριξη της εισόδου ατόμων υψηλών προσόντων και δεξιοτήτων.
- Στην διευκόλυνση των υπηκόων τρίτων χωρών στην απασχόληση με αξιολόγηση και επαναπροσδιορισμό των υφιστάμενων προγραμμάτων κατάρτισης και παροχής επαγγελματικής εκπαίδευσης, μόρφωσης και επιμόρφωσης.

- Στην ανάδειξη της επιχειρηματικότητας με την υποστήριξη μεγάλων επενδύσεων υπηκόων τρίτων χωρών, νεανικών επιχειρηματικών δράσεων και δράσεων γυναικών και την ένταξη των επιχειρήσεων των μεταναστών σε προγράμματα ανταγωνιστικότητας.

3) Εκπαίδευση: Στον τομέα της παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης λαμβάνονται μέτρα που αφορούν στην δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για την προσαρμογή τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και την αναγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε πολιτισμική γέφυρα μεταξύ κοινωνίας και υπηκόων τρίτων χωρών. Συγκεκριμένα στον τομέα της εκπαίδευσης τα μέτρα και οι δράσεις αφορούν:

- Στην ενισχυτική διδασκαλία για την εκπαίδευση των ανήλικων μεταναστών με την αξιολόγηση και αναδιοργάνωση των υφιστάμενων φροντιστηριακών τμημάτων και τάξεων υποδοχής και την χρήση καινοτόμων εποπτικών μέσων μάθησης και μεθόδων διδασκαλίας και παιδαγωγικής προσέγγισης.
- Στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας σε ενήλικες μετανάστες με την αξιολόγηση και αναδιοργάνωση των τμημάτων μάθησής της ως δεύτερης, την δημιουργία ανάλογων τμημάτων στις χώρες καταγωγής και την βελτίωση των δομών παροχής βασικής εκπαίδευσης, εκπαιδευτικών δομών πολλαπλών ευκαιριών και εξατομικευμένων δράσεων.
- Στην ανάπτυξη του διαπολιτισμικού προσανατολισμού στις δομές εκπαίδευσης με την αξιολόγηση και αναδιοργάνωση των τμημάτων διδασχής στοιχείων ελληνικής ιστορίας και ελληνικού πολιτισμού και την δημιουργία ανάλογων τμημάτων στις χώρες καταγωγής. Τα ανωτέρω εφαρμόζονται και σε συνάρτηση με τις σχετικές διατάξεις της ΚΥΑ 16928/2007 για την «Πιστοποίηση της γνώσης της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών, προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος», όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την ΚΥΑ 999/2008.

4) Υγεία και Στέγαση: Στους τομείς της παροχής υπηρεσιών υγείας και στέγασης λαμβάνονται μέτρα και υλοποιούνται δράσεις που αφορούν:

- Στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη με την χορήγηση δωρεάν νοσηλείας και φαρμάκων, όπως και παροχή κοινωνικής προστασίας.

- Στην κοινωνική φροντίδα και προληπτική ιατρική με την δημιουργία, μεταξύ άλλων, ειδικών κινητών ιατρικών κέντρων επιδημιολογίας και λοιμώξεων σε συνοριακές γραμμές και σε σταθμούς εισόδου υπηκόων τρίτων χωρών και κινητών πολυιατρικών μονάδων υγιεινής και εξέτασης σε περιοχές υψηλής συγκέντρωσης μεταναστών.
- Στην κοινωνική παροχή βοήθειας σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών με την χορήγηση οικονομικών και άλλων βοηθημάτων αποκατάστασης.
- Στην αποτροπή φαινομένων γκετοποίησης με την πρόβλεψη στεγαστικών εγγυήσεων σε ιδιοκτήτες ακινήτων και επιδοτήσεων σε ενοικιαστές υπηκόους τρίτων χωρών.
- Στην βελτίωση της ποιότητας της ζωής των υπηκόων τρίτων χωρών με την ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου διαμονής μεγάλου αριθμού μεταναστών.

5) Πολιτισμός: Στον τομέα του πολιτισμού επιδιώκεται η πολιτιστική και πολιτισμική στήριξη των υπηκόων τρίτων χωρών με μέτρα και δράσεις που αφορούν:

- Στην ιδιαίτερη κουλτούρα, ιστορία και παράδοση των χωρών των μεταναστών.
- Στην επαφή και αλληλεπίδραση του ελληνικού πολιτισμού με τους πολιτισμούς των χωρών προέλευσης των υπηκόων τρίτων χωρών.
- Στην ενδυνάμωση του αισθήματος του «ανήκειν» των υπηκόων τρίτων χωρών και της αρμονικής συμβίωσής τους στον ίδιο κοινωνικό χώρο με τους ημεδαπούς.

6) Σωφρονιστική μεταχείριση & Μέριμνα για τους αποφυλακιζόμενους: Για την πρόληψη της εγκληματικότητας λαμβάνονται μέτρα και υλοποιούνται δράσεις που αφορούν στον τομέα αφ' ενός της παροχής υπηρεσιών σωφρονιστικής μεταχείρισης, αφ' ετέρου της μέριμνας για τους αποφυλακιζόμενους. Συγκεκριμένα τα μέτρα και οι δράσεις αφορούν στην ψυχολογική και κοινωνική στήριξη για φυλακισμένους μετανάστες με την επέκταση, ενδυνάμωση και ενίσχυση του έργου φιλοξενίας και προστασίας ανηλίκων παραβατών, τον εμπλουτισμό των υφιστάμενων βιβλιοθηκών των Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων, την ενίσχυση και επέκταση υφιστάμενων θεσμών παροχής ευκαιριών επανένταξης και την αναβάθμιση και βελτίωση των υποδομών επαγγελματικής κατάρτισης των παραγωγικών εργαστηρίων των καταστημάτων κράτησης. Πηγές χρηματοδότησης του προγράμματος «ΕΣΤΙΑ»

μπορεί να αποτελούν ο τακτικός προϋπολογισμός, το Εθνικό Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων (ΠΔΕ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης και άλλα Ευρωπαϊκά Προγράμματα και Ταμεία, η συγχρηματοδότηση από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην περίπτωση κατά την οποία δράσεις της παρούσας απόφασης εντάσσονται σε κοινοτικά προγράμματα ή χρηματοδοτούνται από Ευρωπαϊκά Ταμεία (ΕΣΠΑ), η χρηματοδότηση από άλλες πηγές, όπως του ιδιωτικού τομέα, των ΝΠΙΔ, της Εκκλησίας, αλλά και από κληροδοτήματα, δωρεές και χορηγίες. [Ειδικές Εκδόσεις: Η Καθημερινή (Αθήνα, Πέμπτη 27 Μαρτίου 2008, Έτος: 89^ο, Αρ. Φύλλου: 26.835), The Economist, Τεύχος 49, Μάρτιος 2008, σ. 58-59)].

Από το έτος 2003 δάσκαλοι από το Δημοτικό Σχολείο της Γκράβας παρέχουν μαθήματα ελληνικής γλώσσας σε μετανάστες γονείς και μαθήματα αλβανικών και αραβικών στα παιδιά τους. αυτό είναι το μοναδικό σχολείο στην Ελλάδα που έχει κανονικές τάξεις αυτού του είδους. Η αντίδραση του Κράτους κυμαίνεται από αρνητική έως ουδέτερη. Τα θετικά αποτελέσματα, σύμφωνα με τα άτομα που οργάνωσαν αυτά τα μαθήματα, είναι τα εξής: το ποσοστό των παιδιών-μεταναστών που αποβάλλονται είναι μηδενικό, οι συγκρούσεις μεταξύ των ντόπιων (Ελλήνων) και των μεταναστών (Αλβανών) μαθητών έχουν μειωθεί, δεν υπάρχουν φαινόμενα αποκλεισμού των μεταναστών μαθητών που εγγράφονται για πρώτη φορά, οι γονείς μπορούν να επικοινωνήσουν με τους δασκάλους και να λάβουν μέρος στις σχολικές δραστηριότητες και σε μερικές περιπτώσεις και στις συνελεύσεις γονέων.

Στο επίπεδο της πρακτικής και της παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, σημαντικό βήμα αποτέλεσε η ίδρυση των ειδικών γραφείων Μετακινούμενων Πληθυσμών και Ταξιδιωτικής Ιατρικής από το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ), το οποίο είναι υπεύθυνο για το σχεδιασμό δράσεων για μετανάστες. Άλλες πρωτοβουλίες δείχνουν το δρόμο. Στην Ψυχιατρική Κλινική του Αιγινήτειου Νοσοκομείου π.χ. λειτουργεί ειδική διαπολιτισμική μονάδα υγείας για μετανάστες δύο φορές την εβδομάδα. Το πρόγραμμα Ψυχαδελφεία, που ασχολείται με προβλήματα ψυχικής υγείας και κατάχρησης ουσιών, απευθύνεται επίσης σε μετανάστες. Διάφορες μονάδες του ΕΣΥ αλλά και τμήματα κοινωνικών υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης προσφέρουν συμβουλευτική σε ζητήματα υγείας. Ωστόσο, οι περισσότερες από τις υπηρεσίες που απευθύνονται σε μετανάστες είναι οι ίδιες που αφορούν τους Έλληνες πολίτες γενικά (IAPAD 2002). Υπάρχει ανάγκη για

συντονισμένα μέτρα ώστε να καταπολεμηθεί η γραφειοκρατία, να διαχυθεί η πολιτισμική ευαισθησία στους λειτουργούς υγείας, να εκπαιδευτεί ένα πληροφορημένο και με γλωσσικές δεξιότητες προσωπικό και να εξασφαλιστεί η διαθεσιμότητα και προσβασιμότητα της ενημέρωσης γύρω από ζητήματα υγείας, κλπ.

Επίσης, φιλανθρωπικοί και εθελοντικοί φορείς προσέφεραν εναλλακτικές επιλογές σε μετανάστες με ανάγκη για ιατρική περίθαλψη. Εγκαθιδρυμένα τμήματα διεθνών Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων, όπως οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα (PRAKSIS από τον Νοέμβριο του 2004), οι Γιατροί του Κόσμου, ο Ερυθρός Σταυρός, η ACT UP και άλλες οργανώσεις δραστηριοποιήθηκαν στο πεδίο της παροχής υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, καθώς και συμβουλευτικής και πληροφόρησης για ζητήματα υγείας και ψυχολογικής στήριξης. Οι τρεις πρώτες από τις παραπάνω οργανώσεις έχουν εδώ και καιρό οργανώσει μονάδες υγείας που παρέχουν δωρεάν ιατρική περίθαλψη σε χαμηλοεισοδηματίες, συμπεριλαμβανομένων προσφύγων και μεταναστών ανεξάρτητα από το νομικό τους καθεστώς. Ωστόσο, η μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστών δεν είναι απαραίτητα ενημερωμένοι (γλωσσικά εμπόδια παίζουν σημαντικό ρόλο ως προς αυτό) και άλλωστε οι δυνατότητες και υποδομές τέτοιων πρωτοβουλιών δεν είναι ικανές να αντεπεξέλθουν σε μεγάλους αριθμούς ασθενών. Για αυτό το λόγο, ενώ τέτοιες προσπάθειες, εναλλακτικές του ΕΣΥ, πρέπει βεβαίως, να εμψυχωθούν και να στηριχθούν, δεν μπορούν ωστόσο σε καμία περίπτωση να το υποκαταστήσουν.

Γενικά, η μετανάστευση στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από τον άτυπο και συχνά «παράνομο» χαρακτήρα, π.χ. σε σχέση με το παράνομο νομικό καθεστώς των μεταναστών και την άτυπη απασχόληση, αλλά επίσης και όσον αφορά στις προσωπικές τους στρατηγικές ένταξης. Κατά παρόμοιο τρόπο, τα μονοπάτια πρόσβασης των μεταναστών στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη χαρακτηρίζονται επίσης σε κάποιο βαθμό από ανεπίσημες πρακτικές. Παρόλο που ο αριθμός των «παράνομων» μεταναστών στην Ελλάδα φαίνεται να έχει μειωθεί σημαντικά, το ποσοστό εκείνων που συνεχίζουν να εργάζονται ανασφάλιστοι παραμένει υψηλό. Επομένως, οποιαδήποτε μέτρα κι αν ληφθούν σχετικά με τα ζητήματα υγείας των μεταναστών και πρόσβασής τους σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, δεν μπορεί να είναι από μόνα τους αρκετά. Χρειάζεται ένα συντονισμένο πλαίσιο πολιτικής ώστε να

αντιμετωπιστούν μια σειρά αντιφατικών ζητημάτων, συμπεριλαμβανόμενου π.χ. του ελέγχου στην αγορά εργασίας.

Στο επίπεδο της έρευνας, υπάρχει ανάγκη για στοχευμένες μελέτες, ιατρικές αλλά και κοινωνικές, ώστε να καλυφθεί το παρόν κενό στη γνώση σχετικά με τα ζητήματα της υγείας των μεταναστών στην Ελλάδα. Πρόσφατες πρωτοβουλίες αναμένονται να συνεισφέρουν στη γενική γνώση σε σχέση με το μάλλον παραμελημένο θέμα της μετανάστευσης και υγείας στην Ελλάδα (<http://www.mighealth.net/el/index.php>).

Στα Πολυϊατρεία της PRAKSIS παρέχεται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη μέσω οργανωμένου γενικού ιατρείου, γυναικολογικού ιατρείου και οδοντιατρείου. Η ιατρική υπηρεσία διαθέτει όλο τον απαραίτητο ιατρικό εξοπλισμό (ηλεκτροκαρδιογράφος, υπερηχογράφος) για παροχή πρωτοβάθμιας ιατρικής περίθαλψης. Υποστηρικτικά λειτουργεί φαρμακείο, παρέχοντας δωρεάν φάρμακα στους ασθενείς. Κατά το προηγούμενο έτος, περισσότεροι από 9.500 συνάνθρωποί μας από 70 χώρες προσήλθαν στην Ιατρική Υπηρεσία στα Πολυϊατρεία της PRAKSIS σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. 43% των περιστατικών αφορούσε στο Φαρμακείο (4150 άτομα), ποσοστό 37% το Γενικό Ιατρείο (3584 άτομα), 13% το Οδοντιατρείο (1283 άτομα) και 6% το Γυναικολογικό Ιατρείο (568 άτομα). Ωστόσο, τα στοιχεία μεταξύ Αθήνας και Θεσσαλονίκης παρουσιάζουν ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις ως προς τις χώρες καταγωγής των εξυπηρετούμενων, την ηλικία και κατ' επέκταση τις ασθένειες τους. Στην Αθήνα, τα μεγαλύτερα ποσοστά των ωφελούμενων προέρχονται από την Ασία (Αφγανιστάν 31%, Μπαγκλαντές 17,5%, Ιράν 16%) ενώ στην Θεσσαλονίκη η συντριπτική πλειοψηφία προέρχεται από όμορες χώρες, χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης & της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Αλβανία 48%, Γεωργία 26%, Ρωσία 8%). Η διαφορετικότητα αυτή στις χώρες προέλευσης σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη ερμηνεύεται από το γεγονός ότι σε κάθε πόλη προϋπήρχαν συμπατριώτες τους.

Στην Αθήνα, οι πληθυσμοί των αλλοδαπών εξυπηρετούμενων είναι κατά μέσο όρο νεότεροι από τους αντίστοιχους της Θεσσαλονίκης. Οι μισοί εξυπηρετούμενοι της Ιατρικής Υπηρεσίας στην Αθήνα είναι ηλικίας 25-45 ετών, το 26% είναι κάτω των 25 ετών και το 22,5% είναι ασθενείς μεγαλύτεροι των 45 ετών. Αντίθετα στη Θεσσαλονίκη, 7 στους 10 ασθενείς είναι μεγαλύτεροι των 45 ετών, το 21% ανήκει

στην ηλικιακή ομάδα 25-45 και μόλις το 8% είναι ασθενείς μικρότεροι των 25 ετών. Όπως είναι φυσικό, η χώρα προέλευσης (που επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό το είδος της εργασίας) και η ηλικία έχει επίπτωση και στις ασθένειες που αντιμετωπίζουν οι εξυπηρετούμενοι των Πολυϊατρείων της PRAKSIS. Στην Αθήνα το μεγαλύτερο ποσοστό των ασθενών (20,5%) αντιμετώπισε νοσήματα του μυοσκελετικού συστήματος. Ακολουθούν νοσήματα του αναπνευστικού συστήματος (14,5%), νοσήματα του πεπτικού συστήματος (13%), ενώ υψηλά ποσοστά παρουσίαζαν επίσης τα νοσήματα του νευρικού συστήματος (8%) και τα δερματολογικά (7,5%). Στη Θεσσαλονίκη, σε ότι αφορά στις νοσολογικές κατηγορίες, το 31% των ασθενειών αφορούσαν συμπτώματα, σημεία και ασαφώς καθορισμένες καταστάσεις. Ποσοστό 13% αφορούσε σε ασθενείς με ενδοκρινικά νοσήματα. Αρκετοί ήταν οι ασθενείς που προσήλθαν στο Πολυϊατρείο της Θεσσαλονίκης για έλεγχο και εξετάσεις (10%), ενώ ίδιος αριθμός αντιμετώπισε νοσήματα του νευρικού συστήματος (10%).

Αξίζει να σημειωθεί η επιστημονική εμπειρία των εθελοντών στα Πολυϊατρεία σε συνδυασμό με τα καταγεγραμμένα στοιχεία καταδεικνύουν τον εξευρωπαϊσμό των ασθενειών των αλλοδαπών εξυπηρετούμενων. Με άλλα λόγια, οι πληθυσμοί αυτοί ερχόμενοι στην Ευρώπη, αλλάζουν συνθήκες διαβίωσης και συνήθειες (π.χ. διατροφολογικές). Συνεπώς, εμφανίζουν ασθένειες παρόμοιες με αυτές των ημεδαπών. Στην Ελλάδα δεν έχουν καταγραφεί ασθένειες που ενδημούν στις χώρες προέλευσης των πληθυσμών αυτών (όπως ελονοσία, κίτρινος πυρετός, έλκος Buruli κ.ά.). Καταρρίπτεται, έτσι, ο ισχυρισμός ότι οι αλλοδαποί φέρνουν ξεχασμένες ασθένειες στη χώρα μας. Στα δύο Φαρμακεία της PRAKSIS σε Αθήνα & Θεσσαλονίκη χορηγήθηκε δωρεάν αγωγή σε 4.150 ασθενείς συνολικής αξίας 164.000 ευρώ. Η κύρια πηγή εύρεσης φαρμάκων είναι δωρεές ιδιωτών από όλη την ελληνική επικράτεια, φαρμακεία και φαρμακευτικές εταιρίες. Αυτά συλλέγονται από εξειδικευμένο προσωπικό της PRAKSIS που πραγματοποιεί ποιοτικό και ποσοτικό έλεγχο των φαρμάκων πριν αυτά διαμοιραστούν δωρεάν στους ασθενείς. Για την εύρυθμη λειτουργία των Πολυϊατρείων και την πολύπλευρη αντιμετώπιση αναγκών και προβλημάτων, πέρα από την παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, λειτουργεί και η Κοινωνική Υπηρεσία με βασικό αντικείμενο την γενικότερη υποστήριξη των εξυπηρετούμενων και την δικτύωσή τους είτε με τα προγράμματα της PRAKSIS (π.χ. ιατρεία) είτε με την παραπομπή τους σε άλλους φορείς. Στόχος είναι η άμεση και

αποτελεσματική ικανοποίηση των αιτημάτων καθώς και η ευρύτερη πληροφόρηση των αποκλεισμένων πληθυσμών για τις δυνατότητες και τα δικαιώματά τους.

Το κύριο αντικείμενο των προγραμμάτων Δημόσιας Υγείας είναι δισδιάστατο. Από την μία πλευρά, η καταγραφή των συνθηκών διαβίωσης ανθρώπων που υποστεγάζονται μαζικά σε ακατάλληλους χώρους διαβίωσης και από την άλλη η ενημέρωση τους πάνω σε θέματα Υγείας (Αγωγή και Προαγωγή της Υγείας). Τα προγράμματα αυτά ενημέρωσης και πρόληψης απευθύνονται στον ευρύτερο πληθυσμό (μετανάστες, αιτούντες άσυλο, τσιγγάνοι, έλληνες άποροι) σε περιπτώσεις που διαπιστώνεται ελλιπής πληροφόρηση σχετικά με μείζονα θέματα υγείας. Ουσιαστικά πρόκειται για επιτόπιες επισκέψεις (streetwork) εξειδικευμένου προσωπικού της οργάνωσης (ιατροί και κοινωνικοί επιστήμονες) σε άτυπους αλλά και μόνιμους καταυλισμούς που διαβιούν ιδιαίτερα ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Στους αυτοσχέδιους αυτούς καταυλισμούς συνήθως υποστεγάζονται μαζικά άνθρωποι χωρίς να πληρούνται οι υποτυπώδεις συνθήκες διαβίωσης (όπως π.χ. εγκαταλελειμμένα εργοστάσια ή κτίρια). Στις παρεμβάσεις αυτές γίνεται ενημέρωση των ατόμων από το προσωπικό και τους εθελοντές της PRAKSIS για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν είτε στο χώρο διαβίωσής τους είτε μέσω παραπομπής στα προγράμματα της οργάνωσης (ιατρική και κοινωνική υπηρεσία, νομική συμβουλευτική κ.ά.).

Κατά το προηγούμενο έτος διενεργήθηκαν από την ομάδα έργου της Αθήνας 14 επιτόπιες επισκέψεις Δημόσιας Υγείας. 9 από αυτές τις επισκέψεις έλαβαν χώρα σε άτυπους καταυλισμούς στην περιοχή Ομονοίας, 4 σε καταυλισμούς αθίγγανων και 1 στην ευαίσθητη περιοχή της Πάτρας, όπου συγκεντρώνεται πολύ μεγάλος αριθμός εξαθλιωμένων μεταναστών και προσφύγων που προσπαθεί να διαφύγει στη δυτική Ευρώπη. Στο πλαίσιο των επισκέψεων αυτών προσεγγίστηκαν περισσότεροι από 710 άνθρωποι. Στη Θεσσαλονίκη, από την αντίστοιχη ομάδα έργου, πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια Αγωγής Υγείας στη Θεραπευτική Κοινότητα Ιθάκη που αφορούσαν στην ενημέρωση για Ηπατίτιδες, AIDS και άλλα Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα. Τα σεμινάρια αυτά είχαν συνολικά 100 παρουσίες. Σε συνεργασία με τους υπεύθυνους του Προγράμματος “Παιδιά της Διπλανής Πόρτας” στο διάστημα αυτό έγιναν 6 ενημερώσεις στα παιδιά για την ατομική υγιεινή, το κάπνισμα και το αλκοόλ καθώς και τη σωστή χρήση των προφυλακτικών. Στη Θεσσαλονίκη επίσης

πραγματοποιήθηκε πρόγραμμα ελέγχου εμβολιασμού Αθίγγανων σε 18 οικογένειες. Σε καταυλισμούς αθίγγανων πραγματοποιήθηκαν 10 σεμινάρια, στα οποία συμμετείχαν 184 άτομα. Τέλος, στον ξενώνα αιτούντων άσυλου της ΜΚΟ «Κοινωνική Αλληλεγγύη» έγιναν συνολικά 9 ενημερώσεις που παρακολούθησαν 65 άτομα.

Ήδη από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας των Πολυϊατρείων διαπιστώθηκε η έντονη ανάγκη των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο/ προσφύγων για πληροφόρηση και καθοδήγηση όσον αφορά στις διαδικασίες νομιμοποίησής τους. Για την αντιμετώπιση της επιτακτικής αυτής ανάγκης, κρίθηκε απαραίτητη η δημιουργία του “Κέντρου Πληροφόρησης-Υποστήριξης Μεταναστών”/ “Legal Information Center” (L.I.C). Το Κέντρο λειτούργησε για πρώτη φορά το 1998 (έτος ορόσημο με την εφαρμογή του πρώτου μεταναστευτικού πλαισίου) στο Πολυϊατρείο της Αθήνας, το οποίο επεκτάθηκε τον επόμενο χρόνο και στη Θεσσαλονίκη.

Τα τελευταία χρόνια, η PRAKSIS, διαπιστώνοντας την ανάγκη για παροχή υπηρεσιών και σε άλλους πληθυσμούς έχει επεκτείνει τις προσφερόμενες υπηρεσίες της και σε πληθυσμούς πέραν των μεταναστών και των προσφύγων. Τώρα πλέον, οι πληθυσμοί που απευθύνονται στα μετονομαζόμενα πλέον Κέντρα Νομικής Αρωγής, προέρχονται από κάθε κοινωνικά ή οικονομικά αποκλεισμένη ομάδα, όπως για παράδειγμα αποφυλακισμένοι, ανασφάλιστοι, αθίγγανοι κλπ. Οι ωφελούμενοι μπορούν δωρεάν να: Λάβουν πληροφόρηση, ενημέρωση και συμβουλές για νομικά ζητήματα, διαδικασίες και δικαιώματα (π.χ. διαδικασία νομιμοποίησης αλλοδαπών, έκδοση άδειας εργασίας κ.ά.) Έχουν διασύνδεση με αρμόδιους και ειδικούς φορείς (δημόσιους και ιδιωτικούς) Έχουν συνεχή και σταθερή υποστήριξη και παρακολούθηση των αιτημάτων τους από εξειδικευμένα στελέχη προκειμένου να ξεπεράσουν τον «δαίδαλο» της γραφειοκρατίας. Τα κυριότερα αιτήματα αφορούν στην έκδοση βιβλιαρίων απορίας, έκδοση και ανανέωση της ροζ κάρτας για τους αιτούντες άσυλο, ενημέρωση για τις διαδικασίες νομιμοποίησης, παραμονή ατόμων για ανθρωπιστικούς λόγους, έκδοση και ανανέωση της άδειας εργασίας, πληροφόρηση για τα δικαιώματα των μεταναστών και των προσφύγων. Οι πληροφορίες έχουν μεταφραστεί σε φάρσι, αραβικά, τουρκικά, αγγλικά και γαλλικά.

Από το Νοέμβριο 2006 έως και τον Σεπτέμβριο 2007, οι νέοι εξυπηρετούμενοι του Κέντρου Νομικής Αρωγής έφτασαν τους 1.402. Οι

εξυπηρετούμενοι προσέρχονταν από 58 διαφορετικές χώρες. Από τους νέους εξυπηρετούμενους το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα οι περισσότεροι προέρχονταν από το Αφγανιστάν (34%), το Μπαγκλαντές (22%), την Αιθιοπία (5%), τη Σομαλία (3%), το Ιράκ (2,5%), το Ιράν (2%), το Σουδάν (1,65%), την Ελλάδα (1,5%) και την Νιγηρία (1,5%).

Όσον αφορά στο νομικό καθεστώς των ωφελούμενων του Κέντρου Νομικής Αρωγής Αθήνας, η πλειοψηφία (61%, 861 άτομα) έχει ενταχθεί στη νομική διαδικασία της αιτήσεως ασύλου. Ακόμη, σημαντικός είναι και ο αριθμός των ανθρώπων που βρίσκονται εκτός νομικού πλαισίου (25,5%, 359 ωφελούμενοι), ενώ οι εξυπηρετούμενοι που είναι εντός νομικού πλαισίου είναι 182 άτομα (13%). Στη Θεσσαλονίκη, ο αριθμός των ανθρώπων που ωφελήθηκε από το αντίστοιχο Κέντρο έφτασε τους 362. Το 66% αυτών βρίσκεται εκτός νομικού πλαισίου, το 24% είναι εντός νομικού πλαισίου ενώ 1 στους 10 ήταν αιτών ασύλου στην Ελλάδα. Στο Κέντρο Νομικής Αρωγής Θεσσαλονίκης, η πλειοψηφία των εξυπηρετούμενων προέρχεται από την Αλβανία (32%) και ακολουθούν επωφελούμενοι από τη Γεωργία (22%), την Ελλάδα (13,5%), το Αφγανιστάν (6,6%) και τη Ρωσία (6%) (<http://www.praksis.gr>).

Οι Γιατροί του Κόσμου λειτουργούν το πρόγραμμα «Ανοιχτό Πολυϊατρείο» στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη από το 1997 και το 2001 αντίστοιχα, όπου εθελοντές γιατροί, νοσηλευτές, κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι παρέχουν δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ψυχοκοινωνική υποστήριξη σε όσους δεν έχουν πρόσβαση στο Εθνικό Σύστημα Υγείας - άπορους, ανασφάλιστους, άστεγους, Ρομά, πρόσφυγες και μετανάστες. Οι λόγοι που οδηγούν αυτόν τον ευάλωτο πληθυσμό στα Πολυϊατρεία της οργάνωσης είναι είτε η δυσχερής οικονομική του θέση, είτε το γεγονός ότι κάποιοι εκπατρίστηκαν από τη χώρα τους και ερχόμενοι εδώ, στερούνται δικαιώματος πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας.

Το 2007 το «Ανοιχτό Πολυϊατρείο» της Αθήνας συμπλήρωσε 10 χρόνια αδιάλειπτης δράσης στη διάρκεια των οποίων, περισσότεροι από 100.000 ασθενείς δέχθηκαν δωρεάν ιατροφαρμακευτική υποστήριξη. Στη διάρκεια των τελευταίων ετών, οι εξειδικευμένες ομάδες εθελοντών του Πολυϊατρείου περιθάλπουν, κατά μέσο όρο, 14.000 ασθενείς ετησίως. Με μια σειρά εθελοντών γιατρών διαφόρων ειδικοτήτων (παθολόγο, καρδιολόγο, παιδίατρο, οφθαλμίατρο κλπ.) και παραϊατρικών

επαγγελματιών, το Ανοιχτό Πολυϊατρείο της Αθήνας εξυπηρέτησε μόνο στη διάρκεια του 2006, περίπου 16.000 ασθενείς. Οι κύριες χώρες προσέλευσης των αλλοδαπών είναι το Ιράκ, το Αφγανιστάν, το Μπαγκλαντές, οι Αφρικανικές χώρες, το Ιράν, η Βουλγαρία, η Πολωνία, η Ουκρανία και η Αλβανία. Αντίστοιχα, στο Πολυϊατρείο Θεσσαλονίκης οι επισκέψεις ασθενών άγγιξαν τις 8.000 κατά τα δύο τελευταία έτη, σημειώνοντας 45% αύξηση από το 2005. Η πλειοψηφία των εξυπηρετούμενων ήταν κυρίως Έλληνες ανασφάλιστοι και άποροι. Οι κύριες χώρες προσέλευσης των αλλοδαπών είναι το Αφγανιστάν, η Αλβανία, η Γεωργία, η Νιγηρία, η Ρωσία, η Σομαλία, το Ιράν, το Κονγκό και η Ουκρανία, ενώ η ειδικότητα με τη μεγαλύτερη ζήτηση είναι ο γενικός γιατρός και ο παιδίατρος (<http://www.mdmgreece.gr>).

Η ανάγκη δημιουργίας ενός Κέντρου Προώθησης της Κοινωνικής Ένταξης των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα προέκυψε από τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα της μακρόχρονης εργασίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ). Το ΕΣΠ εξυπηρετεί τους πρόσφυγες που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα και δικαιούνται να τύχουν προστασίας επειδή αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα τους για να γλιτώσουν από τους διωγμούς τους οποίους υφίστανται (Σύμβαση της Γενεύης του 1951 σχετική με το καθεστώς των προσφύγων). Ανάμεσα στους στόχους του ΕΣΠ είναι και η υλοποίηση προγραμμάτων για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης των προσφύγων με τη διευκόλυνση της ένταξής τους στην Ελληνική κοινωνία. Τον στόχο αυτόν προωθεί και το Κέντρο Προώθησης της Ένταξης ΠΥΞΙΔΑ, η οποία, όπως δείχνει και το όνομά της, καθοδηγεί τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες στις προσπάθειές τους να προσαρμοστούν και να ενταχθούν στην Ελλάδα, προωθώντας την ενεργή συμμετοχή τους στην διαδικασία αυτή και ενημερώνοντας την τοπική κοινότητα για τις δυνατότητές τους.

Το ΕΣΠ υποδέχεται τους πρόσφυγες και τους βοηθάει να θέσουν τις βάσεις για ένα νέο ξεκίνημα στην Ελλάδα. Τα πέντε απαραίτητα βήματα για τη στήριξη του πρόσφυγα είναι τα εξής:

- 1.** Αντιμετώπιση των πρώτων αναγκών των νεοαφιχθέντων αιτούντων άσυλο (ρουχισμός, τροφή και στέγη).

2. Πραγματοποίηση αποστολών από τους νομικούς του ΕΣΠ σε σημεία εισόδου προσφύγων, οι οποίοι με τη βοήθεια διερμηνέων και ορισμένες φορές με τη συνεργασία μελών της Υπάτης Αρμοστείας, βοηθούν τις ελληνικές Αρχές κατά την καταγραφή των αιτημάτων ασύλου και ενημερώνουν τους αιτούντες άσυλο σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.
3. Παροχή νομικής συμβουλευτικής και συνδρομής σε αιτούντες άσυλο, συμμετοχή με εκπροσώπους του στη Δευτεροβάθμια Επιτροπή Γνωμοδότησης και προσφυγή στο Συμβούλιο Επικρατείας όταν κρίνεται αναγκαίο.
4. Κοινωνική στήριξη και συνδρομή προς τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες, με τις υπηρεσίες που διαθέτει για υποδοχή, ψυχοκοινωνική συμβουλευτική και αρωγή, επαγγελματικό προσανατολισμό και ένταξη στην αγορά εργασίας.
5. Στήριξη των προσφύγων στην προσπάθειά τους να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία. Ειδικευμένο προσωπικό και εθελοντές στηρίζουν, προσανατολίζουν και εκπαιδεύουν τους πρόσφυγες με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναπτύξουν τις ικανότητές τους να βρουν εργασία και να κατορθώσουν να αυτοσυντηρηθούν το ταχύτερο δυνατόν.

Η Νομική Υπηρεσία του ΕΣΠ στελεχώνεται από εννέα δικηγόρους και μία πολιτικό επιστήμονα και σκοπός της είναι η αρωγή στους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες. Στο πλαίσιο της λειτουργίας της παρέχει τις ακόλουθες υπηρεσίες:

- Παροχή νομικής συνδρομής σε αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες και άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας.
- Νομική εκπροσώπηση προσφύγων, αιτούντων άσυλο και ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας ενώπιον των ελληνικών Αρχών και Δικαστηρίων.
- Αποστολές μελών του νομικού τμήματος και διερμηνέων σε σημεία εισόδου προσφύγων (ακριτικές περιοχές) για ενημέρωση των Αρχών σε θέματα ασύλου και για παροχή νομικής συνδρομής σε αιτούντες άσυλο.

Μελέτη διεθνούς και ελληνικής νομοθεσίας σχετικά με θέματα ασύλου, καθώς και παραγωγή και διάχυση πληροφοριακού υλικού σχετικά με θέματα ασύλου και δικαιωμάτων του ανθρώπου σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Σχετικά με την Νομική Υπηρεσία του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες και την διαδικασία ασύλου πραγματοποιούνται οι ακόλουθες ενέργειες:

- Συνεντεύξεις με αιτούντες άσυλο με σκοπό τον καθορισμό του καθεστώτος τους βάσει της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 (συνεντεύξεις στα γραφεία του ΕΣΠ ή σε χώρους κράτησης και σε κέντρα φιλοξενίας αιτούντων άσυλο),
- παρεμβάσεις για αιτούντες άσυλο σε περίπτωση αδυναμίας πρόσβασής τους στη διαδικασία ασύλου,
- μετάβαση μελών της νομικής υπηρεσίας και εκπαιδευμένων διερμηνέων σε σημεία εισόδου αλλοδαπών προκειμένου να προσφέρουν νομική συνδρομή σε άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας αλλά και προς ενημέρωση των αρμοδίων τοπικών Αρχών για τη διαδικασία ασύλου,
- σύνταξη προσφυγών κατά απορριπτικών αποφάσεων αιτήσεων ασύλου, αιτήσεων ανθρωπιστικού καθεστώτος, εξ υπαρχής αιτήσεων, αιτήσεων ακυρώσεως στο Συμβούλιο της Επικρατείας,
- υποστήριξη προσφύγων στην Επιτροπή Προσφυγών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης,
- επικοινωνία με διάφορες δημόσιες Αρχές (αστυνομία, πρεσβείες, υπουργεία κ.λπ.) προς διερεύνηση θεμάτων προσφύγων,
- επισκέψεις σε κρατητήρια ή αεροδρόμια για διερευνητικές συνεντεύξεις και αρωγή αιτούντων άσυλο,
- επισκέψεις σε καταυλισμούς/χώρους υποδοχής προσφύγων προς ενημέρωση των αιτούντων για θέματα ασύλου και διενέργεια παρεμβάσεων-ενεργειών ενώπιον των αρμοδίων Αρχών,
- εκδίκαση αντιρρήσεων κατά κράτησης σε διοικητικά δικαστήρια,
- παραστάσεις σε ποινικά δικαστήρια για πρόσφυγες, κατηγορούμενους για παράνομη είσοδο προς και έξοδο από τη χώρα,
- παρεμβάσεις και συντονισμένες ενέργειες για επαναπατρισμό, μετεγκατάσταση σε τρίτη χώρα ή οικογενειακή συνένωση προσφύγων,

- συμβουλευτική σχετικά με τη διαδικασία ασύλου σε αιτούντες και πρόσφυγες για τα απορρέοντα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους,
- μελέτη διεθνών κειμένων και εθνικής νομοθεσίας σχετικά με θέματα ασύλου και σχολιασμός τους,
- συλλογή και μελέτη πληροφοριακού υλικού για τη διεθνή πολιτική κατάσταση και τις χώρες προέλευσης των προσφύγων,
- σύνταξη δελτίων τύπου σχετικά με νομικά θέματα προστασίας προσφύγων,
- εκπόνηση μελετών,
- διοργάνωση ημερίδων ή σεμιναρίων σχετικών με θέματα ασύλου, και
- συμμετοχή σε επιστημονικές εκδηλώσεις και συναντήσεις φορέων.

Σχετικά με την Νομική Υπηρεσία του Ελληνικού συμβουλίου για τους Πρόσφυγες και την Διαδικασία Ένταξης πραγματοποιούνται οι ακόλουθες ενέργειες:

- Νομική υποστήριξη για την επίλυση των νομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν κατά την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία.
- Ενημέρωση για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους στην Ελλάδα και παροχή νομικών συμβουλών για τον τρόπο άσκησης των δικαιωμάτων τους.
- Ενημέρωση για τις σχετικές διαδικασίες, νομική συνδρομή και εκπροσώπηση ενώπιον των ελληνικών Αρχών, δημοσίων υπηρεσιών και οργανισμών, ασφαλιστικών φορέων κ.λπ.
- Νομική υποστήριξη και δικαστική συνδρομή σε εξατομικευμένες υποθέσεις αστικού, ποινικού, εργατικού, εμπορικού, διοικητικού και φορολογικού δικαίου.
- Ενημέρωση και νομική συνδρομή κατά τη διαδικασία πολιτογράφησης.
- Παρεμβάσεις προς τις Δημόσιες Υπηρεσίες και Οργανισμούς προκειμένου να επιλυθούν νομικά προβλήματα τα οποία αφορούν όλους τους αλλοδαπούς που εντάσσονται στις παραπάνω κατηγορίες, εισηγήσεις για την τροποποίηση σχετικών νόμων.

- Συνεργασία με άλλους φορείς, όπως Εθνική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Συνήγορο του Πολίτη κ.λπ. για την επίλυση των εν λόγω νομικών προβλημάτων.
- έναρξη ελεύθερου επαγγέλματος, σύσταση προσωπικής εταιρείας, χορήγηση επαγγελματικών αδειών κ.λπ.,
- διαδικασία ασφάλισης στο ΙΚΑ ή σε άλλους ασφαλιστικούς φορείς,
- διαδικασίες επιδοτήσεων ενώπιον ΟΑΕΔ, Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, ΟΕΚ, ΟΓΑ,
- διαδικασία αναγνώρισης τίτλων σπουδών,
- διαδικασία νομιμοποίησης σύμφωνα με το Ν. 3386/2005,
- μελέτη δικογραφιών και παραστάσεις ενώπιον ποινικών δικαστηρίων,
- επίλυση εργατικών διαφορών, είτε συμβιβαστικά με τη συνεργασία της Αρμόδιας Επιθεώρησης Εργασίας είτε δια της δικαστικής οδού,
- Μισθωτικές διαφορές, διαφορές οικογενειακού, κληρονομικού δικαίου, τροχαία ατυχήματα και γενικά υποθέσεις αστικού δικαίου, και
- διοικητικές και φορολογικές διαφορές, υποβολή ενστάσεων ενώπιον αρμόδιων επιτροπών και προσφυγών ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων.

Το Τμήμα της Κοινωνικής Υπηρεσίας που ασχολείται με την υποδοχή, εξυπηρετεί πρόσφυγες κατά την άφιξή τους στην Ελλάδα και παρέχει:

- εξασφάλιση στέγης και συντονισμό της μετάβασης των νεοαφιχθέντων αιτούντων άσυλο στα κέντρα υποδοχής,
- πολιτισμικό προσανατολισμό και πρώτη πληροφόρηση για τις διαδικασίες στην Ελλάδα,
- συμβουλευτική σε ασυνόδευτα ανήλικα και προετοιμασία τους για την παραπομπή σε ξενώνες που λειτουργούν ειδικά, σε συνεργασία με το ΕΙΝ και το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης,
- παρεμβάσεις υπέρ των προσφύγων και γενικά μέριμνα για τη στέγαση,
- παραπομπή για σίτιση και για θέματα υγείας,
- συντονισμό των αποστολών στα κέντρα υποδοχής σε περιπτώσεις μαζικών αφίξεων στο ΕΣΠ σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και

- υλοποίηση προγραμμάτων προσωρινής στέγασης σε ξενοδοχεία σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Το Γραφείο Εύρεσης Εργασίας συνδέει τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες με ευκαιρίες εργασίας. Τα γραφεία στήριξης, συμβουλευτικής και προώθησης στην απασχόληση αιτούντων άσυλο, στα κεντρικά γραφεία του ΕΣΠ στην Αθήνα και στο Περιστέρι –χρηματοδοτούμενα πλέον μέσω της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL–, έχουν στόχο την ενημέρωση και την καθοδήγηση των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων σε θέματα ένταξης στην αγορά εργασίας, σε θέματα επαγγελματικής πληροφόρησης και θεσμών καθώς επίσης και σε θέματα υγείας, εκπαίδευσης και κοινωνικής πρόνοιας. Τα γραφεία αυτά συμβάλλουν ουσιαστικά στην κάλυψη του κενού πληροφόρησης των αιτούντων άσυλο σχετικά με τις διαδικασίες αναζήτησης εργασίας και δικτύωσης με εργοδότες, ενώ ιδιαίτερο βάρος δίνεται στην αξιοποίηση της προηγούμενης επαγγελματικής εμπειρίας και των προσόντων τους. Καθοριστική είναι, επίσης, η καλλιέργεια και η ανάπτυξη των κοινωνικών τους δεξιοτήτων, χρήσιμων τόσο στην περίπτωση που λάβουν άσυλο και παραμείνουν στην Ελλάδα όσο και στην περίπτωση του επαναπατρισμού τους. Οι απασχολούμενοι στα γραφεία προβαίνουν επίσης σε ενέργειες ευαισθητοποίησης της κοινότητας των εργοδοτών και δικτύωσης δομών συμβουλευτικής, στήριξης, απασχόλησης και διεύρυνσης της δικτύωσης. Συγκεκριμένα παρέχεται:

- συμβουλευτική στους εξυπηρετούμενους για τη συμπεριφορά στον εργασιακό χώρο, για τεχνικές αναζήτησης εργασίας και ενημέρωσή τους σχετικά με θέματα που αφορούν την αγορά εργασίας και την αξιοποίηση των κοινωνικών και των επαγγελματικών τους δεξιοτήτων,
- διατήρηση επικοινωνίας με τον εργοδότη για τη διασφάλιση επιτυχούς συνεργασίας με τον εξυπηρετούμενο και δυνατότητα περαιτέρω παραπομπών εξυπηρετούμενων για απασχόληση,
- διατήρηση επικοινωνίας με τους εξυπηρετούμενους για την αντιμετώπιση πιθανών δυσκολιών τους στην προσπάθεια αναζήτησης εργασίας και κατά τη διάρκεια απασχόλησής τους,

- βοήθεια σε πρακτικά ζητήματα για ένταξη στην αγορά εργασίας όπως: έκδοση ΑΦΜ, άδειας εργασίας, βιβλιαρίου υγείας, σύνταξη σύντομου βιογραφικού κ.λπ.,
- συνεργασία με προγράμματα του ΟΑΕΔ και αντίστοιχα προγράμματα κατάρτισης. Επαφή με εργοδότες από αγγελίες που έχουν δημοσιεύσει στην εφημερίδα ζητώντας προσωπικό, με σκοπό την παραπομπή των εξυπηρετούμενων που πληρούν τις απαιτούμενες κατά περίπτωση προϋποθέσεις, και
- παραπομπή για θέματα υγείας, εκπαίδευσης, πρόνοιας, αξιοποίηση και διεύρυνση υποστηρικτικού δικτύου για διευθέτηση αντίστοιχων ζητημάτων.

Το «ΙΟΛΑΟΣ» είναι ένα καινοτόμο, πιλοτικό πρόγραμμα το οποίο χρηματοδοτεί το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και υλοποιεί το ΕΣΠ. Ξεκίνησε το 2001 και σκοπό έχει, μέσω της παροχής πολύπλευρης στήριξης στους πρόσφυγες που αντιμετωπίζουν ψυχικές διαταραχές και σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα, να επιτύχει μεσοπρόθεσμα την ανεξάρτητη, αυτόνομη και δημιουργική διαβίωσή τους. Η Μονάδα «Ιόλαος» αποτελείται από τρεις διακριτές, αλληλοσυμπληρούμενες δομές:

- το Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας και Περίθαλψης, και
- τον Ξενώνα Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης Προσφύγων, και
- το Προστατευόμενο Διαμέρισμα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης.

Στο Κέντρο Ημέρας παρακολουθούνται ψυχιατρικά και παρέχεται ψυχολογική υποστήριξη σε άτομα με ελάσσονες ψυχικές διαταραχές. Επιπλέον παρέχονται δυνατότητες για δημιουργική απασχόληση στο πλαίσιο της εργοθεραπείας, κοινωνικοποίηση, ψυχαγωγικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, μαθήματα ελληνικών από εθελοντές, νομική συμβουλευτική ενημέρωση, επαγγελματικός προσανατολισμό και προπαρασκευαστικές ενέργειες για προώθηση στην αγορά εργασίας.

Ο Ξενώνας είναι δυναμικότητας 10 ατόμων, 24ωρης κάλυψης και διάρκειας παραμονής έως 20 μήνες. Απευθύνεται σε ενήλικους πρόσφυγες, άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι αντιμετωπίζουν σοβαρές διαταραχές, ψυχωσικού τύπου, σε φάση ύφεσης και οι οποίοι δύνανται να αυτοεξυπηρετηθούν και να συμβιώσουν με άλλα

άτομα. Φιλοδοξεί να είναι το ενδιαμέσο βήμα για την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία.

Στον Ξενώνα λειτουργούν και παρέχονται ενδεικτικά:

- ψυχιατρική παρακολούθηση,
- ατομική συμβουλευτική και παροχή ψυχολογικής στήριξης στους ίδιους και στις οικογένειές τους (όπου υπάρχουν και χρειάζεται),
- εκπαίδευση σε δεξιότητες ατομικής φροντίδας (ατομική υγιεινή, καθαριότητα), καθώς και φροντίδας του χώρου διαβίωσης,
- εργοθεραπεία και δημιουργική απασχόληση,
- ομάδα μουσικοθεραπείας,
- ομάδα κηπουρικής,
- οργάνωση δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου και ψυχαγωγικών εξόδων στην κοινότητα, και
- ομάδες στήριξης και ανάπτυξης ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Το Προστατευόμενο Διαμέρισμα λειτουργεί από το Νοέμβριο του 2004. Στεγάζει τέσσερις πρόσφυγες με ψυχικές διαταραχές οι οποίοι, μετά από παραμονή στον Ξενώνα και βελτίωση της ψυχικής τους κατάστασης, κρίθηκε ότι μπορούσαν να προχωρήσουν σε καθεστώς ημιαυτόνομης διαβίωσης με τη στήριξη οικονόμου και κοινωνικού λειτουργού. Για την επίτευξη των στόχων τους, και οι τρεις δομές στελεχώνονται από έμπειρο και εξειδικευμένο προσωπικό (ψυχιάτρους, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, νοσηλευτές, εργοθεραπεύτρια, διερμηνείς και διοικητικό προσωπικό). Για κάθε ασθενή σχεδιάζεται και υλοποιείται, από τη διεπιστημονική ομάδα, εξατομικευμένο θεραπευτικό πρόγραμμα, ανάλογα με τις ανάγκες του. Παράλληλα, εκτός των άλλων παροχών, η Κοινωνική Υπηρεσία συνεργάζεται με φορείς, υπηρεσίες και νοσοκομεία για την κάλυψη αναγκών υγείας (διευθέτηση ραντεβού για κλινικό έλεγχο, συνοδεία κ.λπ.), καθώς και για την κάλυψη προνοιακών και συνταξιοδοτικών θεμάτων.

Οι διερμηνείς στηρίζουν την επικοινωνία για την ταχεία και αποτελεσματική εξηγηρέτηση των προσφύγων. Έτσι εκφράζονται ελεύθερα στη μητρική τους γλώσσα και σχηματίζουν το αίτημά τους καθώς επίσης ενημερώνονται και επωφελούνται από τις υπηρεσίες του ΕΣΠ. Οι ανάγκες καλύπτονται για γλώσσες Αραβικά, Κουρδικά,

Περσικά, Τουρκικά, Μπάγκλα, Ουρδού, Χιντί, Γαλλικά, Ρώσικά, Νταρί και Παστού σε καθημερινή βάση, αλλά και για γλώσσες Αμχαρική, Τιγκρίνια, Σομαλικά, Κινέζικα, Σουαχίλι, όταν προκύπτει ανάγκη.

Οι διερμηνείς προσφέρουν τις εξής υπηρεσίες:

- Συμμετέχουν σε αποστολές του ΕΣΠ σε σημεία εισόδου.
- Συμμετέχουν σε επισκέψεις σε κρατητήρια, στο αεροδρόμιο, σε αστυνομικά τμήματα κλπ μαζί με τα μέλη της ΝΥ.
- Μεταφράζουν τα επίσημα έγγραφα από τις χώρες των προσφύγων, όπως πιστοποιητικά, δικογραφίες, αποκόμματα εφημερίδων και περιοδικών, τα οποία παρουσιάζονται στις αρχές για την υποστήριξη του αιτήματός τους.
- Επειδή η εργασία πραγματοποιείται σε διαπολιτισμικό περιβάλλον, εκτός από τις έννοιες των ομιλιών επίσης μεταφέρουν τα πολιτισμικά στοιχεία και τις ιδιαιτερότητές τους από την μία στην άλλη γλώσσα.
- Παραβρίσκονται σε δικαστήρια, εξασφαλίζοντας την επικοινωνία για την υπεράσπισή τους.
- Συνοδεύουν τους πρόσφυγες σε νοσοκομεία σε σοβαρές περιπτώσεις.
- Προσφέρουν διερμηνεία από το τηλέφωνο για επείγουσες ανάγκες όταν καλούν από τα Αστυνομικά Τμήματα, τα Κρατητήρια, τα Νοσοκομεία, τις Κοινωνικές Υπηρεσίες άλλων φορέων, είτε από Αθήνα είτε από άλλες πόλεις τις Ελλάδας.

Εκτός από τις υπηρεσίες που παρέχονται στους πρόσφυγες, το ΕΣΠ υλοποιεί πλήθος προγραμμάτων με συγκεκριμένους στόχους έρευνας ή παροχής υπηρεσιών με χρηματοδότηση από την Ε.Ε. Στο πλαίσιο αυτών των προγραμμάτων το ΕΣΠ συνεργάζεται με άλλες ΜΚΟ της Ελλάδας και του εξωτερικού, αλλά και με το ελληνικό κράτος, και σε πολλές περιπτώσεις με θεσμικούς φορείς και κρατικές υπηρεσίες άλλων χωρών, προωθώντας την έρευνα, την ανταλλαγή πληροφόρησης και εμπειρίας και συμβάλλοντας στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, καθώς και στον εμπλουτισμό των γνώσεων για το ζήτημα των προσφύγων. Όλα τα προγράμματα έχουν κεντρικό στόχο τη συνδρομή στους πρόσφυγες. Εντάσσονται σε επιμέρους κατηγορίες σύμφωνα με την εστίασή τους είτε

στην παροχή υπηρεσιών, στην ανάπτυξη πολιτικών είτε σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

Το πρόγραμμα ‘PHARE INSTITUTION BUILDING’ περιλαμβάνει:
α) την εξέταση και την αναμόρφωση των υπαρχόντων εσωτερικών κανονισμών των φορέων της Μάλτας, της Ουγγαρίας και της Λετονίας σε θέματα ασύλου και μετανάστευσης,

β) την εκπαίδευση προσωπικού των παραπάνω φορέων, και
γ) την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας των παραπάνω χωρών με το ευρωπαϊκό δίκαιο.

Οι στόχοι του προγράμματος ‘CYPRUS / ENHANCEMENT OF EU ASYLUM POLICY AND PRACTICE’ είναι:

- η εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με το ευρωπαϊκό δίκαιο,
- η περαιτέρω ανάπτυξη της τράπεζας δεδομένων,
- η βελτίωση της ικανότητας των Αρχών, των δικαστών και των αξιωματούχων,
- η πρόσβαση στην ενημέρωση σχετικά με τη χώρα προέλευσης,
- η βελτίωση των γνώσεων όσων ασχολούνται με τους πρόσφυγες,
- η βελτίωση του συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ των τμημάτων/υπουργείων που ασχολούνται με τα θέματα ασύλου και τους πρόσφυγες, και
- η κατανόηση και η εφαρμογή των μέτρων της Σύμβασης του Δουβλίνου και του EURODAC.

Το Πρόγραμμα ‘ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ (ARGO): ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ’ στοχεύει στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών της Ελλάδας, της Πορτογαλίας, της Κύπρου και της Βουλγαρίας, οι οποίες και δέχονται μεγάλο αριθμό προσφύγων και αιτούντων άσυλο. Ο κύριος στόχος της εταιρικής σχέσης του ΕΣΠ και του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης είναι η διαμόρφωση ενός δίκαιου και αποτελεσματικού συστήματος που αφορά τη διαδικασία ασύλου.

Το 'ODYSSEUS PROGRAMME: TRAINING OF INSTRUCTORS AT BORDER AREAS / ENTRY POINTS AND INCREASING THE KNOWLEDGE ON ASYLUM PROCEDURES IN ALL EU MEMBER STATES' επικεντρώνεται:

α) στην εκπαίδευση των εκπαιδευτών σε παραμεθόριες περιοχές/σημεία εισόδου, ώστε να εδραιωθεί μια κοινή διαδικασία για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου και την εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας σχετικά με το άσυλο, και **β)** στην αύξηση των γνώσεων σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. με στόχο τη συνεργασία για την εδραίωση μιας κοινής διαδικασίας ασύλου, με προτεραιότητα στην εναρμόνιση των κανονισμών για την αναγνώριση και το περιεχόμενο της προσφυγικής ιδιότητας, καθώς και στην εφαρμογή δευτερευουσών μορφών προστασίας.

Ο στόχος του προγράμματος 'REFUGEE STORIES IN A DEVELOPING COMMON EUROPEAN ASYLUM SYSTEM' είναι η καταγραφή των εμπειριών των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο που αναζητούν προστασία στην Ε.Ε. Μέσω των μαρτυριών και των ατομικών υποθέσεων, καθώς και μέσω των συνεντεύξεων των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, καταδεικνύεται το πόσο επηρεάζεται η ζωή τους από τις πολιτικές ασύλου. Συγκεκριμένα, η μελέτη αυτή επικεντρώνεται στην έρευνα της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και το πώς αυτή επηρεάζει τη ζωή των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο κατά την υπαγωγή τους στην εθνική δικαιοταξία. Η μελέτη αυτή είναι διαθέσιμη από την ιστοσελίδα του ECRE

Ο στόχος του προγράμματος 'JOIN IN – Mainstreaming of equality and Non-discrimination' είναι η δημιουργία μοντέλων αποτελουμένων από «σημεία-κλειδί», μέσω των οποίων προωθείται η ισότητα και η αποφυγή διακρίσεων και η ενσωμάτωσή τους στον στρατηγικό σχεδιασμό, στην παροχή υπηρεσιών και τις εργασιακές μεθόδους στους τομείς της πρόνοιας, της υγείας, των υπηρεσιών που αποσκοπούν στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στη βασική εκπαίδευση. Η υλοποίηση του προγράμματος στηρίζεται στα αποτελέσματα της προπαρασκευαστικής φάσης που διήρκεσε έξι μήνες (1.3.2004 έως 31.8.2004), η οποία περιλάμβανε δράσεις όπως: οργάνωση της εταιρικής σχέσης, συναντήσεις μεταξύ των φορέων υλοποίησης, υποστηρικτικές μελέτες/εκτιμήσεις αναγκών,

προετοιμασία του ολοκληρωμένου προγράμματος και ανάπτυξη μεθοδολογίας διαδικασιών αξιολόγησης.

Το πρόγραμμα 'ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΥΛΟΥ' στοχεύει στην προώθηση και την ενδυνάμωση της συμμετοχής των προσφύγων στην ανάπτυξη και την εφαρμογή της ευρωπαϊκής πολιτικής ασύλου, δίνοντας έμφαση στους τομείς της υποδοχής, της κοινωνικής ένταξης και του εθελοντικού επαναπατρισμού.

Ο στόχος του προγράμματος 'ECRE PROJECT ON GOOD PRACTICE IN THE INTEGRATION AND RECEPTION OF REFUGEES: NETWORKING ACROSS EUROPE' είναι να διερευνήσει σε ευρωπαϊκό επίπεδο τον τρόπο ένταξης των προσφύγων στις κοινωνίες των χωρών της Ε.Ε. μέσα από το θεσμό των Διαπολιτισμικών και Κοινοτικών Κέντρων. Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν τη διεξαγωγή έρευνας σε όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. (μέσω ερωτηματολογίων και επισκέψεων), την προσπάθεια δικτύωσης ποικίλων φορέων μεταξύ τους, τη διενέργεια ευρωπαϊκού Σεμιναρίου και την έκδοση τελικής Έκθεσης, η οποία θα διανεμηθεί σε όλα τα κράτη-μέλη.

Ο στόχος του προγράμματος "ACTION OF COOPERATION AMONG NGOS ACTIVE IN REFUGEE FIELD" SUCRE PROJECT SOUTH EUROPE: COOPERATION FOR REFUGEES AND EXILES 2001 είναι:

α) η προώθηση της εναρμόνισης των διαδικασιών κοινωνικής ένταξης στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων των συνεργαζόμενων οργανισμών όσον αφορά τις δράσεις τους σχετικά με τον κοινωνικό αποκλεισμό, **β)** η βελτίωση της γνώσης και των καλών πρακτικών, και **γ)** η ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ ΜΚΟ στη Νότια Ευρώπη, που είναι μέλη του ECRE, με στόχο τη στενότερη συνεργασία. Οι δραστηριότητες αφορούν βασικά τη συμμετοχή σε συναντήσεις και σεμινάρια που οργανώνονται μέσω του προγράμματος. Κατά την υλοποίηση του προγράμματος δόθηκε πολύ μεγάλη έμφαση σε θέματα νομικής φύσης, όπως οι διαδικασίες ασύλου κ.λπ.

Ο στόχος του προγράμματος ‘NGO Network of Integration Focal Points’ είναι η δημιουργία ενός δικτύου αποτελούμενου από έμπειρο προσωπικό Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα των προσφύγων και των μεταναστών. Οι «ειδικοί» θα λειτουργούν ως σημεία αναφοράς για την ένταξη (integrationfocalpoints). Ο στόχος του δικτύου είναι η διαμόρφωση βασικών προτάσεων για την ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών. Συγκεκριμένα, το μη κυβερνητικό δίκτυο «σημείων αναφοράς για την ένταξη» θα μπορούσε να καθιερώσει ένα σύστημα ανταλλαγής εμπειριών καλών πρακτικών στον τομέα της ενσωμάτωσης, να αναπτύξει κοινές βασικές αρχές για την ενσωμάτωση υπηκόων τρίτων χωρών στην Ε.Ε., καθώς και να επιβλέπει την εφαρμογή των κυβερνητικών δράσεων για την ένταξη. Ο στόχος του δικτύου είναι επίσης να επηρεάσει πολιτικούς, δημόσιους λειτουργούς και λήπτες αποφάσεων με την εισαγωγή προτάσεων για την ανανέωση του διαλόγου σχετικά με την ένταξη. Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκαν τρία σεμινάρια που εξέτασαν τοπικά θέματα ενσωμάτωσης.

Βασικός στόχος του σχεδίου δράσης “Προώθηση ένταξης προσφύγων στην Ελληνική κοινωνία μέσω συμβουλευτικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης” που υλοποιεί η Κοινωνική Υπηρεσία του ΕΣΠ, αποτελεί η ανεξαρτητοποίηση των προσφύγων και η αξιοποίηση του δυναμικού και των ικανοτήτων τους, προκειμένου να διευκολυνθεί η ένταξη τους στην Ελληνική κοινωνία. Ειδικότεροι στόχοι είναι:

- Η παροχή πολιτισμικού προσανατολισμού.
- Η παροχή ψυχολογικής και συμβουλευτικής υποστήριξης για την ενδυνάμωση τους και για την επίλυση των καθημερινών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.
- Η διευκόλυνση πρόσβασης σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος, στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, σε φορείς, και οργανισμούς του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, καθώς επίσης και στην αγορά εργασίας.
- Η προώθηση της διαπολιτισμικής συνεργασίας με συναφείς φορείς, Υπηρεσίες και οργανώσεις και η ενίσχυση του υποστηρικτικού δικτύου για την προώθηση των ενταξιακών τους ζητημάτων.

Το πρόγραμμα ‘Βελτίωση των ευκαιριών ανάληψης ενεργού πολιτικής δράσης από τους πρόσφυγες και μετανάστες στην Ελλάδα’ έχει ως στόχο να παροτρύνει και να διευκολύνει την ανάληψη ενεργού πολιτικής δράσης από τις κοινότητες των προσφύγων και των μεταναστών σε θέματα που αφορούν και επηρεάζουν άμεσα την καθημερινή τους ζωή στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα επιδιώκει να πληροφορήσει τις παραπάνω κοινότητες σχετικά με τις διαδικασίες απόκτησης της ελληνικής υπηκοότητας και ιθαγένειας, τα βασικά τους δικαιώματα (κυρίως όσον αφορά θέματα στέγασης, εργασίας, κοινωνικής ασφάλισης και εκπαίδευσης), σύμφωνα πάντα με το νομικό καθεστώς υπό το οποίο διαμένουν στην Ελλάδα, τα κύρια σημεία της ελληνικής νομοθεσίας εναντίον των διαφόρων μορφών διακρίσεων καθώς και τις προβλεπόμενες νομικές διαδικασίες που μπορεί να ασκηθούν σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων τους ή της νομοθεσίας εναντίον των διακρίσεων. Περαιτέρω, το πρόγραμμα φιλοδοξεί να κινητοποιήσει και να βοηθήσει τις κοινότητες προσφύγων και μεταναστών ώστε, μέσω της συγκρότησης άτυπων ομάδων πολιτικής πίεσης, να αρθρώσουν σαφείς και τεκμηριωμένες προτάσεις για τη βελτίωση της ελληνικής νομοθεσίας και των ακολουθούμενων διαδικασιών.

Το πρόγραμμα ‘Πιλοτικό Πρόγραμμα Ενθάρρυνσης του εθελούσιου επαναπατρισμού Αφγανών υπηκόων με έμφαση στην απόκτηση επαγγελματικών ικανοτήτων και στα ανθρώπινα δικαιώματα, τους δημοκρατικούς θεσμούς και την επανένταξη στην τοπική αγορά εργασίας’ στοχεύει στην εκπαίδευση των Αφγανών αιτούντων άσυλο σε τρία τουλάχιστον πεδία και στον επαναπατρισμό αυτών στο Αφγανιστάν, ώστε να συντελέσουν στην ανοικοδόμηση της περιοχής και να αποτελέσουν επίσης έναν πυρήνα διάδοσης των δημοκρατικών ιδεωδών στη χώρα.

Το πρόγραμμα ‘SOCIO ECONOMIC INTEGRATION OF REFUGEES PERSONS RECEIVING PROTECTION ON HUMANITARIAN GROUNDS IN GREECE BY PROMOTING THEIR SELF-RELIANCE’ στοχεύει στην προώθηση της ένταξης των προσφύγων και των ατόμων με ανθρωπιστικό καθεστώς, μέσα από ένα πλέγμα ενεργειών που ενισχύουν την αυτονομία τους. Οι πιο σημαντικές ενέργειες του προγράμματος ήταν:

α) πρόγραμμα επιδοτούμενης στέγασης και αγοράς οικιακού εξοπλισμού,

- β) πρόγραμμα επιδοτούμενης επαγγελματικής κατάρτισης,
- γ) παροχή προσανατολισμού, ψυχολογικής στήριξης και συμβουλευτικής,
- δ) εκμάθηση γλώσσας, και
- ε) καμπάνια δημοσιότητας για τα θέματα προσφύγων.

Το πρόγραμμα ‘FOSTERING THE BEST INTEREST OF THE CHILD IN CARE INSTITUTIONS FOR UNACCOMPANIED MINORS’ εστιάζει σε δύο παραμέτρους ζωτικής σημασίας, οι οποίες αφορούν τη διαδικασία υποδοχής ασυνόδευτων ανηλίκων. Εξετάζει α) την ποιότητα των σχετικών ιδρυμάτων, και β) τις ικανότητες και την εκπαίδευση των απασχολουμένων σε τέτοια ιδρύματα.

Το πρόγραμμα ‘ΔΙΚΤΥΟ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΝΕΑΡΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ’ στοχεύει στη δημιουργία ενός δικτύου υποστήριξης των νεαρών προσφύγων που μόλις έφτασαν στην Ελλάδα από τους νεαρούς πρόσφυγες που ήδη βρίσκονται στη χώρα. Το δίκτυο εστιάζει σε θέματα κοινωνικής ένταξης (γλώσσα, εκπαίδευση, στέγη, ελεύθερος χρόνος) και ως βασικό μέσο χρησιμοποιεί την πληροφόρηση.

Ο κύριος στόχος του προγράμματος ‘COOPERATION TOWARDS THE FORMULATION OF INNOVATIVE SOCIAL PLANNING IN VIEW OF PREVENTING SOCIAL EXCLUSION AMONG ADOLESCENT IMMIGRANTS AND REFUGEES-HERMES’ είναι η προώθηση και η υποστήριξη της ανταλλαγής εμπειριών και πρακτικών σχετικά με:

- τη διερεύνηση των αιτιών για τις οποίες ο έφηβος ανά κατηγορία φύλου, προέλευσης, κοινωνικής και οικογενειακής κατάστασης κ.λπ. εγκαταλείπει το σχολείο,
- την καταγραφή εφήβων που σκέφτονται να/ή έχουν εγκαταλείψει ήδη την εκπαίδευση,
- την ποιοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων και την κατασκευή δεικτών για το φαινόμενο της σχολικής διαρροής,

- την αξιολόγηση της πολιτικής που ακολουθείται στα συμμετέχοντα κράτη-μέλη και των πρακτικών που εφαρμόζονται στην αντιμετώπιση του προβλήματος,
- την επαφή με ΜΚΟ και οργανισμούς εκπροσώπησης μεταναστών και προσφύγων για την καταγραφή προτάσεων σχετικά με την πολιτική αντιμετώπισης του προβλήματος, και
- την μελέτη των εθνικών σχεδίων δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση.

Ο στόχος του έργου ‘ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ’ είναι η διαμόρφωση πλαισίου ποιοτικών προδιαγραφών και η ανάπτυξη Συστήματος Ποιότητας με βασικά πεδία εφαρμογής τις δομές, τις υπηρεσίες και το στελεχιαίο δυναμικό των υπηρεσιών συμβουλευτικής στήριξης και απασχόλησης. Το Σύστημα Ποιότητας αναπτύσσεται στις δομές απασχόλησης των φορέων της Αναπτυξιακής Σύμπραξης, ενώ επιπλέον παράγονται μεθοδολογικά εργαλεία και υλικό, συνοδευτικά του Συστήματος. Οι κύριοι στόχοι του έργου ήταν:

- η διαμόρφωση μιας ενιαίας βάσης ποιοτικών χαρακτηριστικών, σχετικά με τη λειτουργία και τις αρχές δικτύωσης δομών και υπηρεσιών απασχόλησης και παροχής συμβουλευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών,
- η ανάδειξη του κατάλληλου και λειτουργικού πλαισίου για την ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των φορέων, των δομών και των συλλογικών οργανώσεων των ευπαθών κοινωνικά ομάδων,
- η βελτίωση και η διεύρυνση των υπηρεσιών που παρέχουν οι δομές απασχόλησης, σε συνάρτηση με τις διαφοροποιημένες ανάγκες και τις δυνατότητες των επωφελουμένων, με έμφαση στον προσανατολισμό τους για την κάλυψη νέων αναγκών και δυνατοτήτων που προκύπτουν στην αγορά εργασίας, και
- η ισχυροποίηση του δικτύου φορέων/δομών, ώστε να είναι σε θέση με τη δυναμική του να: α) επηρεάζει θετικά τους όρους υποδοχής και ένταξης των ευπαθών κοινωνικά ομάδων στην αγορά εργασίας, β) επηρεάζει τις πολιτικές των κοινωνικών εταίρων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων φορέων που μπορούν να συμβάλουν στην άμβλυνση των διακρίσεων που αφορούν τους όρους ένταξης στην αγορά εργασίας των προαναφερόμενων κοινωνικών

ομάδων, γ) συμβάλλει στη διαδικασία σχεδιασμού των πολιτικών απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης.

Ο στόχος του έργου ‘ΑΝΑΔΡΑΣΗ – ΙΣΤΟΣ’ είναι η παροχή ομογενοποιημένου μοντέλου εξειδικευμένων παρεμβάσεων για την παροχή διευκολύνσεων στους αιτούντες άσυλο, είτε διαμένουν εντός των Κέντρων Υποδοχής είτε βρίσκονται εκτός αυτών, για:

- την βελτίωση της ποιότητας ζωής τους,
- την συστηματοποίηση και την αναβάθμιση υπηρεσιών ανθρωπιστικής αρωγής (ψυχοκοινωνικής στήριξης, νομικής συνδρομής, συμβουλευτικής και πληροφόρησης, εκμάθησης γλώσσας κ.ά.), και
- την διευκόλυνση της πρόσβασής τους στην αγορά εργασίας με την ανάπτυξη δράσεων επαγγελματικής κατάρτισης, επαγγελματικού προσανατολισμού και ενίσχυσης των δεξιοτήτων τους, τόσο κατά το διάστημα παραμονής τους στην Ελλάδα όσο και σε περιπτώσεις εθελούσιου επαναπατρισμού όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν.

Οι κύριοι στόχοι του έργου είναι:

- η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των αιτούντων άσυλο, η καταπολέμηση του κοινωνικού τους αποκλεισμού και των ψυχολογικών παραγώνων της αδρανοποίησης και της παθητικότητάς τους, καθώς και η διαμόρφωση συνθηκών αυτοσυντήρησης με αξιοπρέπεια, και
- η παρέμβαση στον κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό περίγυρο με ιδιαίτερα ενισχυμένο το ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των κοινωνικών εταίρων και των ΜΚΟ, έτσι ώστε να λειτουργούν ως «ανοιχτά συστήματα» απέναντι στην ομάδα των αιτούντων άσυλο.

Ο στόχος του έργου ‘ΣΥΜΠΡΑΞΙΣ – ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ’ είναι η συμβολή στην αντιμετώπιση του σκληρού πυρήνα της ανεργίας, ο οποίος σχετίζεται με τις ιδιαίτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα πλέον ευάλωτα τμήματα του άνεργου πληθυσμού στην προσπάθειά τους να ενταχθούν και να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, φαινόμενο που αποκαλύπτει την «κρυμμένη» διάσταση του κοινωνικού

αποκλεισμού. Η προσπάθεια αυτή συναντάται με το αίτημα για ποιοτικές θέσεις εργασίας, καθώς και με την ταυτόχρονη και συστηματική απεύθυνση και στα δύο «συμβαλλόμενα μέρη» της απασχόλησης (εργοδότης - άνεργος). Ο κύριος στόχος του έργου είναι η ανάπτυξη εργαλείων, μεθόδων και πρακτικών που θα συμβάλλουν:

- στη βελτίωση της ζήτησης εργασίας,
- στην αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων θέσεων εργασίας, και
- στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών που είναι επιφορτισμένοι με την επαγγελματική ένταξη των λιγότερο ανταγωνιστικών ομάδων του πληθυσμού,

ώστε, αξιοποιώντας και εμπλουτίζοντας την υφιστάμενη γνώση και εμπειρία, να διαμορφωθούν καινοτόμες μέθοδοι και πρακτικές μέσα από την εφαρμογή πιλοτικών δράσεων που θα εμπλέκουν το σύνολο των παραγόντων του λεγόμενου «Τριγώνου της Απασχόλησης», δηλαδή τις υπηρεσίες Απασχόλησης, τους εργοδοτικούς φορείς και τους ίδιους τους άνεργους.

Ο στόχος του έργου ‘ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΟ ΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ’ είναι η σύσταση και οργάνωση Παρατηρητηρίου Απασχόλησης μεταναστών και προσφύγων, το οποίο, υποστηριζόμενο από κατάλληλα επιστημονικά εργαλεία, θα λειτουργεί ως «στρατηγικό κέντρο» ενός ευρύτερου δικτύου συγκέντρωσης, επεξεργασίας και διάχυσης πληροφοριών, ώστε να ανατροφοδοτούνται κατάλληλα όλοι οι φορείς που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και την υλοποίηση μέτρων πολιτικής στο χώρο των μεταναστών και των προσφύγων. Κεντρικός ρόλος του Παρατηρητηρίου θα είναι η δημιουργία περιβάλλοντος πραγματικής άσκησης των δικαιωμάτων των μεταναστών, με έμφαση σε εκείνα που αφορούν την εργασία. Οι κύριοι στόχοι του έργου είναι:

- η καλλιέργεια διαλόγου μεταξύ των οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων, των οργανώσεων των μεταναστών και των κρατικών φορέων σε θέματα μεταναστευτικής πολιτικής, με κατάλληλη οργάνωση σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, και στήριξη από τα αποτελέσματα και

τα προϊόντα που θα προκύπτουν από τη λειτουργία του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης και του δικτύου δομών,

- η συμβολή στο συντονισμό, στην τεκμηρίωση και τη συνεχή αξιολόγηση των πολιτικών σχετικά με τη μετανάστευση, ιδιαίτερα όσον αφορά θέματα απασχόλησης,
- η συμβολή στην ενδυνάμωση των σχέσεων των οικονομικών μεταναστών και προσφύγων με τους φορείς των κοινωνικών εταίρων και τους φορείς των τοπικών κοινωνιών,
- η ενδυνάμωση, ενίσχυση της ενεργού συμμετοχής της ομάδας στόχου στην προσπάθεια δημιουργίας πλαισίου για την πραγματική άσκηση των εργασιακών της δικαιωμάτων, και
- η δημιουργία όρων και συνθηκών κατοχύρωσης και πραγματικής άσκησης των δικαιωμάτων των οικονομικών μεταναστών που αφορούν την εργασία.

Ο στόχος του έργου ‘ΑΚΤΙΝΕΡΓΙΑ’ είναι η συμβολή στην υποστήριξη της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης αιτούντων άσυλο, είτε φιλοξενούνται προσωρινά στα κέντρα υποδοχής της χώρας είτε διαμένουν ή διέρχονται από περιοχές της χώρας, καθώς και στην καταπολέμηση των ιδιαίτερα υψηλών ποσοστών ανεργίας τα οποία εμφανίζουν, λόγω των πολλαπλών διακρίσεων που υφίστανται. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσα από την ολοκληρωμένη υποστήριξη των αιτούντων άσυλο, δηλαδή το σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων και παρεμβάσεων, για την αντιμετώπιση όλων των γενικών και ειδικών ζητημάτων που ανακύπτουν σε όλα τα στάδια της ενταξιακής διαδικασίας. Οι κύριοι στόχοι του έργου είναι:

- υποστήριξη του ρόλου των Κέντρων Υποδοχής και Προσωρινής Φιλοξενίας ως Κέντρων Ολοκληρωμένης Υποστήριξης της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης αιτούντων άσυλο,
- αναβάθμιση ή/και συμπλήρωση των παρεχόμενων υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης,
- προώθηση της συνεργασίας και της δικτύωσης φορέων,
- ενημέρωση και κινητοποίηση των τοπικών κοινωνιών με σκοπό την ευαισθητοποίηση και την ενδυνάμωσή τους, και

- απόκτηση επαγγελματικών δεξιοτήτων από αιτούντες άσυλο και διεύρυνση των υπηρεσιών στήριξης της καθημερινής τους ζωής.]

Ο στόχος του έργου ‘ΑΛΚΗΣΤΙΣ’ είναι η συμβολή στη δημιουργία υποστηρικτικών υπηρεσιών σε εργαζομένους οι οποίοι έχουν τη φροντίδα εξαρτώμενων μελών, η καταπολέμηση των υπαρχόντων στερεοτύπων για το ρόλο των δύο φύλων στην οικογένεια, καθώς και η προώθηση νέων προτύπων οργάνωσης της εργασίας, με στόχο τη συμφιλίωση της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής ανδρών και γυναικών. Οι κύριοι στόχοι του έργου είναι:

- η σύσταση και λειτουργία τεσσάρων Κέντρων Στήριξης της Οικογένειας σε τέσσερις περιφέρειες της χώρας, με κύριο αντικείμενο την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης και πληροφόρησης (*onestopshops*) και εξυπηρέτησης (*onestopsolutions*) για μια σειρά θεμάτων που απασχολούν τους εργαζομένους σήμερα, μέσα σε ένα φιλικό και προσιτό περιβάλλον,
- η άρση των στερεοτύπων αναφορικά με τον κοινωνικό και τον επαγγελματικό ρόλο των γυναικών,
- η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση σε θέματα ισότητας μέσα στην οικογένεια, και
- η ενίσχυση νέων ευέλικτων μορφών απασχόλησης.

Στο πλαίσιο του προγράμματος ‘Ίσες Δυνατότητες - Ίσες Ευκαιρίες’ πραγματοποιούνται δράσεις Συμβουλευτικής και Προώθησης στην Απασχόληση για 110 γυναίκες πρόσφυγες. Οι δράσεις του προγράμματος περιλαμβάνουν:

- Δράσεις Συμβουλευτικής για όλες τις γυναίκες που συμμετέχουν. Αφορούν δραστηριότητες Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Προώθησης στην Απασχόληση, με στόχο την κινητοποίησή τους στην ανάπτυξη εργασιακής κουλτούρας και την υιοθέτηση αντίστοιχων στάσεων συμπεριφοράς, απαραίτητων για την επαγγελματική τους αποκατάσταση.
- Δράσεις Δικτύωσης. Αφορούν την ανάπτυξη Δικτύου Καταπολέμησης του Αποκλεισμού των Γυναικών από την Αγορά Εργασίας. Προβλέπεται:
 - α) δικτύωση με ΟΤΑ,

- β) δικτύωση με επιχειρήσεις, και
- γ) δικτύωση με φορείς των ομάδων στόχου.
- Δράσεις Κατάρτισης για όλες τις γυναίκες που συμμετέχουν, με την προώθησή τους σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για την ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων και τη διαμόρφωση ευνοϊκών όρων απασχόλησής τους σε ποιοτικές θέσεις εργασίας των επιχειρήσεων.

Βασικός στόχος του προγράμματος ‘Καινούργια Αρχή’ ήταν οι συμμετέχοντες:

- να έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση,
- να μάθουν ελληνικά ή να μάθουν κάποια τέχνη,
- να διεκδικήσουν μια θέση εργασίας ή να διατηρήσουν αυτή που ήδη έχουν,
- να ξεκινήσουν μια δική τους δουλειά,
- να ενημερωθούν για τις σχέσεις εργοδοτών και εργαζομένων στην Ελλάδα, και
- να μάθουν τον τρόπο λειτουργίας των ασφαλιστικών φορέων.

Ο στόχος του προγράμματος ‘Νέα Προοπτική’ είναι οι συμμετέχοντες:

- να προωθηθούν στην αγορά εργασίας ή/και σε προγράμματα κατάρτισης, επιμόρφωσης,
- να μάθουν ελληνικά ή να μάθουν κάποια τέχνη,
- να διεκδικήσουν μια θέση εργασίας ή να διατηρήσουν αυτή που ήδη έχουν, αφού αναβαθμίσουν τα προσόντα τους,
- να ξεκινήσουν μια δική τους δουλειά, και
- να ενημερωθούν για τις σχέσεις εργοδοτών και εργαζομένων στην Ελλάδα.

Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα έχουν δικαιώματα στην εργασία, στη δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στην εκπαίδευση και στην οικογενειακή επανένωση με μέλη της οικογένειάς τους:

1. Το δικαίωμα στην εργασία

Οι αιτούντες άσυλο που διαθέτουν το ειδικό δελτίο αλλοδαπού, ο οποίος έχει ζητήσει ήδη να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας («ροζ κάρτα»), έχουν δικαίωμα να εργαστούν νόμιμα στην Ελλάδα. Η άδεια εργασίας εκδίδεται από την Επιθεώρηση Εργασίας της αρμόδιας Νομαρχίας, και για την έκδοσή της, εκτός από την κατοχή της ροζ κάρτας, απαιτείται επίσης πιστοποιητικό από κρατικό νοσοκομείο ότι ο αιτών άσυλο δεν πάσχει από μολυσματική ασθένεια. Η άδεια εργασίας λήγει ένα μήνα μετά τη λήξη της ροζ κάρτας.

Το Προεδρικό Διάταγμα 189/1998 προβλέπει ότι οι αιτούντες άσυλο που διαμένουν σε Κέντρα Προσωρινής Διαμονής Αιτούντων Άσυλο Αλλοδαπών, το οποίο αναφέρεται στη ροζ κάρτα τους, δεν έχουν δικαίωμα εργασίας. Επίσης, οι αιτούντες άσυλο δεν έχουν δικαίωμα να ασκούν ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα, μπορούν δηλαδή να εργάζονται μόνο ως εργάτες ή υπάλληλοι και όχι να έχουν δική τους επιχείρηση. Σύμφωνα με το Π.Δ. 61/1999, τα ίδια ισχύουν και για τους αλλοδαπούς των οποίων η παραμονή στην Ελλάδα έχει εγκριθεί για ανθρωπιστικούς λόγους.

Η βασική διαφορά μεταξύ των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο όσον αφορά το δικαίωμα εργασίας είναι ότι οι πρόσφυγες μπορούν να ασκούν ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα. Κατά τα λοιπά, οι διατάξεις της νομοθεσίας έχουν το ίδιο περιεχόμενο.

2. Το δικαίωμα σε δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

Το Προεδρικό Διάταγμα 668/18.5.2005 προβλέπει τη δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων που δεν είναι ασφαλισμένοι ή δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να καλύψουν οι ίδιοι τα έξοδα. Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη περιλαμβάνει δωρεάν νοσηλεία σε δημόσιο νοσοκομείο και δωρεάν χορήγηση φαρμάκων από τα δημόσια νοσοκομεία. Για να έχουν δικαίωμα στη δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, οι μεν αιτούντες άσυλο

πρέπει να έχουν στην κατοχή τους ειδικό δελτίο αιτούντος άσυλο, οι δε πρόσφυγες πρέπει να διαθέτουν το δελτίο ταυτότητας πολιτικού πρόσφυγα.

Σύμφωνα με το Π.Δ. 266/1999, τα ίδια ισχύουν και για τους αλλοδαπούς των οποίων η παραμονή στην Ελλάδα έχει εγκριθεί για ανθρωπιστικούς λόγους ή έχει οριστεί σε αυτούς προθεσμία η οποία δεν έχει εκπνεύσει ακόμα, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Π.Δ. 61/1999, οι οποίοι πρέπει να κατέχουν το ειδικό δελτίο παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.

3. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση

Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Όλα τα παιδιά των μεταναστών, προσφύγων και αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα έχουν δικαίωμα να φοιτήσουν σε ελληνικό σχολείο, ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής της οικογένειάς τους.

- Η εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι δημόσια και δωρεάν.
- Τα παιδιά που συμπληρώνουν την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής την ηλικία των τεσσάρων ετών, μπορούν να γραφτούν στο δημόσιο Νηπιαγωγείο. Η φοίτηση στο νηπιαγωγείο είναι για δύο χρόνια και δεν είναι υποχρεωτική.
- Τα παιδιά που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των έξι ετών μπορούν να παρακολουθήσουν το Δημοτικό Σχολείο. Η φοίτηση στο δημοτικό διαρκεί έξι έτη και είναι υποχρεωτική.
- Οι εγγραφές για την Α' τάξη Δημοτικού πραγματοποιούνται από 1 μέχρι 15 Ιουνίου του προηγούμενου σχολικού έτους.
- Τα παιδιά των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων γίνονται δεκτά και με ελλιπή δικαιολογητικά.
- Τα παιδιά που έχουν τελειώσει κάποιες τάξεις στο εξωτερικό και θα γραφτούν για πρώτη φορά σε ελληνικό σχολείο, θα πρέπει να παρουσιάσουν όσα έγγραφα έχουν από το σχολείο της χώρας τους στο σχολείο που θα γραφτούν τώρα ή στο Γραφείο Εκπαίδευσης στο οποίο ανήκει το σχολείο.

Και οι ενήλικοι πρόσφυγες έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση, στην επιμόρφωση και την επαγγελματική κατάρτιση:

Σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμόν 201/1998 (ΦΕΚ 161, τ. Α'/13.7.1998), άρθρο 9, παράγραφοι 1, 2, 3), οι μαθητές που είναι αλλοδαποί και προέρχονται από χώρες όπου δεν λειτουργούσε αναγνωρισμένο ελληνικό σχολείο ή επικρατούσε έκρυθμη κατάσταση και επομένως δεν μπορούν να προσκομίσουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά ή, τέλος, έχουν ηλικία μεγαλύτερη απ' αυτή που αντιστοιχεί στην τάξη που φοιτούν έχουν δικαίωμα κατατακτήριων εξετάσεων, οι οποίες διενεργούνται σύμφωνα με τη διαδικασία που περιγράφεται στο ίδιο Προεδρικό Διάταγμα.

Παραπομπή μαθητών των προαναφερόμενων περιπτώσεων μπορεί να γίνει για κατατακτήρια αλλά και για προαγωγική ή απολυτήρια εξέταση, οπότε, εφόσον κριθεί επιτυχής, χορηγείται ο αντίστοιχος τίτλος ή αποστέλλεται στο Γυμνάσιο κατά περίπτωση. Σε κάθε περίπτωση, η κατάταξη γίνεται στην αντίστοιχη της ηλικίας του ή σε μικρότερη τάξη.

Τέλος, οι ενήλικοι πρόσφυγες έχουν δικαίωμα στην επιμόρφωση και την επαγγελματική κατάρτιση μέσω των ειδικών προγραμμάτων που υλοποιούν τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ).

Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα έχουν δικαίωμα εισαγωγής στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ως εξής: «Αλλοδαποί που έχουν αποφοιτήσει από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα έχουν πρόσβαση στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, υπό τους αυτούς όρους και προϋποθέσεις, όπως και οι ημεδαποί» (Νόμος υπ' αριθμόν 2910/2001 (ΦΕΚ 91, τ. Α'), άρθρο 40, παράγραφοι 4 και 5).

Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο που διαθέτουν απολυτήριο από σχολείο της χώρας προέλευσής τους, έχουν πρόσβαση στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση με μετάφραση του απολυτηρίου στην ελληνική γλώσσα, αντιστοίχιση του βαθμού στην εικοσαβάθμια κλίμακα και κατάθεση επίσημου πιστοποιητικού ελληνομάθειας. Στην

περίπτωση αυτή, καταθέτουν μόνο μηχανογραφικό δελτίο και δεν συμμετέχουν στις εισαγωγικές εξετάσεις.

4. Το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης του αναγνωρισμένου πρόσφυγα με μέλη της οικογένειάς του

Το Π.Δ. 61/1999 δίνει το δικαίωμα και ορίζει τη διαδικασία με την οποία μόνο αναγνωρισμένοι πρόσφυγες μπορούν να ζητήσουν την προσέλευση συγγενών τους στην Ελλάδα. Ως μέλη οικογένειας θεωρούνται οι σύζυγοι, τα τέκνα κάτω των 18 ετών και οι γονείς εφόσον συννοικούσαν με τον πρόσφυγα και συντηρούνταν από αυτόν στη χώρα καταγωγής τους.

Οι προϋποθέσεις για να γίνει δεκτή η αίτηση οικογενειακής επανένωσης είναι οι εξής:

- Ο πρόσφυγας πρέπει να αποδεικνύει ότι έχει ένα ελάχιστο εισόδημα στην Ελλάδα, ίσο με το μισό ετήσιο εισόδημα ενός ανειδίκευτου εργάτη.
- Η συγγένεια του πρόσφυγα και των συγγενών του να αποδεικνύεται από επίσημα έγγραφα.
- Οι συγγενείς του πρόσφυγα να διαθέτουν διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο και να τους χορηγηθεί θεώρηση («βίζα») από ελληνικό Προξενείο.

Οι δραστηριότητές της ΠΥΞΙΔΑΣ απευθύνονται κυρίως σε παιδιά, αλλά και σε ενήλικες, και τα προγράμματά της διαμορφώνονται σύμφωνα με το φύλο, τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, τις ιδιαίτερες ανάγκες και προτιμήσεις τους. Όταν ενδείκνυται, συμμετέχουν και Έλληνες πολίτες στις δραστηριότητες του κέντρου. Η ΠΥΞΙΔΑ βοηθά τα παιδιά των προσφύγων να αντιμετωπίσουν τις απαιτήσεις του Ελληνικού Σχολείου ώστε να μην διακόπτουν πρόωρα την εκπαίδευσή τους. Είναι ένας χώρος που καλλιεργούν τα ταλέντα τους, ευρύνουν τους ορίζοντές των γνώσεών τους και βάζουν γερά θεμέλια για το μέλλον τους. Οι ενήλικες άνδρες και γυναίκες βρίσκουν στην ΠΥΞΙΔΑ λύσεις για ορισμένες από τις ανάγκες τους, όπως π.χ. να μάθουν σωστά Ελληνικά και Αγγλικά, να εξοικειωθούν με τη χρήση των Η/Υ, να συζητήσουν για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για τα διάφορα ενδιαφέροντα τους, να δανειστούν βιβλία, αλλά και να ψυχαγωγηθούν. Σκοπός είναι η αποτελεσματική ένταξη και η ενεργή συμμετοχή των προσφύγων στον ελληνικό τους περίγυρο

εξοικειώνοντας τους πρόσφυγες με τις συνήθειες και τα έθιμα της Ελλάδας και παρέχοντάς τους γνώσεις και δεξιότητες διατηρώντας παράλληλα το σεβασμό στην πολιτισμική τους κληρονομιά.

Στόχοι του προγράμματος:

- Η διευκόλυνση της κατανόησης του νέου πολιτισμικού περιβάλλοντος στο οποίο βρίσκονται οι πρόσφυγες μέσα από τη γνωριμία με την ελληνική γλώσσα και ιστορία, τον ελληνικό πολιτισμό γενικότερα καθώς και την καθημερινή ζωή στην πόλη και την ύπαιθρο,
- Η παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης και συμβουλευτικής που θα καθοδηγήσει και θα συνδράμει τις προσπάθειες των προσφύγων να επιτύχουν την αυτοσυντήρησή τους και να ενταχθούν αρμονικά στον ελληνικό περίγυρο,
- Η προώθηση της κοινωνικής ένταξης των προσφύγων μέσα από την ενεργητική τους συμμετοχή στα καθημερινά δρώμενα και τη θετική αξιοποίηση των γλωσσικών, θρησκευτικών και άλλων ιδιοτελειών τους.

Μέθοδοι εργασίας:

- Η παροχή γενικών κατευθύνσεων σε αιτούντες άσυλο πρόσφυγες και αλλοδαπούς της κοινότητας προκειμένου να επιτευχθεί η ομαλότερη προσαρμογή τους στην ελληνική κοινωνία με τη λειτουργία προγραμμάτων εκπαιδευτικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα.
- Η ψυχολογική και συμβουλευτική υποστήριξη σε μια προσπάθεια συμπαράστασης και επίλυσης των προβλημάτων τους ώστε να επιτυγχάνεται η αξιοποίηση των δυνατοτήτων και η αρμονική ένταξή τους στον Ελληνικό περίγυρο.
- Η παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων που θα ενισχύσουν τις προσπάθειες των εξυπηρετούμενων να επιτύχουν την αυτοσυντήρησή τους το ταχύτερο δυνατόν.
- Η προώθηση μέτρων για την διαπολιτισμική συνεργασία με σχετικούς φορείς, με στόχο τη γνωριμία της πολιτισμικής ταυτότητας των προσφύγων και την αρμονική συνεργασία Ελλήνων και ξένων.

- Η καταπολέμηση της ξενοφοβίας και η προώθηση του σεβασμού των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων ώστε να αποφεύγεται ο κοινωνικός αποκλεισμός.
- Η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση του κοινού για τις δυνατότητες των προσφύγων να προσφέρουν στο κοινωνικό σύνολο.
- Διευκολύνει τους πρόσφυγες που εργάζονται αλλά και αυτούς που ψάχνουν για δουλειά δίνοντας παράλληλα την δυνατότητα στα παιδιά τους να βρίσκονται σε ένα προστατευμένο περιβάλλον περνώντας εποικοδομητικά και δημιουργικά την ώρα τους.
- Εκπαιδεύει τα παιδιά και τα βοηθάει να μάθουν γρηγορότερα ελληνικά με τη βοήθεια παιχνιδιών, μουσικής, κατασκευών κ.λ.π.
- Βοηθάει στην ένταξη των παιδιών, φέρνοντάς τα σε επαφή με τα ελληνικά ήθη και έθιμα, και εμπλέκοντάς τα σε θέματα και προβλήματα της κοινότητας στην οποία ζουν .
- Αναπτύσσει τη δημιουργικότητα τους και τους μαθαίνει να λειτουργούν στο πλαίσιο μιας ομάδας.
- Εξομαλύνει τις διαφορές ανάμεσα στα παιδιά από διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμούς.

Τα μαθήματα Ελληνικής Γλώσσας για ενήλικες πραγματοποιούνται από εθελοντές, απευθύνονται σε ενήλικες πρόσφυγες και σκοπό έχουν να τους δώσουν το βασικό εφόδιο της γλώσσας έτσι ώστε να τους διευκολύνουν στην καθημερινή τους επικοινωνία καθώς και στην εξεύρεση εργασίας. Τα μαθήματα αυτά είναι το βασικότερο βήμα προς την ένταξη αφού βοηθούν τους πρόσφυγες να βελτιώσουν τις σχέσεις τους με το περιβάλλον τους. Λειτουργούν τάξεις για αρχάριους αλλά και για προχωρημένους, ενώ υπάρχει και ξεχωριστή τάξη για παιδιά. Τα μαθήματα Αγγλικής Γλώσσας για παιδιά και ενήλικες αυτά καλύπτουν την ανάγκη των προσφύγων να μάθουν μια γλώσσα με την οποία να μπορούν να συνεννοηθούν με άλλους πρόσφυγες που δεν μιλούν ακόμα ελληνικά αλλά και να αποκτήσουν ένα επιπλέον εφόδιο στην προσπάθειά τους για απόκτηση μιας καλύτερης θέσης εργασίας. Λειτουργούν μαθήματα για αρχάριους και προχωρημένους αλλά και για παιδιά. Τα μαθήματα αυτά πραγματοποιούνται επίσης από εθελοντές.

Τα μαθήματα Ηλεκτρονικών Υπολογιστών για παιδιά και ενήλικες έχουν μεγάλη προσέλευση από μικρούς και μεγάλους πρόσφυγες. Προσφέρουν όχι μόνο ένα επιπλέον εφόδιο στην προσπάθεια εξεύρεσης εργασίας αλλά αποτελούν (μέσω του διαδικτύου) έναν γρήγορο και οικονομικό τρόπο επικοινωνίας με τις χώρες καταγωγής τους. Υπάρχει επίσης επίσημη συνεργασία με εκπαιδευτικούς φορείς για την υλοποίηση καλλιτεχνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων. Η υποστηρικτική διδασκαλία απευθύνεται στα παιδιά-πρόσφυγες που σπουδάζουν στο ελληνικό σχολείο. Σκοπός είναι η ενίσχυση της ικανότητας του παιδιού να αντεπεξέλθει στα μαθήματα του σχολείου αλλά και να μπορέσει να συμβαδίσει σε γνώσεις με τα ελληνόπουλα έτσι ώστε να μην νοιώθει μειονεκτικά και να αποκτήσει ισότητα μέσα στην σχολική κοινότητα. Η υποστηρικτική διδασκαλία αφορά κυρίως μαθήματα γλώσσας, αλλά και θετικών επιστημών.

Σε συνεργασία με δημοτικά γυμναστήρια, δίνεται η δυνατότητα στους νέους να αθληθούν και να γνωριστούν με συνομήλικους τους Έλληνες. Παράλληλα, σε συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς αλλά και άλλους φορείς, διοργανώνονται καλοκαιρινές κατασκηνώσεις και εκδρομές που φέρνουν νέους από διάφορες κουλτούρες και εθνικότητες σε επαφή. Οι Καλλιτεχνικές δραστηριότητες συμπεριλαμβάνουν ομάδα θεατρικής έκφρασης, ομάδα κουκλοθέατρου και ομάδα μουσικής. Οι ομάδες αυτές σκοπό έχουν να προάγουν την συνεργασία των παιδιών, να τα μάθουν να λειτουργούν ομαδικά αλλά και να αναπτύξουν τις ιδιαίτερες ικανότητές τους.

Η ΠΥΞΙΔΑ διοργανώνει και παίρνει μέρος σε πολλές δραστηριότητες όπως εκδρομές, γιορτές, εκθέσεις, επισκέψεις σε μουσεία, παιδικές κατασκηνώσεις. Διοργανώνει επίσης διαπολιτισμικές εκδηλώσεις και συμμετέχει σε διαπολιτισμικά φεστιβάλ. Σκοπός των εκδηλώσεων αυτών είναι η γνωριμία των προσφύγων με το περιβάλλον, τα ήθη και τα έθιμα της νέας τους πατρίδας, η παρουσίαση των δικών τους συνηθειών αλλά και η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, όπως προκύπτει από την συνεργασία με άλλους φορείς και οργανώσεις.

Το Δίκτυο Αμοιβαίας Βοήθειας σκοπό έχει να εμπλέξει τους ίδιους τους πρόσφυγες στην πληροφόρηση αλλά και στην επίλυση των προβλημάτων τους καθώς επίσης και αυτών που αντιμετωπίζει η κοινότητα στην οποία ζουν. Απαρτίζεται από εθελοντές πρόσφυγες στους οποίους διοχετεύονται πληροφορίες σχετικά με θέματα

κοινού ενδιαφέροντος, τρόπους επίλυσης προβλημάτων, φορείς στους οποίους μπορούν να απευθυνθούν κ.λ.π. Αυτοί με την σειρά τους γίνονται οι πομποί οι οποίοι ενημερώνουν τους υπόλοιπους πρόσφυγες και τους κινητοποιούν. Το δίκτυο αυτό λειτουργεί αποτελεσματικά, ακριβώς επειδή οι ίδιοι οι πρόσφυγες διοχετεύουν την πληροφόρηση.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί της ΠΥΞΙΔΑΣ παρέχουν συμβουλευτική πάνω σε πλήθος θεμάτων που αφορούν τους πρόσφυγες, όπως εργασιακά, εκπαίδευσης, υγείας κ.λ.π., καθώς και ερευνούν τις υπάρχουσες δομές βοήθειας της κοινότητας και ενημερώνουν τους πρόσφυγες για προγράμματα άλλων φορέων τα οποία τους αφορούν. Η ΠΥΞΙΔΑ, σε συνεργασία με το ΠΙΚΠΑ, διοργανώνει κάθε χρόνο σεμινάρια αγωγής υγείας σχετικά με τα μεταδοτικά νοσήματα, την παιδική προστασία, τα ατυχήματα στο σπίτι και άλλα ενδιαφέροντα θέματα με σκοπό την ενημέρωση των προσφύγων και την βελτίωση της ποιότητας ζωής. Επίσης παραπέμπονται παιδιά σε εξειδικευμένες υπηρεσίες, κρατικές και μη, προκειμένου για τον εμβολιασμό τους. Το εθελοντικό δίκτυο είναι ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της λειτουργίας της ΠΥΞΙΔΑΣ, κι αυτό γιατί δίνει τη δυνατότητα στους απλούς πολίτες να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην προσπάθεια ένταξης των προσφύγων, ενώ παράλληλα έρχονται σε επαφή με άλλους πολιτισμούς και κουλτούρες. Η εθελοντική προσφορά βοηθά στην εξομάλυνση φαινομένων ξενοφοβίας και ρατσισμού, καθώς και κοινωνικής απομόνωσης. Οι εθελοντές συνεργάζονται με άλλους οργανισμούς (Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό, Πανεπιστήμια, Ιδιωτικές Σχολές κ.λ.π.) αλλά και με απλούς πολίτες. Οι παροχές που προσφέρονται στους εθελοντές είναι η δυνατότητα χρήσης των Η/Υ, της δανειστικής βιβλιοθήκης όπως επίσης η συμβουλευτική και η ψυχολογική υποστήριξη (<http://www.gcr.gr>).

Το Κέντρο Ημέρας “Babel” είναι μονάδα ψυχικής υγείας και έχει στόχο την εξυπηρέτηση των αναγκών ψυχικής υγείας μεταναστών οι οποίοι διαμένουν στην Αθήνα. Συγκεκριμένα, περιοχή ευθύνης του Κέντρου Ημέρας “Babel” είναι η Κυψέλη και η Άνω Κυψέλη, το Πολύγωνο, η Λαμπρινή, τα Άνω Πατήσια, η περιοχή Προμπονά, και ο Δήμος Γαλατσίου. Είναι ευνόητο πως αιτήματα από κατοίκους άλλων περιοχών γίνονται δεκτά και αντιμετωπίζονται κατά περίπτωση. Προτεραιότητα του Κέντρου Ημέρας “Babel” είναι η ενεργητική προσέγγιση των μεταναστών, είτε αυτοί αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας είτε βιώνουν

συνθήκες που ευνοούν την εμφάνιση-εκδήλωση αυτών των προβλημάτων. Το Κέντρο Ημέρας «Babel» εποπτεύεται από τη Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Δημιουργήθηκε από τη Μη Κυβερνητική Οργάνωση “Συν-ειρμός” και εντάσσεται στο πρόγραμμα «Ψυχαργός - Β΄ Φάση». Κατά τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υγεία - Πρόνοια» 2000-2006 (<http://www.mighealth.net/el/index.php>).

Το Ελληνικό Ιατρείο Διαπολιτισμικής Ψυχιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών λειτουργεί στο Αιγινήτειο Νοσοκομείο εξυπηρετώντας μετανάστες, με τη βοήθεια μεταφραστών. Στο Ιατρείο Διαπολιτισμικής Ψυχιατρικής παρακολουθούνται και παράτυποι μετανάστες στα εξωτερικά ιατρεία ενώ υπό ειδικές περιστάσεις είναι δυνατή και η νοσηλεία τους (<http://www.mighealth.net/el/index.php>).

Το πρώτο Κέντρο Υγείας Αστικού Τύπου στην Ελλάδα λειτουργεί στο Βύρωνα εδώ και τέσσερα χρόνια, ενώ 16 ακόμα Κέντρα Υγείας αστικού τύπου πρόκειται να λειτουργήσουν σε όλη την Ελλάδα. Τα Κέντρα Υγείας Αστικού Τύπου έχουν καθημερινά εφημερία και ωράριο 08:00 - 24:00 ενώ διαθέτουν εκτός από τα βασικά ιατρεία, παθολογικό, παιδιατρικό, μικροβιολογικό, ακτινολογικό, οδοντιατρικό, και τις υπόλοιπες ειδικότητες: ορθοπαιδικού, δερματολόγου, καρδιολόγου κ.λπ.

Στα 4 χρόνια λειτουργίας του το Κ.Υ. Βύρωνα εξυπηρέτησε 154.527 πολίτες, τους 70.277 στο τμήμα επειγόντων (κυρίως με καρδιολογικά ή αναπνευστικά προβλήματα και τραύματα), από τους οποίους μόνο το 3,99% παραπέμφθηκε σε δευτεροβάθμιο νοσοκομείο. Την περίοδο 2004 - 2007, στο θάλαμο βραχείας νοσηλείας νοσηλεύτηκαν 4.469 άτομα και έγιναν 2.807 παραπομπές σε δευτεροβάθμια νοσοκομεία.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στο Κ.Υ. Βύρωνα εξυπηρετήθηκαν ανασφάλιστοι, κυρίως αλλοδαποί, αλλά και Ελληνες άνεργοι, οι οποίοι ήταν το 8,53% του συνόλου των εξυπηρετηθέντων. Στα ιατρεία γενικής ιατρικής οι περισσότεροι ήταν ασφαλισμένοι σε ΟΓΑ, ΟΠΑΔ και ΙΚΑ και σε πολύ μικρότερα ποσοστά από άλλα ταμεία, ενώ στο ιατρείο επειγόντων οι μισοί περίπου ήταν ασφαλισμένοι του ΙΚΑ,

και ακολουθούν με διαφορά ΟΠΑΔ, ΟΓΑ, ανασφάλιστοι, ΤΕΒΕ κ.λπ. (<http://www.hcvyrona.gr>).

Ο Πρόεδρος του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής υποστηρίζει ότι «το κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην επαφή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες είναι ότι **η πλειοψηφία επειδή έχει μπει μη νόμιμα στην χώρα αντιμετωπίζει πρόβλημα νομιμοποίησης** και η δυσκολία είναι ακόμη ότι κι αυτοί που έχουν καταφέρει με κάποιο τρόπο να νομιμοποιηθούν, **δεν μπορούν να συνεννοηθούν στην γλώσσα την δική τους για τα θέματα που τους αφορούν**. Διότι είναι αλήθεια ότι αυτή την στιγμή έχουμε στην χώρα μετανάστες από περισσότερες από 130 χώρες και **δεν είναι δυνατόν να έχεις σε κάθε υπουργείο, σε κάθε υπηρεσία έναν μετανάστη ο οποίος να μπορεί να μιλά την γλώσσα**».

Ο Γραμματέας Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο και Μέλος Εκτελεστικής Επιτροπής πιστεύει πως «**οι μετανάστες στην επαφή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα του συνωστισμού, οπότε τα κυκλώματα δρουν ανενόχλητα**. Γι' αυτό θα πρέπει να έρθουν και άλλα γραφεία να τους εξυπηρετούν τους ανθρώπους διότι είναι πολίτες αυτής της χώρας και πληρώνουν τους φόρους, πληρώνουν τα πάντα και δεν έχουν μια διαφορετική αντιμετώπιση».

Ο Ειδικός Επιστήμονας που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη θεωρεί ότι «τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην επαφή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες έχουν να κάνουν με **δυσανεξία, με εκφάνσεις ρατσισμού** ενίοτε σε επαφές με τους δημοσίους υπαλλήλους οι οποίοι, κάποια στιγμή θέτουν και χρήζουν τον εαυτό τους Migration Manager, δηλαδή θεωρούν ότι οι ίδιοι θα κάνουν, θα βάλουν τώρα τάξη σε αυτό που λέγεται μετανάστευση. Ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι **υπάρχει ένα τέτοιο μεταναστευτικό πλαίσιο**, μια μεταναστευτική πολιτική που συντίθεται από μια σειρά από σύνθετες διατάξεις που απλώς μοιάζει να έχει στόχο να αποθαρρύνει την ομαλή ένταξη και την μακροχρόνια και διαχρονική ένταξη των ανθρώπων αυτών στην ελληνική κοινωνία, γι' αυτό και είναι πολύ σύνθετη, πολύ δύσκολη, πολύ δύστροπη νομοθεσία και αυτό έχει μια σειρά από επιπτώσεις. Πρώτον έχει την επίπτωση ότι **όσοι στις δημόσιες υπηρεσίες ασχολούνται με θέματα μεταναστών και ειδικότερα στο Σύστημα Αδειών Διαμονής, είναι εκείνοι οι υπάλληλοι που έχουν πάρει την πιο**

δυσμενή μετάθεση, δηλαδή θεωρούν ότι είναι η πιο δυσμενής υπηρεσία γιατί είναι όντως δύσκολη η δουλειά τους, έχουν μεγάλο φόρτο εργασίας γιατί δεν υπάρχουν αρκετοί υπάλληλοι ή υπάρχουν προσωρινοί υπάλληλοι και άρα **η ποιότητα παροχής υπηρεσιών είναι πολύ χαμηλή**. Δεύτερον αυτές οι σύνθετες διατάξεις δίνουν την εντύπωση στους δημοσίους υπαλλήλους, καλόπιστους ή κακόπιστους, πιο πολλές φορές κακόπιστους, ότι οι μετανάστες ζούν κάτω από ένα ειδικό καθεστώς νομοθετικό που είναι αυτό που αφορά τις ρυθμίσεις της μεταναστευτικής νομοθεσίας. **Δεν θεωρούν ότι όλες οι υπόλοιπες διατάξεις που αφορούν όλους τους πολίτες που ζούν σε αυτήν την χώρα τους καταλαμβάνουν».**

Η Αντιδήμαρχος Αθηναίων υποστηρίζει ότι **«οι μετανάστες αντιμετωπίζουν πάρα πολλά και διαφορετικά προβλήματα με τις δημόσιες υπηρεσίες. Ας ξεκινήσουμε από το βασικότερο, είναι η μη γνώση της ελληνικής γλώσσας, το οποίο θα τους δημιουργεί πρόβλημα σε οποιαδήποτε δημόσια υπηρεσία θελήσουν να πάνε και να εξυπηρετηθούν είτε πρόκειται για την Διεύθυνση Αλλοδαπών που έρχονται για την άδεια παραμονής, είτε είναι το Ι.Κ.Α., είτε είναι οποιαδήποτε άλλη υπηρεσία. Και για αυτό το σημείο θέλω να τονίσω ότι υπάρχουν και πάρα πολλοί έτσι επιτρέπει οι οποίοι τους εκμεταλλεύονται. Παραδείγματος χάριν δικηγόροι που αναλαμβάνουν την διεκπεραίωση των εγγράφων για την άδεια παραμονής κτλ., που ζητάνε πολλά χρήματα και τελικά τους εξαπατούν. Επίσης οι μετανάστες αντιμετωπίζουν και πιστεύω την απαξίωση των υπαλλήλων του δημοσίου, όλων των Ελλήνων, δεν το λέω ειδικά για τους υπαλλήλους που εργάζονται σε δημόσιες υπηρεσίες, το λέω γενικότερα ότι υπάρχει μια απαξίωση ως προς αυτούς τους ανθρώπους».**

Ο Πρόεδρος του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής υποστηρίζει ότι τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες με τις δημόσιες υπηρεσίες είναι το ζήτημα της νομιμοποίησης το οποίο είναι ένα καίριο ζήτημα που αφορά την ένταξή τους στην κοινωνία και το ζήτημα της γλώσσας που αφορά την επικοινωνία του μετανάστη με τους αρμόδιους υπαλλήλους. Ο Γραμματέας Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο και Μέλος Εκτελεστικής Επιτροπής πιστεύει πως το βασικό πρόβλημα των μεταναστών στις δημόσιες υπηρεσίες είναι αυτό του συνωστισμού και έτσι τα κυκλώματα λυμαίνονται τους μετανάστες. Θα έπρεπε να υπήρχαν και άλλα γραφεία όπου οι μετανάστες θα μπορούν να απευθύνονται για τα έγγραφά τους, για πληροφορίες. Ο Ειδικός Επιστήμονας που ασχολείται επί των

θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη θεωρεί ότι οι μετανάστες έχουν αν αντιμετωπίσουν την ρατσιστική συμπεριφορά των υπαλλήλων των δημόσιων υπηρεσιών οι οποίοι τους διαχωρίζουν εμφανώς από τους υπόλοιπους πολίτες. Η Αντιδήμαρχος Αθηναίων υποστηρίζει ότι οι μετανάστες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της απαξίωσης των δημοσίων υπαλλήλων, το ζήτημα της γλώσσας είναι ένα πρόβλημα για την συνεννόηση και ακόμη πολλοί επιτήδευοι εκμεταλλεύονται την κατάσταση προκειμένου να έχουν οικονομικό όφελος από τους μετανάστες που συνιστούν μια ευάλωτη κοινωνική ομάδα.

Σύμφωνα με την άποψη του Προέδρου του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής *«η Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα έχει αποδειχθεί ότι είναι αποτελεσματική από την αποδοχή που είχε όχι μόνο μέσα στον ελλαδικό χώρο αλλά και ευρύτερα. Ήδη έχει πάρει τα εύσημα τόσο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, από τον αρμόδιο Επίτροπο για τα θέματα της μετανάστευσης τον Frattini, ο οποίος αυτήν την στιγμή είναι και Υπουργός Εσωτερικών, νομίζω, της Ιταλίας, ο οποίος ακριβώς είχε εκφράσει την ευχαρίστηση του και την εμπιστοσύνη του στην Ελληνική Πολιτική στον χώρο της μετανάστευσης. Είχε μάλιστα ζητήσει την συνεργασία της Ελλάδας. Πολλά κράτη σε σχέση με την νομοθεσία αλλά και με την εμπειρία που η Ελλάδα φαίνεται να αποκτά στον τομέα της μετανάστευσης για να συνεργαστούν και να προετοιμάσουν και την πολιτική άλλων κρατών. Αλλά αποδεικνύεται ακόμα περισσότερο και από το ότι ανατέθηκε για το 2009 στην Ελλάδα η διοργάνωση του Παγκόσμιου Forum Διαλόγου για τους Μετανάστες και την Μετανάστευση που είναι και το μεγαλύτερο forum που γίνεται υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε. μάλιστα για τα θέματα μετανάστευσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Και το ότι εμπιστεύονται ότι η Ελλάδα μπορεί να δώσει ένα τόσο σημαντικό συνέδριο εδώ, δείχνει την εμπιστοσύνη της παγκόσμιας κοινότητας στις πολιτικές που ασκούνται».*

Ο Ειδικός Επιστήμονας που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη θεωρεί *«ότι η Μεταναστευτική Πολιτική δεν είναι αποτελεσματική και πρέπει να βελτιωθεί σε όλους τους τομείς. Τόσο ως προς την είσοδο και δικαίωμα διαμονής στους μετανάστες, τόσο ως προς την είσοδο στην αγορά εργασίας και στα δικαιώματα και στην προστασία των εργαζομένων στην αγορά εργασίας, όσο και στην οικογενειακή σύνδεση και την κατάργηση απαγορευτικών*

προϋποθέσεων που δυσχεραίνουν ή δεν σέβονται την οικογενειακή ενότητα, όσο και στην πολιτική συμμετοχή με την απόδοση δικαιώματος ψήφου στις τοπικές εκλογές στους μακροχρόνια διαμένοντες μετανάστες, στην απόδοση είτε της ιθαγένειας, είτε καθεστώς μακράς διαμονής στους μετανάστες που έχουν γεννηθεί ή μεταναστεύσει ανήλικοι και ενηλικιωθεί στην χώρα. Υπάρχει μια σειρά από τομείς, σε όλους τους τομείς θα πρέπει να υπάρχουν βελτιώσεις. Δεν είναι αποτελεσματική σε κανέναν από αυτούς τους τομείς. Επίσης το αν είναι αποτελεσματική μια πολιτική έχει να κάνει με το ποια αποτελέσματα επιδιώκει, ποιοι είναι οι στόχοι της. **Αυτή η πολιτική διακηρυκτικά, ανάμεσα στα άλλα λέει ότι επιδιώκει την ένταξη. Με αυτήν την έννοια δεν είναι αποτελεσματική, στον βαθμό που δεν ενθαρρύνει την ένταξη, αλλά μάλλον την αποθαρρύνει και την αποτρέπει. Αυτή η Μεταναστευτική Πολιτική παρά τις διακηρύξεις της μοιάζει να θέλει να αποτρέψει αυτό που διακηρύσσει ως στόχο. Μοιάζει να θέλει να το καθυστερήσει, για παράδειγμα δεν θέλει να αποδώσει καθεστώς μακράς διαμονής στους μετανάστες. Ενώ το εισάγει στην νομοθεσία με έναν έμμεσο, κουτοπόνηρο τρόπο, δηλαδή επιτρέπει το πολύ σε 400 μετανάστες τον χρόνο να έχουν πρόσβαση στο καθεστώς μακράς διαμονής».**

Ο Γραμματέας Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας αναφορικά με την αποτελεσματικότητα της Ασκούμενης Μεταναστευτικής Πολιτικής στην Ελλάδα δίνει μια απλή, αλλά ενδεικτική της άποψής του απάντηση υποστηρίζοντας ότι **«δεν υπάρχει Μεταναστευτική Πολιτική».**

Η Αντιδήμαρχος Αθηναίων υποστηρίζει ότι **«το Υπουργείο Εσωτερικών έχει σκύψει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ειδικά ο νύν υπουργός ο Κος Παυλόπουλος, στα θέματα των μεταναστών και στην μεταναστευτική Πολιτική. Πρόσφατα ήτανε στην Ευρώπη. Αφουγκράζεται, ακούει προσλαμβάνει και θεωρώ ότι ναι μεν υπάρχει χώρος για βελτίωση, αλλά τα βήματα που γίνονται είναι πολύ γοργά προς αυτήν την κατεύθυνση».**

Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Προέδρου του Ινστιτούτου μεταναστευτικής Πολιτικής η μεταναστευτική πολιτική είναι αποτελεσματική και έχει επιτύχει τους στόχους της και αυτό αποδεικνύεται από την αποδοχή της τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Αντιδήμαρχος Υγείας υποστηρίζει ότι πραγματοποιούνται γρήγορα βήματα προς την επίτευξη των στόχων της μεταναστευτικής πολιτικής. Ο Ειδικός Επιστήμονας που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη θεωρεί ότι η μεταναστευτική πολιτική δεν είναι αποτελεσματική διότι ενώ θεωρητικά επιδιώκει την ένταξη, στην πράξη την

αποθαρρύνει και την αποτρέπει. Ο Γραμματέας Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας αναφέρει απλά ότι δεν υπάρχει μεταναστευτική πολιτική, δηλαδή σύμφωνα με τον ίδιο όχι μόνο η υπάρχουσα πολιτική είναι ανεπαρκής ως προς την αποτελεσματικότητά της αλλά είναι ανύπαρκτη σε πρακτικό επίπεδο.

Κάποιες αλλαγές στην άσκηση της Μεταναστευτικής Πολιτικής κρίνονται απαραίτητες και επί του θέματος ο Γραμματέας Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας πιστεύει ότι *«πρώτα απ'όλα θα πρέπει να γίνει μια μελέτη επειδή στο θέμα της μετανάστευσης υπάρχει μεγάλη εκμετάλλευση από πολλούς. Από κόμματα, από διάφορες οργανώσεις. Πρέπει να γίνει μια καταγραφή των μεταναστών που ζούν στην Ελλάδα»*.

Ο Ειδικός Επιστήμονας που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη θεωρεί ότι *«αυτό που θα πρέπει να γίνει είναι μια μεταρρύθμιση της Μεταναστευτικής Πολιτικής που δεν θα πρέπει πιά να είναι φοβική ή πιστή, αλλά να είναι δικαιωματοκεντρική, δηλαδή να ξεκινάει και να εκπορεύεται από τα δικαιώματα που καλείται να προστατεύσει. Θα πρέπει να αλλάξει εντελώς η οπτική. Θα πρέπει να γίνει μια νομοθεσία και πολιτική που να αρθρώνεται και να στηρίζεται στα δικαιώματα»*.

Ο Πρόεδρος του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής υποστηρίζει ότι *«το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι ένα δυναμικό φαινόμενο το οποίο συνεχώς δημιουργεί νέα δεδομένα και με βάση αυτά τα νέα δεδομένα πρέπει εσύ να προσαρμόσεις την Μεταναστευτική Πολιτική, έτσι δεν πρόκειται για αλλαγές. Τα περισσότερα κράτη της Ευρώπης, και όχι μόνο, ανά διετία ή τριετία αναθεωρούν τις πολιτικές τους. Αλλάζουν τους νόμους, προσαρμόζουν τα δικαιώματα αλλά και τις υποχρεώσεις, ζητάνε παραδείγματος χάριν πολύ περισσότερα πράγματα από έναν μετανάστη απ'ότι ζητούσαν πριν 10 χρόνια. Αλλάζουν τις διαδικασίες εισόδου, αλλάζουν τις διαδικασίες συμμετοχής μέσα στο κοινωνικό γίγνεσθαι, αναθεωρούν τις πολιτικές τους, σε ότι αφορά μετά αν θέλουν να τους εντάξουν, να τους αφομοιώσουν, να κάνουν πολύπλευρη την επικοινωνία, να έχουν μια πολιτισμική κοινωνία. Τι ακριβώς θέλουν να κάνουν, αυτό συνεχώς αναθεωρείται. Έτσι λοιπόν το να πούμε ότι πρέπει να βελτιώσουμε κάποια πράγματα εξαρτάται από το ποια χρονική στιγμή μιλάμε και το πώς προσαρμόζουμε την πολιτική μας στα δεδομένα που έχουμε κάθε φορά»*.

Η Αντιδήμαρχος Αθηναίων υποστηρίζει ότι *«η νομοθεσία θα έπρεπε να είναι πιο σαφής, πιο περιεκτική και πιο μελετημένη για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Αυτό που παρατηρείται είναι ότι τα κενά καλύπτονται από έκτακτες εγκυκλίους, γεγονός το οποίο βραχυκυκλώνει και τις υπηρεσίες, βραχυκυκλώνει και αιχμαλωτίζει, κατά κάποιον τρόπο, τους μετανάστες και δεν είναι ξεκάθαρο το τοπίο»*.

Σχετικά με την αναγκαιότητα κάποιων αλλαγών στην ισχύουσα μεταναστευτική πολιτική ο Πρόεδρος του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής υποστηρίζει ότι το ίδιο το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι ένα δυναμικό φαινόμενο που δημιουργεί νέα δεδομένα και η μεταναστευτική πολιτική πρέπει να προσαρμόζεται στα νέα αυτά δεδομένα ώστε να είναι επίκαιρη και να επιλύει τα προβλήματα που προκύπτουν στην εκάστοτε κοινωνική πραγματικότητα. Ο Γραμματέας Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας πιστεύει ότι θα πρέπει να γίνει μια ακριβής καταγραφή των μεταναστών που διαμένουν στην χώρα ώστε να περιοριστεί το φαινόμενο της εκμετάλλευσής τους. Ο Ειδικός Επιστήμονας που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη θεωρεί ότι είναι απαραίτητη μια μεταρρύθμιση η οποία να αφορά τα δικαιώματα των μεταναστών στην χώρα υποδοχής, καθώς η κατοχύρωση των δικαιωμάτων των μεταναστών είναι εκείνη που θα οδηγήσει στην ομαλή κοινωνική ένταξή τους. Η Αντιδήμαρχος Αθηναίων θεωρεί πως θα πρέπει η νομοθεσία να είναι πιο συγκεκριμένη ώστε να καλύπτει ουσιαστικά τους μετανάστες και να αποβλέπει σε βάθος χρόνου.

Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής *«κάποιες καλές πρακτικές στην Ελλάδα είναι η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής εξέδωσε πρόσφατα ένα φυλλάδιο σε 6 διαφορετικές γλώσσες που έχει 22 ερωτήματα που αφορούν την καθημερινή πρακτική των μεταναστών δηλαδή το πότε γράφτηκε το παιδί του στο σχολείο, το τι θα γίνει για να φέρουν την οικογένειά τους εδώ, που πρέπει να απευθυνθούν για να φτιάξουν τα χαρτιά τους, ποια έγγραφα χρειάζονται, τι πρέπει να κάνουν για να πάρουν την ιθαγένεια και πολλές άλλες ερωτήσεις που αφορούν την καθημερινότητά τους. Ποια είναι τα δικαιώματά τους στην κατεύθυνση της εργασίας. Οι καλές πρακτικές έχουν να κάνουν με την εκπαίδευση μαθητών, δασκάλων, καθηγητών στο πως θα μπορούν*

να συνυπάρχουν μέσα στους χώρους του παιχνιδιού, του σχολείου, της γειτονιάς. Δηλαδή, έχουν γίνει σε συνεργασία με το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και περίπου 700 παιδιά από σχολεία που πέρασαν, εργαστήρια μέσα στα οποία βλέπουν πως διαχρονικά η μετακίνηση των πληθυσμών επηρέασε την εξέλιξη του πολιτισμού. Έχει γίνει άλλη καλή πρακτική που ήταν ότι προσκλήθηκαν καθηγητές και τους έμαθαν πως μπορούν να επικοινωνούν με τους μαθητές τους και να δείχνουν πως από διάφορες μορφές τέχνης που είναι ο κινηματογράφος, η φωτογραφία, είναι η ζωγραφική, είναι ο χορός κτλ., θα μπορούσαν να φέρουν κοντά μαθητές μετανάστες και Έλληνες».

Ο Γραμματέας Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας υποστηρίζει ότι *«μια καλή πρακτική για τους μετανάστες θα μπορούσε να είναι μια περίοδο χάριτος 5 χρόνια, 3 χρόνια, εφ'όσον είναι νόμιμοι στην χώρα μας, ζούνε και εργάζονται εδώ πέρα. Να τους δώσουν τα χαρτιά, άδεια διαμονής, όπως δίνουν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες στην δεκαετία, αορίστου χρόνου. Κάθε χρόνο ανανεώνουν τα χαρτιά τους, κάθε φορά πληρώνουνε, φερ'ειπείν μια οικογένεια, τετραμελής οικογένεια θέλει 1600 € για να κάνει ανανέωση τα χαρτιά της. Δηλαδή κάθε 2 χρόνια θέλουν 1600 €. Αυτά πρέπει να καταργηθούνε. Την πρώτη φορά που θα κάνουν τα χαρτιά να δώσουν 150 € διότι ανοίγουν έναν φάκελο στον υπολογιστή που είναι κάποιο κόστος, αλλά το να πληρώνουν συνέχεια οι μετανάστες θα πρέπει να καταργηθεί. Μια καλή πρακτική που μπορούσε το κράτος να κάνει είναι τα παιδιά των μεταναστών να γράφονται στο δημοτολόγιο και όταν φτάσουν σε μια ηλικία που να μπορούν να καταλαβαίνουν να το καλεί το ελληνικό κράτος και να το ρωτάει για το αν θέλει την ελληνική υπηκοότητα. Αλλά μέχρι τότε όμως να τους έχουν μια ταυτότητα σαν μεταναστών, να είναι γραμμένοι στο δημοτολόγιο».*

Ο Ειδικός Επιστήμονας που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη υποστηρίζει ότι *«καλές πρακτικές είναι τα προγράμματα εκπαίδευσης και εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας που γίνονται από διάφορες πρωτοβουλίες της Κοινωνίας Πολιτών, το Κυριακάτικο Σχολείο των Μεταναστών, τα πίσω θρανία. Επίσης τα διάφορα αντιρατσιστικά φεστιβάλ που γίνονται ανά την Ελλάδα και που είναι μια ευκαιρία συζήτησης, όχι μόνο για θέματα πολιτισμού και συνύπαρξης με πλαίσιο, με καμβά τον πολιτισμό, αλλά και συζήτησης για πολιτικές διεκδικήσεις και αυτοοργάνωσης των μεταναστών σε συνεννόηση και σε όσμωση με*

την Κοινωνία Πολιτών. Το γεγονός ότι υπάρχουν χιλιάδες συμπολίτες που περιμένουν κάθε χρόνο να βρεθούν σε έναν τέτοιο χώρο δείχνει πως ακριβώς σε απουσία, σε κενό πολιτικών γίνεται, συντελείται σήμερα μια μορφής διαπολιτισμικός διάλογος παράλληλα από την νομοθεσία και το Κράτος. Από την άλλη υπάρχουν πλέον, ακριβώς με την απουσία του Κράτους, **υπάρχουν πάρα πολλές πρωτοβουλίες ιδιωτικές από την Κοινωνία Πολιτών** για πιο απτά και χειροπιαστά παραδείγματα αλληλεγγύης και προώθησης της ένταξης μέσα από την παροχή συγκεκριμένων αγαθών όπως **πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, στις υπηρεσίες προστασίας, στις υπηρεσίες νομικής υποστήριξης**. Το Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, την PRAKSIS, την ΑΡΣΙΣ, το MOSAIC του ΚΕΘΕΑ. Επίσης **οι μορφές αυτοοργάνωσης των μεταναστών** με πολλές δυσκολίες και προσχήματα που στην ουσία είναι από μόνες τους καλές πρακτικές, το Ελληνικό Forum Μεταναστών, η Πανελλήνια Ένωση Γυναικών Μεταναστριών, η Ένωση Αφρικανών Γυναικών Κ.Ο.Κ.».

Η Αντιδήμαρχος Αθηναίων υποστηρίζει ότι *«κάποιες καλές πρακτικές που έχουν σχεδιαστεί από τον Δήμο Αθηναίων θα υλοποιηθούν μέσα στα επόμενα χρόνια και εφαρμόζονται με επιτυχία σε αρκετές πρωτεύουσες ή μεγάλες πόλεις της Ευρώπης. Αυτές οι καλές πρακτικές έχουν υιοθετηθεί και έχουν προσαρμοστεί. Το πρόγραμμα ‘Η μαμά μαθαίνει ελληνικά’ το πρωτοξεκίνησε ο Δήμος της Βιέννης. Προσφέρει εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας σε όλες τις μητέρες των παιδιών, των αλλοδαπών παιδιών που είναι εγγεγραμμένα στους παιδικούς σταθμούς του Δήμου Αθηναίων. Η σύσταση του ‘Συμβουλίου των Μεταναστών’ θα πραγματοποιηθεί τον Σεπτέμβριο. Επίσης είναι μια πρακτική της Ευρώπης, είναι ένα συμβούλιο που συμμετέχουν διάφοροι φορείς, ο Δήμος Αθηναίων, το Υπουργείο Εσωτερικών, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, και επίσης μεγάλος αριθμός μεταναστών. Η ‘Χάρτα των Μεταναστών’ που θα συμπεριλαμβάνει τις καλές πρακτικές, τις υποχρεώσεις έναντι των μεταναστών»*.

Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής μια σημαντική καλή πρακτική στην χώρα μας είναι εκείνη που αφορά την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, καθώς η επικοινωνία και η συνεννόηση του μετανάστη αποτελεί ένα βασικό βήμα για την ένταξή του. Μια άλλη καλή πρακτική θεωρήθηκε η εκπαίδευση καθηγητών ώστε να μάθουν τον τρόπο προσέγγισης μεταναστών και

γηγενών μαθητών. Ο Γραμματέας Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας υποστηρίζει ότι μια καλή πρακτική που θα έπρεπε να εφαρμοστεί είναι οι μετανάστες να έχουν άδειες διαμονής αορίστου χρόνου ώστε να μην είναι υποχρεωμένοι να πληρώνουν σε τακτά χρονικά διαστήματα για ανανέωση. Ακόμη, ο ίδιος θεωρεί ότι θα έπρεπε οι μετανάστες να είναι εγγεγραμμένοι στα δημοτολόγια ώστε να είναι ακριβής ο αριθμός τους. Ο Ειδικός Επιστήμονας που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη υποστηρίζει ότι καλή πρακτική είναι η εκμάθηση της γλώσσας, καθώς και τα διάφορα αντιρατσιστικά φεστιβάλ που λαμβάνουν χώρα και αποσκοπούν στην διάδοση του γεγονότος ότι οι μετανάστες μπορούν να αποτελούν ισοδύναμο τμήμα της κοινωνίας όπως είναι οι γηγενείς πολίτες. Η Αντιδήμαρχος Αθηναίων θεωρεί και εκείνη ότι μια καλή πρακτική είναι η εκμάθηση της γλώσσας και ακόμη αναφέρει και το 'Συμβούλιο Μεταναστών' και την 'Χάρτα των Μεταναστών' που αποτελούν ένα μέσο για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί.

Αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των υπάρχουσών καλών πρακτικών ο Πρόεδρος του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής υποστηρίζει ότι *«αφού είμαστε στα αρχικά στάδια, τα αποτελέσματα θα τα μετρήσουμε όταν θα μπορούμε να έχουμε ολοκληρώσει τον κύκλο αυτό των καλών πρακτικών. Αν κρίνουμε από το πώς λειτούργησαν στα άλλα κράτη είναι λογικό ότι θα πρέπει να είναι αποτελεσματικές»*.

Ο Γραμματέας Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας πιστεύει ότι *«οι καλές πρακτικές που υπάρχουν δεν βοηθάνε. Τα παιδιά που γεννιούνται στην Ελλάδα είναι χωρίς πατρίδα. Διότι γεννιούνται, έχουν μια ληξιαρχική πράξη ότι γεννηθήκανε και τίποτα άλλο. Η κυβέρνηση δεν ενδιαφέρεται. Τον μετανάστη τον βλέπει σαν είσπραξη, σαν εισπρακτικό. Πώς να του πάρει τα λεφτά από την τσέπη. Δεν του προσφέρει τίποτα»*.

Ο Ειδικός Επιστήμονας που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη υποστηρίζει ότι *«αυτές οι πρακτικές που στην πλειονότητά τους απορρέουν από την Κοινωνία Πολιτών είναι εξαιρετικά θετικές και είναι αποτελεσματικές ως προς τους στόχους τους, δηλαδή σε πλήρες κενό πολιτικό και*

νομοθεσίας, που να προάγει πραγματικά την συμμετοχή, την ισότιμη συμμετοχή και την ένταξη, δίνουν απτά και ορατά αποτελέσματα στους μετανάστες. Ωστόσο όμως δεν είναι αποτελεσματικές σε μακροσκοπικό επίπεδο όσον αφορά το σύνολο της πρόκλησης που ονομάζεται ένταξη των μεταναστών αφού δεν μπορούν οι πρωτοβουλίες αυτές παρά να δώσουν κάποια εφόδια, κάποια δημόσια αγαθά, πλούτο, εκπαίδευση, γνώση, εμπειρίες στους μετανάστες και στον γηγενή πληθυσμό, αλλά δεν μπορούν να δώσουν δικαιώματα και δεν μπορούμε να δώσουμε κανονιστικό πλαίσιο συνύπαρξης, που είναι αυτό που θα χρειαζόταν από καλές πρακτικές που θα απέρρεαν από το Κράτος και θα ονομάζονταν για αυτόν τον λόγο πολιτικές».

Η Αντιδήμαρχος Αθηναίων πιστεύει ότι *«οι καλές πρακτικές του Δήμου Αθηναίων είναι άκρως αποτελεσματικές. Το πρόγραμμα ‘Η μαμά μαθαίνει ελληνικά’ στοχεύει στο να μπορέσει να βοηθήσει τις μητέρες αφ’ ενός να συνεννοούνται στις καθημερινές δραστηριότητες τους με τους Έλληνες, αφ’ ετέρου να βοηθήσουν τα παιδιά τους στο σχολείο. Επίσης το ‘συμβούλιο των Μεταναστών’, όπου θα συμμετάσχουν μετανάστες οι οποίοι οι ίδιοι βιώνουν τα προβλήματα. Επίσης έχουμε προχωρήσει σε διαπολιτισμικές δραστηριότητες. Δηλαδή θα ξεκινήσουμε προγράμματα με συμμετοχή παιδιών και εφήβων σε θεατρικές παραστάσεις, σε χορωδίες, σε προγράμματα. Αλλά δεν θα γίνουν σκόρπια. Θα γίνουν βάσει ενός κορμού, βάσει καλά μελετημένου προγράμματος. Το άλλο που έχουμε σχεδιάσει και θα υλοποιήσουμε είναι η εκμάθηση ηλεκτρονικών υπολογιστών. Πάρα πολύ βασικό κομμάτι, γιατί πάρα πολλοί αλλοδαποί εργάζονται σε επιχειρήσεις και δεν μπορούν να πάνε παραπέρα επειδή δεν γνωρίζουν, δεν μπορούν να χειριστούν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Αυτό αμέσως τους δίνει άλλες προοπτικές. Επίσης θα παίρνουν και πιστοποίηση μετά τα μαθήματα για την γνώση τους στο Internet».*

Ο Πρόεδρος του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής υποστηρίζει ότι αφού οι καλές πρακτικές στις άλλες χώρες είναι αποτελεσματικές λογικά θα είναι και στην Ελλάδα. Ο Γραμματέας Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας υποστηρίζει ότι οι καλές πρακτικές δεν είναι αποτελεσματικές και δεν βοηθάνε ουσιαστικά τον μετανάστη να ενταχθεί στην κοινωνία. Ο Ειδικός Επιστήμονας που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη θεωρεί ότι οι υπάρχουσες καλές πρακτικές δίνουν απτά αποτελέσματα αναφορικά με τα ζητήματα που απασχολούν τους μετανάστες, αλλά σε μακροσκοπικό επίπεδο δεν είναι

αποτελεσματικές και αυτό δείχνει ότι αυτές οι πρακτικές δεν μελετήθηκαν ώστε να καλύπτουν τους μετανάστες σε βάθος χρόνου. Η Αντιδήμαρχος Αθηναίων υποστηρίζει ότι οι καλές πρακτικές του Δήμου Αθηναίων είναι άκρως αποτελεσματικές και για αυτόν τον λόγο και η ίδια έχει προχωρήσει στην μελέτη και εφαρμογή τους.

Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής «*οι ‘καλές πρακτικές’ είναι διαδικασίες που συνήθως έχουν εφαρμοστεί σε άλλες χώρες που έχουν παράδοση στην αντιμετώπιση των μεταναστών και στην ένταξή τους στην κοινωνία και η άντληση των πρακτικών αυτών, δηλαδή των μεθόδων, των διαδικασιών που ακολουθούν αυτές οι χώρες ως εμπειρία την οποία θα εφαρμόσουμε και εμείς στην χώρα μας*».

Βάσει των λεχθέντων του Γραμματέα Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας «οι ‘καλές πρακτικές’ είναι ένας όρος ο οποίος έχει πολλές έννοιες, δεν είναι δυνατόν με μια λέξη να, τι εννοούμε καλές πρακτικές. **Καλές πρακτικές εννοούμε όταν έρχονται μετανάστες στην χώρα μας, να βρεί τις υπηρεσίες οι οποίες θα μπορούν να τον βοηθήσουν να είναι νόμιμος και πώς να ενταχθεί στην ελληνική κοινωνία.** Δυστυχώς αυτό δεν υπάρχει διότι έρχεται ο καθένας στην χώρα μας και ψάχνεται μετά να δει πως θα φτιάξει τα χαρτιά του και πως θα μπει στην ελληνική κοινωνία. Δεν είναι εύκολο πράγμα».

Αναφορικά με την άποψη ενός Ειδικού Επιστήμονα που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη «οι ‘καλές πρακτικές’ είναι **εκείνες οι πρακτικές που μπορούν να ενισχύσουν, να ενθαρρύνουν την διαδικασία ένταξης.** Η ένταξη είναι η διαδικασία που de facto συμβαίνει στην κοινωνία ούτως ή άλλως. Δεν είναι κάτι που προκαλείται από πρακτικές. Είναι κάτι που υπάρχει. Ένταξη είναι και η εκμετάλλευση του μετανάστη, ένας τρόπος με τον οποίο να ενταχθεί στην οικονομία. Καλές πρακτικές είναι εκείνες οι πρακτικές που ενθαρρύνουν την ένταξη, την ισότιμη ένταξη και την ένταξη με την εκχώρηση ή την απόκτηση δικαιωμάτων στους μετανάστες. Αυτές είναι οι καλές πρακτικές».

Σύμφωνα με τον ίδιο **«υπάρχουν 2 μεγάλες κατηγορίες καλών πρακτικών. Αυτές που γίνονται από το Κράτος και αυτές που γίνονται από την Κοινωνία Πολιτών. Οι πρώτες ονομάζονται πολιτικές ακριβώς επειδή είναι πρωτοβουλίες βασισμένες μέσα σε ένα πλαίσιο άσκησης πολιτικής και οι δεύτερες ονομάζονται συνήθως καλές πρωτοβουλίες. Οι πρώτες είναι πρακτικές, είναι πολιτικές, ενώ οι δεύτερες είναι πρωτοβουλίες. Συνηθίζεται να λέγεται αυτός ο όρος. Έτσι λοιπόν στην Ελλάδα ο χαρακτήρας που έχουν οι καλές πρακτικές είναι ότι όλες ή σχεδόν όλες απορρέουν και προέρχονται από την Κοινωνία Πολιτών και από το Κράτος όσον αφορά την ένταξη των μεταναστών. Έτσι λοιπόν οι καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στην χώρα μας είναι εκείνες που ξεκινούν ως πρωτοβουλίες της Κοινωνίας Πολιτών και έχουν απτά και ορατά αποτελέσματα στους στόχους της ένταξης που είναι επιγραμματικά μια σειρά από πράγματα. Πρώτον είναι η αύξηση, η ενθάρρυνση της συμμετοχής των μεταναστών, της αρχαιότητάς τους στην κοινωνία και της αμοιβαίας αποδοχής της συνύπαρξης εθνοτικά και πολιτισμικά διαφορετικούς συμπολίτες».**

Σύμφωνα με την Αντιδήμαρχο Αθηναίων **«ο όρος ‘καλή πρακτική’ ερμηνεύεται ως η έμπρακτη δοκιμή που έχει αποφέρει το επιθυμητό, το θετικό, το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων του Δήμου Αθηναίων για την ομαλή ένταξη των μεταναστών στην τοπική κοινωνία παραπέμπει ο όρος «καλή πρακτική» στην υιοθέτηση ενεργειών, προγραμμάτων, σχεδιασμών που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλες μεγαλουπόλεις της Ευρώπης, σε άλλες πρωτεύουσες».**

Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής, τον Γραμματέα Μεταναστών στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας, τον Ειδικό Επιστήμονα που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης στον Συνήγορο του Πολίτη και την Αντιδήμαρχο Αθηναίων οι «καλές πρακτικές» είναι οι πρακτικές εκείνες οι οποίες έχουν ως στόχο την κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην χώρα υποδοχής, την εύρεση εργασίας και την δημιουργία ενός πλαισίου τέτοιου που να ενθαρρύνει την συμμετοχή των μεταναστών στην κοινωνία.

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μετανάστευση είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην χώρα αποστολής και στην χώρα υποδοχής, καθώς προκαλεί μεταβολές στις δομές και τις λειτουργίες της εκάστοτε κοινωνίας. Το μεταναστευτικό φαινόμενο λόγω του μεγάλου βαθμού επιρροής του στην κοινωνία, ωθεί την κάθε χώρα στην ψήφιση νόμων, στην χάραξη πολιτικών και στην υιοθέτηση και υλοποίηση καλών πρακτικών με σκοπό την κοινωνική ένταξη των μεταναστών και την ομαλή συμβίωσή τους με τον γηγενή πληθυσμό.

Η μεταναστευτική πολιτική καθορίζει τον τρόπο λειτουργίας του φαινομένου της μετανάστευσης και θέτει τα όρια για την προστασία και την ασφάλεια των μεταναστευτικών ομάδων. Η υφιστάμενη στην Ελλάδα μεταναστευτική πολιτική δεν πληροί εκείνες τις προδιαγραφές οι οποίες θα εξασφάλιζαν την μέγιστη αποτελεσματικότητα της άσκησης της. Οι μηχανισμοί κοινωνικής ένταξης των μεταναστών λειτουργούν βάσει των προσωπικών απόψεων και εκτιμήσεων των εργαζομένων στις δημόσιες υπηρεσίες και έτσι υφίστανται μεγάλα περιθώρια για αυθαιρεσίες, διακρίσεις και ρατσιστικές συμπεριφορές είς βάρος των μεταναστευτικών πληθυσμών.

Οι καλές πρακτικές που υπάρχουν είναι αρκετές και φαίνονται εκ πρώτης όψεως αποτελεσματικές, όμως στην πλειοψηφία τους αποβλέπουν απλά στην διαχείριση της μεταναστευτικής παρουσίας και παρουσιάζονται προβλήματα λόγω έλλειψης υποδομών και οργάνωσης. Οι υπάρχουσες καλές πρακτικές βοηθούν τον μετανάστη πρόσκαιρα, αλλά σε βάθος χρόνου δεν τον καλύπτουν ουσιαστικά και δεν του παρέχουν τα μέσα εκείνα που θα τον καταστήσουν ισότιμο με τους υπόλοιπους γηγενείς πολίτες οι οποίοι απολαμβάνουν ένα πλήθος αγαθών, υπηρεσιών και δικαιωμάτων. Απόρροια της προαναφερθείσας κατάστασης είναι η μη επίτευξη της ουσιαστικής ένταξης των μεταναστών στην χώρα και η ανάγκη για καινοτόμες και ενεργητικές πολιτικές.

Η διαμόρφωση μιας σύγχρονης μεταναστευτικής πολιτικής η οποία θα προωθεί ένα σύνολο καλών πρακτικών αποτελεί προτεραιότητα για την Ελλάδα. Αυτή θα επιτευχθεί εφόσον συνεργαστούν οι αρμόδιοι σε εθνικό και διεθνές επίπεδο ώστε να υπάρχει μια βασική γραμμή άσκησης της πολιτικής αυτής με έμφαση στις

ιδιαιτερότητες της εκάστοτε κοινωνίας. Κρίνεται απαραίτητη η συνεργασία των υπουργείων ώστε οι πολιτικές που εκπορεύονται να είναι πλήρεις και να αφορούν όλες τις εκφάνσεις του βίου των μεταναστών στην χώρα υποδοχής.

Με συνεργασία των αρμόδιων φορέων και με αποφάσεις ορθά μελετημένες οι οποίες θα βοηθούν τον μετανάστη όχι μόνο σε βραχυχρόνιο, αλλά και σε μακροχρόνιο επίπεδο θα καταστεί δυνατή η ουσιαστική ένταξη του στους διάφορους τομείς της κοινωνίας. Απαιτείται μια κοινή προσπάθεια του κράτους, των γηγενών πολιτών και των μεταναστών ώστε να προωθηθούν και να εφαρμοστούν οι πολιτικές και οι καλές πρακτικές. Ο μετανάστης αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα της κοινωνίας, καθώς η χρησιμότητα της παρουσίας του είναι αδιαμφισβήτητη και ακόμα ένα σημαντικό βήμα για την κοινωνική αποδοχή του μετανάστη αποτελεί η αναγνώριση και η κατανόηση του γεγονότος ότι όλοι οι πολίτες αποτελούν εν δυνάμει μεταναστευτικές ομάδες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αβραμίδη Τριανταφυλλιά, Αλτσιτζόγλου Ντόζυ, Γιαννίτσας Δημήτρης, Καβουνίδη Τζένη, Κοτρώτσου Άννα, Μαυρομάτης Γιώργος, Πολύζου Αναστασία, *Πολιτικές Ένταξης των Μεταναστών: Η Ευρωπαϊκή Εμπειρία*, Εκδ. Ι.ΜΕ.ΠΟ., Αθήνα 2006, σσ. 32-33, 35-40, 87-93, 140, 146-147, 151-165.

Βαρβιτσιώτης Μ. Ιωάννης, *Η Μεταναστευτική Πολιτική της Ευρώπης: Η μακρά πορεία προς μια ενιαία μεταναστευτική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Οι εξελίξεις 1999-2005*, Εκδ. Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΕΛΚ-ΕΔ, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Υπηρεσία Τεκμηρίωσης-Εκδόσεων-Έρευνας, Αθήνα, σσ. 40-42.

Βεΐκου Μαριαγγέλα, *Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Άρθρο: Μετανάστευση και Πρακτικές Ένταξης, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2001, σ. 120.

Βεντούρα Λίνα, Καρύδης Βασίλης, Μαρβάκης Αθανάσιος, Μαυρομάτης Γιώργος, Μπαλσιώτης Λάμπρος, Παύλου Μίλτος, Σιταρόπουλος Νίκος, Τσιμπιρίδου Φωτεινή, Τσιτσελίκης Κων/νος, Χατζή Χρύσα, Χριστόπουλος Δημήτρης, *Η Ελλάδα της Μετανάστευσης: Κοινωνική Συμμετοχή, Δικαιώματα και Ιδιότητα του Πολίτη*, Σειρά Μελετών 8, Κέντρο Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων, Εκδ. Κριτική, Αθήνα 2004, σσ. 78-79.

Γετίμης Παναγιώτης, *Αρχές, Στόχοι Μεταναστευτικής Πολιτικής: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Για τους μετανάστες στην Ελλάδα»*, Σύνοψη, Εκδ. Ινστιτούτου Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού, Πάντειον Πανεπιστήμιο, Αθήνα 2002, 10-12.

Γραφεία Υποστήριξης Μεταναστών, Αναπτυξιακή Σύμπραξη: «Ενδυνάμωση των Οικονομικών Μεταναστών και Προσφύγων στην Αγορά Εργασίας (Ενημερωτικό Φυλλάδιο).

Ειδικές Εκδόσεις: Η Καθημερινή (Αθήνα, Πέμπτη 27 Μαρτίου 2008, Έτος: 89^ο, Αρ. Φύλλου: 26.835), The Economist, Τεύχος 49, Μάρτιος 2008, σ. 58-59.

Έμκε-Πουλοπούλου Έρα, *Μετανάστες και Πρόσφυγες στην Ελλάδα 1970-1990*, Εκδ. Εταιρεία Πτυχιούχων Πανεπιστημιακών Σχολών Κοινωνικής Εργασίας, Αθήνα 1990, σσ. 28-29.

Έμκε-Πουλοπούλου Έρα, *Η μεταναστευτική πρόκληση*, Ελληνική Εταιρεία Δημογραφικών Μελετών, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2007, σσ. 472-473, 477-478.

Καβουνίδη Τζένη, *Χαρακτηριστικά Μεταναστών: Το Ελληνικό Πρόγραμμα Νομιμοποίησης του 1998*, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2002, σ. 19.

Κασιμάτη Κούλα, *Μετανάστευση-Παλιννόστηση: Η προβληματική της δεύτερης γενιάς*, Εκδ. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1984, σσ. 36-39.

Κασιμάτη Κούλα, Ψημμένος Ιορδάνης, *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός*, Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, Άρθρο: «Οργανωτική Κουλτούρα και Κοινωνικός Αποκλεισμός», Εκδ. Εξάντας, Αθήνα 2004, σσ. 439, 441-442, 445.

Καψάλης Απόστολος, *Μετανάστες και ένταξη στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα*, Αναπτυξιακή Σύμπραξη: «Ενδυνάμωση των οικονομικών μεταναστών και προσφύγων στην αγορά εργασίας», Εκδ. ΚΕΚ-ΓΣΕΒΕΕ, Αθήνα 2007, σσ. 5-6, 11-14, 19, 20.

Κοντιάδης Ξενοφών, Παπαθεοδώρου Θεόδωρος, *Η Μεταρρύθμιση της Μεταναστευτικής Πολιτικής*, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Σειρά: κοινωνική και Εκπαιδευτική Πολιτική, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2007, σ. 304.

Κοππά Μαριλένα, Άρθρο: 'Ε.Ε. & μετανάστες: Μια σχέση αλληλεξάρτησης', Ειδικές Εκδόσεις: Η Καθημερινή (Αθήνα, Πέμπτη 27 Μαρτίου 2008, Έτος: 89^ο, Αρ. Φύλλου: 26.835), The Economist, Τεύχος 49, Μάρτιος 2008, σ. 18.

Κριατσιώτη Βανέσα, Μπάγκαβος Χρήστος, Παπαδοπούλου Δέσποινα, *Έρευνα για τις Μορφές Κοινωνικής Ένταξης των Οικονομικών Μεταναστών στην Περιφέρεια Αττικής 2003-2004*, Εκδ. ΙΝ.Ε της Γ.Σ.Ε.Ε./Α.Δ.Ε.Δ.Υ., Αθήνα 2004, 113-114, 122-160.

Λιανός Π. Θεόδωρος, *Σύγχρονη Μετανάστευση στην Ελλάδα: Οικονομική Διερεύνηση*, Μελέτες 51, Εκδ. Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Αθήνα 2003, σ. 101.

Δρ. Μαράτου-Αλιπράντη Λ. (Επιστημονική Υπεύθυνη και Διευθύντρια Ερευνών Ε.Κ.Κ.Ε.), Συντονίστρια Έργου: Κ.Χ. Παπατζανή, Ερευνητική Ομάδα: Ε. Βόνδα, Α. Ιορδανίδου, Α. Καπετανόπουλος, Ι. Προφύρη, Ν. Τσιβίκης, *Η Γυναικεία Μετανάστευση στην Ελλάδα: Τα ευρήματα της πανελλήνιας έρευνας του Κ.Ε.Θ.Ι.*, Εκδ. Κ.Ε.Θ.Ι., Αθήνα 2007, σσ. 10, 33-34, 57-62, 165.

Μουσούρου Μ. Λουκία, *Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Κοινωνιολογική και Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη, Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1991, σ. 173.

Μουσούρου Μ. Λουκία, *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική Εμπειρία*, Άρθρο: «Κοινωνικός Αποκλεισμός και Κοινωνική Προστασία», Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2004, σσ. 67-72.

Μπάγκαβος Χρήστος, Παπαδοπούλου Δέσποινα, *Μεταναστευτικές Τάσεις και Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική*, 15. Μελέτες, Εκδ. ΙΝ.Ε./Γ.Σ.Ε.Ε.-Α.Δ.Ε.Δ.Υ., [Αθήνα 2003], σσ. 22-23.

Μπάγκαβος Χρήστος, Παπαδοπούλου Δέσποινα, *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*, Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής, Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2006, σσ. 246-247, 251, 253, 256-257, 305-306, 346.

Νικολακοπούλου-Στεφάνου Ηρώ, *Μετανάστευση και άσυλο στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, στο: Παραράς Πέτρος, *Δικαιώματα του Ανθρώπου*, Τεύχος 26, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σ. 385.

Νικολακοπούλου-Στεφάνου Ηρώ, *Οι Πολιτικές Μετανάστευσης και Ασύλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, στο: Μαραβέγιας Ναπολέον, Τσινισιζέλης Μιχάλης, *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές 50 Χρόνια*, Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων, Εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 2007, σσ. 423-424, 426-428.

Νικολακοπούλου-Στεφάνου Ηρώ, Άρθρο: *Μεικτές μεταναστευτικές ροές και ανθρώπινα δικαιώματα*, Ειδικές Εκδόσεις: Η Καθημερινή (Αθήνα, Πέμπτη 27 Μαρτίου 2008, Έτος: 89^ο , Αρ. Φύλλου: 26.835), The Economist, Τεύχος 49, Μάρτιος 2008, σ. 30.

Νικολακοπούλου-Στεφάνου Ηρώ, *Ελληνικές και Ευρωπαϊκές προτεραιότητες πολιτικής για τον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης*, στο: Καβουνίδη Τζένη, Κόντης Αντώνης, Λιανός Θεόδωρος, Φακιολάς Ρωσσέτος, *Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες-Πολιτικές-Προοπτικές*, Τόμος Α', Εκδ. Ι.ΜΕ.ΠΟ., Αθήνα 2008, σ. 310.

Παπαδημητρίου Δ. Ζήσης, *Ο Ευρωπαϊκός Ρατσισμός: Εισαγωγή στο φυλετικό μίσος*, Ιστορική, κοινωνιολογική και πολιτική μελέτη, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000, σσ. 46, 48-49, 51-52, 299, 308-309.

Παπαδοπούλου Δέσποινα, *Κοινωνικός Αποκλεισμός: για τους ανθρώπους που παραμερίζουμε...*, Άρθρο: «Κοινωνικός Αποκλεισμός: Εισαγωγή στην έννοια και την διαδικασία», Εκδ. Αρμός, Αθήνα [1999], σσ. 47-52.

Παπαχαράλαμπος Χαράλαμπος, *Καταστολή της λαθρομετανάστευσης και κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των οικονομικών μεταναστών*, στο: Καβουνίδη Τζένη, Καρύδης Βασίλης, Νικολακοπούλου-Στεφάνου Ηρώ, Στυλιανούδη Μ.-Γ. Λίλυ, *Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες-Πολιτικές-Προοπτικές*, Τόμος Β', Εκδ. Ι.ΜΕ.ΠΟ., Αθήνα 2008, σ. 84.

Πατινιώτης Νικήτας, *Εξάρτηση και Μετανάστευση: Η περίπτωση της Ελλάδος*, Εκδ. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1989, σ. 202.

Πετρινιώτη Ξανθή, *Η Μετανάστευση προς την Ελλάδα: Μια πρώτη καταγραφή, ταξινόμηση και ανάλυση*, Εκδ. Οδυσσέας & Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων, Αθήνα 1993, σσ. 102-103.

Σαρμά Αλεξάνδρα, Άρθρο: 'Το λεξικό της μετανάστευσης', Ειδικές Εκδόσεις: Η Καθημερινή (Αθήνα, Πέμπτη 27 Μαρτίου 2008, Έτος: 89^ο, Αρ. Φύλλου: 26.835), The Economist, Τεύχος 49, Μάρτιος 2008, σ. 10.

Σταματελάτος Μιχ., *Ο Φασισμός και ο Ρατσισμός στην σημερινή Ευρώπη: Επισημάνσεις, συμπεράσματα, συστάσεις της εκθέσεως του Δημ. Ευρυγένη προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, Εκδ. Καθημερινής, Αθήνα 1987, σσ. 55-57.

Τριανταφυλλίδου Άννα, *Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική: Προβλήματα και Κατευθύνσεις*, ΕΛΙΑΜΕΠ Κείμενα Πολιτικής Νο 6, Εκδ. ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα 2005, σσ. 20,25, 35-36.

Τριανταφυλλίδου Άννα, Άρθρο: 'Νόμιμη και «παράνομη» μετανάστευση στην Νότια Ευρώπη', Ειδικές Εκδόσεις: Η Καθημερινή (Αθήνα, Πέμπτη 27 Μαρτίου 2008, Έτος: 89^ο, Αρ. Φύλλου: 26.835), The Economist, Τεύχος 49, Μάρτιος 2008, σ. 32.

Τσιάκαλος Γιώργος, *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική Εμπειρία*, Άρθρο: «Κοινωνικός Αποκλεισμός: Ορισμοί, Πλαίσιο και Σημασία», Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2004, σσ. 50-51, 58-62.

Τσιάκαλος Γιώργος, *Η Παγκοσμιοποίηση του Ρατσισμού*, Άρθρο: '«Προοδευτική» ρητορεία και αντιδραστική πρακτική', Εκδ. Επίκεντρο, Αθήνα 2008, σσ. 386-387.

Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, Ενημερωτικό Φυλλάδιο για Πρόγραμμα Κατάρτισης στην Ελληνική Γλώσσα για Άνεργους Παλιννοστούστες, Μετανάστες, Πρόσφυγες και Ανέργους με ανεπαρκή γνώση της Ελληνικής Γλώσσας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 'Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση'.

Χλέτσος Μιχάλης, Κόλλιας Χρήστος, Συρακούλης Κλεάνθης, Παλαιολόγου Σουζάννα, Θαλασσοχώρη Χριστοδούλη, Μπουρδούβαλη Βικτωρία, Πούλιου Αφροδίτη, *Οικονομικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης: Επιπτώσεις στον Αγροτικό Τομέα*, Αθήνα, Ιανουάριος 2005, σσ. 8-9, 13).

Ψημμένος Ιορδάνης, *Μετανάστευση από τα Βαλκάνια-Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Αθήνα*, Εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 1995, σσ. 78-80.

Ψημμένος Ιορδάνης, *Κοινωνικός Αποκλεισμός: για τους ανθρώπους που παραμερίζουμε...*, Άρθρο: «Εργασία και μετανάστες στον χώρο της Αθήνας», Εκδ. Αρμός, Αθήνα [1999], σ.193.

Ψημμένος Ιορδάνης, *Πολιτικές Μετανάστευσης και Στρατηγικές Ένταξης: Η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών μεταναστών*, Άρθρο: «Μεταναστευτικός Έλεγχος και Άτυπες Μεταναστευτικές Διακριτικές Πολιτικές», Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2003, σσ. 206-207.

Ψημμένος Ιορδάνης, Σκαμνάκης Χριστόφορος, *Οικιακή Εργασία των Μεταναστριών και Κοινωνική Προστασία: Η περίπτωση των γυναικών από την Αλβανία και την Ουκρανία*, Σειρά: Κοινωνιολογία και Εργασία, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2008, σσ. 78-79, 84-86, 307-314, 403-406, 408.

Pavlou Miltos, *Racism and Xenophobia in 2006, Greece*, Antigone Information & Documentation Centre, RAXEN National Focal Point, Athens 2006, p. 23-25, 31, 39.

ΧΡΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Κλόκας Νίκος, Άρθρο: 'Παράνομοι Μετανάστες: Οι σύγχρονοι παρίες της κοινωνίας', <http://www.kathimerini.gr>, δημοσίευση: 12/12/2007.

Νικολακοπούλου-Στεφάνου Ηρώ, Άρθρο: 'Μεικτές Μεταναστευτικές Ροές και Ανθρώπινα Δικαιώματα', <http://www.enthesis.net/index.php>, δημοσίευση: 11/04/2008.

Barrot Jacques, Άρθρο: 'Μετανάστευση και άσυλο: η αναγκαιότητα μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής', δημοσίευση: 22/06/2008.

<http://www.mighealth.net/el/index.php>

<http://www.praksis.gr>

<http://www.mdmgreece.gr>

<http://www.hcvyrona.gr>

<http://www.cityofathens.gr/katoikoi/allodapoi-metanastes>

<http://www.imepo.gr>

<http://www.gcr.gr>

<http://www.eur-lex.europa.eu> → COM 2005/389

<http://www.eur-lex.europa.eu> → COM 2005/669

<http://www.eur-lex.europa.eu> → COM 2008/359

<http://www.eur-lex.europa.eu> → ΟΔΗΓΙΑ 2003/86

<http://www.eur-lex.europa.eu> → ΟΔΗΓΙΑ 2003/109

<http://www.lamianews.blogspot.com> → Άρθρο: 'Ρεκόρ η Ελλάδα με 112.000 παράνομους μετανάστες το 2007', δημοσίευση: 20/06/2008.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:

- Πώς κατανοείτε τον όρο «καλές πρακτικές» για την ένταξη των μεταναστών;
- Ποια η άποψή σας για τις καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στην χώρα μας;
- Πιστεύετε ότι είναι αποτελεσματικές για την ουσιαστική ένταξη των μεταναστών;
- Θα αναφέρετε κάποιες καλές πρακτικές για την ένταξη των μεταναστών στην Ελλάδα;
- Ποιες καλές πρακτικές πιστεύετε ότι λείπουν;
- Πιστεύετε ότι η Μεταναστευτική Πολιτική είναι αποτελεσματική και εάν ναι σε ποιους τομείς;
- Τι προβλήματα αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην επαφή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες;
- Σε ποιες προτάσεις θα προβαίνατε για αλλαγές στην Μεταναστευτική Πολιτική;
- Ποιο πράγμα πιστεύετε ότι θα έπρεπε να διορθωθεί πρωτίστως από την πλευρά του Κράτους ώστε να αντιμετωπιστούν τα βασικά προβλήματα των μεταναστών;
- Πώς θα μπορούσε να γίνει αποτελεσματικότερη η διαδικασία ένταξης των μεταναστών στην χώρα;

1^η Συνέντευξη:

Η συγκεκριμένη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στο Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής με τον Πρόεδρο του Ινστιτούτου.

Ερώτηση: Θα ήθελα να σας ρωτήσω πως κατανοείται τον όρο «καλές πρακτικές» για την ένταξη των μεταναστών στην χώρα μας.

Απάντηση: Οι «καλές πρακτικές» είναι διαδικασίες που συνήθως έχουν εφαρμοστεί σε άλλες χώρες που έχουν παράδοση στην αντιμετώπιση των μεταναστών και στην ένταξή τους στην κοινωνία και η άντληση των πρακτικών αυτών, δηλαδή των μεθόδων, των διαδικασιών που ακολουθούν αυτές οι χώρες ως εμπειρία την οποία θα εφαρμόσουμε και εμείς στην χώρα μας.

Ερώτηση: Ποιά η άποψή σας για τις καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στην Ελλάδα;

Απάντηση: Στην Ελλάδα η πολιτική σχετικά με την ένταξη των μεταναστών είναι πολύ πρόσφατη. Μπορώ να πω ότι περιελήφθηκε νόμο για πρώτη φορά το 2005 με τον Ν. 3386. Είναι ο πρώτος νόμος ο οποίος αναφέρει μέσα τις βασικές αρχές που θα πρέπει να ικανοποιεί ένα κράτος ώστε να βοηθήσει την ένταξη των μεταναστών. Με βάση αυτό μπορώ να πω ότι η πολιτική που τώρα ξεκίνησε έχει να παρουσιάσει μερικές καλές πρακτικές διαδικασίες ως προς τον τομέα της σχέσης με την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας ως προς την διαδικασία που αφορά το θέμα της πληροφόρησης καλύτερα των μεταναστών. Επίσης ξεκινούν προγράμματα, το πρόγραμμα «Εστία» το οποίο περιλαμβάνει μια σειρά από δράσεις που έχουν ως κατεύθυνση την ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία στο θέμα της εργασίας, της πληροφόρησης, της υγείας, του πολιτισμού. Άρα, λοιπόν υπάρχει αυτή την στιγμή εν εξελίξει ένα σχέδιο για την ένταξη των μεταναστών το οποίο όμως μπορώ να πω ότι είναι ακόμη στα αρχικά του στάδια γιατί όπως είπαμε ξεκίνησε για πρώτη φορά το τέλος του 2005, αρχές του 2006.

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι αυτές οι καλές πρακτικές είναι αποτελεσματικές;

Απάντηση: Όπως είπα αφού είμαστε στα αρχικά στάδια, τα αποτελέσματα θα τα μετρήσουμε όταν θα μπορούμε να έχουμε ολοκληρώσει τον κύκλο αυτό των καλών πρακτικών. Εκείνο που μπορώ να πώ όμως είναι ότι αν κρίνουμε από το πώς λειτούργησαν στα άλλα κράτη είναι λογικό ότι θα πρέπει να είναι αποτελεσματικές.

Ερώτηση: Μπορείτε να αναφέρετε κάποιες καλές πρακτικές;

Απάντηση: Ήδη ανέφερα το ένα που έχει να κάνει με την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Το δεύτερο είναι ότι το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής εξέδωσε πρόσφατα ένα φυλλάδιο σε 6 διαφορετικές γλώσσας, που αφορά, έχει 22 ερωτήματα που αφορούν την καθημερινή πρακτική των μεταναστών δηλαδή το πότε γράφτηκε το παιδί του στο σχολείο, το τι θα κάνουμε για να φέρουν την οικογένειά τους εδώ, που πρέπει να απευθυνθούν για να φτιάξουν τα χαρτιά τους, ποια έγγραφα χρειάζονται, τι πρέπει να κάνουν για να πάρουν την ιθαγένεια και πολλές άλλες ερωτήσεις που αφορούν την καθημερινότητά τους. Ποια είναι τα δικαιώματά τους στην κατεύθυνση της εργασίας. Άρα, υπάρχει λοιπόν μια καλή πρακτική, είναι πιο... Άλλο είναι ότι ετοιμάσαμε πάλι σε 6 διαφορετικές γλώσσες φυλλάδια που ενημερώνουν τους μετανάστες για θέματα που έχουν να σχέση με τον καρκίνο, δηλαδή πως μπορούν να διαγνώσουν οι ίδιοι και εφ'όσον διαγνώσουν ότι υπάρχει ο καρκίνος του στήθους ή άλλες μορφές καρκίνου που είναι εύκολο να διαπιστωθούν, που πρέπει να απευθυνθούν και πως μπορούν να βοηθηθούν μέσα από αυτά. Αυτά τα κάνουμε σε συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις, ξεκινώντας μια καμπάνια ενημέρωσης αυτών των ανθρώπων από κοντά σε συνεργασία και με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Οι καλές πρακτικές έχουν να κάνουν με την εκπαίδευση μαθητών, δασκάλων, καθηγητών στο πως θα μπορούν να συνυπάρχουν μέσα στους χώρους του παιχνιδιού, του σχολείου, της γειτονιάς. Δηλαδή, έχουμε κάνει σε συνεργασία με το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και περίπου 700 παιδιά από σχολεία που πέρασαν, εργαστήρια μέσα στα οποία βλέπουμε πως διαχρονικά η μετακίνηση των πληθυσμών επηρέασε την εξέλιξη του πολιτισμού. Έχουμε κάνει άλλη καλή πρακτική που ήταν...καλέσαμε περίπου 180 δασκάλους, καθηγητές και τους μάθαμε πως μπορούν να επικοινωνούν με τους μαθητές τους και να δείχνουν πως από διάφορες μορφές

τέχνης που είναι ο κινηματογράφος, η φωτογραφία, είναι η ζωγραφική, είναι ο χορός κτλ. . Πως θα μπορούσαν λοιπόν να φέρουν κοντά μαθητές μετανάστες και Έλληνες. Και πολλά άλλα θα μπορούσα να περιγράψω που αποτελούν καλές πρακτικές.

Ερώτηση: Ποιες καλές πρακτικές πιστεύετε ότι λείπουν;

Απάντηση: Νομίζω ότι και να τις απαριθμήσεις είναι πάρα πολλές διότι δεν εξαντλείται ποτέ η δυνατότητα να εφαρμόσεις προγράμματα σε διάφορες μορφές. Εγώ ανέφερα κάποια αξιοποίηση πολιτιστικών δράσεων. Υπάρχουν και πολλές άλλες που έχουμε κάνει, αλλά και πολλές άλλες που μπορούμε να κάνουμε. Δηλαδή, να αξιοποιήσουμε και το θέατρο για παράδειγμα. Υπάρχουν παραστάσεις που απευθύνονται σε μετανάστες και Έλληνες και που διευκολύνουν στο να αντιληφθεί ο ένας καλύτερα τον άλλον. Υπάρχει η δυνατότητα του να προωθήσουμε σε ευρύτερες κοινωνικές ομάδες το θέμα. Ήδη έχουμε κάνει με τους προσκόπους στην Ελλάδα μια πολύ μεγάλη καμπάνια, με όλο το προσκοπικό σύστημα στην Ελλάδα για να φέρουν κοντά παιδιά από μετανάστες, να τους εξηγήσουν το πώς πρέπει να αντιμετωπίζουν τα καθημερινά τους προβλήματα, το πώς θα μπορούν να συμμετέχουν στο παιχνίδι των προσκόπων, να αντιληφθούν τον χώρο και την γειτονιά στην οποία ζούν, που είναι οι υπηρεσίες, τι είναι το κάθε σπίτι, τι είναι ο κάθε δημόσιος οργανισμός έτσι ώστε να αντιληφθούν βασικά πράγματα. Μπορώ να πώ ότι μπορούμε να κάνουμε πάρα πολλά, δεν μπορείς να τα απαριθμήσεις. Το ένα έχει σχέση με το πώς θα πετύχεις να κινητοποιήσεις μεγαλύτερες ομάδες του πληθυσμού στο να συμμετέχουν γιατί στην Ελλάδα θεωρούμε ότι δεν έχουμε εθελοντισμό στο επίπεδο που υπάρχει σε κάποιες άλλες χώρες. Και το δεύτερο θα πρέπει να γίνουν σε πιο οργανωμένα επίπεδα αυτές οι δράσεις που ήδη γίνονται σε πιλοτικό επίπεδο από τα ιδρύματα και που είμαστε στην διαδικασία, συζητάμε με τα επιμέρους υπουργεία για να μπορέσει να προωθηθεί.

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι η Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα είναι αποτελεσματική και εάν ναι σε ποιους τομείς;

Απάντηση: Η Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα έχει αποδειχθεί ότι είναι αποτελεσματική από την αποδοχή που είχε όχι μόνο μέσα στον ελλαδικό χώρο αλλά

και ευρύτερα. Ήδη έχει πάρει τα εύσημα τόσο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, από τον αρμόδιο Επίτροπο για τα θέματα της μετανάστευσης τον Frattini, ο οποίος αυτήν την στιγμή είναι και Υπουργός Εσωτερικών, νομίζω, της Ιταλίας, ο οποίος ακριβώς είχε εκφράσει την ευχαρίστηση του και την εμπιστοσύνη του στην Ελληνική Πολιτική στον χώρο της μετανάστευσης. Είχε μάλιστα ζητήσει την συνεργασία της Ελλάδος. Πολλά κράτη σε σχέση με την νομοθεσία αλλά και με την εμπειρία που η Ελλάδα φαίνεται να αποκτά στον τομέα της μετανάστευσης για να συνεργαστούν και να προετοιμάσουν και την πολιτική άλλων κρατών. Αλλά αποδεικνύεται ακόμα περισσότερο και από το ότι ανατέθηκε για το 2009 στην Ελλάδα η διοργάνωση του Παγκόσμιου Forum Διαλόγου για τους Μετανάστες και την Μετανάστευση που είναι και το μεγαλύτερο forum που γίνεται υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε. μάλιστα για τα θέματα μετανάστευσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Και το ότι εμπιστεύονται ότι η Ελλάδα μπορεί να δώσει ένα τόσο σημαντικό συνέδριο εδώ, δείχνει την εμπιστοσύνη της παγκόσμιας κοινότητας στις πολιτικές που ασκούνται. Αυτό με πείθει ότι η Μεταναστευτική Πολιτική έχει θετικά αποτελέσματα.

Ερώτηση: Ποια προβλήματα πιστεύετε εσείς ότι αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην επαφή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες;

Απάντηση: Το κύριο πρόβλημα είναι ότι η πλειοψηφία επειδή έχει μπει μη νόμιμα στην χώρα και αντιμετωπίζει πρόβλημα νομιμοποίησης και η δυσκολία είναι ακόμη κι αυτοί που έχουν καταφέρει με κάποιο τρόπο να νομιμοποιηθούν, να συνεννοηθούν στην γλώσσα την δική τους για τα θέματα που τους αφορούν. Διότι είναι αλήθεια ότι αυτή την στιγμή έχουμε στην χώρα μετανάστες από περισσότερες από 130 χώρες και δεν είναι δυνατόν να έχεις σε κάθε υπουργείο, σε κάθε υπηρεσία έναν μετανάστη ο οποίος να μπορεί να μιλά την γλώσσα. Αυτό δημιουργεί πολύ μεγάλη δυσκολία στον τρόπο συνεννόησης σε ότι αφορά τα δικαιώματα, αλλά και τις υποχρεώσεις των μεταναστών στις υπηρεσίες και γι'αυτό αναφέρω ότι ένας από τους βασικούς παράγοντες για την ένταξη των μεταναστών είναι να γνωρίζουν την γλώσσα τουλάχιστον σε ένα στοιχειώδες επίπεδο για να μπορούν να συνεννοούνται με τις υπηρεσίες, είναι το πιο βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν με τις υπηρεσίες.

Ερώτηση: Σε ποιες προτάσεις θα προβαίνατε για κάποιες αλλαγές στην Μεταναστευτική Πολιτική;

Απάντηση: Εγώ νομίζω ότι δεν είναι αλλαγές, το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι ένα δυναμικό φαινόμενο το οποίο συνεχώς δημιουργεί νέα δεδομένα και με βάση αυτά τα νέα δεδομένα πρέπει εσύ να προσαρμόσεις την Μεταναστευτική Πολιτική. Γι' αυτόν τον λόγο τα περισσότερα κράτη της Ευρώπης, και όχι μόνο, ανά διετία ή τριετία αναθεωρούν τις πολιτικές τους. Αλλάζουν τους νόμους, προσαρμόζουν τα δικαιώματα αλλά και τις υποχρεώσεις, ζητάνε παραδείγματος χάριν πολύ περισσότερα πράγματα από έναν μετανάστη απ' ότι ζητούσαν πριν 10 χρόνια. Αλλάζουν τις διαδικασίες εισόδου, αλλάζουν τις διαδικασίες συμμετοχής μέσα στο κοινωνικό γίγνεσθαι, αναθεωρούν τις πολιτικές τους, σε ότι αφορά μετά αν θέλουν να τους εντάξουν, να τους αφομοιώσουν, να κάνουν πολύπλευρη την επικοινωνία, να έχουν μια πολιτισμική κοινωνία. Τι ακριβώς θέλουν να κάνουν, αυτό συνεχώς αναθεωρείται. Έτσι λοιπόν το να πούμε ότι πρέπει να βελτιώσουμε κάποια πράγματα εξαρτάται από το ποια χρονική στιγμή μιλάμε και το πώς προσαρμόζουμε την πολιτική μας στα δεδομένα που έχουμε κάθε φορά.

Ερώτηση: Ποιο πράγμα πιστεύετε ότι θα έπρεπε να διορθωθεί πρωτίστως από την πλευρά του Κράτους ώστε να αντιμετωπιστούν τα βασικά προβλήματα των μεταναστών;

Απάντηση: Για μένα το πρόβλημα είναι αυτό που ισχύει και για όλους τους έλληνες, το γραφειοκρατικό κομμάτι. Δηλαδή θα πρέπει να βρεθεί ένας τρόπος ώστε οι μετανάστες να έχουν την δυνατότητα πηγαίνοντας σε έναν φορέα να μπορούν να τακτοποιούν τα πράγματά τους, δηλαδή ότι τους αφορά μέσα από τον συγκεκριμένο φορέα και όχι να είναι υποχρεωμένοι να τρέχουν γύρω-γύρω. Εμείς στο πλαίσιο αυτό, δηλαδή στο να μπορέσουν οι μετανάστες να δουν αν υπάρχει αυτή η δυνατότητα, προωθούμε ένα πρόγραμμα που το κάνουμε σε συνεργασία με άλλες 5 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι αυτό που λέμε το one-shop-store, δηλαδή σε ένα μαγαζί να πηγαίνουν και να κάνουν την δουλειά τους οι μετανάστες. Υπάρχει όμως ένα πρόβλημα που ξεκινά από την μη δυνατή διασύνδεση μεταξύ του συνόλου των υπουργείων με ηλεκτρονικό τρόπο ώστε και με μια ενιαία βάση να αφορά τους μετανάστες, ώστε να μπορεί να γίνεται αυτή η δουλειά και ευκολότερη η διαδικασία.

Ερώτηση: Πώς θα μπορούσε να γίνει αποτελεσματικότερη η διαδικασία ένταξης των μεταναστών στην χώρα;

Απάντηση: Η ένταξη των μεταναστών είναι μια αμφίδρομη σχέση, είναι μια σχέση στην οποία συμμετέχουν και οι μετανάστες και οι Έλληνες. Πρέπει δηλαδή να θέλουν και οι μετανάστες να ενταχθούν, αλλά και να θέλουν και να έχουν κατανοήσει και οι Έλληνες την ανάγκη να τους εντάξουν. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί αν όλοι καταλάβουν τις υποχρεώσεις τους, καταλάβουν τα δικαιώματά τους και παράλληλα καταλάβουν το αμοιβαίο κέρδος τους. Χρειάζεται λοιπόν μια διαδικασία ενημέρωσης προς όλους τους φορείς για να μπορέσει να επιτευχθεί όσο καλύτερα γίνεται.

2^η Συνέντευξη:

Η συγκεκριμένη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας με τον Γραμματέα Μεταναστών και Μέλος Εκτελεστικής Επιτροπής.

Ερώτηση: Θα ήθελα να σας ρωτήσω πως κατανοείται τον όρο «καλές πρακτικές» για την ένταξη των μεταναστών στην χώρα μας.

Απάντηση: «Καλές πρακτικές» είναι ένας όρος ο οποίος έχει πολλές έννοιες, δεν είναι δυνατόν με μια λέξη να, τι εννοούμε καλές πρακτικές. Καλές πρακτικές εννοούμε όταν έρχονται μετανάστες στην χώρα μας, να βρεί τις υπηρεσίες οι οποίες θα μπορούν να τον βοηθήσουν να είναι νόμιμος και πώς να ενταχθεί στην ελληνική κοινωνία. Δυστυχώς αυτό δεν υπάρχει διότι έρχεται ο καθένας στην χώρα μας και ψάχνεται μετά να δει πως θα φτιάξει τα χαρτιά του και πως θα μπει στην ελληνική κοινωνία. Δεν είναι εύκολο πράγμα.

Ερώτηση: Ποιά η άποψή σας για τις καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στην Ελλάδα;

Απάντηση: Δυστυχώς οι καλές πρακτικές από την ίδια την κυβέρνηση δεν εφαρμόζονται, δεν υπάρχει πολιτική για να εφαρμόζονται από την κυβέρνηση την ίδια. Πολλοί φορείς εφαρμόζουν πολιτικές οι οποίες όμως δεν έχουν να κάνουν με την συγκεκριμένη πολιτική της κυβέρνησης. Δηλαδή, η κυβέρνηση δεν μπορεί να βγει και να πάρει ένα μέρος και να πεί, ξέρετε κάτι οι καλές πρακτικές για να εφαρμόζονται πρακτικές ένταξης των μεταναστών στη ελληνική κοινωνία είναι 1,2,3,4 πράγματα. Δεν υπάρχει.

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι αυτές οι καλές πρακτικές είναι αποτελεσματικές;

Απάντηση: Όχι δεν βοηθάνε. Δεν βοηθάνε. Να φέρω το παράδειγμα των παιδιών που γεννιούνται στην Ελλάδα; Είναι χωρίς πατρίδα. Διότι γεννιούνται, έχουν μια ληξιαρχική πράξη ότι γεννηθήκανε και τίποτα άλλο. Άρα να μια καλή πρακτική που μπορούσε το κράτος να κάνει. Τα παιδιά αυτά να γράφονται στο δημοτολόγιο, έχουμε κάνει ολοκληρωμένη δουλειά πάνω σε αυτό, στο δημοτολόγιο, και όταν φτάσουν σε μια ηλικία που να μπορούν να καταλαβαίνουν, δηλαδή να καταλαβαίνουν με την έννοια να αποφασίζουν στα 17 λέμε εμείς, άλλοι μπορούν να πούν στα 15, οι άλλοι μπορούν να πούν διάφορα, εγώ λέω στα 17. Να το καλεί το ελληνικό κράτος και να του πεί εδώ γεννήθηκες, εδώ μεγάλωσες. Θέλεις να πάρεις ελληνική υπηκοότητα; Το παιδί μπορεί να κρίνει τότε. Αλλά μέχρι τότε όμως να του έχει μια ταυτότητα σαν μετανάστη, να είναι γραμμένος στο δημοτολόγιο για να μπορεί να το παιδί ανά πάσα στιγμή να βγει έξω από το σπίτι του, μην το δει η Αστυνομία και βρεθεί σε κάποιο άλλο κράτος το οποίο δεν το γνωρίζει. Συνέχεια έχουμε τέτοιες συλλήψεις και προχθές, το σαββατοκύριακο, είχαμε πάλι και άλλη σύλληψη. Παιδί που έχει γεννηθεί στην χώρα μας είναι 20 χρονών που δεν έχει χαρτιά. Τον πιάσανε και μάλιστα πάει για απέλαση. Βέβαια κάναμε παρέμβαση να το αφήσουνε. Να το στείλουνε πού; Σε μια πατρίδα που δεν την γνωρίζει; Μια γλώσσα που δεν ξέρει; Να μια καλή πρακτική που θα μπορούσε να εφαρμοστεί ήδη. Δεν έχουν κάνει τίποτα σε αυτήν. Η κυβέρνηση δεν δέχεται, δεν την ενδιαφέρει. Τον μετανάστη τον βλέπει σαν εισπραξη, σαν εισπρακτικό. Πώς να του πάρει τα λεφτά από την τσέπη. Δεν του προσφέρει τίποτα.

Ερώτηση: Μπορείτε να αναφέρετε κάποιες καλές πρακτικές;

Απάντηση: Θα μπορούσε μια περίοδο χάριτος 5 χρόνια, 3 χρόνια, εφ'όσον είναι νόμιμοι στην χώρα μας, ζούνε και εργάζονται εδώ πέρα. Να τους δώσουν τα χαρτιά, άδεια διαμονής, όπως δίνουν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες στην δεκαετία, αορίστου χρόνου. Κάθε χρόνο ανανεώνουν τα χαρτιά τους, κάθε φορά πληρώνουνε, φερ'ειπείν μια οικογένεια, τετραμελής οικογένεια θέλει 1600 € για να κάνει ανανέωση τα χαρτιά της. Δηλαδή κάθε 2 χρόνια θέλεις 1600 €. Πού να τα βρούν αυτοί οι άνθρωποι 1600 €; Και σου λένε εντάξει, εδώ στην Ελλάδα είμαι, δεν κάνω χαρτιά, όταν με πιάσουν να δούμε τι θα κάνω. Γιατί δεν είναι μόνο το οικονομικό. Είναι και ένας νόμος ο οποίος λέει ότι θα πρέπει μετά από δεκαετία να πάμε στο μακρόν διαμέλλοντος, δηλαδή για 5 χρόνια. Και αντί να τους μειώσει το παράπονο, γιατί 5 χρόνια

δουλεύουνε στην χώρα μας, πληρώνουν τις εισφορές τους, πληρώνουν τα δημοτικά τέλη, πληρώνουν την εφορία, πληρώνουν τα πάντα και τους λέει φέρτε 1900 €. Δηλαδή όλα αυτά πρέπει να καταργηθούνε. Εγώ το καταλαβαίνω ότι την πρώτη φορά που θα κάνεις χαρτιά να σου τα πάρω τα 150 € διότι θα σου ανοίξει έναν φάκελο στον υπολογιστή, κάποιο κόστος τέλος πάντων το οποίο θα το πληρωθεί. Τα 150 € την πρώτη φορά, μετά να σταματήσει το καλαμπούρι όμως. Κάθε χρόνο 150, 150, 150.

Ερώτηση: Ποιες καλές πρακτικές πιστεύετε ότι λείπουν;

Απάντηση: Πρώτον να καταργηθούνε το θέμα των ενσήμων, να μην συνδέεται η άδεια παραμονής με τα ένσημα γιατί αντί η κυβέρνηση να κυνηγήσει τον εργοδότη που δεν κολλάει τα ένσημα και να τον τιμωρήσει, που δεν κολλάει τα ένσημα, τιμωρεί τον μετανάστη που δεν έχει τα ένσημα. Αν τώρα ο εργοδότης δεν πληρώνει τα ένσημα, δεν ευθύνεται ο ίδιος και έχουμε φαινόμενα ανθρώπων να δουλεύουν συνεχόμενα σε έναν εργοδότη επί 2 χρόνια και να έχουν το minimum των ενσήμων. Αυτά που χρειάζονται για να κάνουν τα χαρτιά τους. Τα άλλα ένσημα που πήγαν; Δεν δούλεψε ο άνθρωπος; Δηλαδή το ίδιο το κράτος δεν τους προστατεύει. Πρέπει να τους βγάλουμε τα ένσημα από μέσα, να έχουν τα ένσημα αυτά που χρειάζονται για να έχουν νοσοκομείο, γιατρό για να μπορούν οι άνθρωποι να νοσηλευθούν εάν χρειαστεί. Δηλαδή αυτά να παρουσιάζουνε και παράλληλα βρές τον εργοδότη, τιμώρησέ τον και πάρτους τα ένσημα. Το κύριο κατά την άποψή μου για να λυθούν τα προβλήματα. Το οποίο δεν υπάρχει. Έχω κάνει ολοκληρωμένη πρόταση. Έχω αφήσει πρόταση νόμου το 2005. Έχουμε κάνει μια αντιπρόταση. Την πήγαμε στα κόμματα. Όλα τα κόμματα. Ακόμα και η Νέα Δημοκρατία σαν κόμμα την είδε και μας είπε που είσασαν εσείς και το ψάχναμε. Αλλά δεν εφάρμοσε όμως ούτε μια λέξη από αυτά που προτείναμε.

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι η Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα είναι αποτελεσματική και εάν ναι σε ποιους τομείς;

Απάντηση: Δεν υπάρχει Μεταναστευτική Πολιτική.

Ερώτηση: Ποια προβλήματα πιστεύετε εσείς ότι αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην επαφή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες;

Απάντηση: Σήμερα το φαινόμενο δεν είναι τόσο, όπως ήταν πριν 3, 4 χρόνια. Έτσι; Σήμερα επειδή ξέρουνε 5 ελληνικά, επειδή ξέρουνε που να πάνε και επειδή ξέρουνε ότι υπάρχουν γραφεία που τους στηρίζουνε στα χαρτιά τα ετοιμάζουνε, δηλαδή όταν πάνε σε μια υπηρεσία είναι έξυπνοι πλέον. Υπήρχε και υπάρχει ακόμα αλλά όχι σε φοβερό βαθμό, μεγάλη εκμετάλλευση από συμπατριώτες τους. Από τους λεγόμενους δικηγόρους, και δικηγόρους, και από κυκλώματα τα οποία λυμαίνονται κάθε φορά τους μετανάστες. Διότι όταν πάς να καταθέσεις τα χαρτιά σου και βλέπεις και είναι μια ουρά 2000 άτομα και επειδή ο εργοδότης σε κυνηγάει ότι θα χάσεις το μεροκάματο. Θα χάσεις 1, 2, 3 μεροκάματα. Έρχεται ο άλλος ο καλοθελητή δίπλα και σου λέει δώσε μου 200 € να τα καταθέσω. Δηλαδή και εδώ θα ήθελα να πώ κάτι. Ο Κος Κακλαμάνης ο οποίος είναι σημερινός δήμαρχος, προεκλογικά είχε εξαγγείλει ότι θα ανοίξει και άλλα γραφεία για να φέρνουν τα χαρτιά οι μετανάστες. Δεν έκανε τίποτα και συσσωρεύονται όλοι στην Ψαρρών. Ένα γραφείο υπάρχει στην Αθήνα. Ένα. Είναι εποχές που πάει η Αστυνομία για να τους βάλει στην σειρά. Ξέρεις όταν βγαίνει ένας νόμος, τρέχουν όλοι και κάνουν τα χαρτιά τους. Όταν λήγουνε, λήγουνε πάλι όλα μαζί. Οπότε γίνεται συνωστισμός, οπότε τα κυκλώματα δρουνε ανενόχλητα. Γι' αυτό θα πρέπει να σταματήσει το καλαμπουράκι, να έρθουν και άλλα γραφεία να τους εξυπηρετούνε τους ανθρώπους διότι είναι πολίτες αυτής της χώρας και πληρώνουν τους φόρους, πληρώνουν τα πάντα και δεν έχουνε μια διαφορετική αντιμετώπιση.

Ερώτηση: Σε ποιες προτάσεις θα προβαίνατε για κάποιες αλλαγές στην Μεταναστευτική Πολιτική;

Απάντηση: Λοιπόν πρώτα απ' όλα να γίνει μια μελέτη επειδή το θέμα της μετανάστευσης υπάρχει μεγάλη εκμετάλλευση από πολλούς. Από κόμματα, από διάφορες οργανώσεις. Υπάρχει εκμετάλλευση με την εξής έννοια. Είναι πολλοί οι μετανάστες. Τι σημαίνει πολλοί; Εγώ θα πώ μια λύση. Την στιγμή που δεν έχει γίνει μια καταγραφή και μέσα στις προτάσεις μας αυτή είναι. Είχαμε προτείνει να γίνει μια καταγραφή των μεταναστών που ζούν στην Ελλάδα χωρίς να τους ζητάμε τίποτα άλλο. Ελάτε να καταγραφείτε. Και σε 6 μήνες. Αν μπει το περιθώριο 6 μήνες, να προσκομίζουν τα χαρτιά για να πάρουν άδεια διαμονής στην χώρα μας. Μόνο έτσι θα

λύσει το πρόβλημα της μετανάστευσης. Δεν θα υπάρχει εκμετάλλευση. Θα ξέρεις πόσοι ακριβώς είναι στην χώρα μας γιατί σήμερα δεν ξέρουμε πόσοι είναι. Ο καθένας λέει ένα νούμερο. Υπολογίζω γύρω στο 1100000. Από πού βγαίνουν όμως αυτά τα στοιχεία; Αφού δεν υπάρχουν στοιχεία. Άς γίνει μια καταγραφή και τότε θα δούμε εάν είναι πολλοί οι μετανάστες. Γιατί σου λέω δεν μπορείς να κρίνεις απλά. Σήμερα είναι καταγεγραμμένοι γύρω στους 340000 με 350000 νόμιμοι που έχουν χαρτιά. Έτσι; Αυτούς τους ξέρουμε, τους άλλους δεν τους ξέρουμε ποιοι είναι, αν είναι και πόσοι είναι. Άρα να γίνει μια καταγραφή. Το σημαντικότερο κατά την άποψή μου είναι να γίνει μια καταγραφή, αλλά δεν το θέλει η κυβέρνηση. Δεν το θέλει η κυβέρνηση διότι στα κονδύλια από την Ευρωπαϊκή Ένωση όταν είναι φλού το νούμερο, ενώ αν έκανε συγκεκριμένη καταγραφή τότε δεν θα μπορούσε να πάει να λέει ότι εμείς έχουμε πολλούς. Άρα για να λυθεί το πρόβλημα ένας τρόπος είναι αυτός. Άς γίνει μια καταγραφή και από εκεί και πέρα θα κρίνουμε όλοι και δεν θα έχουμε τα ρατσιστικά φαινόμενα που βλέπουμε ρατσιστές διάφοροι, παραδείγματος χάριν Καρατζαφέρης ο οποίος λέει καλοί οι μετανάστες αλλά πολλοί. Τώρα το ‘πολλοί’ που το βρήκε δεν ξέρω. Και αν φύγουν αύριο οι μετανάστες, εάν θα μειωθεί η ανεργία στην χώρα μας ή θα εκτοξευθεί στα ντουλάπια. Γιατί η άποψή μου είναι ότι η ανεργία θα αυξηθεί πάρα πολύ.

Ερώτηση: Ποιο πράγμα πιστεύετε ότι θα έπρεπε να διορθωθεί πρωτίστως από την πλευρά του Κράτους ώστε να αντιμετωπιστούν τα βασικά προβλήματα των μεταναστών;

Απάντηση: Πρώτον, απλοποίηση των χαρτιών, είναι σημαντικό. Δεύτερον, να ληφθεί μέριμνα για τα παιδιά που είναι στην Ελλάδα, στην χώρα μας. Είτε γεννιούνται, είτε μεγαλώνουν στην χώρα μας. Εάν δεν ληφθεί μέριμνα για τα παιδιά, την δεύτερη γενιά θα έχουμε φαινόμενα τύπου Γαλλίας. Θα έχουμε και χειρότερα φαινόμενα. Γιατί τα παιδιά αυτά θα είναι παιδιά χωρίς πατρίδα και χωρίς τίποτα. Το ελληνικό κράτος εκεί που γεννηθήκανε και μεγαλώσανε, τα αγνοεί. Το κράτος τους δεν ξέρει ότι υπάρχουνε. Η πατρίδα τους δεν ξέρει ότι υπάρχουνε. Δεν υπάρχουν τα παιδιά αυτά.

Άρα θα έχουμε τραγικά φαινόμενα εάν δεν παρθούν άμεσα μέτρα, άμεσα. Και εμείς στην καμπάνια που κάνουμε για τον 'Ρατσισμό από Κούνια', προβάλλουμε αυτά τα θέματα. Δηλαδή φανταστείτε τώρα, εσύ σπούδασες, σπούδασες στο ελληνικό κράτος, σε σπούδασε και αύριο το πρωί σου λέει ξέρετε κυρία μου δεν σας ξέρω. Δηλαδή επενδύει, βάζει χρήμα, τα σπουδάζει αυτά τα παιδιά και δεν μεριμνεί τα λεφτά που έδωσε να τα πάρει πίσω σου λέω εγώ. Άς πάρουμε ξέρω 'γω του εμπορίου γιατί αυτό σπούδασες και αύριο θα βγεί γιατρός, επιστήμονας και εσύ δεν του αναγνωρίζεις το δικαίωμα να είναι στην χώρα μας. Θα φύγει. Άρα η επένδυση που έκανες πάνω του πάει χαμένη.

Ερώτηση: Πώς θα μπορούσε να γίνει αποτελεσματικότερη η διαδικασία ένταξης των μεταναστών στην χώρα;

Απάντηση: Απλό. Τα παιδιά που γεννιούνται στην Ελλάδα, το ξαναείπα, ή που μεγαλώνουν στην χώρα μας ή που βγάζουν το σχολείο, δηλαδή που το βλέπεις 7 χρονών εδώ, και τελειώνουν το σχολείο στα 18, τους ρωτάμε εάν θέλουν να γίνουν Έλληνες. Αν δεν θέλουν να γίνουν Έλληνες είναι δική του επιλογή είτε να μείνει, είτε να φύγει. Αλλά δεν μπορεί το κράτος να επενδύει, να ξοδεύει χρήματα και ξαφνικά να αγνοεί αυτό το παιδί το οποίο δεν ξέρεις που υπάρχει, αν υπάρχει, δεν υπάρχει. Ξέρεις τα παιδιά αυτά στα 18 τους πρέπει να βγάλουνε κάρτα σαν οικονομικοί μετανάστες. Δηλαδή πρέπει να βρούν εργοδότη και μπορεί να σπουδάζουνε. Αν δεν βρούν εργοδότη για να κάνουν τα χαρτιά τους, φεύγουν πλέον από την οικογενειακή συνένωση, από την οικογένειά τους στα 18. Και που θα βγάλουνε κάρτα; Δηλαδή γεννιούνται, μεγαλώνουν και ξαφνικά είναι οικονομικοί μετανάστες. Δηλαδή το αρχικό είναι αυτό. Διότι αν λυθεί αυτό, τα άλλα σιγά-σιγά λύνονται. Και να σας πώ κάτι; Εάν σήμερα έχουμε 340.000 μετανάστες, εάν δείτε τα στοιχεία, οι περισσότεροι από αυτούς είναι οικογενειάρχες, έχουν οικογένεια εδώ. Αυτοί οι άνθρωποι δεν θα μπορούσαν να ξαναφύγουν από την χώρα μας. Είναι πάρα πολύ δύσκολο. Όπως πήγαμε εμείς, που πήγαμε στο εξωτερικό και είχαμε πάει για 1, 2 χρόνια, 3 για να εισπράξουμε κάποια λεφτά, να δουλέψουμε για να βάλουμε στην χώρα μας και ξαφνικά βρεθήκαμε για 25 χρόνια και 30 χρόνια ο καθένας μας στο εξωτερικό. Το ίδιο κάνουν και αυτοί. Μεγαλώνουν τα παιδιά, την μητρική γλώσσα δεν την ξέρουνε. Άρα ο κάθε γονιός σκεπτόμενος που θα πάει, θα μείνει εδώ για το καλό των παιδιών

του. Γιατί πάμε στο εξωτερικό; Για το καλό των παιδιών μας, τις οικογένειές μας. Και βλέπουν ότι το καλό των παιδιών τους είναι εδώ, στην χώρα μας. Άρα αυτοί οι άνθρωποι θα πρέπει να τους εντάξουμε εμείς οι ίδιοι στην κοινωνία, να τους βοηθήσουμε. Ε δεν τους βοηθάει κανείς, δηλαδή υπάρχει ο Σύλλογος των Μεταναστών ο οποίος κανείς δεν τους αναγνωρίζει. Ούτε το ίδιο το κράτος. Υπάρχει Εθνική Επιτροπή Μετανάστευσης που δεν συμμετέχουν οι μετανάστες. Υπάρχουν 25 φωνές μέσα τα κόμματα, τα συνδικάτα, η Εκκλησία. Ότι θέλεις υπάρχει μέσα, οι μετανάστες όμως δεν εκπροσωπούνται. Άρα εμείς που πάμε στην Επιτροπή συζητάμε για τους μετανάστες χωρίς τους μετανάστες. Δεν υπάρχουν στην Επιτροπή να μεταφέρουν την άποψή τους, τα προβλήματά τους. Δηλαδή ξέρει ο καθηγητής που είναι ξέρω 'γω πρόεδρος σε μια οργάνωση της Εκκλησίας τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο μετανάστης; Τα ξέρει θεωρητικά, πρακτικά όμως, τι συμβαίνει κάθε μέρα δεν το ξέρει. Και δεν φταίει αυτός. Έτσι; Αφού δεν ασχολείται με την καθημερινότητα του μετανάστη. Άρα ο μετανάστης είχε μετά και θέση και λόγο και έτσι θα καταλαβαίναμε καλύτερα το θέμα, την ωριμότητα που αντιμετωπίζουνε καθημερινά για να μπορούμε να κάνουμε κάτι. Όχι ότι περιμένουμε ότι θα γίνει κάτι στην Επιτροπή. Και τώρα ένα χρόνο που λειτουργεί, μια φορά συνεδριάσαμε, είπαμε θέσεις, ξαναφύγαμε. Άρα και από εκείνη την μεριά το κάνανε για να πάρουν κονδύλια από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ξεκάθαρα πράγματα.

3^η Συνέντευξη:

Η συγκεκριμένη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη με έναν Ειδικό Επιστήμονα που ασχολείται επί των θεμάτων μετανάστευσης.

Ερώτηση: Θα ήθελα να σας ρωτήσω πως κατανοείται τον όρο «καλές πρακτικές» για την ένταξη των μεταναστών στην χώρα μας.

Απάντηση: Με τον όρο «καλές πρακτικές» εννοούμε εκείνες τις πρακτικές που μπορούν να ενισχύσουν, να ενθαρρύνουν την διαδικασία ένταξης. Η ένταξη είναι η διαδικασία που de facto συμβαίνει στην κοινωνία ούτως ή άλλως. Δεν είναι κάτι που προκαλείται από πρακτικές. Είναι κάτι που υπάρχει. Ένταξη είναι και η εκμετάλλευση του μετανάστη, ένας τρόπος με τον οποίο να ενταχθεί στην οικονομία. Καλές πρακτικές είναι εκείνες οι πρακτικές που ενθαρρύνουν την ένταξη, την ισότιμη

ένταξη και την ένταξη με την εκχώρηση ή την απόκτηση δικαιωμάτων στους μετανάστες. Αυτές είναι οι καλές πρακτικές.

Ερώτηση: Ποιά η άποψή σας για τις καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στην Ελλάδα;

Απάντηση: Υπάρχουν 2 μεγάλες κατηγορίες καλών πρακτικών. Αυτές που γίνονται από το Κράτος και αυτές που γίνονται από την Κοινωνία Πολιτών. Οι πρώτες ονομάζονται πολιτικές ακριβώς επειδή είναι πρωτοβουλίες βασισμένες μέσα σε ένα πλαίσιο άσκησης πολιτικής και οι δεύτερες ονομάζονται συνήθως καλές πρωτοβουλίες. Οι πρώτες είναι πρακτικές, είναι πολιτικές, ενώ οι δεύτερες είναι πρωτοβουλίες. Συνηθίζεται να λέγεται αυτός ο όρος. Έτσι λοιπόν στην Ελλάδα ο χαρακτήρας που έχουν οι καλές πρακτικές είναι ότι όλες ή σχεδόν όλες απορρέουν και προέρχονται από την Κοινωνία Πολιτών και από το Κράτος όσον αφορά την ένταξη των μεταναστών. Έτσι λοιπόν οι καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στην χώρα μας είναι εκείνες που ξεκινούν ως πρωτοβουλίες της Κοινωνίας Πολιτών και έχουν απτά και ορατά αποτελέσματα στους στόχους της ένταξης που είναι επιγραμματικά μια σειρά από πράγματα. Πρώτον είναι η αύξηση, η ενθάρρυνση της συμμετοχής των μεταναστών, της αρχαιότητάς τους στην κοινωνία και της αμοιβαίας αποδοχής της συνύπαρξης εθνοτικά και πολιτισμικά διαφορετικούς συμπολίτες.

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι αυτές οι καλές πρακτικές είναι αποτελεσματικές;

Απάντηση: Αυτές οι πρακτικές που στην πλειονότητά τους απορρέουν από την Κοινωνία Πολιτών είναι εξαιρετικά θετικές και είναι αποτελεσματικές ως προς τους στόχους τους, δηλαδή σε πλήρες κενό πολιτικό και νομοθεσίας, που να προάγει πραγματικά την συμμετοχή, την ισότιμη συμμετοχή και την ένταξη, δίνουν απτά και ορατά αποτελέσματα στους μετανάστες. Ωστόσο, πλήν όμως, δεν είναι αποτελεσματικές σε μακροσκοπικό επίπεδο όσον αφορά το σύνολο της πρόκλησης που ονομάζεται ένταξη των μεταναστών αφού δεν μπορούν οι πρωτοβουλίες αυτές παρά να δώσουν κάποια εφόδια, κάποια δημόσια αγαθά, πλούτο, εκπαίδευση, γνώση,

εμπειρίες στους μετανάστες και στον γηγενή πληθυσμό, αλλά δεν μπορούν να δώσουν δικαιώματα και δεν μπορούμε να δώσουμε κανονιστικό πλαίσιο συνύπαρξης, που είναι αυτό που θα χρειαζόταν από καλές πρακτικές που θα απέρρεαν από το Κράτος και θα ονομάζονταν για αυτόν τον λόγο πολιτικές.

Ερώτηση: Μπορείτε να αναφέρετε κάποιες καλές πρακτικές;

Απάντηση: Καλές πρακτικές είναι το πρώτο πράγμα που έρχεται στον νού σε κάποιον που μιλάει για καλές πρακτικές είναι τα προγράμματα εκπαίδευσης και εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας που γίνονται από διάφορες πρωτοβουλίες της Κοινωνίας Πολιτών, το Κυριακάτικο Σχολείο των Μεταναστών, τα πίσω θρανία. Επίσης έρχονται στο μυαλό τα διάφορα αντιρατσιστικά φεστιβάλ που γίνονται ανά την Ελλάδα και που είναι μια ευκαιρία συζήτησης, όχι μόνο για θέματα πολιτισμού και συνύπαρξης με πλαίσιο, με καμβά τον πολιτισμό, αλλά και συζήτησης για πολιτικές διεκδικήσεις και αυτοοργάνωσης των μεταναστών σε συνεννόηση και σε όσμωση με την Κοινωνία Πολιτών. Το γεγονός ότι υπάρχουν χιλιάδες συμπολίτες που περιμένουν κάθε χρόνο να βρεθούν σε έναν τέτοιο χώρο δείχνει πως ακριβώς σε απουσία, σε κενό πολιτικών γίνεται, συντελείται σήμερα μια μορφής διαπολιτισμικός διάλογος παράλληλα από την νομοθεσία και το Κράτος, ασχέτως της νομότυπης διαμονής ή όχι των μεταναστών. Με αυτήν την έννοια λοιπόν οι πρώτες που έρχονται στον νού. Από την άλλη υπάρχουν πλέον, ακριβώς με την απουσία του Κράτους, υπάρχουν πάρα πολλές πρωτοβουλίες ιδιωτικές από την Κοινωνία Πολιτών για πιο απτά και χειροπιαστά παραδείγματα αλληλεγγύης και προώθησης της ένταξης μέσα από την παροχή συγκεκριμένων αγαθών όπως πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, στις υπηρεσίες προστασίας, στις υπηρεσίες νομικής υποστήριξης. Σκέφτομαι το Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, την PRAKSIS, την ΑΡΣΙΣ, το MOSAIC του ΚΕΘΕΑ. Σκέφτομαι επίσης τις μορφές αυτοοργάνωσης των μεταναστών με πολλές δυσκολίες και προσχήματα που στην ουσία είναι από μόνες τους καλές πρακτικές, το Ελληνικό Forum Μεταναστών, την Πανελλήνια Ένωση Γυναικών Μεταναστριών, την Ένωση Αφρικανών Γυναικών κ.ο.κ. . Οι ίδιες αυτές είναι καλές πρακτικές. Ωστόσο είναι ένα μικρό κομμάτι.

Ερώτηση: Ποιες καλές πρακτικές πιστεύετε ότι λείπουν;

Απάντηση: Οι καλές πρακτικές που λείπουν είναι κυρίως οι δημόσιες, είναι οι πολιτικές και είναι οι πρακτικές ένταξης που θα βοηθούσαν και θα ενίσχυαν και χρηματοδοτικά και κανονιστικά την συμμετοχή, την ισότιμη συμμετοχή των μεταναστών. Αυτό θα σήμαινε εν πολλοίς να αυξηθεί το συντομότερο δυνατόν η συμμετοχή των μεταναστών με έκφραση, διατύπωση λόγου για τα ζητήματα που τουλάχιστον που τους αφορούν και σε τοπικό επίπεδο σε κάθε δήμο, σε κάθε κοινότητα, σε κάθε συνοικία μέσα από Συμβούλια Μεταναστών. Για να γίνει αυτό θα έπρεπε να χρηματοδοτηθούν οι οργανώσεις των μεταναστών ώστε να μπορούν να, ακριβώς να υποστηρίξουν την διαδικασία αυτής της συμμετοχής και τον διάλογο των μεταναστών. Αυτό θα σήμαινε επίσης, κατ'αρχήν η Εθνική Επιτροπή για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών να έχει μέσα και κάποιον εκπρόσωπο μετανάστη. Εδώ μιλάμε για μια κακή πρακτική, αντίθετα εκεί που θα μπορούσε να είναι μια καλή πρακτική.

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι η Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα είναι αποτελεσματική και εάν ναι σε ποιους τομείς;

Απάντηση: Η Μεταναστευτική Πολιτική δεν είναι αποτελεσματική και πρέπει να βελτιωθεί σε όλους τους τομείς. Τόσο ως προς την είσοδο και δικαίωμα διαμονής στους μετανάστες, τόσο ως προς την είσοδο στην αγορά εργασίας και στα δικαιώματα και στην προστασία των εργαζομένων στην αγορά εργασίας, όσο και στην οικογενειακή συνένωση και την κατάργηση απαγορευτικών προϋποθέσεων που δυσχεραίνουν ή δεν σέβονται την οικογενειακή ενότητα, όσο και στην πολιτική συμμετοχή με την απόδοση δικαιώματος ψήφου στις τοπικές εκλογές στους μακροχρόνια διαμένοντες μετανάστες, στην απόδοση είτε της ιθαγένειας, είτε καθεστώς μακράς διαμονής στους μετανάστες που έχουν γεννηθεί ή μεταναστεύσει ανήλικοι και ενηλικιωθεί στην χώρα. Υπάρχει μια σειρά από τομείς, σε όλους τους τομείς θα πρέπει να υπάρχουν βελτιώσεις. Δεν είναι αποτελεσματική σε κανέναν από αυτούς τους τομείς. Επίσης το αν είναι αποτελεσματική μια πολιτική έχει να κάνει με το ποια αποτελέσματα επιδιώκει, ποιοι είναι οι στόχοι της. Αυτή η πολιτική διακηρυκτικά, ανάμεσα στα άλλα λέει ότι επιδιώκει την ένταξη. Με αυτήν την έννοια δεν είναι αποτελεσματική, στον βαθμό που δεν ενθαρρύνει την ένταξη, αλλά μάλλον την αποθαρρύνει και την αποτρέπει. Γιατί όπως είπαμε η ένταξη συμβαίνει ούτως ή άλλως και συμβαίνει αυτήν την στιγμή. Αυτή η Μεταναστευτική Πολιτική παρά τις

διακηρύξεις της μοιάζει να, μέσα από τις επιμέρους διατάξεις της που την συνιστούν, μοιάζει να θέλει να αποτρέψει αυτό που διακηρύσσει ως στόχο. Μοιάζει να θέλει να το καθυστερήσει, για παράδειγμα δεν θέλει να αποδώσει καθεστώς μακράς διαμονής στους μετανάστες. Ενώ το εισάγει στην νομοθεσία με έναν έμμεσο, κουτοπόνηρο τρόπο, δηλαδή επιτρέπει το πολύ σε 400 μετανάστες τον χρόνο να έχουν πρόσβαση στο καθεστώς μακράς διαμονής. Αυτό σημαίνει ότι θα χρειαστούν άλλα 100 χρόνια περίπου για να πάρουν, αφού είναι εγγεγραμμένος ο μετανάστης, το καθεστώς μακράς διαμονής. Άρα λοιπόν το καθυστερεί, το τρενάρει το πράγμα. Άρα θέλει να την αποτρέψει την ένταξη.

Ερώτηση: Ποια προβλήματα πιστεύετε εσείς ότι αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην επαφή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες;

Απάντηση: Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν έχουν να κάνουν με δυσανεξία, με εκφάνσεις ρατσισμού ενίοτε σε επαφές με τους δημοσίους υπαλλήλους οι οποίοι, όπως και ο καθηγητής σας έχει κάνει σε μια εξαιρετική έκθεση με την Κυρία Κασιμάτη, κάποια στιγμή θέτουν και χρήζουν τον εαυτό τους Migration Manager, δηλαδή θεωρούν ότι οι ίδιοι θα κάνουν, θα βάλουν τώρα τάξη σε αυτό που λέγεται μετανάστευση. Ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι υπάρχει ένα τέτοιο μεταναστευτικό πλαίσιο, μια μεταναστευτική πολιτική που συντίθεται από μια σειρά από σύνθετες διατάξεις που απλώς μοιάζει να έχει στόχο να αποθαρρύνει την ομαλή ένταξη και την μακροχρόνια και διαχρονική ένταξη των ανθρώπων αυτών στην ελληνική κοινωνία, γ' αυτό και είναι πολύ σύνθετη, πολύ δύσκολη, πολύ δύστροπη νομοθεσία και αυτό έχει μια σειρά από επιπτώσεις. Πρώτον έχει την επίπτωση ότι όσοι στις δημόσιες υπηρεσίες ασχολούνται με θέματα μεταναστών και ειδικότερα στο Σύστημα Αδειών Διαμονής, είναι εκείνοι οι υπάλληλοι που έχουν πάρει την πιο δυσμενή μετάθεση, δηλαδή θεωρούν ότι είναι η πιο δυσμενής υπηρεσία γιατί είναι όντως δύσκολη η δουλειά τους, έχουν μεγάλο φόρτο εργασίας γιατί δεν υπάρχουν αρκετοί υπάλληλοι ή υπάρχουν προσωρινοί υπάλληλοι και άρα η ποιότητα παροχής υπηρεσιών είναι πολύ χαμηλή. Δεύτερον αυτές οι σύνθετες διατάξεις δίνουν την εντύπωση στους δημοσίους υπαλλήλους, καλόπιστους ή κακόπιστους, πιο πολλές φορές κακόπιστους, ότι οι μετανάστες ζούν κάτω από ένα ειδικό καθεστώς νομοθετικό που είναι αυτό που αφορά τις ρυθμίσεις της μεταναστευτικής νομοθεσίας. Δεν θεωρούν ότι όλες οι υπόλοιπες διατάξεις που αφορούν όλους τους πολίτες που ζούν σε αυτήν την χώρα

τους καταλαμβάνουν. Αυτό σημαίνει ότι για παράδειγμα εάν χαθεί ένας φάκελος ενός μετανάστη από την υπηρεσία, η υπηρεσία θα ζητήσει από τον μετανάστη να ξαναπάρει τα χαρτιά του και να φτιάξει τον φάκελο. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία όταν χάσει η διοίκηση έναν φάκελο πρέπει εκείνη να ξαναφτιάξει τα χαρτιά και αν δει ότι λείπει κάποιο χαρτί να δώσει την άδεια στον μετανάστη και αν δει ότι λείπει κάποιο χαρτί μετά από έναν χρόνο να την ξαναπάρει πίσω. Αλλά προς το παρόν πρέπει να δώσει την άδεια, δεν μπορεί να καθυστερήσει. Στον μετανάστη θεωρεί ότι μπορεί να καθυστερήσει, νομίζει ότι υπάρχει ένα ειδικό πλαίσιο.

Ερώτηση: Σε ποιες προτάσεις θα προβαίνατε για κάποιες αλλαγές στην Μεταναστευτική Πολιτική;

Απάντηση: Αυτό που θα πρέπει να γίνει είναι μια μεταρρύθμιση της Μεταναστευτικής Πολιτικής που δεν θα πρέπει πιά να είναι φοβική ή πιστή, αλλά να είναι δικαιωματοκεντρική, δηλαδή να ξεκινάει, να ξεκινάει και να εκπορεύεται από τα δικαιώματα που καλείται να προστατεύσει. Ένα απλό παράδειγμα, όταν υπάρχει μια μεταναστευτική νομοθεσία που ρυθμίζει το πώς θα δουλεύουν και πως θα παίρνουν άδεια οι μετανάστες εργαζόμενοι, αυτό που πρέπει να σκέφτεται ο νομοθέτης και να φτιάχνει μέσα είναι το πως θα προστατεύσω τα δικαιώματα του εργαζόμενου, κάτι που είναι καλό για όλους. Όχι το πώς θα βάλω εδώ εμπόδιο στο να μετακινηθεί στην άλλη περιφέρεια μην τυχόν και γεμίσουμε Αλβανούς. Είναι διαφορετική η οπτική. Θα πρέπει λοιπόν να αλλάξει εντελώς η οπτική. Θα πρέπει να γίνει μια νομοθεσία και πολιτική που να αρθρώνεται και να στηρίζεται στα δικαιώματα. Πως άς πούμε θα κάνεις ένα νομοσχέδιο για την βιοηθική, για την τεχνητή γονιμοποίηση, αυτό είναι ένα νομοσχέδιο για τα δικαιώματα. Εντάξει; Το ίδιο λοιπόν το μεταναστευτικό. Τώρα δεν είναι ένα νομοσχέδιο πως θα πάρω αυτό το παράβολο και πως θα γίνει αυτή η διαδικασία. Νομοσχέδιο που θα αφορά δικαιώματα ανθρώπων και αυτό είναι προς το συμφέρον όλων.

Ερώτηση: Ποιο πράγμα πιστεύετε ότι θα έπρεπε να διορθωθεί πρωτίστως από την πλευρά του Κράτους ώστε να αντιμετωπιστούν τα βασικά προβλήματα των μεταναστών;

Απάντηση: Πρώτον να αποδώσει την άδεια μακράς διαμονής χθές, σήμερα και στους μετανάστες που έχουν μεταναστεύσει ανήλικοι ή γεννηθεί στην χώρα και να τους δώσει ειδική, ειδικό μονοπάτι, ειδική διαδικασία πρόσβασης στην ιθαγένεια. Να μπορούν να πάρουν την ιθαγένεια πιο εύκολα απ'ότι οι γονείς τους. Δεύτερον θα πρέπει να υπάρχει μια διαρκής νομιμοποίηση των μεταναστών που εργάζονται ή αυτών οι οποίοι δεν έχουν διαπράξει κάποιο αδίκημα και ζούν ειρηνικά και παραγωγικά στην χώρα είτε εργάζονται, είτε μπορεί να παρέχουν υπηρεσίες, φύλαξη κάπου άτυπα κ.τ.λ. . Με λίγα λόγια σήμερα ένας μετανάστης όταν βρίσκεται, ανευρίσκεται να εργάζεται παράνομα σε παραοικονομία, αυτό που γίνεται είναι ότι απελαύνεται. Ο εργοδότης κάθεται στα αυγά του, δεν καταλαβαίνει τίποτα. Αυτό που θα έπρεπε να γίνεται, αν θέλεις, είναι αυτός να δικαιούται άδεια διαμονής επειδή εργάζεται και να αναζητούνται οι ασφαλιστικές εισφορές από τον εργοδότη.

Ερώτηση: Πώς θα μπορούσε να γίνει αποτελεσματικότερη η διαδικασία ένταξης των μεταναστών στην χώρα;

Απάντηση: Ένταξη = Συμμετοχή. Συμμετοχή δεν μπορείς να έχεις χωρίς ίσα δικαιώματα. Τουλάχιστον στην τοπική κοινωνία, αν όχι να γίνουν πολίτες εφ'όσον το επιθυμούν και να ψηφίσουν στις τοπικές εκλογές, τουλάχιστον στην τοπική κοινωνία μιλάμε για μετανάστες που ζούν πάνω από 3 χρόνια ή 4 ή 5 χρόνια νόμιμα στην περιοχή να έχουν δικαίωμα ψήφου, εκλέγειν και εκλέγεσθαι, στις τοπικές εκλογές και έκφρασης γνώμης για τα ζητήματα που τους αφορούν. Αυτό είναι ένας τρόπος. Οι άλλοι τρόποι είναι η μαζική παροχή εκμάθησης ελληνικών ή άλλων στοιχείων που θα ζητήσουν οι μεταναστευτικές κοινότητες για την ελληνική γλώσσα, ελληνική ιστορία οτιδήποτε, όχι για λόγους εξετάσεων για να πάρουν ένα καθεστώς, μια άδεια διαμονής ή οτιδήποτε, αλλά για να μάθουν χωρίς άλλο κόστος με υποστήριξη από το Κράτος την ελληνική γλώσσα και την χώρα στην οποία θέλουν, έχουν επιλέξει να ζήσουν. Γιατί αυτοί οι άνθρωποι δεν τους παρέχεται τέτοια ευκαιρία, όπως παρέχεται στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διψούν για τέτοιου είδους μάθηση, όπως έχουν δείξει οι καλές πρακτικές του μη κυβερνητικού χώρου που αναφέραμε προηγουμένως.

4η Συνέντευξη:

Η συγκεκριμένη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στον Δήμο Αθηναίων με την Αντιδήμαρχο Αθηναίων.

Ερώτηση: Θα ήθελα να σας ρωτήσω πως κατανοείται τον όρο «καλές πρακτικές» για την ένταξη των μεταναστών στην χώρα μας.

Απάντηση: Ο όρος «καλή πρακτική» ερμηνεύεται ως η έμπρακτη δοκιμή που έχει αποφέρει το επιθυμητό, το θετικό, το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων του Δήμου Αθηναίων για την ομαλή ένταξη των μεταναστών στην τοπική μας κοινωνία παραπέμπει ο όρος «καλή πρακτική» στην υιοθέτηση ενεργειών, προγραμμάτων, σχεδιασμών που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλες μεγαλουπόλεις της Ευρώπης, σε άλλες πρωτεύουσες. Είναι εδώ και πάρα πολλές δεκαετίες χώρες προορισμού μεταναστευτικών ρευμάτων. Βέβαια όταν εδώ μιλούμε για μεταναστευτικά ρεύματα, μιλούμε για οικονομικούς μετανάστες. Και σήμερα σε πόλεις της Γαλλίας και ακόμα της Ιταλίας, όπως θα ξέρετε μιλούν και για την δεύτερη γενιά, δηλαδή τα προβλήματα των μεταναστών της δεύτερης γενιάς. Εμείς λοιπόν κατά ένα σκέλος υιοθετούμε τις καλές πρακτικές της Ευρώπης, όπως σας είπα, και αποτελούμε και εμείς μια καλή πρακτική για άλλες πόλεις της Ευρώπης σε πολλά θέματα, όπως επίσης και θα αποτελέσουμε για αρκετές άλλες πόλεις της Ελλάδος. Αναφέρθηκα στις άλλες ευρωπαϊκές πόλεις προορισμού, που εδώ και πολλές δεκαετίες βιώνουν την μετανάστευση. Εμείς στην Ελλάδα βιώνουμε το φαινόμενο της εισροής μεταναστών μόνο τις τελευταίες δύο δεκαετίες, δηλαδή συγκεκριμένα από το 1991. είναι πολύ μικρό το διάστημα σε σύγκριση με άλλες χώρες και να σκεφτείτε ότι μέσα σε 17 χρόνια το ποσοστό επί του συνόλου του πληθυσμού της Ελλάδος θα αγγίζει το 8-9% περίπου και άλλοι μιλάνε για 11% συμπεριλαμβανομένων και των παράνομων μεταναστών.

Ερώτηση: Ποια η άποψή σας για τις καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στην χώρα μας και ακόμα θα αναφέρετε κάποιες καλές πρακτικές για την ένταξη των μεταναστών στην Ελλάδα;

Απάντηση: Δεν θα ήθελα να μιλήσω για την χώρα γενικότερα γιατί αυτός είναι ο τομέας του Υπουργείου Εσωτερικών. Μπορώ να μιλήσω για τον Δήμο Αθηναίων. Τα προγράμματα που υλοποιούμε, οι καλές πρακτικές που έχουμε σχεδιάσει θα υλοποιηθούν μέσα στα επόμενα χρόνια, όπως σας είπα πριν, εφαρμόζονται με επιτυχία σε αρκετές πρωτεύουσες ή μεγάλες πόλεις της Ευρώπης. Αυτές τις καλές πρακτικές τις έχουμε υιοθετήσει και τις έχουμε προσαρμόσει. Μπορώ να αναφερθώ συγκεκριμένα στο πρόγραμμα ‘Η μαμά μαθαίνει ελληνικά’. Αυτό το πρόγραμμα, αν δεν κάνω λάθος, πρωτοξεκίνησε ο Δήμος της Βιέννης. Προσφέρει εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας σε όλες τις μητέρες των παιδιών, των αλλοδαπών παιδιών που είναι εγγεγραμμένα στους παιδικούς σταθμούς του Δήμου Αθηναίων. Μπορώ να σας μιλήσω για την σύσταση του ‘Συμβουλίου των Μεταναστών’ που θα πραγματοποιηθεί τον Σεπτέμβριο. Επίσης είναι μια πρακτική της Ευρώπης, είναι ένα συμβούλιο που συμμετέχουν διάφοροι φορείς, ο Δήμος Αθηναίων, το Υπουργείο Εσωτερικών, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, και επίσης μεγάλος αριθμός μεταναστών. Και επίσης μπορώ να σας αναφέρω και την ‘Χάρτα των Μεταναστών’ που θα συμπεριλαμβάνει τις καλές πρακτικές, τις υποχρεώσεις μας έναντι των μεταναστών. Και όπως σας είπα πριν, είμαι σίγουρη ότι και οι άλλοι δήμοι θα πάρουν τις πρακτικές αυτές που, πάλι τονίζω, τις προσαρμόζουμε με τα δικά μας δεδομένα γιατί άλλο οι Γάλλοι, άλλο οι Άγγλοι, άλλη η κοινωνία, άλλη η οικονομία των χωρών. Υπάρχουν πάρα πολλά διαφορετικά σημεία. Θεωρώ ότι άλλοι δήμοι της χώρας πάλι θα μιμηθούν τον Δήμο της Αθήνας. Ήδη συζητάω με μεγάλους δήμους, μεγαλύτερους και μικρότερους δήμους της χώρας για τα προγράμματα και τις καλές πρακτικές που έχουμε υλοποιήσει.

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι αυτές οι καλές πρακτικές είναι αποτελεσματικές;

Απάντηση: Πιστεύω ότι είναι άκρως αποτελεσματικές γιατί αλλιώς δεν θα προχωρούσα εγώ προσωπικά στον προγραμματισμό τους. Τα μαθήματα ή μάλλον το πρόγραμμα ‘Η μαμά μαθαίνει ελληνικά’ στοχεύει στο να μπορέσει να βοηθήσει τις

μητέρες αφ' ενός να συνεννοούνται στις καθημερινές δραστηριότητες τους με τους Έλληνες, αφ' ετέρου να βοηθήσουν τα παιδιά τους στο σχολείο. Η αποδοχή ήταν μεγάλη και έχουμε την δυνατότητα με το πρόγραμμα αυτό να καλύψουμε όλες τις ενδιαφερόμενες μαμάδες των παιδιών που είναι εγγεγραμμένα στους παιδικούς σταθμούς. Μιλάμε για έναν μεγάλο αριθμό παιδιών και θεωρώ ότι το πρώτο πράγμα που βοηθάει κάποιον να ενταχθεί στην χώρα είναι η γνώση και ο σωστός χειρισμός της γλώσσας. Επίσης το 'συμβούλιο των Μεταναστών', όπως σας είπα, θα συμμετάσχουν μετανάστες οι οποίοι οι ίδιοι βιώνουν τα προβλήματα. Δεν νομίζω ότι υπάρχει μέχρι τώρα κανείς να ακούσει σε ένα καθορισμένο πλαίσιο τα προβλήματα των μεταναστών και να προσπαθήσει να δώσει λύσεις όσον αφορά κιόλας τα θέματά τους στην τοπική κοινωνία γιατί από εκεί ξεκινάμε όλοι, πως ζούμε, ο χώρος που ζούμε. Επίσης έχουμε προχωρήσει σε διαπολιτισμικές δραστηριότητες, ε και αυτές να τις συγκαταλέξουμε στις καλές πρακτικές. Δηλαδή θα ξεκινήσουμε προγράμματα με συμμετοχή παιδιών και εφήβων σε θεατρικές παραστάσεις, σε χορωδίες, σε προγράμματα. Αλλά δεν θα γίνουν σκόρπια. Θα γίνουν βάσει ενός κορμού, βάσει καλά μελετημένου προγράμματος. Το άλλο που έχουμε σχεδιάσει και θα υλοποιήσουμε είναι η εκμάθηση ηλεκτρονικών υπολογιστών. Πάρα πολύ βασικό κομμάτι, γιατί πάρα πολλοί αλλοδαποί εργάζονται σε επιχειρήσεις και δεν μπορούν να πάνε παραπέρα επειδή δεν γνωρίζουν, δεν μπορούν να χειριστούν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Αυτό αμέσως τους δίνει άλλες προοπτικές. Επίσης θα παίρνουν και πιστοποίηση μετά τα μαθήματα για την γνώση τους στο Internet. Πάλι καταλαβαίνετε ότι το να μπορεί ένας μετανάστης να μπαίνει στο Internet, να επισκέπτεται ιστοσελίδες που αναφέρονται στα γεγονότα της χώρας του, στα νέα, γενικά βοηθάει πάρα πολύ.

Ερώτηση: Ποιες καλές πρακτικές πιστεύετε ότι λείπουν;

Απάντηση: Κατά την γνώμη μου λείπουν πάρα πολλές καλές πρακτικές. Είμαστε ακόμα σε εμβρυακό στάδιο. Το ιδανικό, το ζητούμενο θα ήταν οι μετανάστες με το που έρχονται στην χώρα να ενσωματώνονται αυτόματα. Αυτό είναι και θέμα νομοθεσίας, είναι θέμα διαπολιτισμικών δραστηριοτήτων, είναι θέμα ένταξης τους στα σχολεία, είναι πάρα πολλά αυτά που μπορούν να γίνουν και θεωρώ ότι πρέπει να

γίνονται και να γίνουν με ταχύτατους ρυθμούς, διότι σε λίγο όχι απλά θα τρέχουμε πίσω από τα προβλήματα, αλλά θα είμαστε και σε μια απόσταση που δεν θα μας επιτρέψει να καλύψουμε κανένα κενό.

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι η Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα είναι αποτελεσματική και εάν ναι σε ποιους τομείς;

Απάντηση: Η Μεταναστευτική Πολιτική χαράσσεται από το Υπουργείο Εσωτερικών. Θεωρώ ότι έχουνε σκύψει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ειδικά ο νύν υπουργός ο Κορς Παυλόπουλος, στα θέματα των μεταναστών και στην μεταναστευτική Πολιτική. Πρόσφατα ήτανε στην Ευρώπη. Αφουγκράζεται, ακούει, προσλαμβάνει και θεωρώ ότι ναι μεν υπάρχει χώρος για βελτίωση, αλλά τα βήματα που γίνονται είναι πολύ γοργά προς αυτήν την κατεύθυνση.

Ερώτηση: Ποια προβλήματα πιστεύετε εσείς ότι αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην επαφή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες;

Απάντηση: Οι μετανάστες αντιμετωπίζουν πάρα πολλά και διαφορετικά προβλήματα με τις δημόσιες υπηρεσίες. Άς ξεκινήσουμε από το βασικότερο, είναι η μη γνώση της ελληνικής γλώσσας, το οποίο θα τους δημιουργεί πρόβλημα σε οποιαδήποτε δημόσια υπηρεσία θελήσουνε να πάνε και να εξυπηρετηθούνε είτε πρόκειται για την Διεύθυνση Αλλοδαπών που έρχονται για την άδεια παραμονής, είτε είναι το Ι.Κ.Α., είτε είναι οποιαδήποτε άλλη υπηρεσία. Και για αυτό το σημείο θέλω να τονίσω ότι υπάρχουνε και πάρα πολλοί έτσι επιτήδριοι οι οποίοι τους εκμεταλλεύονται. Παραδείγματος χάριν δικηγόροι που αναλαμβάνουνε την διεκπεραίωση των εγγράφων για την άδεια παραμονής κτλ., που ζητάνε πολλά χρήματα και τελικά τους εξαπατούν. Επίσης οι μετανάστες αντιμετωπίζουν και πιστεύω την απαξίωση των υπαλλήλων του δημοσίου, όλων των Ελλήνων, δεν το λέω ειδικά για τους

υπαλλήλους που εργάζονται σε δημόσιες υπηρεσίες, το λέω γενικότερα ότι υπάρχει μια απαξίωση ως προς αυτούς τους ανθρώπους. Σε αυτό το σημείο απλά θα ήθελα να τονίσω ότι εμείς, όχι εμείς μάλλον, και η προηγούμενη δημοτική αρχή με την Κα Μπακογιάννη και εμείς κοιτάμε να αναβαθμίσουμε τις υπηρεσίες μας όσον αφορά τις υποχρεώσεις μας και το έχουμε καταφέρει σε έναν πολύ μεγάλο βαθμό.

Ερώτηση: Σε ποιες προτάσεις θα προβαίνατε για κάποιες αλλαγές στην Μεταναστευτική Πολιτική;

Απάντηση: Κοιτάζτε, οι προτάσεις μου θα ήτανε καθαρά όσον αφορά την νομοθεσία. Η νομοθεσία θα έπρεπε να είναι πιο σαφής, πιο περιεκτική και πιο μελετημένη για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Αυτό που παρατηρούμε τώρα είναι ότι τα κενά που καλύπτονται από έκτακτες εγκυκλίους, γεγονός το οποίο βραχυκυκλώνει και τις υπηρεσίες, βραχυκυκλώνει και αιχμαλωτίζει, κατά κάποιον τρόπο, τους μετανάστες και με λίγα λόγια και απλά δεν είναι ξεκάθαρο το τοπίο. Αυτό δημιουργεί ανασφάλεια.

Ερώτηση: Ποιο πράγμα πιστεύετε ότι θα έπρεπε να διορθωθεί πρωτίστως από την πλευρά του Κράτους ώστε να αντιμετωπιστούν τα βασικά προβλήματα των μεταναστών;

Απάντηση: Για μένα το σημαντικότερο είναι να μεριμνήσει το Κράτος και οι αρμόδιοι υπουργοί για τον καλύτερο έλεγχο των συνόρων μας, ώστε να αποφευχθεί η ανεξέλεγκτη εισροή μεταναστών στην χώρα. Θα σας πώ το εξής. Αν μπορούσε να γίνει μια καλή καταγραφή και νομιμοποίηση όλων όσων υπάρχουν στην Ελλάδα αυτήν την στιγμή και μετά παρθούν αυστηρά μέτρα και σωστός έλεγχος συνόρων,

θεωρώ ότι θα μπορούσαμε να , θα μπορούσε ο καθείς να βρεί τον χώρο του να δουλέψει, να εργαστεί, γιατί οι μετανάστες είναι απαραίτητοι. Είναι απαραίτητοι, κάνουνε δουλειές που άλλοι δεν κάνουν και αυτός είναι ο λόγος που ήρθανε και στην Ελλάδα όταν ήρθανε. Έτσι; Υπήρχανε ευκαιρίες για δουλειά. Οπότε κατ'αρχήν, θα πρέπει να γίνει σωστή καταγραφή, να μπορέσουμε να κάνουμε σωστότερη κατανομή εργασίας των μεταναστών και να εμποδιστεί η εκμετάλλευσή τους.

Ερώτηση: Πώς θα μπορούσε να γίνει αποτελεσματικότερη η διαδικασία ένταξης των μεταναστών στην χώρα;

Απάντηση: Θα μπορούσε αν γίνει πιο αποτελεσματική με συνεργασίες των αρμόδιων φορέων, δηλαδή εάν το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο εξωτερικών, η Δημοτική Αρχή, άλλοι φορείς όπως είναι οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Πραγματικά υπάρχουν σοβαρές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που εδώ και χρόνια ασχολούνται με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες κ.τ.λ.. Συζητούσαν, καταγράφανε τα προβλήματα. Θα υπήρχε έτσι το έδαφος για ένα ξεκίνημα για την διαδικασία ένταξης. Αυτήν την στιγμή πιστεύω ότι ο καθένας έχει ένα δικό του μικρό πορτοφόλι που χειρίζεται ad hoc. Πολλές φορές οι ενέργειες επικαλύπτονται από τον έναν ή τον άλλον φορέα και μένουνε άλλα κενά. Εάν υπήρχε συντονισμός θα μπορούσε ο κάθε φορέας να αναλάβει και να διεκπεραιώσει τις υποχρεώσεις του.